

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы
Национальная академия образования имени И. Алтынсарина

**ЕКІНШІ (Т2) ЖӘНЕ ҮШІНШІ (Т3) ТІЛДЕРДЕ
ТІЛДІК ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО КРИТЕРИАЛЬНОМУ ОЦЕНИВАНИЮ ЯЗЫКОВЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ ПО ВТОРЫМ (Я2) И ТРЕТЬИМ (Я3) ЯЗЫКАМ**

Нұр-Сұлтан
2020

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылған (2020 жылғы 16 қыргүйектегі, №7 хаттама)

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 7 от 16 сентября 2020 года)

Екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерде тілдік құзіреттілікті критериалды бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2020. – 276 б.

Методические рекомендации по критериальному оцениванию языковых компетенций по вторым (Я2) и третьим (Я3) языкам. – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2020. – 276 с.

Бұл әдістемелік ұсынымдарда тілдік құзіреттілікті критериалды бағалау ұстанымдары мен тәсілдемелері, сонымен қатар білім алушылардың екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдер бойынша тілдік құзіреттіліктерді критериалды бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар ұсынылған.

Әдістемелік ұсынымдарда тілдік пәндер бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау бойынша қалыптастырушы және жиынтық бағалау тапсырма үлгілері, сонымен қатар қашықтан оқыту жағдайында критериалды бағалауды өткізу бойынша ұсыныстар берілген.

Әдістемелік ұсынымдар жалпы орта білім мектептері педагогтеріне, Білім басқармаларының қызметкерлері мен әдіскерлеріне арналған.

В этих методических рекомендациях представлены принципы и подходы критериального оценивания языковой компетентности, а также методические рекомендации по критериальному оцениванию языковых компетенций обучающихся по вторым (Т2) и третьим (Т3) языкам.

В методических рекомендациях даны образцы заданий формативного и суммативного оценивания, также рекомендации по проведению критериального оценивания в формате дистанционного обучения.

Методические рекомендации предназначены для учителей, замдиректоров школ, методистов и специалистов Управлений образования.

©Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2020.
©Национальная академия
образования им. И. Алтынсарина, 2020

Кіріспе

Бұл Әдістемелік ұсынымдар жалпы орта білім беретін мектептердің екінші және үшінші тілдерді, атап айтқанда қазақ тілі және орыс тілін екінші тіл ретінде және ағылшын тілін үшінші тіл ретінде оқытатын педагогтерге арналған.

Екінші тіл (Я2) - бұл: қазақ тілінде оқытпайтын сыныптарда қазақ тілі (Т2) және орыс тілінде оқытпайтын сыныптарда орыс тілі (Я2).

Үшінші тіл (Я3) – шет тілі. Қазақстан мектептерінде оларға ағылшын (Я3), неміс (Я3) және француз (Я3) тілдері жатады [1].

Әдістемелік ұсынымдарда тілдік құзыреттіліктерді критериалды бағалау ұстанымдары мен тәсілдері, қашықтықтан оқыту технологиясы туралы ақпарат, сонымен қатар қалыптастырушы бағалау, БЖБ,ТЖБ өткізу тапсырма үлгілері ұсынылған.

Әр сынып және пәндер бойынша сабақ беруде, оқыту үдерісінде критериалды бағалауды тиімді өткізуге арналған ұсыныстар аталған құжаттың үшінші және төртінші тарауларында қарастырылған.

Критериалды бағалау білім алушылардың белсенді оқу қызметін қалыптастырудың тиімді құралы болып табылады.

Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесіндегі критериалдық ұстаным педагогке, білім алушыларға, ата-аналарға нақты тілдік пәндер бойынша оқу үдерісі қалай жүріп жатқаны жайлы, білім алушылардың оқу материалын қандай деңгейде меңгергені және оны күнделікті өмірде, тілдік ситуацияларда қалай қолданып жатқаны туралы ақпарат береді.

Мемлекеттік міндетті жалпыға білім беру стандартында критериалды бағалауды пайдалану білім алушыларда оқу материалын саналы меңгеруді қалыптастырады, өзінің білімі мен дағдыларына, өзіне деген сенімділік береді, сонымен қатар зерттеу жүргізе білуі және болып жатқандарды бағалай алуы, талдау, жинақтау тәсілдерін қолдану арқылы оқу материалын саналы және жүелі меңгеруге жол ашады.

Критериалды бағалау - критерийлерге негізделген белгілі бір параметрді (білім, дағды, біліктілік, құзыреттілік) бағалаудың тәсілі, яғни тапсырманың орындалу барысын бақылау немесе ұсынылған нәтижені талдау арқылы анықтауға болатын осы параметрдің көрінісінің объективті көрсеткіштері.

Сабақтарда бағалау критерийлері нақты және өлшенетін болуы тиіс. Әрбір дұрыс орындалатын іс-әрекет бағалануы керек, дегенмен білім алушылар оқу үдерісінде қол жеткізе алмаған мақсаттар нәтижесі бойынша кері байланыс, өзара бағалау немесе өзін-өзі бағалау бойынша нақты өлшемдермен таныс болуы керек[2].

Критериалды бағалау жүйесін жоспарлау, өткізу барысында бағалауға арналған тапсырмаларды жан жақты қарастыру, бағалаудың тиімді құралдары мен әдіс-тәсілдерін қолдануды көрсетеді. Бағалаудың мақсат-міндеттері, нысандары, ұстанымдары, әдіс-тәсілдері мен формалары, бағалау құралдары оқыту үдерісінің барлық қатысушыларына (оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар

мен мектеп әкімшілігі) түсінікті болуы тиіс.

Қазіргі уақытта тілдік құзыреттілік толыққанды сөйлеу әрекеттерін жүзеге асыру үшін қажетті білім мен дағдылардың жиынтығы ретінде қарастырылады. Тілдік құзыреттілік сөйлемдерді құру және қабылдау, сонымен қатар тілді сөйлесу мен байланысу үшін қолданатын белгілі лингвистикалық білім жиынтығы ретінде танылды.

Заманауи әдіскерлер құзыреттілік ұғымы ретінде шет тілдеріне оқыту үдерісі барысында қалыптасатын білім, дағды мен машықтардың жиынтығын қарастырады, оларды меңгеру нәтижесінде тұлғаның өзінің дамуына қызмет етуін белгілейді. Құзыреттіліктің бұл түсінігі келесіні қоса қамтиды:

1) меңгеруге қажетті білім;

2) іс-әрекеттік әдіске сәйкес қалыптасатын дағдылар мен машықтар.

Әдістемелік ұсынымда мұғалімдерге көмек ретінде оқушылардың оқу жетістігін бағалау үшін сөйлеу әрекетінің төрт дағдысын бағалауға арналған тапсырма түрлері және қалыптастырушы бағалауды, жиынтық бағалауды жоспарлау және ұйымдастыру бойынша ұсыныстар берілген.

1 ТІЛДІК ҚҰЗІРЕТТІЛІКТЕРДІҢ НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАРЫ

1.1. Критериалды бағалауға қатысты терминдер мен анықтамалар

Бұл әдістемелік ұсынымдамалар екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерде тілдік құзіреттілікті критериалды бағалауға арналған болғандықтан, ең біріншіден, критериалды бағалауға қатысты терминдер мен олардың анықтамаларын ұсынуды жөн көрдік.

Критериалды бағалауға қатысты келесі терминдер мен олардың анықтамалары қолданылды:

Бағалау – білім алушылардың оқуда нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелермен әзірленген өлшемшарттар негізінде салыстыру процесі;

Бағалау өлшемшарттары – білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүргізуге негіз болатын белгі;

Білім алушылардың үлгерімін **ағымдық бақылау** - бұл жалпы білім беретін оқу бағдарламасына сәйкес ағымдағы сабақ барысында мұғалім жүргізетін білім алушылардың білімдерін жүйелі тексеру;

Әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар – оқушылардың қабілеттерін есепке алатын дифференциаланған білім беруді ұйымдастыру үшін қолданылатын әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар

Бағалау критерийі – білім алушының оқу жетістігінің деңгейін анықтайтын белгі немесе өлшем

Балл қою критерийлері – оқушының (жиынтық бағалауда) жұмысты қаншалықты дұрыс орындағанын бағалайтын тұжырым

Дескрипторлар – тапсырма бойынша орындаған жұмыс деңгейінің немесе сапасының сипаттамасы.

Жиынтық бағалау – білім алу кезеңдері мен сатылары аяқталғанда болатын бағалау, белгілі мерзім бойынша оқушының дайындық деңгейінің көрсеткіші болып табылады, бағалаудың бірыңғай критерийлерінің негізінде жүзеге асады.

Кері байланыс – нақты іс-әрекет жасау туралы хабарлау және түсініктеме алу үдерісі, мақсатқа қол жеткізудегі белгілі іс-әрекет пен оқиғаға дұрыс баға беру негізіндегі жауап түрі.

Критериалды бағалау – оқушылардың оқу жетістіктерін білім беру мақсаттары мен мазмұнына сәйкес, ұжым ішінде өңделген, оқушыға, ата-анаға және мұғалімге түсінікті, нақты анықталған критерийлерге негізделген үдеріс.

Формативті бағалау – сыныпта күнделікті жұмыс барысында жүргізілетін бағалау түрі, білім алушылар үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылады, оқыту барысында білім алушылар мен мұғалім арасындағы жедел өзара байланысты, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және білім беру процесін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Жиынтық бағалау – белгілі бір оқу кезеңін (тоқсан, оқу жылы), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді (ортақ тақырыптарды) оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі;

Модерация – бағалаудың объективтілігін және айқындығын қамтамасыз ету үшін балдарды қоюды стандарттау мақсатында тоқсандық жиынтық бағалау бойынша білім алушылардың жұмысын талқылау процесі;

Оқытудан күтілетін нәтижелер – оқыту процесі аяқталғанда білім алушының нені біліп, түсініп, көрсете алатынын сипаттайтын құзыреттіліктер жиынтығы;

Мұғалім портфолиосы - кәсіптік қызметіндегі мұғалімнің дайындық және белсенділік деңгейін, оқыту мен бағалау практикасын белгілейтін және жинақтайтын әдіс.

Нәтижелерді тіркейтін электронды журнал – бөлім/ортақ тақырып бойынша бағалаудың және тоқсандық жиынтық бағалаудың нәтижелері тіркеліп, тоқсандық, жылдық және қорытынды бағаны автоматты түрде санап шығаратын электронды құжат түрі.

Оқу жетістіктерінің деңгейлері – білім алушылардың оқу жетістіктерінің маңыздылығы, шамасы мен дамуы дәрежесі.

Оқу мақсаты – оқу бағдарламасына сәйкес пәннің оқыту курсы барысындағы білу, түсіну және дағды жетістігі бойынша күтілетін нәтижелерінен құралған тұжырым.

Оқушы портфолиосы – оқушының пәндер мен бағалаудың әр түрлері бойынша оқу жетістіктерінің жеке белгілеу, жинақтау формасы.

Ортақ тақырып – пәнде көрсетілген оқу мақсаттарына жету үшін әртүрлі пән салаларынан білім мен біліктіліктің біріктірілген құралы ретінде қолданылатын білім мазмұнының біркелкі құрамдас бөлігі.

Рефлексия – оқушылардың сабақ барысында берілген білімді қаншалықты жақсы игергені туралы қорытындылауы және ойлауы.

Тапсырма – оқушының құзыреттілік (пәндік, тілдік, сөйлеу) деңгейін анықтауға мүмкіндік тудыратын белгілі жағдай.

Тест спецификациясы – тоқсандық жиынтық бағалаудың мазмұны мен құрылымын анықтайтын құжат [3,4].

1.2. Тілдік құзіреттіліктің негізгі ұғымдары

Жеке тұлғаға бағытталған парадигмаға сәйкес, оқу ұйымдарында екінші және үшінші тілді оқытудың басты мақсаты – білім алушыларды жан-жақты дамыту. Осыған байланысты оқытудың нәтижесінде когнитивтік, әлеуметтік-ақпараттық, коммуникативтік, әлеуметтік негізгі құзыреттіліктердің қалыптасуы болып табылады. Қазақстандық қоғамның заманауи даму кезеңінде негізгі міндеттердің бірі көпұлтты және көпмәдениетті ортада белсенді және тиімді тіршілік әрекетін атқара білетін, басқа мәдениеттерді сыйлай әрі кең түсінігінің негізінде олармен бейбітшілік және келісімде өмір сүре алатын коммуникативті позитивті тұлғаны тәрбиелеу және қалыптастыру екені анық.

Тілдік құзіреттілік - коммуникативтік құзіреттіліктің негізгі компоненті ретінде қабылданады, себебі тілдік құзыреттіліксіз коммуникативтік құзыреттілік қалыптаса алмайды.

Тілдік құзіреттілік – білім алушылардың сөздер, олардың синтаксистік

құрылымдары мен синонимдік құралдарын әдеби тілдің нормаларына сай қолдана білу, соңында – табысты сөйлеу іс-әрекеті негізінде тіл байлығына ие болу. Аталған міндеттер дәстүрлі түрде оқу ұйымдарында жаңа лексикалық қабаттарды енгізу, фразеологиялық қорын молайту, білім алушылардың тілдерінің грамматикалық құрылымын құнарландыру арқылы шешіледі: келісімнің морфологиялық нормаларын қабылдау, сөйлемдердің түрлерін құру, тілді жаңа синонимдік құрылымдармен толықтыру.

Тілдік жүйе туралы білімді қабылдау білім алушылар үшін қарапайым мақсат қана емес. Тілдік құзыреттіліктің қалыптасуы барысында, білім алушының тұлға ретінде дамуы, оның сол үйреніп жүрген тілдің жүйесі туралы білімді қолдануы маңызды болып келеді. Яғни, лингвистикалық құзыреттіліктің шеңберіндегі оқу-тілдік дағдылар мен қабілеттерді қалыптастыру болжанады.

Шет тілдердің теориясы мен оқыту әдісінде тілдік құзыреттілікті дамыту мәселесімен, оның құрылымының талдауымен бірқатар ғылымдар айналысқан.

Лингвистердің көпшілігі келесі ортақ келісімге келді: тілдік құзыреттілік – тілдің белгілі іс-әрекеттік заңдылықтарының жүйесі. Сонымен қатар, сол заңдылықтарды қолдану дағдылары мен қабілеттерін меңгеру. Бұл дағдылар мен қабілеттерді меңгерудің басты мақсаты: жеке тұлғаның сөйлеу (ауызша, жазбаша) және ойлау белсенділігін табысты түрде іске асыру болып табылады. Тілдік құзыреттілік – осы жүйені меңгерудің нәтижесі. Білім берудегі құзыреттілік әдісінің көзқарасынан тілдік құзыреттілік – тұлғаның тілдік білім, дағды мен машықтарды қолдануға әзірлігі мен қабілеттілігі.

Тілдік құзыреттіліктің ортақ түсіндірмесі мен нақты ұғымы қалыптаспаған. Аталған термин Н. Хомскиймен XXғ. ортасында енгізген және «тілді қолдану» терминіне семантикалық қарсы ұғым ретінде қолданылған. Бұл терминдердің мағыналық айырмашылығы «сөйлеуші– тыңдаушының» тіл туралы білімімен жалпы адамның іс-әрекеті және коммуникациялық тәжірибеде тілді қолдануында қарастырылған. Н.Хомский өз зерттеуінде нақты тілдік тәжірибеден абстракцияланып, өзі «сөйлеуші–тыңдаушының» идеалды түріне екпін беретініне, яғни тілдің абстракт түрдегі тасымалдаушысына назар аударған. Нақты өмірдегі сөйлеу ерекшеліктері бар тасымалдаушыны лингвистикалық объект ретінде емес, керісінше, психологиялық, әлеуметтік, дидактикалық зерттеудің объектісі деп қарастырған.

Хомскийдің теориясы бойынша құзыретті сөйлеуші, немесе тыңдаушы сөйлемді моделдер бойынша түсініп және құрастыра алатын болуға міндетті, сонымен қатар екі сөйлемнің мағынасындағы ұқсастық пен айырмашылықты көруге тиіс. Н.Хомскийдің пікірінше тілдік құзыреттілік – бұл грамматикалық білімнің идеалдық түрі. 60-70жж. соңына қарай Н. Хомскийдің ізбасарлары «тілдік құзыреттілік» терминін «тілдік қабілеттілік» ретінде ұғынып, нақты тілді білу, тіл туралы білім, «тілдік белсенділік», яғни күнделікті жағдайдағы сөйлеу түрінде қабылдады.

Америкалық ғалым және этнолингвист Д.Хаймс, Н. Хомскийдің концепциясын «қолдану ережелері грамматикалық ережелерсіз пайдалы болмайды» деп сынайды. Д.Хаймс тілдік құзыреттілік ұғымын кеңейтіп, «коммуникативтік құзыреттілік» ұғымын енгізді. Ол бұл ұғымға қарым-қатынас

жағдаяттарды қолдану туралы білім мен тілдік дағдылардың қосындыларын сыйғыздырды.

А.В. Хуторскийдің пікірінше: құзыреттілік – ол оқытылатын тұлғаға білім алардың алдында қойылатын талап. Бұл құзыреттілік өз бойында белгілі бір шеңбердегі нәрселер мен үрдістерге қажет ететін тұлғаның бір-бірімен байланысты қасиеттерінің жиынтығы (білім, дағды, нақыштар мен іс-әрекеттік әдістері), сонымен қатар соларға бағытталған сапалы, әрі нәтижелі іс-әрекеттерді қамтиды. М.Н. Вятютневтің ойынша, тілдік құзыреттілік – шамалы мөлшердегі түйсік негізінде қабылданған ережелерді білу. Ережелерді, тілдік құрылымдарды құрудың негізіне алып, одан кейін оларды сөйлемдерге қайта құру дағдысы. Г.В. Колшанский бұл ұғымды «адамға және оның ойлауына тән адамның кезкелген тілдік жүйені бірыңғай логикалық-ойлау аппараттың негізінде қабылдау қабілеті мен жалпы материалдық әлемнің заңдылықтарын айқындауы» деп белгілейді.

Тұрақты өзгерістер, жаңа ашылымдар мен әзірлемелер, лингвистика-лық, әдістемелік, педагогикалық, ғылым салаларындағы зерттеулер шет тілдерді оқытуна әсер етеді. Оқытудың тек қана материалы емес, сонымен қоса мақсаттары мен міндеттері өзгерді. Тілдің негізгі аспектілерден (фонетика, лексика, грамматика) бар назары бірте-бірте сөйлесу негізіне, оның нәтижелеріне ауысты.

Осыған байланысты, «тілдік құзыреттілік» - деген термин кейбір өзгерістерге ұшырады. Термин лингвистикадан әлеуметтік лингвистика мен шет тілдерді оқыту әдістемесіне ауысып, қазіргі жағдайда жеке тұлғаның тілдік қабілеті түрінде түсіндіріледі.

Орыс тілін – шет тілі ретінде оқыту әдістемесі саласындағы танымал ғалым М.Н. Вятютневтің тілдік құзыреттіліктің сапалық және сандық құрамы туралы зерттеуі қызықты болып ұсынылады. Ғалымның пікірінше, оның құрамы «регистрлер» (тілдік бірліктер жиынтығы, оларды нақты жағдаяттарда қолдану ережелері) санына және адамның сөйлеу практикасындағы іс-әрекет жинағына байланысты. Ғалымның пайымдауынша, баршаға грамматика ортақ болғанымен, тілдік құзыреттілігі бірдей екі адам табылмайды.

Отандық зерттеуші А.О. Қасен, шет тілінде тілдік құзыреттіліктің қалыптасу тетігін қарастыра отырып, сөйлесу жағдаяттарды белсенді әдістерге назар аудара отырып, келесі факторларды айқындайды:

- проблемалық жағдаяттарды туғызу, яғни, проблемалық жағдаяттар негізінде білім және дағдыларды меңгеру үрдісімен басқару. Мұны жүзеге асыру үшін мақсатын анықтап, проблемалық-логикалық талдау жасап, материалдың құрылымдық зерттеуін жүргізу мен қоса танымдық міндеттерді анықтау;

- проблемалық міндеттерді шешу үшін жоғары оң мотивацияны бойына сіңіру.

Қазіргі уақытта тілдік құзыреттілік толыққанды сөйлеу әрекеттерді жүзеге асыру үшін қажетті білім мен дағдылардың жиынтығы ретінде қарастырылады. Тілдік құзыреттілік сөйлемдерді құру және қабылдау, сонымен қатар тілді сөйлесу мен байланысу үшін қолданатын белгілі лингвистикалық

білім жиынтығы ретінде танылды.

Заманауи әдіскерлер құзыреттілік ұғымы ретінде шет тілдеріне оқыту үдерісі барысында қалыптасатын білім, дағды мен машықтардың жиынтығын қарастырады, оларды меңгеру нәтижесінде тұлғаның өзінің дамуына қызмет етуін белгілейді. Құзыреттіліктің бұл түсінігі келесіні қоса қамтиды:

- 1) меңгеруге қажетті білім;
- 2) іс-әрекеттік әдіске сәйкес қалыптасатын дағдылар мен машықтар.

Заманауи лингводидактикада тілдік құзыреттілік ретінде білім алушының сөздер, оның түрлерін, синтаксистік құрылымдары тілдік нормаларға сай қолдану дағдылары мен қабілеттері, синонимдік құралдарды пайдалану болып табылады. Нәтижесінде, тіл байлығы мен табысты сөйлеу іс-әрекетін меңгеруі болып саналады.

Жоғарыда көрсетілгеннен келесі түйін жасауға болады: тілдік құзыреттілік – бұл күрделі көпқырлы ұғым. Оның негізінде әр түрлі салаларда зерттелетін тілдің нормаларына сай шеттілдік сөйлеу қызметін жүзеге асыруға мүмкіндік беретін белгілі бір білім, дағды, машықтың жиынтығымен иеленуді түсіндіреді.

Егер 2001 жылғы Еуропа Кеңесінің монографиясына шолу жасасак, онда «тілдік құзыреттілік» термині сөздік бірліктерді білу және белгілі бір ережелерді игеру арқылы, сол сөздік бірліктерден анықталады.

Тілдік құзыреттілікте келесі компоненттер белгіленеді:

- лексикалық;
- грамматикалық;
- семантикалық;
- фонологиялық;
- орфографиялық;
- орфоэпиялық құзыреттер.

Лексикалық құзыреттілік ұғымында сөздің сөздік құрамы, лексикалық және грамматикалық элементтерді және сөйлеу барысында сол элементтерді қолдану қабілеті танылады. Білім алушыны белгіленген, ұйымдастырылған лексикалық бірліктермен әрекет етуге және оларды графикалық, фонетикалық түрлерін қабылдауға, басқа да лексикалық бірліктермен бірігу ережелерін меңгеруге бағыттау. Сонымен қатар, лексикалық құзыреттілік ұғымында лексикалық білім негізінде қалыптасқан дағды, машық және тұлғаның жеке тілдік, сөйлеу тәжірибесіне негізделген сөздің контексттік мағынасын анықтайтын оның екі тілдегі ұғымының көлемін салыстыра білу, сөз құрылымының мағынасын түсінумен сөздің ұлттық спецификасын ерекшелеуге бағыттай білу.

Лексикалық құзыреттілікке тән келесі машықтар:

- шет тілдік сөздің дыбыстық пішінін саналы түрде имитациялау;
- менталдық сөз қорынан арнайы сөздерді тез арада таба білу;
- сөзді когнитивті пішіннен жасанды емес тілдік түріне қайта құру;
- лексикалық және грамматикалық валенттіктің ережелерін ескере отырып, келесі сөзді болжау;
- пікірлердің туындау барысында, сөздік жұптар мен толық тақырыптық

қатарларды байланыстыру;

- лексикалық стратегиялардың түрлі аспектілерімен иелену;

- сөйлеу негізін ерекшелеу және төңірегінде лексикалық бірліктерді ұйымдастыру;

- мәтіндердегі мағыналық кезеңдерді ерекшелеу және соның төңірегінде лексикалық деңгейдегі бірліктерді ұйымдастыру;

- таныс емес сөздердің мағынасы туралы олардың құрамына қарай жорамалдау;

- жетіспейтін лексикалық бірліктердің мәселесін түрлі жолдармен шешу.

Тілдік құзыреттіліктің тағы бір маңызды құрамдаушы болып грамматикалық бөлігі саналады. Грамматикалық құзыреттілік ретінде Еуропа Кеңесінің ғалымдары «тілдің грамматикалық элементтерін білу және оларды сөйлеу барысында қолдану» деп түспалдайды.

Грамматикалық құзыреттілік өз бойында түсініп, белгілі мағынаны білдіру қабілетін қамтып, белгілі тілдің ережелерімен құрылған (жаттанған үлгілерді механикалық түрде шығарудан айырмашылығы) сөйлемдер мен фразалар түрінде рәсімдей отыра білдіреді. Грамматикалық құзыреттіліктің түсінігі оның құрамында келесі компоненттердің болуын талап етеді:

- а) лексикалық бірліктерді мағынасы бар сөйлеу пікірлерге түрлендіру ететін грамматикалық ережелерді білу;

- б) грамматикалық құралдармен қолдану дағдылары мен машықтар шет тілді сөйлеу қызметін коммуникативті міндеттерді қарым-қатынас жағдаяттарында адекватті түрде қолдану арқылы, коммуникативті міндеттерді орындайды;

- в) белгілі бір тілдің ережелеріне сай құрастырылған нақты бір мағынаны білдіретін, ауызша және жазбаша түрлерінде рәсімделген сөйлеу құрылымдарды түсінуге даярлық пен қабілетін көрсетеді.

Шет тіліндегі білім алушының грамматикалық қабілетін қалыптастыру мақсатында, оқылатын тілдің морфологиясы мен синтаксисін меңгеруі қарастырылады.

Морфология сөздің ішкі ұйымдастырылуын, сөздің түрлі пішінін құру әдістерін, сонымен қатар, морфемалардың фонетикалық негізделген нұсқалары мен морфологиялық негізделген фонетикалық нұсқаларды зерттейді. Синтаксис, өз кезегінде, сөйлемдегі сөздердің тұру тәртібімен үйлесімдігін (категориялар, элементтер, кластар, құрылымдар, үрдістер, байланыс түрлері деңгейлерінде ережелер күйінде жиі ұсынылады) қарастырады. Еуропа Кеңесі ғалымдарының анықтамасы бойынша, білімалушылардың семантикалық құзыреттілігі сөздерді түрлі мағынада ықтималды тәсілдерімен білдіруде және сол тәсілдерді қарым-қатынас үрдісінде қолдана білуде, яғни сөздің лексикалық, грамматикалық және прагматикалық семантикасын қабылдауы болып табылады.

Тілдік құбылыстардың мағынасын ұғынбастан шет тілдік коммуникативтік қабілеттерді қалыптастыру мүмкін емес. Семантикалық құзыреттілік тіл мен ойлау қабілетінің бірлігін көрсетеді. Бұл түп негізінде, өрнектеу құралдары қарапайым дыбысталудан бастап ең жұқа синтаксистік

және басқа түрлерімен аяқтай отырып, тиісті ұғымдардан мүлдем бөлінбейтінін байқалады: егер сөздерді мағынасынан айырса, ол одан бұлай сөз болмайды.

Шет тілдерге үйретуде негізгі талаптардың бірі болып әр түрлі деңгейдегі тілдік құралдардың көмегімен сөйлемнің мағыналық компонентін жеткізудің ықтималдық әдістерін өзектендіру болып табылады. Тілге үйретудің мақсаты болып кезкелген тілде табысты түрде қарым-қатынас құру болғандықтан, тіл негізінен ой білдіру және ақпарат жеткізу құралы ретінде, оның формалды құрылымының кезкелген аспекті, семантикалық мотивациялық түсі болады. Сонымен, семантикалық құзыреттіліктің қалыптасуы түрлі тілдік құралдар көмегімен мағынасын жеткізу дағдысын қалыптастыруға бағытталған. Бұл өз тарапынан коммуникациялық әсерін қамтиды, және сонымен қатар қарым-қатынастың нәтижелілігін жоғарлатады.

Фонологиялық, орфографиялық, орфоэпиялық құзыреттіліктер жоғарыда қарастырылған құзыреттіліктермен қатар дамиды және сөйлеу әрекетінде оның ауызша, жазбаша түрлерінде жүзеге асырылады.

Фонологиялық құзыреттілік ұғымында шет тілді қабылдау және сол тілде сөйлеуді білдіреді. Білімалушының ана тілі мен шет тілінің, фонологиялық және фонетикалық жүйелерінің сәйкестігі туралы білімімен соған сай практикалық машықтары болады.

Фонологиялық құзыреттілікке келесілер қоса кіреді:

- тілдің дыбыстық бірлігі (фонемалар) олардың басқа нұсқалары (аллофондар);
- фонемалардың артикуляциялық-дыбыстық сипаттамалары (мысалы, ұяңдығы, лабиализациясы, назализациясы т.б.);
- сөздің фонетикалық ұйымдасуы (буындық құрылымы, фонемалардың бірізділігі, сөздік, тондық екпіні);
- просодика;
- екпін мен ырғақ;
- интонация;
- фонетикалық редукция;
- дыбыстылардың редукциясы;
- әлді, әлсіз түрлері;
- ассимиляция;
- соңғы дыбыстылардың түсіп қалуы.

Орфографиялық құзыреттілік жазбаша мәтінді құрастыруда әріптік символдарды білу, жазу барысында бұл символдарды тану және көрсету қабілетін білдіреді. Бұл құзыреттілік жазбаша мәтінде жалпы қолданатын шартты белгілері, тыныс белгілері мен ережелерін білуді талап етеді. Білімалушылар алфавиттік жүйелерде келесіні білу тиіс:

- әріптер пішінін (бас – кіші әрі, баспа – жазба әріптердің);
- жалпыға бірдей қолданыстағы тіркеулер мен сөздердің жазылуын;
- тыныс белгілері мен ережелерін;
- шрифт түрлері мен жалпыға бірдей шарт белгілерін т.б.;
- жалпытаным символдарын.

Жазба мәтін құрастыруға қажет коммуникативті дағдылар, сөйлеу

машықтар, тиісті білім жиынтығын меңгеру арқылы, білімалушының жазба тілін қалыптастыру үрдісі жүзеге асырылады, қарым-қатынастың құралы болып табылады.

Білім алушының ойларды байланысқан түрінде білдіру үшін жазуды үйрету, графика, орфография, сөйлем құрастыру, тыныс белгілерін және сөйлеу интенцияларын меңгеруді жоралмайды. Сол себептен, жазба шет тілді үйрету кешенді түрде, орфографиялық, лексикалық грамматикалық және стилистикалық нормаларына сай болуын ескере; жалпы және коммуникативтік (лингвистикалық, әлеумет-мәдениеттік, прагматикалық) құзыреттілікті дамыту арқылы, жүзеге асырылады.

Тілге үйретудің басты мақсаты қарым-қатынас құру үрдісі болғандықтан, білім алушыларда орфоэпиялық құзыреттілікті қалыптастыру үшін қажетті жағдай болып табылады. Бұл субқұзыреттілік сөздерді дұрыс айтуды, оның графикалық түріне қарай оқуды, оқытылған тілдің орфоэпиялық нормаларын білуді талап етеді.

Орфоэпиялық норма – бұл нормативтік әдеби айтылудың ережелер жиынтығы. Орфоэпиялық құзыреттіліктің ұғымына келесілер қосылған:

- жазу ережесін білу;
- дәстүрлі түрде пайдаланатын транскрипция жүйелері мен сөздікті қолдана білу;
- мәтінді интонациялық рәсімделуі мен мүшеленуді тыныс белгілерімен салыстыра білу;
- контекст бойынша сөздің мағынасын білу, немесе грамматикалық полисемия деп аталатын омонимия жағдайларындағы синтаксистік құрылымдарды анықтай білу т.б.

Орфоэпия, орфография және фонетикамен тығыз байланысты, себебі дыбыстар, олардың дұрыс айтылуы, жазылуын білместен орфоэпиялық дағдыларды, машықтарды меңгеруі оңайға түспейді.

«Тілдік құзыреттілік» термині енгізілген сәттен бері бірнеше мәрте өзгеріске ұшырады. Бүгінгі күнге дейін бұл терминнің ортақ түсінігі жоқ. Нақтырақ айтсақ, ғалымдар берген «тілдік құзыреттіліктің» түсіндірмесін қарасақ, тілдік құзыреттілік коммуникативтік құзыреттіліктің бір бөлігі екені айқындалады және түрлі атауларына; лингвистикалық, тілдік немесе грамматикалық құзырет деп танылады. Тілдік құзыреттіліктің құрылымдық талдау зерттеушілердің жұмыстарының негізгі компоненттері болып тілдің лексикалық, фонетикалық, грамматикалық құбылыстарды тани білуімен қатар, сол алған білімдерді қолдану білу.

Жоғарыда көрсетілгенді қорытындай келе, тілдерге үйрету әдістемелерінде тілдік құзыреттіліктің құрылымдық концепциясының саны көп, компоненттік құрамының көптүрлілігімен белгіленетінін айтарлық. Алайда тілдік құзыреттіліктің жалпы және негізгі компоненттері деп фонетикалық, лексикалық, грамматикалық субқұзыреттіліктерді санау керек. Шет тілдерге үйретудің әр кезеңінде білім алушыда бұл құзыреттіліктерді үнемі және саналы түрде қалыптастыру қажет.

Негізгі орта мектептің білім алушының нәтижеге бағытталған үздіксіз

білім алу контексінде базалық құзыреттіліктерінің құрамына иеленуге міндетті күйінде қосылған. Тіл – оқыту пәні, жалпы тілдік даярлық білім мазмұнындағы алты толассыз компоненттері: ақыл-ойлық, әдептік, эстетикалық, коммуникациялық, еңбектік және физикалықпен жұмыс жасау зор маңызды болып табылады.

«Тілдік құзіреттілік» терминін талдау негізінде бүгінгі оқу және оқыту әдісінде келесі анықтама беруге болады: қарым-қатынас жүзеге асырылып жатқан тілдің нормалары мен ережелеріне сай қарым-қатынас құруға мүмкіндік беретін сол тіл туралы білім жиынтығы.

Тілдік құзіреттіліктің жалпы және негізгі компоненттері ретінде фонетикалық, лексикалық және грамматикалық субқұзыреттіліктерді санаған жөн. Білімалушының бойында екінші немесе үшінші тілдің барлық оқыту кезеңдерінде мақсатты түрде қалыптастыру қажет.

Әр тілдің мәдени, тарихи, әлеуметтік құндылықтарымен байланысты тілдерге үйрету, халықтар арасындағы өзара түсініспеншілікті орнатуға қызмет етуге тиіс. Тілдік құзыреттіліктің қалыптасуы жалпы өз мәдениетінің құнарландыруында құндылық болады.

«Тілдік құзіреттілік» термині бастапқы кезде лингвистика саласында пайда болып, тез арада даму негізінде шет тілдер оқыту теориясына сіңіп, әдістемелік ғылымды жаңа ұғымдармен, оның ішінде коммуникативті құзырет пен коммуникативтік құзыреттілік түйін ұғымдар болып, байыта түседі. Тілдік құзыреттілікті қалыптастыру – оқу ұйымындағы шет тілі пәнінің негізгі міндеті болып табылады. Себебі мектеп түлектері тіл тасымалдаушылармен шеттілдік қарым-қатынас құруға қабілеттілік таныту керек. Бұл қарым-қатынасты жаңа ақпараттық технологиялар арқылы әлемдік мәдениеттің әралуандылығы мен саяси өміріне қолжетімді болуы тиіс.

Білім алушының басты міндеті болып оқып жүрген тілді қарым-қатынастық құралы ретінде дұрыс пайдалана білуі. Білім алушы тілдік құзыреттілікті меңгеру барысында, өз сөздік қорын қалыптастырады. Қалыптастыру үрдісін жеңілдету үшін жағдаяттық және жиелік қағидасы негізінде арнайы лексикалық топтамалар жинақтайды. Тілдік құзыреттілік көмегі негізінде ол тиімді мәдениаралық қарым-қатынасқа еніп, сұхбаттасушының сөйлеуін қабылдап, оны әлеуметтік контексіне сай талдауға салып, дұрыс әрекет етеді.

Білім алушы тілдік құзіреттіліктің қалыптасқан жағдайында келесі қызметтерді атқарады:

- тілді еркін меңгеріп, оны қолданыста нақты және дұрыс қолданады;
- ақпараттық-технологиялық құралдар арқылы коммуникацияға түседі;
- әлемдік мәдениеттің көптүрлігін қабылдап түсінеді.

Қорытындылай келе, тілдік құзіреттілік дегеніміз - тілдің лексика-грамматикалық бірліктерін білу және оларды сөйлеу барысында орынды қолдану. Сондықтанда бұл әдістемелік ұсынымдамада біз, ең біріншіден, тілдік құзыреттілікке түсінік беріп отырмыз, өйткені екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерде тілдік құзіреттілікті критериялды бағалауда педагог нені бағалауы тиіс екенін білу керек.

2 ТІЛДІК ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ: ТӘСІЛДЕМЕЛЕРІ МЕН ПРИНЦИПТЕРІ

Критериалды бағалаудың принциптері/ұстанымдары

Критериалды бағалау сабақ беру, бағалау және оқытудың өзара байланыс принциптері негізінде дайындалған. Оның негізгі принциптеріне төмендегілер жатады:

- Бағалау білім жүйесінің міндеттеріне негізделген. Бағалау өзіндік мақсат болып саналмайды, бағалау оқу мақсатына байланысты жүргізіледі. Бұл жалпы білім беруді жетілдірудің механизмі болуымен қатар, әр оқушының оқу жетістігін жақсартудағы тиімді практика түрі болып табылады. Білім беру жүйесінің міндеттеріне бағалау және оны өткізудің жолдарын қарастыру жатады.

- Бағалау үдерісі әділ, нақты, сенімді және айқын болып өткізіледі. Критериалды бағалау барысында қолданылатын ақпараттардың сенімділігі мен айқындығын қамтамасыз етіп, тапсырмалар мен оларға сәйкес критерийлер мен дескрипторлар оқушылардың оқу жетістіктеріне жеткендігін анықтайды.

- Бағалау білім беру мазмұнының құрамдас бөлігі болып табылады, бағдарлама мақсаттары мен күтілетін нәтижелермен тікелей байланысты болып келеді. Ол мақсаттардың айқындығын қамтамасыз ете отыра, бағалау түрлерінің (қалыптастырушы және жиынтық) және бағалау рәсімінің оқу бағдарламасына сәйкестігін анықтайды.

- Бағалау қолжетімді, анық және ашық түрде ұйымдастырылады. Ол қажетті ақпаратты уақытында беріп отыруға мүмкіндік тудырады, оқушылардың өзін өзі реттеу тәртібін дамытып, үдеріске қатысушылардың жауапкершілігін арттырады.

- ✓ Бағалау үздіксіз өткізіледі және оқушының оқу жетістіктерін анықтауға, жеке даму траекториясын жасауға мүмкіндіктер тудырады.

- ✓ Бағалау мектептің, мектеп ұжымының және оқушылардың даму бағытын айқындау жолындағы басты фактор болып табылады. Осы үдеріске қатысушылардың өз міндеттерін атқарудағы құзіреттілігін арттыруға мүмкіндік тудырады.

Оқу жылы көлемінде оқытудағы үлгерім мен ілгерілеу туралы мағлұматтар жинақтау бағалаудың екі түрі арқылы іске асырылады. Олар: қалыптастырушы және жиынтық (бөлім/ ортақ тақырыптар бойынша өткізілетін бағалау, тоқсандық жиынтық бағалау, орта білім деңгейі бойынша) бағалау болып табылады [5].

Екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерде тілдік құзіреттілікті критериалды бағалауда педагог қандай принциптерді ұстанатынына тоқталмас бұрын, ең біріншіден, ұстаным ұғымының анықтамасын біліп алайық.

Ұстаным - нақты бір мәселеге көзқарас, позиция [6].

Ұстаным ол -

1. Теорияның, ілімнің, ғылымның негізгі, бастапқы ережесі;
2. Бір нәрсеге деген сенім, бір нәрсеге деген көзқарас, мінез-құлық

нормасы немесе ережесі [7].)

Ожеговтың түсіндірме сөздігі бойынша:

1. Основное, исходное положение какой-н. теории, учения, мировоззрения, теоретической программы. Принципы науки. Эстетические принципы.

2. Убеждение, взгляд на вещи. Держаться твёрдых принципов. Отказаться от чего-н. из принципа.

3. Основная особенность в устройстве чего-н. Механизм действует по принципу насоса. * В принципе — в основном, в общем, в целом. В принципе я согласен[8].

Критериалды бағалау келесі принциптерге/ұстанымдарға негізделеді:

Оқыту мен бағалаудың өзара байланысы

Бағалау оқытудың құрамдас бөлігі, сондықтан ол оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттарымен, күтілетін нәтижелермен тығыз байланыста. Педагог сабаққа дайындық барысында пән бойынша оқу бағдарламасында белгіленген оқу мақсаттарын басшылыққа алып, қалыптастырушы бағалауға оқу мақсаттары негізінде тапсырмаларға критерийлер мен дескрипторлер құрады.

Сондықтан педагог алдын ала бағалау критерийлері қандай? Нақты ма? Оқу мақсатына сәйкес пе? Білім алушылар түсіне ме? - деген сауалдар қойып, құралған критерийлерді жан-жақты зерттеп, жауап іздейді. Сонымен қатар педагог қай оқу мақсатын бағалау қажет және білім алушының бағаланған білім, білік, дағдыны білім алушы күнделікті тәжірибеде пайдалана ма? – деген сауалдарға жауап табуы тиіс. Сол себепті педагог нені оқытып жатқанын, қалай оқытатынын білуі тиіс және оқу үдерісінің барысындағы тапсырмалардың түрі бағалау кезінде маңызды екенін білген жөн.

Сенімділік

Сабаққа дейін не сабақ барысында білім алушылар бағалау критерийлерімен таныс болуы тиіс. Сондықтан әр оқушы өзін өзі бағалай алады және жетістіктің қай деңгейінде тұрғанын біледі. Білім алушы оқу үдерісінде қалыптасқан білім, білік, дағдысына сенімді болады.

Нақтылық

Бағалауды дұрыс жоспарлау және өткізу үшін, тапсырмалар түсінікті, айқын болуы тиіс, сондай-ақ, тапсырмаларға сәйкес құрылған дескрипторлар білім алушылардың нақты қадамдарын көрсетуі тиіс. Егерде оқушы не істейтінін, білімін қалай қолданатынын білсе, онда барлық оқу процесіне қатысушылардың қызығушылығы мен жауапкершілігі арттады.

Үздіксіздік

Бағалау білім алушылардың оқу жетістігінің ілгерілеуін не өзгермеуін

қадағалап отыруға мүмкіндік беретін үздіксіз процесс болып саналады. Бағалау үдерісінің үздіксіздігі біртұтас бағалау жүйесін анықтайтын қалыптастырушы бағалау жүргізу, жиынтық бағалау кестесін белгілеу және балл қою кестесі механизмін қолдану әрекеттері арқылы қамтамасыз етіледі [3].

Критериалды бағалау кезінде қандай қағидаттарды ұстанатынымызды біліп алдық. Енді критериалды бағалау барысында қандай тәсілдерді негізге алуымыз керек екенін қарастырайық.

Тілдік құзіреттілікті критериалды бағалаудың тәсілдемелері

Оқушылардың оқу нәтижелерінің сапасы тұтастай алғанда білім сапасының көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Сонымен бірге қазіргі білім беру қолжетімділігі мен сандық сипаттамалары мәселелерінен оның нәтижелері мен сапасына назар аударудың өзгеруімен сипатталады, бұл педагогикалық қауымдастықтың бағалау мәселелеріне назарының артуына себеп болады. Оқу нәтижелеріне қойылатын талаптарды қалыптастыруда білім мен дағдыларды тексеру маңызды рөл атқарады [9].

Оқыту нәтижелерін сапалы және тиімді бағалауды және олардың білім беру саласындағы қолданыстағы нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкестігін қамтамасыз ететін әртүрлі формалар, әдістер мен тәсілдерді қолдану арқылы жүзеге асырылады.

Оқыту нәтижелері - бұл оқушының білім, білік, қабілет, қабілет, тәжірибе және жеке қасиеттерімен көрінетін, пәнді оқу және тұтас алғанда негізгі білім беру бағдарламасын игеру нәтижесінде пайда болатын, болжанатын және өлшенетін жетістіктері. Мұндай нәтижелер оқушылардың жеке жетістіктерін сипаттайды, олардың анықтамалық критерийлері оқытудың және бағалаудың біртұтас жүйесіне енеді және жеке тұлғаға бағдарланған және екінші және үшінші тілдерде коммуникативтік құзыреттілікке негізделген көзқарасты білдіреді. Сондықтан екінші және үшінші тілдерде тілдік құзыреттілікті критериалды бағалауда құзыреттілік пен деңгейлік тәсілдемелерді негізге аламыз.

Құзіреттілік тәсілдеме

Құзіреттілікке негізделген тәсілді енгізумен оқыту нәтижелерін белгілеуге біліктілік позициясынан құзыреттілікке көшу басталады. Қолданыстағы мемлекеттік білім беру стандарты білім беру процесінің қатысушылары қалыптастыратын міндетті білік пен дағдының арақатынасын белгілей отырып, құзіреттілік түрінде (негізгі, жалпы, жалпы мәдени және т.б.) оқу нәтижелеріне талаптарды белгілейді. Бұл тұрғыда «білім алушылардың білім беру бағдарламасын дамытудың сандық және сапалық көрсеткіштері, яғни болашақ түлектердің құзыреттілігі» маңызды болып табылады [10]. Егер түлектің құзыреттілігі оқу нәтижесі ретінде белгіленсе, онда оқытудың әр кезеңінде оқушының жеке жетістіктерін белгілеу қажет, нәтижесінде оқушының танымдық шығармашылық қызметі туралы ақпаратты жинау және

талдау, құзыреттіліктің қалыптасу деңгейін бақылау немесе «басқа оқу жетістіктері туралы мәліметтер» жинақтау қажет, оқудың барлық кезеңінде осы мәліметтерді сандық және сапалық деңгейлерде әр түрлі тәсілдермен бекітеміз»[11].

Құзыреттілікке негізделген тәсілді жүзеге асыру кезінде бағалау жүйесінде таныс білім де әртүрлі критерийлер бойынша тексеріледі. Сонымен, білік деңгейіндегі білім тиісті тапсырмалармен тексеріледі, олардың шешімі ішінара сенімділік жағдайында қайта құру қызметіне дайын екендігін көрсетеді, ал шығармашылық деңгейіндегі білім тиісті проблемаларды қою арқылы бағаланады, олардың шешімі толық белгісіздік жағдайында өнімді қызметке дайындығын көрсетеді. Мұғалімдер үшін ең үлкен қиындық - оқытудың соңғы нәтижесі ретінде құзыреттіліктің деңгейін өлшеу талаптарын орындау. Бұл қиындықты жеңу үшін білім алушылардың оқытудың барлық кезеңдерінде құзыреттіліктің жекелеген түрлерін анықтауға арналған бағалау құралдарының қорларын құру қажет. Мұндай жүйені енгізудің мақсаты – білім алушылардың екінші және үшінші тілдер бойынша білім алушылардың оқу бағдарламасын игеруге деген ынтасын арттыру. Сондықтан біздің алдымызда үлкен міндет тұр – білім алушылардың оқу жетістігін бағалау үшін әр тілдік пән бойынша тапсырмалар жүйесі мен дескрипторлар дайындау. Нәтижелерді бағалау әдістерін таңдау бақылау түріне байланысты жүзеге асырылады. Атап айтқанда, қалыптастырушы бағалау оны зерттеу барысында белгілі бір тақырып бойынша құзыреттіліктің қалыптасуын бағалауға мүмкіндік береді, жағдайлық, нақты ситуациялар, эсселер, кроссвордтар, глоссарийлер және т.б. қолданған жөн.

Екінші және үшінші тіл гуманитарлық (коммуникативті) пәндерге жататындықтан, ең алдымен, білім алушылардың коммуникативті белсенділігі және соған сәйкес оқу әрекеттері дамиды. Қазақстан мектептерінде екінші және үшінші тілдерді оқытудың мақсаты- коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру, атап айтқанда:

- тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылымда коммуникативтік іскерліктерді;

- ақпаратты тану үшін тілдік білім мен дағдылар;

- әлеуметтендіруді қамтамасыз ету үшін елтанушылық және лингвотанушылық білім. Бұларсыз коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру мүмкін емес. Жоспарланған нәтижеге қол жеткізу барысында бірқатар білім беру, тәрбиелеу және дамыту міндеттері шешіледі. Елтанушылық білімді толық құқықты компонент ретінде енгізу оқушылардың басқа ұлттық мәдениеттің шынайылығын меңгеруін қамтамасыз етеді, олардың ой-өрісін кеңейтеді, бұл сондай-ақ шет тілдерін оқуға деген қызығушылықтың және тұрақты ынталандырудың артуына алып келеді. Мектеп бүгінде оқушылардың құзыреттілігінің қалыптасу деңгейін бағалауға мүдделі. Бағалау - бұл жай белгілеу жүйесі ғана емес, бағалау білім алушылардың басым сапасының дамуын ынталандырады. Бағалау білім беру ұйымында оқу кезеңінде алған білім санын өлшеу ғана емес. Бұл қоғамға пайдалылық, шығармашылық және ғылыми жетістіктер, көшбасшылық қасиеттер, сыни жағдайға бейімделе білу және т. б. сияқты маңызды параметрлер.

Коммуникативтік құзіреттілікті дамыту тек оның барлық құрамдастығында: тілдік, сөйлеу, әлеуметтік-мәдени құзіреттіліктерінің бірлігінде ғана мүмкін болады. Оқытуды саралау және дараландыру принциптерінің мәні үлкен. Оқушылардың меңгерген білімі мен іс – әрекет тәсілдерін нақты өмірде практикалық міндеттерді шешу және шығармашылық әлеуетті дамыту үшін пайдалануға дайын болуы-пәнаралық түйінді құзыреттіліктерді қалыптастыруда. Бұл оқушыларға жалпыеуропалық деңгейге дейінгі шет тілді коммуникативтік құзыреттілік деңгейіне (Еуропа Кеңесінің терминдерінде А2 деңгейі) қол жеткізуге мүмкіндік беруі тиіс. Бұл деңгей мектеп түлектеріне білімін жалғастыру және одан әрі өз білімін жетілдіру үшін екінші және үшінші тілдерді қолдануға мүмкіндік береді[12].

Сонымен, біз «Қазақ тілі» (Т2), «Орыс тілі» (L2) және «Шет тілі» пәндерін оқытудың мақсаттарын анықтадық:

1) сөйлеу әрекетінің негізгі түрлерінде қарым-қатынас дағдыларын дамыту;

2) тілдік құралдар мен оларды қолдану дағдылары;

3) әлеуметтік-мәдени білім мен дағдылар.

Тілдерді оқытудың негізгі мақсаты - оқытуда екінші және үшінші тілдерді меңгерудің нәтижесі болып табылатын коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру. Қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру тілдік құралдарды игеруді, сонымен қатар тыңдалым, айтылым, оқылтым және жазылтым процесінде оларды қолдану дағдыларын қамтиды. Сондықтан қалыптастырушы бағалау болсын не жиынтық бағалау болсын, біз сөйлеу әрекетінің төрт түрінің қалыптасу деңгейін және осы әрекеттерде тілдік норманы дұрыс қолдануын бағалаймыз. Сондықтан критериалды бағалауда құзіреттілік тәсілдің орны ерекше.

Деңгейлік тәсілдеме

Үш тілде оқытудың бірыңғай тілдік стандартына сәйкес қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілі, қазақ мектептерінде орыс тілі (Я2) екінші тіл ретінде және үшінші тіл ретінде ағылшын тілі (Я3) болып нақтыланды [ ].

Екінші тіл мен үшінші тіл ұғымдарының арасындағы негізгі айырмашылықтар тілдік орта жағдайларымен ерекшеленеді – табиғи тілдік орта мен жасанды тілдік орта (оқылатын тілден бөлек), сондай-ақ тілді меңгеру процесінің сипаты: мұғалімнің басшылығымен басқарылатын сипат, тілді меңгерудің басқарылмайтын сипаты және екінші тілді меңгерудің аралас сипаты.

Қазақстанда екінші тілдерді және үшінші тілді оқыту "Шетел тілін меңгерудің жалпыеуропалық құзіреті: оқыту, меңгеру, бағалау" (Common European Framework of Reference, CEFR) құжаты негізінде әзірленген деңгейлік модельге сәйкес құрылды [13].

Деңгейлік оқыту - белгілі бір дәрежеде коммуникативтік құзіретті қалыптастырудағы тілді сатылап меңгеру. Білім алушыларға қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту үдерісіндегі қарым-қатынасқа түсу мақсатын шешуге және

алынатын ақпаратқа сәйкес тілдік тапсырмалар негізінде білімі, білігі мен дағдысын қалыптастыруға мүмкіндік ашылады. Оқыту деңгейі – тілді үйрету кезеңдеріндегі меңгерілген білім сапасының көрсеткіші.

Қазақ тілін деңгейлік меңгеру – іріктелген лексикалық және грамматикалық минимумдарды және сөйлеу әрекетінің 4 түрінде берілген тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылым талаптарын орындау арқылы мақсатқа жету нәтижесі.

Осыған орай педагогикалық өзара іс-қимылдың барлық сабақтастығын, даралануын, интеграциялануын, тұтастығын, жүйелілігін қамтамасыз ететін *білім,білік, дағдылардың* және бағалау-белгілеу жүйесінің өзіндік моделіне сәйкес келетін оқушылар мен мұғалімдер іс-әрекетінің жалпы түрде немесе концентрациялық жүйесі негізінде оқыту түрі. Деңгейлік оқыту әрбір өз деңгейінде оқу процесінің дәйекті-белгілі бір элементтерінің барлық жүйесінің күрделенуін, күшейтілуін, байытылуын (бірінші деңгей оқыту процесінің нәтижелілігі мен тиімділігін алдын ала анықтайтын жеке-топтық сипаттамаларға сәйкес сапалық және сандық пропорционалды немесе күрделілік пен қиындық ерекшеліктері бойынша сәйкес болуы тиіс алдыңғы деңгеймен салыстырғанда) көздейді. Қазақ тілін деңгейлік оқыту Еуропалық стандартқа сәйкес тілдерді меңгерудің деңгейлік моделіндегі жалпы білім беру жүйесінің барлық сатыларының бірлігін, сабақтастығын, үздіксіздігін қамтамасыз ететін CEFR типі («Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment»- «Шетел тілін меңгерудің жалпыеуропалық құзыреттері: үйрену,оқыту, бағалау») жүйесі бойынша құрылады. Бұл халықаралық стандарт 2001 жылы Еуропа Кеңесінің шешімімен қабылданған. Стандартта тілдерді оқытудың қазіргі заманғы үрдісінің негізгі құрамдас бөліктері ұсынылған, оны әр деңгей бойынша оқушылардың ауызша және жазбаша қарым-қатынасқа түсу арқылы меңгеруге тиіс білімі мен сөйлеу әрекеттерінің түрлері сипатталады. Халықаралық стандарт негізінде тілді оқытудың қазіргі үрдісінің негізгі компоненттері қарастырылған, халықаралық стандарттың өзегі жалпыеуропалық құзыреттіліктерді қалыптастыру толық сипатталған деңгейлік оқыту болып табылады. Деңгейлік оқыту негізінде сөйлеу әрекеттерінің түрлері арқылы коммуникативтік өзара қарым-қатынасқа түсу әрекеті айқындалған. Бұл құжатта білім алушылардың субъекті тұлғасында қалыптасуы қарастырылады «...белгілі бір ситуацияларда, белгілі бір жағдайда, белгілі бір қызмет саласында міндеттерді шешеді» [14].

Деңгейлік оқыту тұрғысынан оқу үдерісін сипаттау мына ұғымдарды білдіреді: құзыреттілік, контекст, сөйлеу әрекеті, коммуникативтік қызмет түрлері, коммуникативтік үдерістер, мәтін, қарым-қатынасқа түсу стратегиясы және міндеттер.

Қазақстанда қазақ тілін екінші тіл ретінде деңгейлік оқыту 2012, 2016,2017 ж.ж. МЖББС, қазақ тілін (Т2) оқытудың «Балабақша-мектеп-колледж-жоо» жүйесіндегі мемлекеттік тілді деңгейлік үздіксіз оқыту стандартында, «Үш тілді оқытудың бірыңғай тілді стандартында» және қазақ тілі(Т2) бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларында сөйлеу әрекеті түрлерінде коммуникативтік дағдысын қалыптастырудың әр деңгей бойынша

дескрипторлары деп аталатын деңгейлердің сипаттамасы ұсынылған.

Қазақстанда халықаралық стандартқа сәйкес қазақ тілін Т2 деңгейлік оқытудың келесі деңгейлері қарастырылды[1]:

Деңгейлер			Сыныптар
базалық	A1	Бастапқы	1-сынып
		Орта	2-сынып
		Ілгерінді	3-сынып
	A2	Бастапқы	4-сынып
		Орта	5-сынып
		Ілгерінді	6-сынып
орта	B1	Бастапқы	7-сынып
		Орта	8-сынып
		Ілгерінді	9-сынып
	B2	Бастапқы	10-сынып
		Орта	11-сынып

Әр деңгейде өзара сапалық және сандық өлшем арқылы коммуникативтік құзірет дамытылады: коммуникативтік талап, міндет, дағды, білік, стратегия және тактика, тақырып және сөйлеу жағдаяттық мәтін, ой-ниетін және тілдік материал көлемінің оқушы интерактивтік қарым-қатынасқа түсу мүмкіншілігін қанағаттандыру қажет.

Жоғары деңгей – тілді меңгерудің жоғары, еркін бағыты және жеке білік пен дағдыны қалыптастыруға әдеттену

Жаңартылған білім мазмұндағы қазақ тілі мазмұны бойынша білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар

Базалық деңгей A1-бастапқы, орта, ілгерінді, A2 –бастапқы деңгей (1,2,3,4-сыныптар)

1) тыңдалым:

білім алушылар қарым-қатынас жасаудың әлеуметтік-тұрмыстық және әлеуметтік-мәдени өзекті аудиовизуалды материалдардың мазмұнын түсінеді; мәтіннің тақырыбын, негізгі идеясын, мәтіндегі басты және қосалқы ақпараттың мағынасын барынша толыққанды, терең және дәл түсіне алады;

қарым-қатынас құру жасау жағдаяттарына және қарым-қатынасқа (коммуникацияға) қатысушыларға қарай сөйлеу стильдерінің қалай өзгеретінін түсінеді; түрлі пікірлерді ескере отырып, оқиганың/әңгіменің мазмұнын болжайды;

2) айтылым:

білім алушы алдын ала дайындалған жазбалар мен жоспарды пайдалана отырып, әңгіменің, оқиганың мазмұнын жеткізеді; оқиганы, естігені жөнінде сұрақтар құрастырады және көзқарасын білдіреді; ұсынылған тақырып пен белгіленген коммуникативтік тапсырма бойынша өзара байланысқан, логикалық жүйеге құрылған хабарламаны құрастырады; қарым-қатынастың әлеуметтік-тұрмыстық және әлеуметтік-мәдени саласында түрлі тілдік жағдаяттарға сай өзінің коммуникативтік көзқарасын білдіре отырып, диалогке

қатысады; әлемдік мұраға ұлттық мәдениеттің қосқан үлесін түсінеді және түсіндіреді;

3) оқылым:

білім алушы оқу түрлері мен стратегияларын пайдалана отырып, мәтіндерді оқиды; таныс емес сөздері бар мәтіннен негізгі ақпаратты, автордың шешімі мен бағасын түсінеді; көркем және көркем емес мәтіндерді ажыратады; алуан түрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты табады; идеяны, оқиғаларды және кейіпкерлер іс-әрекеттерінің себептерін түсінетінін көрсетеді; сөздіктер мен анықтамалықтарды пайдаланып, таныс емес сөздер мен фразалардың мағынасын анықтайды; қазақ және әлем әдебиетінің көркем туындыларындағы адамзаттың ортақ құндылықтарын айқындайды;

4) жазылым:

білім алушы тыңдалған мәтіннің, оқылған ақпараттың және көрген оқиғаның (тақырыптар, жекелеген деректер, пікірлер) қысқаша жазбаларын жасайды; тыңдалған/оқылған мәтіндегі ақпаратты үлгі бойынша жинақтайды; стильдік тиесілігін ескере отырып, мәтін құрастырады; орфографиялық, грамматикалық және пунктуациялық нормаларды ескере отырып, баяндау/баяндаусыз сипаттағы мәтіндерді құрастыру үшін тиісті лексикалық бірліктерді пайдаланады.

Жаңартылған білім мазмұндағы қазақ тілі мазмұны бойынша білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар

A2(орта, ілгерінді) - базалық деңгей, B1(бастапқы, орта, ілгерінді) орта деңгей – 7-,8-,9-сыныптар

1) тыңдалым:

білім алушы мәтіннің негізгі мазмұнын, сондай-ақ сөйлеушінің ниетін білдіретін функционалдық маңызды мағыналы ақпаратты түсінеді; мәтіннен арнайы ақпаратты алады; терминдердің мәнін және әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени және оқу-танымдық аялары бойынша мәтіннің негізгі бөліктерін түсінеді; фактілер мен пікірлерді ажырата отырып, мәтіннің мазмұнын бағалайды; әртүрлі стильдегі және жанрдағы мәтіндердің негізгі проблемаларын айқындайды; мәтінде айтылған деректер мен құбылыстар, оқиғалар арасындағы байланыстар мен қарым-қатынастарды аша отырып, мәтінді талдайды; иллюстрациялар/негізгі сөздер/тақырыбы/басталуы бойынша айтылған ойдың мазмұнын болжайды;

2) айтылым:

талқылау, өзінің пікірін білдіру және оқиғаларды, пікірлер мен проблемаларды бағалау арқылы білім алушы оқылған тақырыптар аясындағы диалогты қолдайды; назарды өзіне қарату тәсілдерін пайдаланып және мақсатты аудиторияны есепке ала отырып монолог құрады, ұсынылған тақырып бойынша ақпаратты талдайды және жинақтайды; белгілі бір тақырып бойынша айтылған ойды бағалайды; сөйлеу нормаларын сақтай отырып, тілдің лексикалық және грамматикалық құралдарын пайдаланады;

3) оқылым:

білім алушы оқылған тақырыптар аясында белгілі бір күрделі тұтас және аралас мәтіндердің мазмұнын түсінеді; әртүрлі типтегі, стиль мен жанрдағы

мәтіндердің ерекшеліктерін анықтайды; сөздердің айқын және астарлы мағынасын, көркем бейнелеуіш құралдардың мәнін түсінеді; өзектілігін, шынайылығын, пайдалылығын және құндылығын анықтай отырып, әртүрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты алады; негіздемелі қорытынды шығара және оқығанына сыни тұрғыдан баға бере отырып, мәтіннің мазмұнын талдайды және жинақтайды; көркем шығарманың тақырыбын, идеясын, проблемасын, автордың көзқарасын анықтай отырып мәтінді салыстырады, белгіленген оқу стратегияларын пайдаланады;

4) жазылым:

білім алушы әртүрлі тілдік құралдарды пайдалана отырып, естігені және оқығаны негізінде әртүрлі типтегі, жанрадағы және стильдегі мәтіндерді жазады; әртүрлі деректерден ақпарат алу арқылы проблемалық сипаттағы мәтіндерді жазады; тұтас мәтіндердің негізінде сызбаларды, кестелерді, диаграммаларды жасайды; белгілі бір тақырып бойынша қарапайым, күрделі және жан-жақты жоспар жасайды; әртүрлі типтегі, стильдегі мәтіндердің мазмұнын салыстырады, талдайды және бағалайды; орфографиялық және грамматикалық нормаларды сақтайды; троптар мен тілдің көркемдегіш-бейнелеуіш құралдарын пайдаланады.

Жалпы орта білім берудің жанартылған білім мазмұндағы қазақ тілі мазмұны бойынша білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар

B2 (бастапқы, орта)-орта деңгей - 10-,11-сыныптар

1) тыңдалым:

білім алушы қарым-қатынастың әртүрлі аяларындағы мәтіндердің мазмұнын, коммуникативтік ниетін, сонымен қатар, сөйлеушінің әлеуметтік және эмоционалды-экспрессивті сөйлесім ерекшеліктерін толық түсінеді; ақпаратты сыни тұрғыдан түсіну деңгейінде қабылдайды; тыңдалған мәтінді айқынддылығы мен бейнелілігі жағынан бағалайды;

2) айтылым:

дәлелді монологтық немесе диалогтық сөз дайындай отырып, коммуникативтік мақсатқа сәйкес түрлі тіл құралдарын тиімді қолданады; көркем шығармалардың тақырыбы бойынша пайымдайды, шығарма кейіпкерлеріне және олардың әрекеттеріне деген өзінің қатынасын білдіреді; әртүрлі айтылған сөздерді сыни тұрғыдан бағалайды; тіл нормаларын, сөйлеу тәртібі мен әдеп нормаларын сақтайды; проблеманың себептері мен салдарларын болжайды; мәселелерді шешу жолдарын ұсына отырып, қоғамның әлеуметтік-экономикалық, адамгершілік-рухани, патриоттық, тарихи-мәдени дамуымен байланысты идеяларды жинақтайды;

3) оқылым:

жасырын мағынасын таба отырып, тұтас және тұтас емес мәтіндердің мазмұнын толық түсінеді; мәнмәтіннен таныс емес сөздердің мәнін анықтайды; оқытылатын тақырыптар шеңберінде академиялық мәтіндердің ерекшеліктерін айқындайды; түрлі дереккөздерден алынған ақпараттарды іріктейді; көркем шығармаларда және фольклорда қазақтың және өзге де ұлттардың өнегелік идеалы туралы түсінігін талдай отырып, әдебиет туындыларын өнердің басқа

түрлеріндегі бейнесімен салыстырады; қойылған міндеттерге байланысты оқылымның әртүрлі стратегияларын қолданады;

4) жазылым:

тақырып, мақсат, мәселелер және тілдесу жағдаятына сәйкес орфографиялық, грамматикалық және стилистикалық нормаларды сақтай отырып, түрлі типтегі және стильдегі мәтіндерді құрастырады; алынған ақпаратты зерттеу және жинақтау негізінде түрлі тақырыпта тұтас немесе тұтас емес мәтіндер құрайды; мәтіндерге әртүрлі жоспарлар құрастырады; мәдениет пен тілдің көпқырлылығы, патриотизм және тұлғаның рухани-адамгершілік дамуы мәселелерін қарастыра отырып, көркем әдебиет шығармалары бойынша шығармашылық жұмыстар жазады; ойы мен сезімін анағұрлым дәлме-дәл жеткізу үшін көркемдеу құралдарын – троптар мен стилистикалық тәсілдерді қолданады[14].

Тілді меңгеру деңгейлері – білім беру жүйесін ұйымдастыруға қажетті тірек ұғымдар. Олардың көмегімен оқыту мақсаттарын анықтау және оқу қызметінің нәтижелеріне баға беру оңай. Қазақ тілі екінші тіл ретінде оқытудың деңгейлік жүйесі арқылы мектеп оқушыларының коммуникативті (сөйлеу әрекетінің 4 түрі бойынша: тыңдау, сөйлеу, оқу, жазу), танымдық және тұлғалық оқыту әрекеттерін дамытуға бағытталған негізгі дескрипторларды ұсындық. Өйткені тілдік дағдыларды, сөздік қорды және т.б. суреттейтін дескрипторлар мұғалімге стандартты бағдарламалардағы оқу мақсаттарына сүйене отырып, оларды өз бетінше құрастыруға көмектеседі.

Бағалау - тілді меңгеру деңгейін анықтауға бағытталған мұғалімнің және білім алушының бірлескен қызметі екені белгілі.

Бағалауға қойылатын негізгі талаптар: объективтілік, мінез-құлықтың жүйелілігі, бақылаудың сараланған сипаты, бағалау тапсырмаларының құрастырылуының анықтылығы және нақтылығы. Тілді үйрету үдерісінде білімді бағалау маңызды роль атқарады. Себебі коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру деңгейін анықтау, оқу процесіндегі кемшіліктерді өз уақытында тану, сондай-ақ, білім алушыларға олардың білім нәтижелері туралы хабарлап отыру аса маңызды. Бағалау формалары жеке, топтық және жұптық бағалау түрлерін қамтиды.

Екінші және үшінші тілдерді деңгейлік оқыту мен бағалаудағы түйін:

- тілдік төрт дағды бағаланады;
- тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым арқылы функционалдық сауаттылық;

- сын тұрғысынан көзқарасын білдіру, өз ойын жеткізу, шешім қабылдау дағдылары.

Қалыптастырушы бағалауда:

- тиімді кері байланыс беру;
- түртіп алу арқылы бағалау;
- ауызша және жазбаша бағалау;
- сұрақ қою арқылы бағалау;
- өзін-өзі бағалау ;
- өзара бағалау және т.б. әдіс-тәсілдер арқылы жүзеге асырылады.

Тілдік құзіреттіліктерді қалыптастырушы бағалау бойынша білім алушылар:

- өз ойын еркін жеткізуге дағдыланады;
- өзіне-өзі баға беруге;
- сыныптастарын бағалауға;
- жеке, жұппен, топпен жұмыс істеуге үйренеді;
- бір-бірін тыңдауға;
- талдауға, салыстыруға, болжам жасауға;
- сабақты қорытындылауға, түйін жасауға;
- презентациясын, жобасын қорғауға үйренеді.

3 ЕКІНШІ (Т2) ТІЛ БОЙЫНША ТІЛДІК ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУҒА ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

3.1 Коммуникативтік құзыреттілікті бағалаудың заманауи құралдары.

Бақылау, бағалау, түпнұсқалық бағалау.

Бағалау дегеніміз - оқушының үлгерімін әртүрлі тәсілдермен өлшеу, оның проблемалары мен жетістіктерін диагностикалау.

Қазақ тілін (Т2) меңгеру деңгейлерін бағалау жүйесі мыналарға негізделген:

- 1) критериалды бағалау;
- 2) тілдерді деңгейлік оқыту ерекшелігіне;
- 3) тілдік пәндер бойынша бақылау (ауызша және жазбаша жұмыс)

нормативтеріне сәйкес.

Балды бағаға айналдырып баға қою арқылы :

- оқушылардың екінші тілде не білетінін және түсінетінін анықтау;
- оқушылардың жеке үлгерімін бақылау;
- мұғалімдерге, білім алушыларға және ата-аналарға кері байланыс беру;
- қолданыстағы оқу бағдарламасының тиімділігін бақылау.

Бағалау жүйесі:

- білім алушылар үшін - сәтті оқу мүмкіндігіне сенімді болу,
- ата-аналар үшін - баласының оқу және даму процесін бақылау;
- мұғалімдер үшін - оқу жоспарының тиімділігі, әр баланың жеке үлгерімі

мен оқушылардың жетістіктері туралы пайымдау [15].

Жоғарыда педагогтерге деңгейлік оқыту туралы түсінік берген болатынбыз. Егерде мұғалім деңгейлік оқыту бойынша білімін 2019ж. Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы әзірлеген «Қазақ тілді емес мектептерде қазақ тілін деңгейлік оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар» (Әдістемелік ұсынымдар. - Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2019. – 116 б.) бойынша кеңейте алады. Сонымен қатар әр деңгей бойынша ұсынылған дескрипторлар негізінде мұғалімнің оқу мақсатына сәйкес критерийлер және әзірлеген тапсырмаға сәйкес дескрипторлар құру мүмкіндігі болады.

Бағалау - бұл жай белгілеу жүйесі ғана емес, бағалау білім алушылардың білім, білік, дағды дамуын ынталандырады. Сонымен қатар, бағалау білім беру ұйымында оқу кезеңінде алынған білім санын өлшеу ғана емес. Бұл қоғамға пайдалылық, шығармашылық және ғылыми жетістіктер, көшбасшылық қасиеттер, сыни жағдайға бейімделе білу және т. б. сияқты маңызды параметрлер [16].

Бағалаудың мүмкіндіктері

Педагог үшін:

✓ білім алушылардың екінші тілде не білетінін және түсінетінін анықтауға;

✓ білім алушының жеке ілгерлеуін бақылау және оқушының оқу жетістіктерін анықтауға, жеке даму траекториясын жасауға;

✓ үшбұрыш бойынша(педагогтер, білім алушылар және ата-аналар үшін) кері байланысты қамтамасыз етуге;

✓ жүзеге асырылатын оқу бағдарламасының тиімділігін бақылауға мүмкіндіктер тудырады.

Білім алушылар үшін:

✓ білім алушыларға- нәтижелі оқу мүмкіндігіне сенімді болуға,

✓ жеке ілгерлеуінің деңгейін білуге;

✓ ойлау дағдысының қандай деңгейінде екенін анықтауға мүмкіндіктер тудырады.

3.2. Критериалды бағалау

Сөйлеу қызметінің төрт түрі (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) бойынша деңгейлік оқыту ерекшеліктерін ескере отырып, қазақ тілі (Т2) бойынша критериалды бағалау жүргізіледі:

Критериалды бағалауға сәйкес бағалау екі түрге бөлінеді: қалыптастырушы және жиынтық бағалау.

Қалыптастырушы бағалауды мұғалім үздіксіз жүргізеді, бағалар қойылмайды.

Бірінші сыныптарда қазақ тілін (Т2) оқу кезінде тек сөйлеу әрекетінің екі түрі бағаланады: тыңдалым және айтылым().

Тілдік құзіреттілік деңгейі келесі түрде анықталады:

– егер білім алушы жиынтық бағалау қорытындысы бойынша (оқу жылы аяқталғаннан кейін) "4" немесе "5" алатын болса, онда ол осы оқу жылына тиісті деңгейге жетті (1- кесте) [1].

– егер білім алушы жиынтық бағалау қорытындысы бойынша "2" немесе "3" алатын болса, онда бұл деңгей тілдік құзіреттілік талаптарына сәйкес келетін, алдыңғы деңгейдегі болып саналады.

1-кесте Тілдік құзіреттілік деңгейінің жылдық қорытындысын бағалау мәндерінің сәйкестік шкаласы

Сыныптар	Қазақ тілі (Т2)	Тілдік құзыреттілік деңгейінің жылдық қорытынды бағалау маңызының сәйкестігі		
		«1»	«2» және «3»	«4» және «5»
А1	1-сынып	A1 бастапқы	A0	-A1
	2-сынып	A1 орташа	-A1	
	3-сынып	A1 ілгерінді		
А2	4-сынып	A2 бастапқы		
	5-сынып	A2 орташа		
	6-сынып	A2 ілгерінді		
В1	7-сынып	B1 бастапқы		
	8-сынып	B1 орташа		
	9-сынып	B1 ілгерінді		
В2	10-сынып	B2 бастапқы		
	11-сынып	B2 орташа		

Сөйлеу әрекетінің төрт түрі: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым бойынша тілдік құзыреттілік деңгейінің талаптарына сәйкес бағалау үшін оқу тапсырмалары әзірленеді. Сонымен қатар, білім алушылардың білім деңгейін анықтау үшін тест тапсырмаларын да әзірлеуге болады.

3.3 Деңгейлерді меңгеруге қойылатын талаптар(дескрипторлар)

Білім алушының оқу жетістігін бағалау үшін, педагог екінші тіл бойынша (қазақтілді емес мектептердегі қазақ тілі және әдебиеті(Т2); қазақ мектептеріндегі орыс тілі және әдебиеті(Я2) деңгейлік оқытуда қарастырылған деңгейлерді меңгеруге қойылатын талаптарды білуі тиіс. Осыған орай 3-кестеде деңгейлерді меңгеруге қойылатын талаптар берілген. Бұл талаптар қазақ тілінен Т2 бойынша Үлгілік оқу бағдарламасында ұсынылған [17].

2-кесте Деңгейлерді меңгеруге қойылатын талаптар(дескрипторлар). Қазақ тілі (Т2)

<i>1-сынып</i>	
Сөйлеу әрекетінің түрлері	Оқушыларға қойылатын талаптар
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ баяу және анық айтылған сөз бен сөйлемдерді түсінеді және оны қимыл, ым-ишара тәсілі арқылы қолданады, қимыл жасау арқылы әрекет етеді; ✓ күнделікті өмірде және сыныпта/мектепте қолданылатын таныс сөздердің мағынасын түсінеді; ✓ тыңдалған мәтін бойынша мұғалімнің көмегімен сұрақтарға жауап береді және соған сәйкес сурет таңдай алады; ✓ тыңдаған материалының кімдерге арналғаны туралы түсінеді; ✓ сұрақ қою, оған қысқаша жауап беру арқылы тыңдаған мәтіннің түсінгенін білдіреді.

Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ауызша сөйлеу барысында бір нәрсемен танысу үшін, өзі туралы айту және затты сипаттау үшін сөздер мен сөз тіркестерін қолдана алады; ✓ сурет бойынша 2-3 сөйлеммен өз ойын білдіреді; ✓ сұхбаттасының не туралы айтқанын түсінеді және тілдік нормаларды сақтай отырып, оған жауап береді; ✓ шағын мәтінді/қарапайым оқиғаларды мазмұндайды; ✓ көрген/тыңдаған материалдардың сюжетін мұғалімнің көмегімен суреттейді.
2-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ауызекі тілді және қарапайым сөйлемдердің лексикалық мағынасын түсінеді; күнделікті қолданыстағы таныс сөздерден құралған қарапайым сөйлемдердің мағынасын түсінеді; ✓ тыңдаған мәтінге мұғалімнің көмегімен иллюстрация/суреттер таңдайды және қарапайым сұрақтарға жауап береді; ✓ тыңдаған материалдың мазмұнын түсінеді және кейіпкерлерді және оқиғалардың ретін анықтайды; ✓ тыңдау-көру материалындағы оқиғаларды түсінеді; ✓ мұғалімнің көмегімен сұрақтар қояды және сипаттайды.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ сөйлеу барысында алған ақпарат бойынша сұраулы сөйлем құрастыру үшін сөздер мен сөз тіркестерін қолданады; ✓ сюжетті сурет негізінде өз ойын айтады ✓ тілдік нормаларды сақтай отырып, белгілі бір тақырыптағы әңгімеге қатысады және сұхбаттасының не туралы айтқанын түсінеді ✓ оқиға желісін сақтай отырып, таныс сөздерді қолдану арқылы мұғалімнің көмегімен мәтіннің мазмұнын айтып береді ✓ қарапайым түрде ой-пікірін айтады
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтінді мәнерлеп оқиды; ✓ таныс сөздер кездесетін мәтіндегі қарапайым сөйлемдердің мағынасын түсінеді; ✓ мәтіндердің жанрын (өлең, ертегі, жұмбақ, әңгіме) ажырата алады; ✓ мәтін бойынша қарапайым сұрақтар құрайды және оған жауап береді; ✓ мұғалімнің көмегімен сөздіктер мен анықтамалықтардан қажетті ақпаратты табады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ заттың сынын білдіретін сөздерді қолдана отырып, берілген иллюстрация бойынша мұғалімнің көмегімен жүйелі сөйлем жазады; ✓ мұғалімнің көмегімен оқыған/тыңдаған/ көргендері негізінде сөз тіркестерін жазады ✓ жай сөйлемнің соңында қойылатын тыныс белгілерін қолданады ✓ каллиграфиялық нормаларды сақтайды
3-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ауызша тілді және тыңдау-көру материалын тыңдайды және түсінеді; ✓ жеке сөйлемдердің мағынасын нақтылау үшін сұрақтар қояды; ✓ сөйлемдегі және мәтіндегі сөздер мен сөз тіркестерінің лексикалық мағынасын түсінеді; ✓ тыңдаған материал бойынша қарапайым сұрақтарға жауап береді және сюжеттің даму желісі бойынша иллюстрацияларды таңдап, орналастырады; ✓ тыңдаған мәтіннің мазмұны бойынша себеп-салдар байланысын мұғалімнің көмегімен анықтайды және кестеге енгізеді;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ тыңдау-көру материалдарындағы оқиғаларды (негізгі ой, кейіпкерлер, оқиға) түсінеді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мұғалім ұсынған тақырып негізінде өз ойын айтады; ✓ белгілі тақырыптағы әңгімеге қатысады; ✓ сөйлеу барысында тақырыпқа байланысты сөздерді әр түрлі мәнмәтінде қолданады; ✓ сұхбаттасының не туралы айтқанын түсінеді және оның ойын толықтырады; ✓ өзінің жоспар/жазбаларын қолдана отырып, мұғалімнің көмегімен оқиға/әңгімелерді мазмұндап береді; ✓ тыңдау-көру материалдарының желісін айтып береді; ✓ тыңдаған/оқыған материал бойынша өз пікірін білдіреді.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ оқу түрлерін қолдана отырып, мәтінді немесе оның бөлімдерін мәнерлеп оқиды; ✓ таныс сөздер мен сөз тіркестерінен тұратын шағын мәтіннің түйінді тұстарын түсінеді; ✓ мәтінді жанр түрлеріне (өлең, жұмбақ, ертегі, әңгіме және мақал-мәтелдер) ажыратады; ✓ әңгімелеу/сипаттау мәтінін анықтай алады; ✓ мәтін мазмұны мен кейіпкерлерінің іс-әрекеті жайында нақтылау сұрақтарын қояды және оған жауап береді, мұғалімнің көмегімен сөздіктер мен анықтамалықтардан қажетті ақпаратты іздейді және табады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ тақырыпқа сәйкес сөздерді қолдана отырып, берілген иллюстрация бойынша өзара байланысқан сөйлем жазады және постер құрастырады; ✓ мұғалімнің көмегімен оқыған/ тыңдаған/көрген материалдары бойынша қысқаша жазбалар жасайды; ✓ жай сөйлемнің соңында қойылатын тыныс белгілерін өзі қолданады; ✓ кең жолды дәптерге жазады, каллиграфиялық дағдыларын жетілдіреді.
4-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ауызша және тыңдау-көру материалын түсінеді және ондағы сөйлемдерді басқа үлгіде өзгертіп айтады; ✓ бейтаныс сөздер мен сөз тіркестері бар мәтіннің контекстіне қатысты мағынасын анықтайды; ✓ тыңдаған материалдағы мәтіннің мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді және түйінді тұстарын, негізгі ойын анықтайды.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ әңгімені өрбіту үшін қажетті сөздерді қолданады; ✓ басталған мәтінді өз ойынша аяқтайды; ✓ белгілі тақырыптағы әңгімеге қатысады; ✓ сұхбаттасушыны түсінеді және оның сөзін нақтылайды, анықтайды, басқаша айтып береді; ✓ оқиғаларды/әңгімелерді егжей-тегжейлі айтып береді; ✓ материалдар бойынша өзінің көзқарасын білдіреді және мұғалімнің көмегімен дәлелдейді.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ оқу түрлерін қолдана отырып, мәтін немесе оның бөлімдерін мәнерлеп оқиды; ✓ бейтаныс сөздер кездесетін шағын мәтіннің түйінді тұсын түсінеді;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіннің жанрын (өлең, жұмбақ, ертегі, әңгіме, мақал-мәтелдерді және жаңылтпаштарды) ажыратады; ✓ пайымдау мәтінін анықтай алады; ✓ мәтін мазмұны бойынша кейіпкерлердің іс-әрекетіне баға беретіндей сұрақтар құрастырады және оған жауап береді; ✓ қажетті ақпараттарды табу үшін түрлі дереккөздерді: сөздіктер, инфографикалар, энциклопедиялар, ғаламторды қолданады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ оқиғаларды сурет (комикс) түрінде көрсетеді; ✓ оқу/тыңдау/көру материалдары бойынша мұғалімнің көмегімен шағын мәтін жазады; ✓ шағын мәтін құрастыруда сөйлемдег тыныс белгілерді тиісті жеріне өздігінен қояды; ✓ каллиграфиялық дағдыларын жетілдіреді.
5-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ұзақтығы 2-3 минуттық тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсінеді және нақты ақпараттың тақырыбын анықтайды; ✓ күнделікті тұрмыстық тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсінеді; ✓ фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби мәтіндердің мазмұнын түсінеді, тірек сөздер, тиімді сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтайды; ✓ тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап бере алады; ✓ сұрақтар негізінде мәтіннің тақырыбын болжайды.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіннің негізгі мазмұнын тірек сөздер арқылы түсінеді; ✓ мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды, хат, хабарлама, жарнама мазмұнын түсінеді; ✓ стильдік ерекшелігін анықтайды, фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсінеді; ✓ тақырыбын анықтайды, мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстырады, қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала біледі; ✓ тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіреді; ✓ оқылымның түрлерін меңгереді, рөлге бөлініп оқиды, тірек сөздер негізінде мәтінге жоспар құрайды; ✓ мәтіннің тақырыбы мен негізгі ойды анықтайды; ✓ тақырып шеңберінде ақпараттар іздейді; ✓ мәтіннің мазмұны мен тақырыбын салыстырады.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ресми стильдің тілдік ерекшеліктері мен талаптарын дұрыс қолдана отырып, хабарлама, хабарландыру, хат жазады, эссе құрылымын сақтай отырып, адамды, табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазады; ✓ жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазады, мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасайды; ✓ жазба жұмыстарында жалғаулардың ерекшелігін ескеріп, үндестік заңына сәйкес орфографиялық нормаға сай дұрыс жазады; ✓ сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолданады; ✓ әдеби тақырыптар бойынша шығармашылық жұмыс жазады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ синоним, антоним, омонимдерден тұратын сөздік қорды меңгереді, мәтінге жақындатып мазмұнын айтады;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ қазақша амандасу мәнері мен ұлттық этикет формаларын пайдаланады; ✓ ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп айтады; ✓ шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндайды, берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап береді; ✓ шағын диалогке қатысады; ✓ тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттайды.
6-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ тірек сөздер, мәтіннің бастапқы бөлігін 2-4 минут тыңдау арқылы тақырыпты және көтерілетін мәселені болжайды; ✓ тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсінеді; ✓ негізгі және қосымша ақпараттарды анықтайды; ✓ тұрмыстық - әлеуметтік тақырыптарға байланысты жаңа сөздер мен тірек сөздердің мағынасын түсінеді; ✓ әңгіме, хикаялардың және шағын поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдай отырып кейіпкерлерге сипаттама жасайды; ✓ тірек сөздер, жетекші сұрақтар, мәтін тақырыбы арқылы негізгі ойды анықтайды; ✓ тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде шынайы өмірмен байланыстырып жауап береді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіндегі негізгі және жанама ақпаратты анықтайды; ✓ өмірдегі кейбір жағдаяттармен байланыстырады; ✓ ресми стильдегі мәтіндердің стильдік ерекшелігін анықтайды (күнделік, мінездеме, түсініктеме, өмірбаян, түйіндеме); ✓ орта көлемді шығармаларды түсінеді; ✓ тақырыбы мен негізгі ойды анықтайды; ✓ мәтіндердің тақырыбына, мазмұндық құрылымына сүйене отырып, түрлерін салыстырады; ✓ қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді мәтін мазмұнымен салыстырады; ✓ қарама-қайшы ақпараттарды анықтайды.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, күнделік, мінездеме, түсініктеме, өмірбаян жазады; ✓ эссе тақырыбының желісінен шықпай, әрбір абзацты жүйелі құрастырып, қажетті мазмұнын ашып жазады; ✓ жазба жұмыстарында теңеу, эпитет сөздерін қолданып жазады; ✓ мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер, сызба-кестелер жасайды; ✓ жазба жұмыстарында сөзге қосымша жалғауда үндестік заңын ескеріп, орфографиялық нормаға сай дұрыс жазады; ✓ сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолданады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ меңгерген және меңгеретін тақырыптар бойынша сөйлесімді жүргізе алады; ✓ тура және ауыспалы мағынадағы сөздерді қолданады; ✓ ойын әсерлі, мазмұнды жеткізеді, тақырып бойынша диалогті бастайды, жалғастырады, аяқтаудың ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын біледі; ✓ ауызша мәтіндер құрауда сұраулы, хабарлы, лепті және бұйрықты сөйлемдердің интонациялық ерекшелігін ескеріп айтады; ✓ шағын көлемді мәтіндегі жеке эпизодтарды сипаттайды және тілдік ерекшелігін салыстырып айтады;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ коммуникативтік жағдаят бойынша диалогке қатысушылар өзара түсінісіп, ойларын толықтырады ; ✓ тірек сөздерге сүйеніп, сюжетті суреттердің желісі бойынша әңгіме құрастырады.
7-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтін үзінділері арқылы оқиғаның дамуын болжайды; ✓ тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсінеді; ✓ ақпараттың өзектілігін анықтайды; ✓ әлеуметтік - мәдени тақырыптарға байланысты қажетті сөздер мен сөз тіркестерінің мағынасын түсінеді; ✓ повестердің және лирикалық поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдайды; ✓ тақырыбы мен идеясын талдайды; ✓ тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтайды; ✓ тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде өз пікірін өзгелердің пікірімен салыстыра отырып жауап береді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде берілген ақпаратты түсінеді, қолдана біледі; ✓ ресми-іскерлік (өтініш, нұсқаулық, ресми құттықтаулар, ұсыныстар) салаға қатысты мәтіндердің тілдік ерекшелігін анықтап, талдау жасайды; ✓ прозалық және поэзиялық шығармалардағы кейіпкердің іс - әрекетіне немесе лирикалық кейіпкердің образын талдайды; ✓ мәтіндердің идеясын, мақсатты аудиториясын салыстырып, талдау жасайды; ✓ қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсынады; ✓ тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізеді.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, өтініш, түйіндеме, ресми құттықтаулар жазады; ✓ эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады; ✓ жазба жұмыстарында теңеу мен метафораны қолданып жазады; ✓ тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, презентация түрінде ұсынады; ✓ тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазады (күрделі сөздер); ✓ оқшау сөздерге қойылатын тыныс белгілерді орынды қолданады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мақал-мәтелдер, терминдер мен неологизмдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамытады; ✓ кеңес береді, ұсыныс жасайды, өтініш, талап етеді, бұйрық берудің түрлі формалары мен жағдаяттарына сай ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана біледі; ✓ ауызша мәтіндер құрауда екпін түрлерін сөз және сөйлем ішінде орынды қолданып айтады; ✓ шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің тілдік құралдарын талдайды; ✓ диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші →тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстырады; ✓ кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда

	берілген ақпаратты сипаттайды.
8-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ұзақтығы 4-6 минуттық негізгі және толық ақпаратты түсінеді; ✓ жекеленген фактілерді жалпылама мәнмәтінге біріктіреді; ✓ себеп-салдар байланыстарды анықтап, қорытынды жасайды; ✓ прозалық, драмалық, поэзиялық шығармалардың мазмұнын түсінеді; ✓ мәтіннің мазмұны бойынша дайындалған сұрақтардың жауабына болжам жасайды; ✓ тыңдай отырып салыстырады; ✓ оқу- еңбек тақырыптарына байланысты күрделі сөздер мен тұрақты тіркестердің мағынасын түсінеді; ✓ тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтайды; ✓ тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде деректерді келтіре отырып, дәлелді жауап береді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ сөздік қорды (ішінде перифразалар бар) меңгереді; ✓ шығармашылық қосымшалар бар мәтіннің мазмұнын айтады; ✓ синтаксистік нормаларды сақтайды; ✓ есімше, көсемшелерді қолданады; ✓ кесте, сызба, диаграмма, негізінде дәлелді көзқарас білдіреді; ✓ қоғамдық-әлеуметтік маңызды мәселелер бойынша диалогтарға қатысады; ✓ кесте, сызба, диаграмма, кесте негізінде біреу айтқан пікірді (монолог, диалог) бағалайды.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала, пікір, интервью жазады; ✓ эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты берілген мәселенің оңтайлы шешілу жолдарын ұсынады; ✓ жазба жұмыстарында символ мен кейіптеу түрлерін қолданып жазады; ✓ тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолданады; ✓ тақырып бойынша сөздердің маңызды бөліктерін дұрыс жазады; (жеке сөздер, бірге, бөлек және дефис арқылы жазылатын сөздер) ✓ сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолданады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіндегі негізгі, қосымша, толық берілген ақпаратты түсінеді; ✓ тән белгілер арқылы ресми-іскери стильдің (мінездеме, өмірбаян, түйіндеме), публицистикалық стильдің (мақала, интервью, очерк) ерекшелігін анықтайды; ✓ болжам, интерпретация, идеяларды анықтайтын мәтін бойынша мәселелік сұрақтарды құрайды; ✓ барлық оқылымның түрлерін қолданады; ✓ дәйексөзден келтірілген жоспарды құрайды; ✓ драмалық, прозалық, поэзиялық шығармалардың мазмұнын талдайды, олардың құрылымдық-композициялық ерекшеліктерін анықтайды; ✓ әртүрлі көзден ақпараттарды жинақтайды, оның өзектілігін анықтайды, мазмұнын, тіл ерекшелігін салыстырады.
9-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ұзақтығы 5-8 минуттағы тыңдалған хабарламадан негізгі, толық ақпаратты түсінеді;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ оқиғаға, кейіпкерге қатысты айтушының көзқарасын анықтайды; ✓ тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжайды; ✓ тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсінеді; ✓ ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтайды; ✓ әлеуметтік - қоғамдық тақырыптар аясында айтылған сөздер мен термин сөздердің мағынасын түсінеді; ✓ шағын көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдайды; ✓ көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіреді; ✓ мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтайды; ✓ тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде көтерілген мәселеге сыни көзқарасын білдіреді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ негізгі, екінші кезектегі және жасырын ақпараттарды түсінеді; ✓ ғылыми стильде (аннотация, пікір, тезис, мақала, баяндама, презентация) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасайды; ✓ прозалық және поэзиялық шығармалардағы автордың ойы мен көтерілген мәселені анықтап, оқырман әсерін бағалайды; ✓ мәтіндердің стилін, жанрлық ерекшеліктерін салыстырып, талдау жасайды; ✓ қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерден қорытынды жасайды; ✓ өз көзқарасын білдіреді; ✓ мәтінде көтерілген мәселеге сыни тұрғыдан баға береді; ✓ тезистік жоспар құрайды.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, ғылыми стильдегі мақала, аннотация, шолу, нұсқаулық жазады; ✓ ресми-іскерлік стиль (ереже, есеп, нұсқаулық); ✓ ұсынылған тақырып бойынша эссе жазады; ✓ эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазады; ✓ жазба жұмыстарында афоризмдерді тиімді қолданып жазады; ✓ тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндер құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазады; ✓ тақырып бойынша бас әріппен жазылатын күрделі, құрама атауларды дұрыс жазады; ✓ сөйлем ішінде қойылатын тыныс белгілерді орынды қолданады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ берілген тақырыпқа сай сөздерді орынды қолдана отырып, мақсатты аудиторияға арналған ауызша мәтіндер құрайды; ✓ коммуникативтік жағдаяттарға байланысты сөйлеу этикеті формаларын дұрыс тандай біледі; ✓ коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпіннің мәнін түсініп, өз ойын жеткізеді; ✓ шығарманың идеясы мен мазмұнына байланысты «автордың ойын» бағалайды; ✓ сөйлеу барысында түрлі стильде берілген тақырып бойынша қажетті аргументтерді орынды қолданады; ✓ диалогте, полилогте сенімді сөйлейді;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ кесте, диаграмма, шартты белгілер мен сызбаларда берілген ақпараттарды өзара салыстырып бағалайды.
10-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ұзақтығы 8-9 минуттық мәтінді түсінеді, лексикалық және синтаксистік ерекшеліктерді бағалайды; ✓ әртүрлі тақырыптардағы терминдер мен сөздерді түсінеді; ✓ мәтіннің соңын болжайды, хабарламалардағы логикалық байланыстарды анықтайды; ✓ маңызды ақпараттарды анықтайды; ✓ ұсынылған мәтіннің мазмұнын түсінеді, онда грамматикалық қателерді (уақыттылық байланыс, меңгерту және т.б.) анықтайды, паронимдердің қолдануы) таба алады; ✓ мәселелік сауалдарға және дербес көзқарас қалыптастыратын сауалдарға жауап береді; ✓ әртүрлі стильдегі және әр үрлі тақырыптағы, мақсаттағы, коммуникативтік жағдаяттағы мәтіндерді түсінеді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ауқымды тақырыпта тиімді қарым-қатынас жасау үшін, көлемді сөздік қорын меңгереді; ✓ әртүрлі тәсілдерді қолдана отырып, автордың көзқарасын және мәселеге қатысты жеке көзқарас білдіреді; ✓ мәтінді мазмұндайды, өзінің алған әсерін айтады; ✓ әртүрлі тақырыптағы диалогтарға қатысады; ✓ қоғамдастық пен веб-сайтты қолданып ұсынылған тақырып (2 шағын тақырып) бойынша пікірін білдіреді; ✓ жіберілген хабарламаның негізгі идеясын анықтайды; ✓ өзінің бақылау әсері негізінде өзекті мәселе бойынша айтылған диалогтар шеңберінде өз ойын білдіреді, бағалайды.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ абстракті және нақты тақырыптар шеңберінде әртүрлі жанрдағы күрделі мәтіндерді түсінеді; ✓ коммуникативтік жағдаятқа, тақырыпқа, мақсатқа сәйкес әртүрлі стильдегі мәтіндерді анықтайды; ✓ мәтін бойынша мәселелік сауалдарды құрайды; ✓ дәлел мен аргумент, логика, идея, интерпретация негізінде болжам жасайды; ✓ дербес көзқарас қалыптастырады; ✓ факті мен пікірлерді ажыратады; ✓ танысу оқылым, мәтіндегі дәйексөздерден тұратын жоспар құрайды; ✓ қажетті қосымша ақпаратты қолдана алады; ✓ баспа мәтінін өзгерте алатын әдіс-тәсілдерді меңгереді; ✓ библиографияны құрайды; ✓ мәтіннің/шығарманың мәселесін зерделейді; ✓ мәселе бойынша мәтінді/шығарманы салыстырады.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ тақырыпқа, мақсатқа және жағдаятқа байланысты мәтіндер құрайды; ✓ жазылымда метафораларды қолданады; ✓ әртүрлі композиция мен типтегі мәтіндерді бағалайды, олардың негізінде пікір қалыптастырады; ✓ синонимдік және омонимдік құрылымдарда қосымшаларды дұрыс қолданады; ✓ құрмалас сөйлемдерді құру үшін жалғауларды қолданады; ✓ күрделі сөйлемдерде дұрыс тыныс белгілерін қолданады;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ берілген тақырыптарға шығармашылық жұмыстарды өз көзқарасы бар эсселерді жазады; ✓ өзі дайындаған мәтінді жетілдіреді.
11-сынып	
Тыңдалым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ұзақтығы 15-20 минуттық мәтінді түсінеді, ондағы ақпаратты анықтайды; ✓ лексикалық және стилистикалық ерекшеліктерді бағалайды; ✓ ауқымды тақырып және мәселелер бойынша терминдер мен сөздердің мағынасын түсінеді; ✓ әртүрлі мәтіндердің соңын болжайды; ✓ ұсынылған мәтіннің мазмұнын түсінеді, онда грамматикалық қателерді (уақыттылық байланыс, менгерту, паронимдердің қолдануы) және т.б. анықтайды; ✓ мәселелік сауалдарға және дербес көзқарас қалыптастыратын сауалдарға жауап береді; ✓ әртүрлі стильдегі және әртүрлі тақырыптағы, мақсаттағы, коммуникативтік жағдаяттағы мәтіндерді түсінеді.
Айтылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ тіл иеленушілердің қорына жақын сөздік қорды меңгереді; ✓ әртүрлі әдістерді қолданып, автордың көзқарасы мен мәселеге байланысты өзінің көзқарасын білдіре отырып мәтінді мазмұндайды; ✓ мәтіндегі мәселені талдайды; ✓ мәтінді мазмұндайды, өзінің алған әсерін айтады; ✓ әртүрлі тақырыптағы диалогтарға қатысады; ✓ идея, интерпретация мен болжамдарды қолданып мәтіндегі мәселені талдайды; ✓ әртүрлі пікір білдіреді; ✓ өзінің көзқарасын дәлелдейді; ✓ ауқымды тақырыптағы диалогке қатысады; ✓ аудиовизуальді материалдарды қолданып, ұсынылған тақырып бойынша көзқарасын білдіреді; ✓ ауқымды тақырып бойынша әртүрлі диалогтарды бағалайды.
Оқылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ абстракті және нақты тақырыптар бойынша, соның ішінде күрделілігі әртүрлі және тар шеңберлі мәтіндерді түсінеді; ✓ мәтіндердің түрін, жанрын, композициялық ерекшеліктерін талдайды; ✓ оқылған мәтін бойынша сұрақтар құрайды; ✓ дәлел мен аргумент, логика, идея, интерпретация негізінде болжам жасайды; ✓ дербес көзқарас қалыптастырады; ✓ факт пен пікірлерді ажыратады; ✓ танысу оқылым, мәтіндегі дәйексөздерден тұратын жоспар құрайды; ✓ қажетті қосымша ақпаратты қолдана алады; ✓ баспа мәтінін өзгерте алатын әдіс-тәсілдерді меңгереді, библиографияны құрайды; ✓ мәтіннің/шығарманың мәселесін зерделейді; ✓ мәселе бойынша мәтінді/шығарманы салыстырады; ✓ мәтіндерді/ көркем шығармаларды басқа өнер туындыларымен салыстырады (кескіндеме, музыка, театр, кино), олардың ерекше және жалпылама белгілерін сипаттайды.
Жазылым	<ul style="list-style-type: none"> ✓ нақты бір жағдаяттың мәселесі, тақырыбы, мақсатына сәйкес әртүрлі мәтіндерді құрайды;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ой мен сезімді нақты жеткізу үшін әсерлі құралдарды қолданады; ✓ жазба жұмыстарының ережелерін сақтай отырып, қолжазба мәтіндерін құрайды; ✓ (аудио, видео және т.б.), бақ материалдары мен электрондық құралдарды қолданып жеке ойын білдіреді; ✓ жазбада дербес және көмекші сөз таптарын дұрыс қолданады; ✓ күрделі және жай сөйлемдерде, диалог пен дәйексөздерде тыныс белгілерін орынды қолданады; ✓ ұсынылған тақырып бойынша эссе мен шығармашылық жұмыстарды жазады; ✓ ой жүйелілігін, біртұтастығын ескереді; ✓ көркем құралдарды әдеби тілдің нормаларына сәйкес қолданады.
--	---

3.3. Критериалды бағалауды ұйымдастыру тәртібі

Критериалды бағалау – белгіленген критерийлер негізінде білім алушылардың нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудың күтілетін нәтижелерімен сәйкестендіру үдерісі.

Критериалды бағалаудың мақсаты - білім алушылардың оқу нәтижелері туралы объективті ақпарат алу, бағалау критерийлері негізінде бағалау және оны оқу процесін ұйымдастыруды одан әрі жетілдіру үшін барлық мүдделі қатысушыларға ұсыну.

► Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білімнің білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылаудың, оларды аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» 6.ҚР БЖҒ министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы «№ 125 бұйрығына толықтырулар енгізу туралы» ҚР БЖҒ министрінің 2020 ж. 17.04. № 149 бұйрығы.

Жаңартылған орта білім мазмұны бойынша білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау жүргізудің тәртібі

1. Білім алушылардың оқу жетістігін бағалау формативті және жиынтық бағалау нысандары негізінде жүзеге асырылады.

2. Формативті бағалау білім алушылардың оқыту мақсатына жету мониторингін жүргізу және орындалған үй жұмысы мен педагогтің жазбаша түрдегі (дәптерге немесе күнделікке) немесе ауызша ұсынымдамаларының қорытындысын ескере отырып сараланған жұмыстарды одан әрі теңестіру үшін жүргізіледі.

3. Формативті бағалау кезінде мұғалім сабақта кері байланысты жүзеге асырады. Педагог білім алушылардың санын, кері байланысты беру нысанын және жиілігін дербес анықтайды.

4. Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалау (бұдан әрі - БЖБ) нәтижесі бойынша білім алушыларға тоқсандық оқу жетістіктерін бағалау кезінде ескерілетін балдар қойылады.

6. БЖБ тоқсанына үш реттен артық өткізілмейді. Бөлімдер/ортақ

тақырыптар тоқсанына төрт және одан да көп бөлімдерді/ортақ тақырыптарды оқып-зерделеген жағдайда тақырыптардың ерекшеліктерін және оқыту мақсаттарының санын ескере отырып біріктіріледі. Оны екі кезеңде өткізуге болады. Формативті және жиынтық бағалау тапсырмаларын педагог өзі дайындайды.

7. Тілдік пәндер бойынша жиынтық бағалау сөйлеу әрекетінің төрт түрі бойынша жүргізіледі (тыңдалым (тыңдау), айтылым, оқылым, жазылым). Тыңдалым (тыңдау) және айтылым дағдыларын бағалау жиынтық бағалауды өткізу жоспарланған аптаның ішінде сабақтың барысында жүргізіледі.

8. Білім алушылардың тоқсандағы оқу жетістіктерінің нәтижелері бойынша жазбаша түрде өткізілетін жиынтық бағалауда объективтілік және ашықтықты қамтамасыз ету үшін модерация жүргізіледі.

9. Модерация қорытындысы бойынша білім алушылардың өзгертуге жататын жиынтық жұмыстарының тоқсандық балы қайта тексеріледі. Модерация қорытындысы бойынша қойылатын жиынтық жұмыс балы жоғарылатылып, сол сияқты төмендетіліп те қойылады.

Формативті/қалыптастырушы бағалау барлық тоқсанда күнделікті сабақ беру барысында жүйелі түрде жүргізіледі және сабақтың бөлінбейтін бөлігі болып табылады. Формативтік/қалыптастырушы бағалау үнемі үздіксіз жүргіліп отырады, балл мен баға қойылмайды, мұғалім мен оқушының арасындағы кері байланыс әрекеті арқылы оқыту үдерісін уақытында түзетіп отыруға, оның өлшемін анықтауға, сабақты ары қарай жоспарлауға ықпал етеді.

Формативті /қалыптастырушы бағалау үдерісі төменгі кезеңдерден тұрады:

✓ Оқушыларды анықталған оқу мақсаттары мен бағалау критерийлерімен таныстыру.

✓ Оқушылардың нені және қандай деңгейде түсінгендігін анықтайтын дәлелдемелердің көрсеткіші бола алатын тиімді орта тудыру немесе олардың басқа іс-әрекеттерін ұйымдастыру.

✓ Оқушының дамуына ықпалын тигізетін тиімді кері байланыс беріп отыру.

✓ Оқушыларды бір-біріне өзара оқыту көзі бола алатындай ынтымақтастандыру.

Оқушы өз оқуы барысында өзін «кұрастырушы» ретінде қабылдау [ДББҰ «НЗМ» Жалпы білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау басшылығы, Астана, 2016].

III.4. Сөйлеу әрекетінің төрт түрін бағалауға арналған тапсырмалар үлгісі

Тілдік пәндер бойынша бағалау сөйлеу әрекеттерінің түрлері негізінде жүзеге асырылады. Сөйлеу әрекетінің төрт түрі:

- тыңдалым;
- айтылым;
- оқылым;
- жазылым.

Сөйлеу әрекетінің төрт түрі бойынша келесі тапсырмалар үлгісін оқу процесінде қолдануға болады, бірақ алдын ала педагог оқу мақсатына сәйкестігін анықтауы тиіс, сонымен қатар, қажет болған жағдайларда кейбір тапсырмаларға дескрипторлар әзірлеп, білім алушылардың білім, білік, дағдысын бағалауға болады.

Тыңдалым дағдысына қатысты тапсырмалар

Тыңдалымға арналған материалдар: аудио және бейне жазбадағы мәтіндер мен түрлі тапсырмалар.

Ұстанымдары:

- 1) мәтінді толық не үзіндіні тыңдау;
- 2) мәтіндегі грамматикалық формаларға арналған тапсырмалар орындау;
- 3) тыңдалым арқылы естілген мәтін жедел не жәй қарқында тыңдалып, сөздер мен сөйлемшелердің мағынасына көңіл бөлінеді.

Тыңдалым мәтіні оқу үдерісінде орындалып (таспа не дискіден), сабақта мұғалімнің көмегі арқылы түрлі әдістермен жұмыс істелінеді. Осы кезеңде оқушы өзіне таныс немесе таныс емес сөздерге мән беріп, оны дұрыс қабылдап, жылдам меңгеруге әрекет жасайды.

Ол үшін тыңдалымға қатысты тақырыпқа байланысты алдын-ала түрлі тапсырмалар ұсынылады. Мысалы, актив сөздер, актив және пассив сөйлемдер үлгілері ұсынылып, сұрақ және жауап түріндегі тапсырмалар орындалуы тиіс.

Тыңдалымға ұсынылатын материалдарды мұғалім алғашқы қарапайым деңгейден бастап-ақ тыңдатып, түрлі жаттығулар ұсынуы қажет. Аудиожазба сабақ үстінде бір не бірнеше рет тыңдалып, ондағы ақпаратты түсіну мақсатында 2 не 4 сұрақ беріліп, тапсырмалар орындалады. Диалог не полилогты (монолог, интервью т.б.) әуелі бір рет, содан соң қайталап тыңдатуға болады. Сабақтағы тыңдалым тапсырмасы 3 не 5 минут уақытқа жүргізіледі.

Тыңдалымды қалыптастыру тәсілдері

1. Мәтін, диалог, полилог және монолог арқылы сөздік қорын байыту тапсырмалары.

Мәтінді көңіл қойып тыңдандар, өздеріне таныс сөздерді жазып алыңдар.

2. Мәтіндегі актив лексиканы тыңдап және қайталаңдар.
3. Диктордың дауысымен жазылған мәтінді тұтастай қайталап айтыңдар.
4. Тыңдалған ән мәтінін үйреніңдер.
5. Берілген сұрақтарды тыңдап, оған жауап беріңдер.
6. Сөйлемшелерді тыңдап, таныс сөздердің мағынасын түсініңдер.
7. Тыңдалған мәтін бойынша тірек сөздерді, лексикалық бірліктерді есте сақтауға тырысыңдар.
8. Мәтінді тыңдап (берілген сұрақтарға) толық жауап іздеңдер.
9. Тыңдалған мәтіннің басқа немесе орта (соңғы) бөлігін әңгімелеп беріңдер.
10. Тыңдалған мәтіннің негізгі бөлігі бойынша өз ойларыңды жеткізіп, қай тақырыпта екенін айтыңдар.
11. Мәтінді тыңдап, оған пікір жазыңдар; 1) ақпарат тақырыбы мен және

оған қатысты актив сөздер; 2) кейіпкерлер; 3) мазмұнын қысқаша беру; 4) негізгі ой; 5) баламалы мәтін беріндер.

12. Диалогты тыңдап, оны кеңейтіп айтыңдар.

13. Диалогты тыңдап, монолог түрінде әңгімелеңдер.

14. Бірнеше сұрақтарды тыңдап, оған болымды және болымсыз жауап түрінде өз ойларыңды айтып беріндер.

15. Картадан тыңдалған мәтінде кездесетін ел, жер, қала атауларын көрсетіндер.

16. Бос орындарды (тыңдау кезеңінде) толтырыңдар.

17. Әңгімені тыңдап, оған түсініктеме беріндер, көзқарастарыңды білдіріңдер.

18. Тыңдалған әңгімеге жоспар құрып, оны сипаттаңдар.

19. Досыңнан ести алмаған сөйлемшені сұрап біліңдер.

20. Тыңдалған материалға баға беріндер, іс-әрекет қайда болғанын, орнын анықтаңдар.

Тыңдалған оқу материалдарын өзара талқылау

1. Сұрақ-жауап түрінде:

Оқиға қай жерде болған?

Әңгіме кім/не жөнінде болды?

2. Тыңдалған актив сөздерден диктант жаздыру: буынға бөлу, сөзтудырушы қосымшаларды анықтау, фонетикалық талдау жасау.

3. Мәтінді 2-3 рет тыңдап, естігені бойынша пікір алмасу, өз ойын дәлелдеу.

4. Естігендеріне қатысты сурет салу, оны пайдаланып әңгіме құру.

5. Мұғалім тыңдауға ұсынатын мәтіндегі қиын сөздердің түсіндірмесін беріп, сол сөздермен шағын мәтін құрғызады, соңынан талқылайды.

6. Қарапайым деңгейде сұрақ-жауап түрінде түрлі заттың көрнекіліктері (ойыншық, кейіпкерлер т.б.) арқылы тыңдалған мәтінмен жұмыс түрі орындалады.

7. Тыңдалған мәтінді мағынасына қарай бөлу тапсырмасы беріледі.

8. «Тыңдаңдар! Қайталаңдар» түріндегі жаттығулар ұсыну.

9. Сөздерді тыңдап және оқыңдар. Мынаған көңіл аударыңдар...

10. Актив сөздерді тыңдап және дыбысталған сөздерді жазып алыңдар.

11. Тыңдаған материал бойынша әр сөзге қойылған екпінді анықтаңдар.

12. Сөйлемдер қатарын тыңдап, онда қанша сұраулы, лепті, хабарлы сөйлем бар екенін айтыңдар.

13. Диктордың сөзін қайталаңдар.

14. Тыңдалған сөйлемдер ішінен тақырыпқа сәйкес келмейтін сөйлемді белгілеңдер.

15. Тыңдалған мәтіндегі сан есімдерді, цифрларды жазыңдар.

16. Сөйлеу үлгілерін тыңдап, суретке сәйкес келетін тиісті орнына қойыңдар.

17. Тыңдалған мәтін бойынша .... айтыңдар.

18. Тыңдалған тапсырмаларды мәтінді оқу үшін пайдаланыңдар.

Тыңдалатын мәтінмен жұмыс түрі

Мәтін алды кезең

1. Тақтада жазылған сөздермен жұмыс.
2. Жаттығулар орындау (мәтінге байланысты).
3. Жаңа сөздерді түсіндіру.
4. Күрделі грамматикалық қағидалармен жұмыс.
5. Мәтінге тақырып іздеу.

Мәтін кезеңі

1. Мәтінді бірнеше рет тыңдау.
2. Әрбір абзацқа тақырып қою.
3. Сұраққа жауап беру.

Мәтіннен кейінгі кезең

1. Сұрақ-жауап.
2. Әңгімелеуге арналған жоспар құру.
3. Мәтін тақырыбына ситуация құру.
4. Монолог құруға дайындық.
5. Мәтінге диалог құру.
6. Баламалы мәтін әзірлеу.

Айтылым дағдысына қатысты тапсырмалар

Оқушыларға айтылым біліктерін үйретуде мұғалім үшін осы процесті бақылау, оқушылардың екінші тілде сөйлеу барысындағы негізгі қиындықтарын анықтау, сондай-ақ айтылым біліктерін дұрыс бағалауды жүзеге асыру маңызды. Сондықтан, төменде біз айтылым біліктерін бағалаудың ерекшеліктерін қарастырамыз.

Мұғалім оқушыларда айтылымды қалыптастыру үшін келесі тапсырмаларды ұсынады:

- 1) сұраққа жауап беру;
- 2) сұхбат барысында өзінің ойын, мәселеге байланысты пікірін ашық білдіруге,
- 3) қазақ тілінің лексикалық-грамматикалық нормаларын білуіне;
- 4) түрлі салаларда қазақ тілі лексикасын орынды қолдана білуіне;
- 5) қазақ тіліндегі мәтіндерді тыңдап және түсінгенін айтуға үйрету.

Айтылымға арналған жаттығулар оқушылардың бір-бірімен өзара қарым-қатынасқа түсіп, өздері меңгерген сөздік қоры мен грамматикалық тұлғаларды пайдаланып диалогқа және монологқа дағдыланады.

Айтылым-монолог (мәтін негізінде) :

1. Мәтін сипатын анықтаңдар (хабарлама, репортаж, мазмұндама, оқырманмен диалог сұхбаты т.б.).
2. Мәтінге қойылған сұраққа жауап іздеңдер.

3. Мәтіндегі актив сөздерді табыңдар.

Жағдаяттық тапсырмалар негізінде монолог құру

1. Сөйлемдерді тыңдап және қайталаңдар.
2. Өз іс-әрекетіңді баяндаңдар.
3. Сөйлемдерді кеңейтіндер.
4. Әңгімелеушіні қолдау ретінде пікірімен келіскенінді білдіріңдер.
5. Айтылған пікірге көзқарасыңды білдір.
6. Түрлі оқиғаларға қатысты фактілерге талдама жасаңдар.
7. Түйіндеме жасаңдар (қорытынды).
8. Кейіпкер әрекетіне баға беріңдер.
9. Белгілі бір оқиғаға қатысты маған хабарлама жасаңдар.
10. Тақырыпқа байланысты монологтық сөйлеу мәтінін құрастырыңдар.
11. «Дөңгелек үстел» тақырыбына баяндама әзірлеңдер.
12. Бейне материалды тыңдап, монологтық ойды анықтаңдар.

Диалог-айтылым

1. Дұрыс дыбыстауға үйрену үшін диалогтың кейбір репликаларын жазып алыңдар.

2. Рөлдер бойынша диалогты оқып және айтуға үйреніңдер.

3. Диалог репликаларын өзбетіңше кеңейтіп дамытыңдар.

4. Кейбір диалог репликаларын өзгертіп айтыңдар.

5. Тақырыпқа диалог құр (түрлі сөйлеу жағдаяты үшін).

6. Актив сөздермен диалог құраңдар.

7. Сөйлеу жағдаятын сипаттап, оған қажетті грамматикалық тұлғаларды пайдаланып, репликалар жазыңдар.

8. Диалогты шағын диалогтарға бөл (көзқарас, келісу не келіспеу т.б.).

9. Суреттер бойынша диалог құраңдар (актив сөздерді қолданып).

10. Оқыған мәтінге диалог құраңдар.

Жоғарыда берілген тапсырмалар негізінде мұғалім критерийге сәйкес дескрипторлар құрайды және білім алушылардың білім, білік, дағдысы бағаланады.

Оқылымға қатысты тапсырмалар

Оқылымға берілетін тапсырмалар және оны орындау үшін қажетті әдіс-тәсілдер

Мәтінмен жұмыс

нені оқимыз?	қандай мақсатпен?	Оқылым түрі
Оқулықтағы мәтіндер: түпнұсқалық, бейімделген бейімделмеген	ақпаратты алу, танысу, қорыту	танысымдық ізденімдік көз жүгіртіп оқу зерделік оқу

Белсенді әдістер

1. Мәтін тақырыбын оқындар. Қанша сөз есіңе түседі? Сөздер тізімін жаса.

2. Оқуға берілген тақырып мазмұнын түсіну үшін қанша сөз қажет?
3. Актив сөздерге сүйеніп, мәтін мазмұнын болжау үшін сұрақтар жаз.
4. Мәтіндегі лексикалық бірліктерді тап (сөз, сөз тіркесі) т.б.
5. Мәтіндегі бұрыннан өзіңе таныс сөздерді оқып, оны түсіндір.

Мәтін кезеңі

1. Сұрақ қойындар.
2. Сұраққа жауап іздеңдер.
3. Мәтін ішінен өзіңе керекті ақпаратты тап.
4. Мәтінді оқып, екі-үш сөйлем көлемінде мазмұнын баянда.
5. Мәтін тақырыбына қатысты ойыңды бөліс, түсіндір.
6. Мәтіннен қандай ақпарат алдыңдар, сұхбат құрындар.

Мәтіннен кейінгі кезең

1. Сұрақ-жауап.
2. Еркін әңгімеге араласу.
3. Мәтінді абзацтарға бөліп, тақырып беру.
4. Өзі оқыған мәтін ақпаратын досына таныстыру.
5. Мәтіндегі актив сөздерді пайдаланып, монолог, диалог құру.
6. Мәтін тақырыбына қатысты шешендік сөздер (мақала, қанатты сөз т.б.) қатыстырып әңгімелеп беріңдер.
7. Мәтінді тыңдаңдар.

А. Мәтіналды жаттығулар

1. Мәтін атауына қараңдар. Қалай ойлайсыңдар, әңгіме не туралы?
2. Егер әңгіме ... туралы болса, қандай сұрақтар талқылануы мүмкін?
3. Осы тақырып үшін қандай сөздер типтік болып табылады?
4. Атауы бойынша мақала таңдаңдар, қайсысын оқығың келеді? Оқылым түрін таңдаңдар (қарап шығу, танысып оқу, таңдап оқу, ұқыпты оқу)
5. Лексика- грамматикалық қиындығына қатысты жаттығулар болуы мүмкін.

Б. Мәтінді оқу кезіндегі жаттығулар

1. Кестені толтырыңдар (бір немесе бірнеше мәтіндегі ақпарат)
2. Жарнама жазып үйреніңдер;
3. туралы ақпарат бар ма, жоқ па?
4. Сұрақтарға жауап табыңыз.
5. «Шын және жалған»
6. Мақала не туралы, анықтаңдар

7. Әрбір сөйлем не туралы, анықтаңдар.
8. Мәтін тақырыбы қалай аталады, табыңдар.
9. Мәтінде жаңа ақпарат бар ма?

В.1. Мәтінді оқу кезіндегі және мәтіннен кейінгі құрылымдық тапсырмалар

1. Мәтінді қайта оқыңдар, ... білдіретін сөздерді табыңдар.
2. Зат есімді анықтайтын сөздерді табыңдар.
3. білдіретін екі сөзді табыңдар.
4. Мына сөздердің эквивалентін табыңдар.
5. фразаларға, сөйлем мүшелеріне, мәтінге сұрақ қойыңдар
6. мәтінді бір фразамен беріңіз. («сверните» текст в одну фразу)
7. фразаны мәтінге кеңейтіңдер.
8. Фразаларды алмастырыңдар
9. Сөздерді синонимдермен алмастырыңдар.

В.2. Мәтіннен кейінгі коммуникативтік тапсырмалар. Ауызша, жазбаша сөйлеуге шығу

1. Жауап жазыңдар, өтініш жазыңдар, ақпарат жіберуді өтініңдер.
2. Телефонмен звондаңдар.
3. Мақала авторынан интервью алыңдар.
4. Жаңа тақырып жазыңдар.
5. Мәтіндерді бөлікке бөліңдер, оларға тақырып қойыңдар.
6. Бір біріңізге түсіндіріңдер, қандай ақпарат таптыңдар.
7. Қысқаша мазмұнын жазыңдар, екі үш сөйлеммен. Аннотация, анықтама жазыңдар.
8. Мәтінге жарнама жазыңдар

Жазылымға қатысты тапсырмалар

Жазылым – жазбаша түрде мәтін құрып және оны жазып алу әрекетімен байланысты түрі.

Жазылымға ұсынылатын оқу материалдары: әліпби (әріптер, дыбыстар) буын, сөз, сөйлем, мәтін, диктант, мазмұндама, тест, эссе, хат, шығарма және т.б.

Жазылымға қатысты тапсырмалар сауатты жазуға дағдыландыру мақсатында беріледі. Ол үшін түрлі тапсырмалар мен жаттығулар орындалуы тиіс. Мұндай тапсырмалар қазақ тілінің жазу нормасына сай сауатты жазылуы керек. оқушы осындай тапсырмаларды орындау арқылы грамматикалық ережелерді білуге, сөздердің сөйлем құрылымындағы орын тәртібі мен тыныс белгілерін дұрыс қоюға, ең негізгісі өз ойын хат, эссе арқылы жеткізуге әрекет жасайды.

Мұғалім оқушының жазылым арқылы білімі мен білігін қалыптастыру мақсатында мынаны ескеруі тиіс:

- ресми құжаттарды дұрыс әрі сауатты толтыруға бейімдеу (резюме, хат, түрлі ресми қағаздар және т.б.);
- ресми және бейресми хаттар мен смс-тер жазуға;
- құттықтау хаттары (шақыру, құттықтау, алғысхат т.б.);
- әңгіме, эссе жазуға икемділігі;
- мәтін мазмұнын жазбаша жазуға немесе баяндауға;
- өз ойын, шешімін, пікірін білуге үйрету.

Сөйлеу әрекетінің жазылым түріне арналған жаттығулар

1. Актив сөздермен сөйлемді толықтырыңдар.
2. Заттарды сипаттап жазыңдар.
3. Сөйлемдерді толықтырыңдар.
4. Мәтін абзацын толықтырып, өзгертіп жазыңдар.
5. Синоним, антоним сөздерді сәйкестендіріңдер.
6. Мәтін абзацтарына тақырып жазыңдар.
7. Сөйлемнің бірінші бөлігін жазыңдар.
8. Мәтінді көшіріп жазыңдар.
9. Мәтіндегі актив сөздер мен сөз тіркестерін теріп жазыңдар.
10. Құттықтаусөз үлгісінде, қысқаша жеке хат мәтінін жазыңдар.
11. Мерекеге қатысты құттықтау хатын жазыңдар.
12. Ресми құжаттарды толтырыңдар: өтініш, резюме т.б.
13. Тезис, жоспар құрыңдар.
14. Өздеріңнің болашақта орындайтын жоспарларыңды сипаттап жазыңдар.
15. Іскери хат жазыңдар.
16. Оқыған кітабының мазмұнын қысқаша жазыңдар.
17. Болған оқиға жөнінде өз ойларыңды жазыңдар.
18. Берілген тақырыпқа жазбаша монолог құрыңдар.
19. Тұрмыстық-әлеуметтік, оқу-кәсіби, іскери салаларға қатысты өзіндік мәтін құрып жазыңдар.
20. Үлгі бойынша әріптерді әліпби ретімен жазыңдар.
21. Сөздерді тиісті әріптермен толықтырып жазыңдар.
22. Берілген сөздермен сөйлем құрып жазыңдар.
23. Әрбір сөйлемге сұрақ қойып жазыңдар.
24. Мәтінді қысқартып жазыңдар.
25. Өлеңді қарасөзге айналдырып жазыңдар.

Жазылым білігін қалыптастыру

Жазылым түрі ең алдымен сауатты жазуға дағдыландыру үшін қажет. Ол үшін түрлі жаттығуларды орындау, сұрақ-жауап, диктант, шағын эссе жаза білу білігін қалыптастыру тиімді:

1. Білім алушы түрлі жанрларда (жоспар, тезис, түйіндеме, өтініш, мазмұндама, шығарма және т.б.) өзіндік мәтін құра білуі керек. Бұл түрлі салаларда қарым-қатынас құру білігін қалыптастырады.

2. Ой-талқы, хабарлау, дәлелдеу түріндегі жазылым түрлерін сипаттауға көңіл бөлінеді.

3. Тыңдалған материалдың мазмұнын өз сөзімен жаза білуі тиіс.

4. Тыңдалған немесе оқуға берілген мәтін бойынша жазбаша диалог, монолог, әңгіме жазуға бейімделу.

Екінші және үшінші тілдерді оқыту барысында қалыптастырушы бағалаудың сапасын анықтайтын келесі сұрақтар:

- Білім алушы оқытудың қай деңгейінде?
- Ол білім алуда неге талпынады?
- Білім алушылардың білімін жетілдіру үшін не істеу керек?

Қалыптастырушы бағалау арқылы бағалау жүйесі тиімді, анық, әділ өткізіледі. Бағалау оқу мақсаттары, бағалау критерийлері, ойлау дағдыларының деңгейлері, түрлі деңгейдегі тапсырмалар, дескрипторлар негізінде жүзеге асырылады.

Бағалауға арналған тапсырманы зерделеуге арналған ұсыныстар

Тапсырманы құрастырғанда, таңдағанда, нақтылағанда мыналарға назар аударған жөн:

- 1) Қарастырылған тапсырманың оқу мақсатына сәйкестігі;
- 2) Оқу жетістігінің деңгейін бағалау мүмкіндігі;
- 3) Жоғарыда берілген ұстанымдарды ұстану мүмкіндігі;
- 4) Білім алушылардың ойлау дағдыларының деңгейлері

Критерийлер құрастыру бойынша ұсыныстар

Білім алушылардың оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттарына жету дәрежесін анықтау үшін Б. Блум таксономиясына сәйкес ойлау дағдыларының деңгейлері бойынша критерийлер құрастырылады.

Бағалау критерийлерін құрастыруда педагог ойлау дағдылары деңгейлерін көрсететін кестеде берілген етістіктерді қолдана алады.

(3-кестеден қараңыз).

3-кесте. Бағалау критерийлерін құрастыруда қолданылатын етістіктер.

Ойлау дағдыларының деңгейлері				
Білу және түсіну	Білімді қолдану	Талдау	Синтез	Бағалау
анықтайды	сәйкестендіреді	талдайды	біріктіреді	түсіндіреді
атайды	таңдайды	зерттейді	дәлелдейді	талқылай-ды
жазады	шешеді	тексереді	салыстырады	дәлелдейді

қайталайды	қолданады	сәйкестенді реді	құрастырады	болжайды
------------	-----------	---------------------	-------------	----------

ескриптор – тапсырмаларды орындау кезіндегі нақты қадамдарды көрсететін сипаттама.

Балдар қою шкаласы

Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалау (бұдан әрі - БЖБ) нәтижесі бойынша білім алушыларға тоқсандық оқу жетістіктерін бағалау кезінде ескерілетін балдар қойылады.

БЖБ үшін максималды балл 1-4 сыныптарда кемінде 7 және 15 балдан артық емес, 5-11 (12) сыныптарда кемінде 7 және 20 балдан артық емес болуы керек [4].

БЖБ тоқсанына үш реттен артық өткізілмейді. Бөлімдер/ортақ тақырыптар тоқсанына төрт және одан да көп бөлімдерді/ортақ тақырыптарды оқып-зерделеген жағдайда тақырыптардың ерекшеліктерін және оқыту мақсаттарының санын ескере отырып біріктіріледі. Оны екі кезеңде өткізуге болады.

Формативті бағалау

Сабактың тақырыбы: Қазақстан – мәңгілік ел

Оқу мақсаты 8.4.1.1 - мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала жазу

Бағалау критерийі

Білім алушы

- Мақаланы жанрлық және стильдік ерекшелікті сақтап жазу

Ойлау дағдыларының деңгейі Қолдану

Тапсырма

Сіз мектебімізден шығатын газеттің арнайы тілшісісіз. Тәуелсіздік мерекесі

қарсаңында газетке «Қазақстан - мәңгілік ел!» тақырыбында мақала жазу тапсырылды.

Берілген көркем тіркестерді қолдана отырып, мақала жазыңыз.

Ұсынылатын көркем сөз қолданыстары: тарихымызға тағылым, бүгінгі бақытымыз, гүлденген келешекке сенім, тұрмысы бақуатты, түтіні түзу шыққан, көк туымыз желбіреп, ертеңіне сеніммен қарайтын бақытты ел, тарихи құндылығымыз болған тәуелсіздік идеясы.

Дескриптор Білім алушы

- ұсынылған тақырыпқа сай өз ойын жазады;

- мақала жанрын сақтайды;

- берілген көркем сөз қолданыстарын пайдаланады

Бөлім «Білім. Ғылым. Инновация»

Қалыптастырушы бағалау тапсырмалары

I. Сабақтың тақырыбы: Электронды кітапхананы пайдаланамын

Оқу мақсаты:

8.1.5.1. Мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтау;

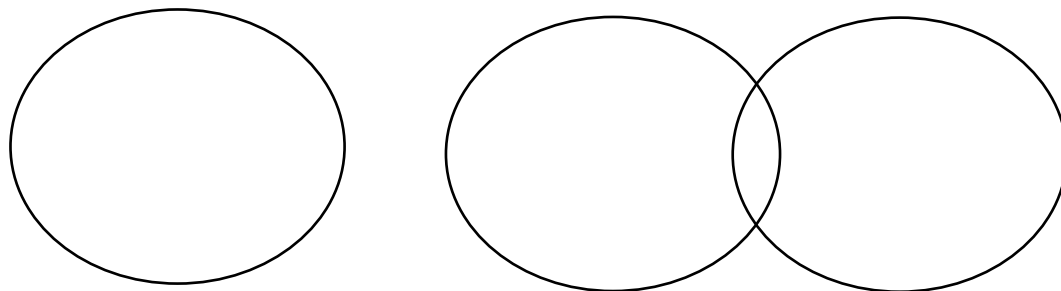
Білім алушы: Мәтіннің мақсатты аудиториясын, автордың негізгі ойы мен көзқарасын анықтайды.

Тапсырма.

ТЫҢДАЛЫМ.

➤ Мәтінді 2 рет тыңдап, тапсырмаларды орындаңыз.

1-тапсырма. Көзделген аудиториясы кімдер?

2 –тапсырма. Мәтіннің негізгі ойын 1 сөйлеммен түсіндіріңіз.

3. Мәтіндегі мәселеге қатысты автор көзқарасын анықтаңыз. Дәлелдер келтіріңіз.

1

2

Дескриптор Білім алушы:

- мәтіннің көздеген аудиториясын анықтай алады;
- мәтіннің негізгі ойын 1 сөйлеммен түсіндіріп береді;
- автор көзқарасын білдіретін дәлелдер келтіреді.

II. Сабақтың тақырыбы: Жоба жұмысын орындадым.

Оқу мақсаты:

8.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтау

Бағалау критерийлері

тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсінеді, ақпараттың шынайылығы мен нақтылығын анықтайды

Мәтінді тыңдаңыз

1-тапсырма.

Мәтінді тыңдаңыз. Тыңдалған мәтін бойынша 5 сұрақ дайындаңыз.

2-тапсырма.

Тыңдалған мәтіндегі ақпараттың шын/жалған екенін анықтаңыз

Дескриптор

Білім алушы:

- мәтіннің негізгі мазмұнын түсіне алады;
- тыңдалған мәтін бойынша сұрақ дайындайды;
- ақпараттың шынайылығын анықтай алады.

III. Оқу мақсаты:

8.2.2.1 Түрлі жанрдағы көркем мәтіндерге сүйене отырып, көңіл күйді білдіруде ұлттық сөз әдебі мен сөйлеу этикеті формаларын қолдана білу.

Бағалау критериилері

• Мәтіндердегі ақпараттар мен ұлттық сөз әдебі және сөйлеу этикеті формаларын ауызша мәтін құрауда қолданады

Ойлау дағдысының деңгейі Қолдану

Тапсырма

• Жұбыңызбен берілген тақырыптардың біріне сатушы және тұтынушы болып диалогке түсіңіз.

• Диалогте сөйлеу этикетінің формаларын қолданыңыз.

- Көгөніс дүкенінде
- Ойыншық дүкенінде
- Кітап дүкенінде
- Автокөлік сауда үйінде

Дескриптор

- берілген тақырыптардың бірін пайдаланып, жұпта диалогке түсе алады;
- диалог мазмұнында сөйлеу этикетінің түрлі формаларын тиімді қолдана алады.
- Ауызша мәтін құрап айта алады.

IV. Оқу мақсаты 8.3.1.1 Мәтіндегі ақпараттың өзектілігін анықтау, қорытынды жасау;

8.4.2.1 Эссе құрылымы мен дамуын сақтап, Мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу;

Бағалау критериилері

• Мәтіндегі ақпараттың өзектілігін анықтап, қорытынды жасайды;

- Эссе құрылымы мен дамуын сақтайды;
- Мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазады

Ойлау дағдыларының деңгейі Жоғары деңгей дағдылары

Тапсырма- 1

1. Мәтін мазмұны бойынша 2 дұрыс ақпаратты анықтаңыз.
2. Мәтіндегі ақпараттың өзектілігі неде?
3. Жауаптардың дұрыс нұсқасын белгілеңіз.

Дескриптор

- 2 дұрыс ақпаратты анықтай алады;
- мәтіндегі өзекті мәселені анықтайды;
- дұрыс жауап нұсқасын белгілейді;

Тапсырма -2

Эссе құрылымы мен дамуын сақтап, «**Білімді жастар –еліміздің болашағы**» тақырыбына ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу

Дескриптор

- шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстырады
- өз ойын дәлелдеп жазады
- лексикалық минимумды тиімді қолданады
- тақырыпты аша алады
- жалғау түрлерін дұрыс жалғай алады
- сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтайды
- ой жүйесін сақтайды.

Сабақтың тақырыбы: Ең маңызды инновация -электронды кітапхана

V. Оқу мақсаты

8.4.1.1 Мәтіндердің жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтап, шағын мақала, пікір, интервью жазу

Бағалау критерийі

- Шағын мақала, пікір, интервью жазуда жанрлық және стильдік ерекшелігін сақтайды

Ойлау дағдыларының деңгейі Қолдану, Жоғары деңгей дағдылары

Тапсырма.

- Мәтінді мұқият оқып, маңызды деп санайтын ақпараттардың астын сызыңыз.
- Мәтіндегі ақпараттарды аргумент ретінде пайдаланып, жаңа өнертабыс туралы өз пікіріңізді жазыңыз.

Дескриптор

- мәтіннен нақты аргументтерді белгілейді;
- өнертабысқа қатысты өз ойын білдіреді;
- пікірін мәтіндегі аргументпен байланыстырып, өмірден мысал келтіре алады.

VI. Оқу мақсаты

8.4.4.1- тақырып бойынша мәліметтерді жинақтап, эссе жазуда тиімді қолдану

Бағалау критерийі

- Тақырыпқа қатысты эссе жұмысында өз көзқарасын ұсынып, дәлелді аргументтер келтіреді

- Эссе құрылымын сақтайды

Ойлау дағдыларының деңгейі Жоғары деңгей дағдылары

Тапсырма

«Электронды кітапхананы пайдалану тиімді ме?» деген тақырыпта өз пікіріңізді білдіріп, эссе жазыңыз.

Дескриптор

- кіріспе бөлімде тақырыпқа түсінік береді;
- өз позициясын жазады;
- негізгі бөлімде өз көзқарасын айқындайды;
- аргументтер келтіреді;
- аргументтер келтіруде қыстырма сөздерді қолданады;
- тақырыпқа қорытынды жасап, бірнеше ұсыныс білдіреді.

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті

Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры

Сабақтың тақырыбы: 1- сабақ. Тасқа қашалған жазулар

Оқу мақсаттары:

9.3.6.1 - мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға беру;

9.5.1.1 - өздік етістің қызметін білу, ауызша және жазбаша жұмысбарда орынды қолдану.

Сабақ мақсаттары: барлығы: мәтінде көтерілген мәселеге баға береді.
көбісі: дереккөздерді дұрыс қолданады.
кейбірі: өздік етістің қызметін біледі.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңдері

Сабақтағы іс-әрекет

Қалыптастырушы бағалау

Сабақтың басы

Қызығушылығын ояту.

«Жазу» деген сөзді естігенде қандай ассоциация ойыңа келеді?

Қалай ойлайсыңдар жазу мәдениеті қай дәуірден басталған?

Көне жазудың қандай түрлерін білесіңдер?

Мадақтау:

«Керемет»,

«Тамаша»,

«Сенің ойыңмен

келісемін».

Сабақтың ортасы	<p>Алғаш адамдар жазуды қандай құралдармен жазған?</p> <p>Мәтінмен жұмыс 6-тапсырма. Диалогты тыңдап, сұрақтарға жауап беру кезінде өздік етістерді тиімді қолдану.</p> <p>Дескриптор: Сұрақтарға толық жауап береді. Өздік етістерді дұрыс қолданады. 10-тапсырма. Көп нүктенің орнына өздік етістіктерін қойып жазу.</p> <p>Дескриптор: Өздік етістерді ажыратады.</p>	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
Сабақтың соңы	<p>11- тапсырма. Дереккөздерден бір құлыптастың тарихы туралы ақпарат жина. Өз ойыңды жинақтап жаз.</p> <p>Дескриптор: Дереккөзден бір құлыптастың тарихын табады. Дереккөзге сілтеме жасауды үйренеді. Ойын жүйелеп жазады.</p>	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

9-сынып

Пән:	Қазақ тілі мен әдебиеті	
Бөлімі:	Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры	
Сабақтың тақырыбы:	2-сабақ. Тасқа қашалған жазулар	
Оқу мақсаттары:	9.4.4.1- тақырып бойынша түрлі стильдегі мәтіндерді құрауда мәліметтерді жинақтап, дереккөздеріне сілтеме көрсетіп жазу;	
Сабақ мақсаттары:	<p>барлығы: мәтінде бойынша стильді ажыратады.</p> <p>көбісі: дереккөздерден мәліметтерді жинақтайды.</p> <p>кейбірі: дереккөздерге сілтеме жасап, өз ойларын айта алады.</p>	
Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	<p>Қызығушылығын ояту.</p> <p>2-тапсырма. «Атаулар туралы үш сұрақ» тәсілі негізінде сызбадағы терминдерге қатысты сұрақтарға жауап бер.</p> <p>Қайдан? Қалай? Қандай?</p> <p>Дескриптор: Сұрақтарға толық жауап береді; Термин сөздерге түсінік береді;</p>	<p>қол сигналы</p>
Сабақтың ортасы	<p>Мәтінмен жұмыс 7-тапсырма. Мәтінді оқып, қарамен жазылған сөздермен сөздік жұмысы жүргізеді, стилін анықтайды.</p> <p>Дескриптор:</p>	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Қарамен жазылған сөздерге сөздік жұмысын жүргізеді.

Мәтіннің стилін анықтайды.

8-тапсырма. Жоспарды ретімен жаз, жоспар бойынша термин сөздерді қолдана отырып, түсінгенін айту.

Дескриптор:

Жоспарды ретімен құрайды.

Терминдерді қолданып, түсінгенін айту.

Сабақтың соңы

12-тапсырма. Дереккөздерін пайдалана отырып, құлыптастарға қатысты 2-3 пікірді тауып, дереккөздерге, авторларға сілтеме жасап, өз ойымен байланыстырып айтады.

Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Дескриптор:

Дереккөздерді дұрыс пайдаланады.

Дереккөздерге, авторларға сілтеме жасауды үйренеді.

Құнды 2-3 пікірді тауып, өз ойымен байланыстырып айтады.

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті

Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры

Сабақтың тақырыбы: 3- сабақ. Көне түркі жазуын зерттеушілер

Оқу мақсаттары:

9.1.1.1- тыңдалатын мәтіндегі фразалар мен дәйексөздерді талқылай отырып, тақырып пен көтерілетін мәселені болжау;

9.3.2.1- ғылыми стильде (мақала) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау;

Сабақ мақсаттары:

барлығы: мәтінде көтерілген мәселені болжайды.

көбісі: тезистің тілдік ерекшеліктерін анықтайды.

кейбірі: талдау жасай алады.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңдері

Сабақтағы іс-әрекет

Қалыптастырушы бағалау

Сабақтың басы

Қызығушылығын ояту.

1-тапсырма. Бүгінгі сабақтың тақырыбына байланысты сөз тіркестерін анықта.

Көне түркі жазбалары

Көне әліпби

Көне дәстүрлер

Көне қыпшақтар

Көне ырымдар

Көне тиымдар

Көне зерттеулер

мадақтау
«Керемет»,
«Талпынысың жақсы»,
«Әлі де болса, ойлан»

Сабақтың ортасы

Мәтінмен жұмыс

4-тапсырма. Мәтінді мұқият тыңдап, «Түртіп алу» тәсілі арқылы негізгі ақпараттарды жазып алады.

Дескриптор

Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Көтерілген мәселені болжайды.
 Ақпаратты жазып алады.
 5-тапсырма. Жұптық жұмыс. «Сұрақ-жауап» тәсілі арқылы бір-бірімен пікір алмасады.
 Дескриптор:
 Бір-бірімен пікір алмасады.
 Жауаптарын толықтырады.
 6-тапсырма. Мәтінді оқиды. Қарамен берілген сөздердің мағынасын анықтап, кестені толтырады.
 Дескриптор:
 Қарамен жазылған сөздердің мағынасын анықтайды.
 Кестені толтырады.
 7-тапсырма. Мәтін мазмұнына сай тезистерді жазып, оларға түсінік береді. Өздік етістердің жасалу жолдарын түсіндіреді.
 Дескриптор:
 Тезистерді жазып алады.
 Тезистерге түсінік береді.
 Өздік етістің жасалу жолдарын түсіндіреді.
 9-тапсырма. Пирамида тәсілі арқылы тыңдалған және оқылған мәтіндер бойынша «жеке-жұп-топ-сынып» жүйесі арқылы талдайды.
 Дескриптор:
 Жұбымен пікір алмасады.
 Сөздердің мағынасын анықтайды.
 Кестені толтырады.
 Тезистерді анықтап, болжам айтады.
 Өздік етістерді ажыратады.
 Мәтін мазмұнына сай қажетті ақпараттарды табады.
 Мәтіндегі тірек сөздерді анықтайды.
 Мәтіндегі ақпараттарды талдап, қорытынды айтады.

Сабақтың соңы

Бағалау парағы
 (дескриптор бойынша)

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы: 4- сабақ. Көне түркі жазуын зерттеушілер
Оқу мақсаттары:

9.4.2.1- эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу.

Сабақ мақсаттары: барлығы: эссенің құрылымын сақтайды.
 көбісі: көтерілген мәселені салыстыра алады.
 кейбірі: өз ойын дәлелдеп жазады.

Сабақтың барысы
 Сабақтың кезеңдері

Сабақтағы іс-әрекет

Қалыптастырушы
 бағалау

Сабақтың басы	3-тапсырма. «Қызықты суреттер» тәсілі негізінде, суретте бейнеленген адамдардың көне түркі ескерткіштеріне қандай қатысы барын анықта. Дескриптор: Көтерілген мәселені болжайды. Дереккөздерді пайдаланады. Суреттерді сипаттайды.	Бағдаршам түстері арқылы жауаптарын бағалайды.
Сабақтың ортасы	11-тапсырма. «Ұлы мұралардың жаңғыруы» тақырыбында эссе талаптарын сақтай отырып жазады. Дескриптор: Тақырыптан ауытқымайды. Тезистерді дұрыс қолдана алады. Өмірмен байланыстырады. Өзіндік пікірлері бар. Баяндау стилі сақталған	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
Сабақтың соңы	Жазған эсселерін оқиды.	

9-сынып

Пән:	Қазақ тілі мен әдебиеті	
Бөлімі:	Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры	
Сабақтың тақырыбы:	5- сабақ. «Күлтегін» жыры	
Оқу мақсаттары:	9.1.4.1- Орта көлемді прозалық, поэзиялық шығармалардан үзінді тыңдау, көтерілген (тұрмыстық, әлеуметтік, қоғамдық) мәселені анықтап, өз пікірін білдіру.	
Сабақ мақсаттары:	барлығы: орта көлемді прозалық шығарманы тыңдайды. көбісі: көтерілген мәселені анықтайды. кейбірі: өз пікірін білдіреді.	
Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	1-тапсырма. «Өрмекші жіп» әдісі арқылы сұрақтарға жауап береді. Өлеңмен жазылған ұзақ көркем шығармалар қалай аталады? Орыс немесе қазақ, әлем әдебиетінде қандай батырлық туралы ірі шығармалар білесіңдер? Білге қаған, Күлтегін, Тоныкөк есімдері саған таныс па?	Мадақтау: «Керемет», «Тамаша», «Сенің ойыңмен келісемін».
Сабақтың ортасы	4-тапсырма. Мәтінді тыңда. Стилін анықта. Мәтін бойынша түсінігін қысқаша тезис түрінде жаз. Дескриптор Мәтіннің стилін анықтайды. Тезис бойынша түсінгенін жазады. 5-тапсырма. «Күлтегін» ескерткіші жайында сөйлеу тілінде және ресми стильде хабарлама жаса. Мәтінді жинақтауда дереккөздерді пайдалан және сілтеме жаса. Дескриптор: Сөйлеу тілінде хабарлама жасайды. Ресми стильде хабарлама жасайды.	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Сабақтың соңы	<p>Дереккөздерге сілтеме жасайды.</p> <p>10-тапсырма. Тақырып аясында «Күлтегін жыры» тақырыбына кластер құра.</p> <p>Дескриптор:</p> <p>Кластер құрастырады.</p> <p>Дереккөзден алынған ақпараттарымен толықтырады.</p> <p>Ойын жүйелі жеткізеді.</p>	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
---------------	--	--

9-сынып

Пән:	Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі:	Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы:	6- сабақ. «Күлтегін» жыры
Оқу мақсаттары:	
9.3.6.1- Мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға береді.	
Сабақ мақсаттары:	барлығы: орта көлемді прозалық шығарманы оқиды.
көбісі:	көтерілген мәселені ғаламдық мәселемен байланыстырады.
кейбірі:	өз көзқарасын білдіреді.

Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	3-тапсырма. «Қызықты суреттер» тәсілі. Суретте қандай ескерткіштер бейнеленген? Сипаттап жаз.	Мадақтау: «Керемет», «Тамаша», «Сенің ойыңмен келісемін».
Сабақтың ортасы	6-тапсырма. Мәтінді оқы. Хикая картасы бойынша оқыған мәтіннің мазмұнын сызбаға түсіріп, баянда. Дескриптор: Мәтін бойынша сызбаны толтырады. Өз ойын еркін баяндайды. Сызба бойынша өз ойын баяндайды.	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
Сабақтың соңы	8-тапсырма. Мұғалімнің көмегімен жыр үзіндісін қара сөзге айналдырып жаз. Дескриптор: Өз ойын жүйелеп жазады.	

9-сынып

Пән:	Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі:	Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы:	7- сабақ. Қазақ жазба мәдениетінің даму тарихы
Оқу мақсаттары:	
9.3.2.1- ғылыми стильде (мақала) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау;	
Сабақ мақсаттары:	барлығы: мәтінді оқиды, стилін табады;
көбісі:	мәтіннің ерекшелігін анықтайды;
кейбірі:	мәтінге талдау жасайды.

Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	Тақырып аясында кластерді толтыр.	қол сигналы

Сабақтың ортасы	1-тапсырма. Мәтінді оқы. Стилін ажырат, жанрлық ерекшелігін тауып, талдау жаса. Дескриптор: Стилін анықтау Жанырлық ерекшелігін табу Мәтінге талдау жасау	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
Сабақтың соңы	8-тапсырма. «Қазақ жазба мәдениетінің даму тарихы» кестесінде берілген ақпараттарды мәтінге айналдырып жаз. Дескриптор: -кестені негізге алу; -ақпарат бойынша мәтін құрап жазу.	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы: 8-сабақ. Қазақ жазба мәдениетінің даму тарихы
Оқу мақсаттары: 9.4.2.1- эссе құрылымы мен дамуын сақтап, мәселе бойынша ұсынылған шешімнің артықшылығы мен кемшілік тұстарын салыстыра отырып, өз ойын дәлелдеп жазу.
Сабақ мақсаттары: барлығы: эссенің құрылымын сақтайды.
көбісі: көтерілген мәселені салыстыра алады.
кейбірі: өз ойын дәлелдеп жазады.

Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	Ауызша және жазба әдебиеті бойынша Венн диаграмасын құрастыру.	қол сигналы
Сабақтың ортасы	2-тапсырма. «Тіл және өркениет» тақырыбында эссе жазу. Эссе жазғанда өздік етісті қолдан. Халықтың даму барысындағы ауызша және жазбаша әдебиеттің артықшылығы мен кемшілігін көрсетіп, ойынды дәлелде. Дескриптор: Тақырыптан ауытқымау Өмірмен байланыстыру Тың пікірлер келтіру Өз ойын жүйелі жазу және дәлелдеу Көркемдеуіш тілдік құралдарды ұтымды қолдану	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
Сабақтың соңы	Жазған эсселерін оқып, бағалау.	

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы: 9- сабақ. Орта ғасыр: түркі тілі-ғылым тілі.
Оқу мақсаттары: 9.2.3.1- коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпінің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу
Сабақ мақсаттары: барлығы: мәтіннен түсінген айта алады;
көбісі: интонация, кідіріс, логикалық екпінің мәнін түсінеді.
кейбірі: өз ойын еркін жеткізеді.

Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	1-тапсырма. «Суреттер сөйлейді» әдісі. Бұл суретте кімдер бейнеленген, бұл кісілердің	Мадақтау: «Керемет»,

	сабаққа қатысы қандай деп ойлайсындар?	«Тамаша», «Сенің ойыңмен келісемін».
Сабақтың ортасы	6-тапсырма. Мәтінді тында. Негізгі ойды тезис түрінде жаз. Түсінгенінді айт. Дескриптор: Өлең мазмұнын түсіну. Негізгі ойын тезис түрінде жазу. Өз ойын айту.	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Сабақтың соңы	«Аяқталмаған ой» әдісі арқылы тапсырма орындауда туындаған жағдаяттарды тізбекте. Алдымен, мен былай деп ойладым ..... Одан кейін мен мына мәселеге тап болдым ..... Мәселені шешу үшін мынаны ..... жасадым. Бұдан мен ..... көрдім. Демек, бұл мынаны білдіреді ..... Сонымен мен ..... деген шешімге келдім.	қол сигналы
---------------	---	--

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы: 10-сабақ. Орта ғасыр: түркі тілі-ғылым тілі.
Оқу мақсаттары: 9.3.2.1- ғылыми стильде (мақала) жазылған еңбектердің тілдік және жанрлық ерекшелігін анықтап, талдау жасау;

Сабақ мақсаттары: барлығы: мәтін стилін анықтайды.
көбісі: шағын мәтін құрауда мәлімметер жинақтайды.
кейбірі: салыстырмалы түрде талдау жасайды.

Сабақтың барысы	Сабақтағы іс-әрекет	Қалыптастырушы бағалау
Сабақтың басы	2-тапсырма. Мәтінді оқы. Берілген ақпаратты кластерге түсір.	қол сигналы
Сабақтың ортасы	3-тапсырма. Мәтінді мәнерлеп оқы. Өлеңнің мағынасын өз сөзіңмен жаз. Стилін және жанрын анықта. Дескриптор: Мәтіннің стилін анықтау Мәтіннің жанрын анықтау Өлең мазмұнын өз сөзіңмен жазу	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)
Сабақтың соңы	5-тапсырма. Орта ғасыр ойшылдарының тіл туралы айтқандарын түсін. Мағынасын аш. Дескриптор: Ойшылдардың айтқандарын түсіну Өлеңнің мағынасын ашу	Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті
Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры
Сабақтың тақырыбы: 11-сабақ. Әлемдік жазу мәдениетінің реформаторы
Оқу мақсаттары: 9.2.3.1- коммуникативтік жағдаятқа сай сөйлеу тіліндегі интонация, кідіріс, логикалық екпінің мәнін түсініп, өз ойын жеткізу
Сабақ мақсаттары: барлығы: мәтіннен түсінген айта алады;

көбісі: интонация, кідіріс, логикалық екпінің мәнін түсінеді.

кейбірі: өз ойын еркін жеткізеді..

Сабақтың барысы

Сабақтағы іс-әрекет

Қалыптастырушы бағалау

Сабақтың басы

2-тапсырма. «Болжау» стратегиясы негізінде суреттегі тұлғалардың қазақ жазу тарихындағы рөлі қандай? Өз болжамдарыныңды айт.

Мадақтау: «Керемет», «Тамаша», «Сенің ойыңмен келісемін».

Сабақтың ортасы

3-тапсырма. Мәтінді тыңдап «Тірек сөздер» стратегиясы арқылы тірек сөздерді жазып алып, өз ойларын айту.

Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Дескриптор:

Мәтіннен негізгі тірек сөздерді жазу

Тірек сөздерді пайдаланып, өз ойын жеткізу

Сабақтың соңы

«ПОПС» әдісі арқылы өз ойын айту

Бірінші сөйлем: Менің ойымша .....

Екінші сөйлем: Себебі ол .....

Үшінші сөйлем: Оны «.....» сияқты деректермен, мысалдармен дәлелдей аламын.

Төртінші сөйлем: Осыған байланысты мен .....

..... деген шешімге келдім.

қол сигналы

9-сынып

Пән: Қазақ тілі мен әдебиеті

Бөлімі: Қазақ жазуының даму жолы. Күлтегін жыры

Сабақтың тақырыбы: 12-сабақ. Әлемдік жазу мәдениетінің реформаторы

Оқу мақсаттары: 9.3.6.1- Мәтінде көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыра отырып сыни тұрғыда баға береді.

Сабақ мақсаттары: барлығы: тақырыпқа қатысты өз ойын білдіреді.

көбісі: мәтіндегі көтерілген мәселеге баға береді.

кейбірі: өздік етістің қызметін біледі.

Сабақтың барысы

Сабақтағы іс-әрекет

Қалыптастырушы бағалау

Сабақтың басы

4-тапсырма. Мәтінді оқып, мазмұны бойынша күрделі жоспар жасайды.

Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Дескриптор:

Мәтінді ой бөліктеріне бөлу

Мәтіндегі көтерілген мәселені ғаламдық мәселелермен байланыстыру.

Сабақтың ортасы

6-тапсырма. Мәтінге сүйеніп ғалымның тіл реформасын жасаудағы негізгі идеясын анықта. Өздік етістерін қолдан.

Бағалау парағы (дескриптор бойынша)

Дескриптор:

Мәтіндегі көтерілген мәселеге баға береді.

Мәтінге тақырып қояды.

Негізгі идеясын анықтайды.

Өздік етістерін қолданады.

Сабақтың соңы

Дербес пікір жазу» әдісі арқылы сабақ

Мадақтау:

тақырыбына қатысты пікірлерін жазады.
Өзіндік пікір (идея) – 1 сөйлем
Дәлел – 2 сөйлем
Өз пікірін дәлелдейтін мысал – 2 сөйлем
Өз пікіріне қарсы дәлел – 1 сөйлем.
Қарсы дәлелді жоққа шығаратын – 1 сөйлем.
Қорытынды – 2 сөйлем.

«Керемет»,
«Тамаша», «Сенің
ойыңмен келісемін».

Тоқсан бойынша жиынтық бағалауды өткізу ережелері

Тоқсан бойынша жиынтық бағалау кезінде кабинетіңіздегі көмек ретінде қолдануға мүмкін болатын кез келген көрнекі құралдарды (диаграммалар, кестелер, постерлер, плакаттар немесе карталарды) жауып қойыңыз.

Тоқсан бойынша жиынтық бағалау басталмас бұрын алғашқы бетінде жазылған нұсқауды оқып, білім алушыларға жұмыстың орындалу ұзақтығын хабарлаңыз. Білім алушыларға жұмыс барысында бір-бірімен сөйлесулеріне болмайтындығын ескертіңіз. Нұсқаулықпен таныстырып болғаннан кейін білім алушыларға тоқсан бойынша жиынтық бағалау басталғанға дейін түсінбеген сұрақтарын қоюға болатындығы туралы айтыңыз.

Білім алушылардың жұмысты өздігінен орындап жатқандығына, жұмысты орындау барысында көмек беретін қосымша ресурстарды, мысалы: сөздіктер немесе калькуляторлар (спецификацияда рұқсат берілген жағдайлардан басқа уақытта) пайдалануларына мүмкіндіктерінің жоқ екендігіне көз жеткізіңіз. Олардың жұмыс уақытында бір-біріне көмектесулеріне, көшіріп алуларына және сөйлесулеріне болмайтындығын ескертіңіз.

Білім алушыларға дұрыс емес жауапты өшіргішпен өшірудің орнына, қарындашпен сызып қоюды ұсыныңыз.

Жұмыс барысында нұсқаулыққа немесе жұмыстың ұзақтығына қатысты білім алушылар тарапынан қойылған сұрақтарға жауап беруге болады. Жекелеген білім алушыларға көмек беруге негізделген кез келген ақпаратты оқуға, айтуға, өзгертіп айтуға немесе көрсетуге тыйым салынады.

Тоқсандық жиынтық бағалаудың аяқталуына 5 минут уақыт қалғандығын үнемі хабарлап отырыңыз. Тоқсандық жиынтық бағалау аяқталғаннан кейін білім алушылардан жұмыстарын тоқтатып, қалам/қарындаштарын партаның үстіне қоюларын өтініңіз.

Жиынтық бағалау тапсырмалары

Жиынтық бағалау мұғалімдерге, білім алушылар мен ата-аналарға ұсыну үшін балл, баға қою арқылы оқу бағдарламасындағы бөлім/ортақ тақырыптар, белгілі бір оқу кезеңі (мысалы, оқу тоқсаны, триместр, оқу жылы, орта білім беру деңгейі) аяқталғанда өткізіледі.

Бұл белгілі бір кезең бойынша оқушылардың оқу бағдарламасы мазмұнын меңгеру деңгейін анықтауға, тіркеуге, жоспарлау, түзету, оқу

процесіне талдау жүргізу үшін жиынтық бағалау нәтижелері бойынша алынған ақпараттарды қолдануға мүмкіндік береді.

Бөлім/ортақ тақырыптар бойынша жиынтық бағалау тапсырмалары оқу мақсаттары мен бағалау критерийлеріне сәйкес құрастырылады.

Жиынтық бағалау құралдары ойлау дағдыларының әр түрлі деңгейін, соның ішінде талдау, жинақтау, бағалауды қамтитын жоғары ойлау дағдыларын тексеретін деңгейлі тапсырмалардан тұруы қажет.

8-сынып

«Білім. Ғылым. Инновация» бөлімі бойынша жиынтық бағалау тапсырмалары

Оқу мақсаты:

8.1.5.1.Тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі ойды анықтау;

8.2.1.1.Тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтін құрау.

Бағалау критерийі:

- Тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі анықтайды;
- Ауызша мәтін құрауда тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды тиімді қолданады.

Тыңдалым, Айтылым

Ойлау дағдыларының деңгейі Қолдану

Орындау уақыты: 20 минут

Тапсырма.Тыңдалым.

- Мәтін мазмұнын ашатын ең маңызды 5 тірек сөзді жазыңыз.
  - Автордың көңіл-күйі берілген сөйлемді табыңыз.
А) Болашақта жаңа өнертабысқа сұраныс артатын сияқты.
В) Жаңа технологиялар бүгінгі таңдағы заман талабы деп білемін.
С) Жаңашыл мектептерде оқушылар сабақ кестесін өздері жасайды
Д) Өзін-өзі басқару талаптарын үйренемін
  - Төменде берілген тұрақты тіркестерді қолдана отырып, білім мен ғылымның адам өміріндегі пайдасы туралы мәтін құрыңыз.
    - Мәтінде көркемдеуіш құралдар мен болжалдық сан есімді қолдаңыз
- Тұрақты тіркестер: айы оңынан туып, бес саусақтай білу, жарғақ құлағы жастыққа тимей, жұлдызы оңынан туу, маңдай тер, бес аспап

Тапсырма.Айтылым.

«Білім, Ғылым. Инновация» тақырыбына тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолдана отырып, шағын мәтін құрап айтыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Тірек сөздер, автор көзқарасы мен көңіл күйі арқылы негізгі анықтайды;	1- 2	Мәтін мазмұнын ашатын ең маңызды 5 тірек сөзді жазыңыз.	
		1-тірек сөз	1
		2-тірек сөз	1
		3-тірек сөз	1
		4-тірек сөз	1
		5-тірек сөз	1
		автордың көзқарасы берілген сөйлемді белгілейді;	1
Ауызша мәтін құрауда тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды тиімді қолданады	3	тұрақты тіркестердің мағынасын ажыратады;	1
		тұрақты тіркестерді қолданады;	1
		мәтін құрауда болжалдық сан есімді қолданады;	1
		көркемдеуіш құралдарды қолданады;	1
		Білім мен ғылымның пайдасы туралы өз көзқарасын білдіреді.	1
Барлығы			11

«Білім. Ғылым. Инновация» бөлімі бойынша жиынтық бағалау тапсырмалары

Оқу мақсаты

8.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтау

8.2.1.1 тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрау

8.5.1.2. еліктеу сөздерді ауызша және жазба жұмыстарында орынды қолдану

Бағалау критерийі

- Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, детальді ақпараттарды анықтайды;
- тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрайды;
- еліктеу сөздерді ауызша және жазба жұмыстарында орынды қолданады.

Тыңдалым, Айтылым

Ойлау дағдыларының деңгейі Білу, түсіну, Қолдану

Орындау уақыты: 20 минут

Тапсырма.Тыңдалым.

1. Қазір білімді болу үшін не ойлап тапқан?

- A) Есептегіш машинкалар
- B) Телефон, планшет, компьютер
- C) Тез есептегіш құралдар
- D) Жай ғылымның дамуын

2. Адамның қол жеткізген ұлы игіліктері қалай аталады?

- A) Кітап, дәптер, математика
- B) Қасиет, жағдай, байлық
- C) Телефон, планшет, компьютер
- D) Білім, ғылым, инновация

3. Ақпараттарды мәтін мазмұнына сәйкестендіріп, тірек сөздер арқылы жазыңыз.

р/с	Ақпараттар	р/с	Ақпараттар	Сәйкестендіру жауабы
A	Компьютер	1	Кітап маған тақтан да қымбат	
B	Ғаламтор	2	Техника заманында білімді болмау мүмкін емес.	
C	Тақ	3	Мектептегі тақырыптарды алдын-ала қарастыруға болады.	

4. Берілген сұраққа жауап беріңіз.

«Оқу – білім азығы, білім – өмір қазығы» деген мақалды қалай түсінесің?
(2-3 сөйлеммен жауап беру)

Тапсырма.Айтылым.

Берілген бір тақырыпқа таңдау жасап, жұбыңызбен диалогке түсіңіз (8-10 сөйлем). Диалог құруда тұрақты тіркестерді, көркемдеу құралдарын, еліктеу сөздерді орынды қолданыңыз.

- 1. Маған электронды кітапхана ұнайды
- 2. Менің арман мектебім.
- 3. Білім саласындағы инновация

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсініп, детальді ақпараттарды анықтайды;	1- 4	Мәтін мазмұны бойынша сұрақтарға жауап бере алады	
		1-жауап	1
		2-жауап	1
		Ақпаратты мәтін мазмұнымен	

		сәйкестендіреді 1-ақпарат 2-ақпарат 3-ақпарат Берліген сұраққа 2-3 сөйлеммен жауап береді.	1 1 1 1
Тұрақты тіркестер мен көркемдегіш құралдарды қолданып, ауызша мәтіндер құрайды;	3	тұрақты тіркестердің мағынасын ажыратады;	1
		тұрақты тіркестерді қолданады;	1
		көркемдеуіш құралдарды қолданады;	1
		мәтін мазмұнын аша алады	1
еліктеу сөздерді ауызша және жазба жұмыстарында орынды қолдану		еліктеу сөздерді орынды қолдана алады.	1
Барлығы			11

III.2. Қашықтан білім беру технологияларын қолдану

9 (10) сынып білім алушыларының емтихан балдарын емтихан бағаларына ауыстыру шәкілі

Баға	Максимальды балл 20 болған пәндер үшін балдар
"2"	0 – 7
"3"	8 – 12
"4"	13 – 16
"5"	17 – 20

Балдарды бағаға ауыстыру шәкілі [4]

1-қосымша

1 сыныптағы балдардың пайыздық мазмұны (%)	2-11 (12) сыныптардағы балдардың пайыздық мазмұны (%)	Баға
0 - 20	0- 39	қанағаттанарлықсыз - "2"
21 - 50	40 - 64	қанағаттанарлық - "3"
51 - 80	65 - 84	жақсы - "4"
81 - 100	85 - 100	өте жақсы - "5"

3.5 Қашықтықтан оқыту жағдайында критериалды бағалауды жүргізуге арналған әдістемелік ұсынымдар

2.1. Білім алушылардың тапсырмаларды орындау үдерісі

1. Білім алушылар оқу пәні бойынша оқу тапсырмаларын күн сайын күніне бір рет алады.

2. Білім алушылар жазбаша оқу тапсырмаларын орындап болған соң педагогке жібереді. Сонымен қатар «Қазақ тілі және әдебиеті» пәнін қашықтан оқытуға байланысты педагог төмендегілерді ескеруі қажет:

1. Тыңдалым және оқылым дағдыларын қалыптастыру

А) Тыңдалым немесе оқылым мәтіндері нормативке сай және ықшамды, шағын болғаны жөн. Оқылым мәтіні оқушыға анық әрі түсінікті болуы қажет.

Ә) Оқушыға көрсетілетін бейнематериалға алдын ала түсінік беріліп, не мақсатта көрсетілетіні айтылып кету керек.

Б) Көркем шығарманың ең өзекті, маңызды үзінділерін іріктеп ұсынған жөн. Ал шығарманың жалпы мазмұнын мұғалім ауызша өзі айтып кетеді.

В) Қашықтан оқыту кезінде оқушыларға тапсырма жауаптары ұсынылу керек. Сонымен қатар тапсырмаларды шағын кесте түрінде ұсынған жөн. Мәтінмен жұмыс жасау үшін бос орынды толтыру, қажет сөздерді қою, сәйкестендіру, дұрыс және бұрыс ақпараттарды анықтау секілді тапсырмалар оқушылардың орындай алуына мүмкіндік береді. Мысалы, төмендегі тапсырма тыңдалым материалына негізделіп ұсынылған, мәтіндегі дұрыс және бұрыс ақпараттарды анықтауға арналған. Соңында тапсырма жауабының дұрыс нұсқасы ұсынылады.

1-тапсырма

Мәтіндегі дұрыс және бұрыс ақпараттарды анықтап белгіле

Мәліметтер	дұрыс	бұрыс
«Үлкен аю», «Аңшы», «Сарышаян» шоқжұлдыздар қатарына жатпайды.		
Аспан 88 шоқжұлдызға бөлінген.		
Жетіқарақшы жұлдызы солтүстік жарты шардан көрінеді.		
Ал Темірқазық жұлдызы солтүстік жарты шарда орналаспаған.		
Темірқазықты түнгі аспанда таба алса, солтүстік бағытты ажыратуға болады.		
Жұлдыздар Темірқазықты айналатын тәрізді.		

Дұрыс жауабы(кері байланыс):

Мәліметтер	дұрыс	бұрыс
------------	-------	-------

«Үлкен аю», «Аңшы», «Сарышаян» шоқжұлдыздар қатарына жатпайды.		√
Аспан 88 шоқжұлдызға бөлінген.	√	
Жетіқарақшы жұлдызы солтүстік жарты шардан көрінеді.	√	
Ал Темірқазық жұлдызы солтүстік жарты шарда орналаспаған.		√
Темірқазықты түнгі аспанда таба алса, солтүстік бағытты ажыратуға болады.	√	
Жұлдыздар Темірқазықты айналатын тәрізді.	√	

2-тапсырма

Сөздердің орын тәртібін сақтап, мәтін құраңыз

Қолөнер ,атадан, балаға, келіп жеткен мұра.
 Әр,бар, халықтың, ұлттық ,мәдениеті.
 Қазақ, ежелден, халқының, дамыған, қолөнері.
 Ұлттық , түрі, көп ,қазақтың , қолөнерінің.
 Мысалы, жасалған, теріден, ағаштан, бұйымдар т.б.

Дұрыс нұсқасы(кері байланыс)

Қолөнер – атадан - балаға келіп жеткен мұра.
 Әр халықтың ұлттық мәдениеті бар.
 Қазақ халқының қолөнері ежелден дамыған. Қазақтың ұлттық қолөнерінің түрі көп. Мысалы жүннен, теріден, ағаштан жасалған бұйымдар т.б.

2. Айтылым және жазылым дағдыларын қалыптастыру.

А) Оқушыларға диалог, монолог секілді ауызша тапсырмаларды орындатуда, жазба жұмыстарын жүзеге асыруда дайын шаблондар ұсынылады. Себебі ТВ арналар арқылы қашықтан оқыту кезінде оқушылардан тікелей кері байланыс алуға мүмкіндік болмайды.

Үлгі:

- ..., неге бұл жұлдызды «Темірқазық» деп атаған?
- Ол басқа жұлдыздар сияқты орын ауыстырмайды, ... Оны «орталық жұлдыз» деп те атайды.
- Сонда, ... , басқа жұлдыздар бір орында тұрмай, үнемі қозғалып отырады ма?
- Иә, ... , олар темірқазық жұлдызын айналып жүреді.
- Түсінікті, ... Сонда темірқазық жұлдыздардың патшасы болғаны ғой!

- Солай, ... Ол басқа жұлдыздарды алысқа жібермей, өзіне тартып тұрады.

Тапсырма жауабы(кері байланыс):

- **Әжетай**, неге бұл жұлдызды «Темірқазық» деп атаған?

- Ол басқа жұлдыздар сияқты орын ауыстырмайды, **құлыным**. Оны «орталық жұлдыз» деп те атайды.

- Сонда, **әже** , басқа жұлдыздар бір орында тұрмай, үнемі қозғалып отырады ма?

- Иә, **балам** , олар темірқазық жұлдызын айналып жүреді.

- Түсінікті, **ақ әжем** . Сонда темірқазық жұлдыздардың патшасы болғаны ғой!

- Солай, **шырағым**. Ол басқа жұлдыздарды алысқа жібермей, өзіне тартып тұрады.

Ә) Жазба жұмысын толық ұсынбай, оның әр бөліктерін жеке орындатқан жөн. Жазба жұмысына қажет дайын сөздер мен сөз тіркестері қоса ұсынылады.

22.. Оқу тапсырмаларының көлемі және олардың орындалу уақыты

1). ҚО жағдайында оқу тапсырмаларының нақты көлемін анықтау қажет.

Екінші және үшінші тілдер бойынша өз бетінше оқуға арналған ауызша тапсырмалармен қатар оқу тапсырмасы жазбаша түрде беріледі және оны орындау үшін әрбір оқу пәні бойынша 10-20 минуттан аспайтын уақыт жұмсалады.

Педагог:

- білім алушының өзіндік жұмысын бақылауды жүзеге асырады, кері байланыс ұсынады;

- мұғалім мен оқушы үшін қолжетімді тәсілмен орындалған тапсырмаларды жинауды жүзеге асырады (электрондық журналдар мен күнделіктер, электрондық пошта, WhatsApp, Telegram, басқа мессенджерлер, ұялы немесе стационарлық телефон байланысы немесе мектеп қызметкерлері, әкімшілік белгілеген пошта байланысы операторлары арқылы Интернет болмаған жағдайда және т. б.) [18].

ҚО жағдайында оқу пәндері бойынша оқу тапсырмаларын орындауға ұсынылатын уақыт мөлшері:

1. *10 – 30 минут аралығында* – Қазақ тілі мен әдебиеті, Орыс тілі мен әдебиеті.

2. *15 – 25 минут аралығында* – Шетел тілі (ағылшын, неміс, француз тілдері)

Шетел тілі:

1-сынып -1 жаттығу;

2 -сынып - 2 жаттығу;

3 -сынып – 2 жаттығу;

4 -сынып – 3 жаттығу.

Ағылшын тілі:

5-6 -сыныптарда – 1 практикалық жаттығу;

7-8 -сыныптарда – 2 практикалық жаттығу;

9-10 -сыныптарда – 20 сөзден тұратын мәтін құрастыру;

11 -сыныпта – 25 сөзден тұратын әңгіме құрастыру.

Қашықтықтан оқыту жағдайында жиынтық бағалауды өткізуге арналған әдістемелік ұсынымдар

1). Жиынтық бағалауды өткізу кезінде Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, оларды аралық және қорытынды аттестаттауды өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы «№125 бұйрығына сәйкес ережелерді, 14, 14.1-14.3, 14.5, 14.7, 14.8, 15-18, 21-26, 29- тармақтары мен тармақшаларын басшылыққа алу қажет.

2). Білім беру ұйымында оқу пәндерін, өткізу күні мен уақытын көрсете отырып, бөлімдік жиынтық бағалау (бұдан әрі – БЖБ) мен тоқсандық жиынтық бағалауды (бұдан әрі – ТЖБ) тапсырудың икемді кестесі жасалады. [19].

3). БЖБ және ТЖБ тапсыру білім беру ұйымы бекіткен кестеге сәйкес өткізіледі (жеке кестені ескере отырып).

4). БЖБ-ны өткізу уақыты – 20 минут, ТЖБ-ны өткізу уақыты – 40 минут. 1-4-сынып білім алушылары үшін БЖБ және ТЖБ өткізу уақыты регламенттелмейді.

5). БЖБ және ТЖБ мазмұны пән бойынша Үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес өтілген оқу материалын қамтуы қажет.

Педагог қашықтан оқыту кезінде БЖБ және ТЖБ өткізу үшін келесі міндеттерді орындайды:

✓ Өтілген оқу мақсаттарына сәйкес БЖБ және ТЖБ оқу тапсырмалары жасалатын бөлімдер/бөлімшелер мен оқу мақсаттарын анықтайды;

✓ Білім алушылардың орындауына арналған БЖБ және ТЖБ тапсырмаларын өзі құрастырады. Педагог ТЖБ оқу тапсырмаларын спецификацияға сәйкес әзірлейді.

✓ Тілдік пәндер бойынша БЖБ және ТЖБ-да айтылым және тыңдалым дағдыларын тексеруді талап ететін оқыту мақсаттары кірмейді.

Бұл ретте жазу және оқу дағдылары үшін ең жоғары балл 15 балды құрайды.

✓ БЖБ және ТЖБ бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийлерін әзірлейді.

✓ Білім алушылар үшін БЖБ және ТЖБ өткізудің көрсетілген күніне дейін нұсқаулық жүргізеді.

✓ Білім алушылардың орындаған жиынтық жұмыстарын тексереді және сынып журналына (электронды немесе қағаз түрінде) балл қояды.

✓ Білім алушыларға, ата-аналарға немесе білім алушының заңды өкілдеріне БЖБ және ТЖБ орындалған қорытындысы бойынша кері байланыс

береді.

БЖБ мен ТЖБ оқу тапсырмаларына мыналар жатады:

✓ шығармашылық сипаттағы тапсырмалар, практикалық тапсырмалар, зерттеу тапсырмалары, жобалар, эссе және т. б.;

✓ 1 дұрыс жауабы бар тест тапсырмаларын (үш тапсырмадан артық емес);

✓ бірнеше дұрыс жауабы бар тест тапсырмаларын (үш тапсырмадан артық емес);

✓ сәйкестендіруге арналған тест тапсырмаларын (жұмыста үш тапсырмадан артық емес);

✓ қысқаша жауапты (сөз немесе қысқа сөйлем түріндегі жауапты, есеп шығаруды және т.б.) талап ететін сұрақтың ашық түрлерін;

✓ толық жауапты (сөйлем түріндегі жауапты және т.б.) талап ететін сұрақтардың ашық түрлерін қолдануға болады. Мысалы:

7-сынып

«Жастықтың оты қайдасың», «Жаңа технология жетістіктері» модульдері бойынша жиынтық бағалау жұмысы

№ 2 нұсқа

1-тапсырма. *Көп нүктенің орнына керекті сөздерді жаз.*

1. Елордамызда әлемдік деңгейдегі _____ өтіп жатыр.

2. Өнертапқыш – _____ адам.

3. «Зерек» атты қалам _____ үйретуге арналған.

4. Кітап – білімнің _____ .

5. Мағжан оқытушылар семинариясын _____

бітіреді.

6. Арыстандай айбатты, жолбарыстай _____ .

Керекті сөздер: *әріптерді, алтын медальмен, қайнар бұлағы, қайратты, кездесулер, ғылыммен айналысушы* (әр дұрыс жауап – 0,5 балл)

2-тапсырма. Өткен тақырыптардың мәтіндері бойынша сұрақтарға толық жауап бер (әр дұрыс жауап 0,5 балл).

1. «Кітап оқу адамды білімді етеді, жазып отыру әдеті сауатты етеді» бұл сөзді айтқан кім? _____

2. Хафиз, Сағди шығармаларының түпнұсқасын оқыған кім?
_____

3. EXPO деген не? _____

4. «Зерек» атты қалам қанша жастағы балаларға арналған?
_____

5. «Айбатты, қанатты, қайратты» кімнің сөздері?
_____

6. «Кибернетика» сөзі қазақ тілінде қандай мағына береді?

7. Алғаш рет EXPO көрмесі қай жылы өтті?

8. Көкөністі жуып, ұнтақтап, кептіруге арналған қондырғыны жасап шығарған кім?

9. Біздің мақсатымыз алдыңғы қанша елдің қатарына кіру?

10. «Кітап оқымаған адам – тамырсыз қаңбақ» бұл кімнің сөзі?

3-тапсырма. Мәтінмен жұмыс.

Өнертапқыш Серікбол Шаймардан электронды бесік жасады. Бесік батарея немесе электр тогымен жұмыс істейді. Бесікті пульттің көмегімен басқаруға болады. Енді ата-аналар сәби жыласа, жан ұшыра жүгірмейді. Бесік бала жылаған кезде оны бірден сезіп, тербеле бастайды. Тербетілу уақыты тоқсан минут. Бесік бес режим бойынша ақырын немесе жылдам тербеледі. Ата-анасы пульт арқылы бір режимді таңдап қоя алады. Ақылды бесік сәбиге қазақтың күйлерін тыңдатып, өлең де айтып береді.

Тапсырмалар:

1. Мәтінді түсініп оқы. Мәтінге атау қой (1 балл).
2. Мәтін бойынша негізгі 5 сұрақ құрастыр (2 балл).
3. Ақпараттың дұрыс, бұрыстығын көрсет (1 балл).

Ақпарат	Дұрыс	Бұрыс
Бесік үш режим бойынша тербеледі		
Бесік тек электр тогымен жұмыс істейді		
Тербетілу уақыты тоқсан минут		
Пульттің көмегімен бесікті басқаруға болады		
Бесік өте жылдам тербеледі		

4-тапсырма. Грамматикалық тапсырма. Көп нүктенің орнына: алақай, мүмкін, ата оқшау сөздердің тиістісін қойып жаз (3 балл).

1. _____, төрге шығыңыз.
2. _____, мен баратын шығармын.
3. _____, күн жылынып, жаз келді.

Барлығы – 15 балл.

Дескрипторлар:

1. Өткен тақырыптар бойынша көп нүктенің орнына керекті сөздерді қояды;

2. Сұрақтарға жауап береді;
3. Синонимдерді жазады;
4. Сан есімдерді ажырата алады;
5. Мәтінге ат қояды;
6. Оқшау сөздерді ажырата алады.

Педагог БЖБ және ТЖБ өткізу үшін жиынтық бағалауға арналған тапсырмаларды жүктеп және жиынтық бағалауды орындау үшін сынып оқушыларының кіруін қамтамасыз етеді, бұған білім беру платформаларын (Күнделік.kz, «Bilim Land» және т.б.), сонымен қатар түрлі байланыс құралдарын пайдалануына болады.

Білім алушыларға жиынтық жұмыстардың оқу тапсырмаларын және орындалған жұмыстарды педагогке кері жіберу («Күнделік.kz», «Bilim Land», Оріс.kz және басқа) платформалар және қолжетімді байланыс құралдары арқылы мүмкін болады.

Білім алушыларға, олардың ата-аналарына немесе заңды өкілдеріне Күнделік платформасында, кез келген қолжетімді байланыс құралдары (электрондық пошта, чат, телеграм немесе т.б.) арқылы комментарий түрінде немесе электрондық форматтағы рубрика түрінде кері байланыс беріледі.

Интернет болмаған жағдайда балалардың оқу тапсырмалары мен өзіндік жұмыстары санитарлық қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, үйіне (Қазпочта бөлімшелері арқылы) жеткізіледі.

9 (10) сынып білім алушыларының емтихан балдарын емтихан бағаларына ауыстыру шәкілі

Баға	Максимальды балл 20 болған пәндер үшін балдар
"2"	0 – 7
"3"	8 – 12
"4"	13 – 16
"5"	17 – 20

2.3. Электронды журналдар

Критериалды бағалау журналы электронды журналдар жүйесі («Күнделік», «Білімал», «Мектеп.edu.kz»). қолдау көрсететін 1-11 сыныптар аралығында қолданылады. Оқу жылының басында сынып параметрлерінде журнал түрін таңдау қажет – «критериалды бағалау журналы».

Критериалды бағалау журналында оқу бағдарламасының бөлімдері үшін жиынтық балдардың ең жоғары ықтимал санын қою көзделген және ең жоғары балл көрсетілген баған бар. Егер оқу бағдарламасының бөлімдері аз

болса (мысалы, 2 бірлік), онда 2 қосымша жиынтық жұмыс үшін максималды балл қоюдың қажеті жоқ.

Жиынтық бағалау журналына:

* кері байланыс үшін түсініктемелерді пайдалана отырып, қалыптастырушы бағалау балы (1-ден 10 балға дейін) ;

* бөлім бойынша жиынтық жұмыс үшін балл (БЖБ) - жинаған баллдардың сомасы және оқу жетістіктерінің тиісті деңгейі;

* оқу кезеңіндегі жиынтық жұмыс үшін балл (ТЖБ) – спецификацияға сәйкес жиналған баллдардың сомасы;

* жылдық баға-шкалаға сәйкес барлық оқу кезеңдерінде жинаған баллдардың максималды мүмкін болатын балға пайыздық қатынасы қойылады.

Пайыздарды шығару үшін баллдарды енгізгенде браузер бетін жаңарту қажет: бетте «Ctrl+F5» пернелер комбинациясын басу.

Егер балды түзету немесе жою қажет болса, онда курсорды қажетті балға қойып, түзету немесе жою керек, содан кейін пернетақтада «Enter» пернесін басу керек. Егер бөлім қате толтырылмаса, онда алдымен баллдарды алып тастау керек, содан кейін ең жоғары балды жоюға болады.

Жиынтық бағалауды қою үшін ең алдымен «Макс.балл» қою, содан кейін БЖБ мен ТЖБ қою қажет. **2020-2021 оқу жылында бірінші сыныптарда бағалау жүргізілмейді. Мұғалімнің кері байланысы орындалған тапсырмалар бойынша түсініктемелер, рубрика, ұсыныстар беру**

Жаңа оқу жылында электрондық журналға үй тапсырмасы және айдарлармен жұмыс істеу кезінде Күнделік жүйесінің функционалын пайдалану бойынша педагогтерге ұсыныстар, сондай-ақ электрондық журнал жүргізу және үйде оқитын балалар үшін сабақ кестесін құру бойынша педагогтерге кері байланыстың ауызша түсініктеме беру құралдарын пайдалану бойынша ұсыныстар енгізілді.

Жаңа білім беру ұйымдарының жүйесіне қосылуын ескере отырып және түсіндіру жұмыстары мақсатында мұғалімдер, ата-аналар мен оқушылардан жиі кездесетін сұрақтар іріктеліп алынды.

Қалай тіркелуге болады? Жүйеге қалай кіруге болады?

Оқушылар мен олардың ата-аналарына тіркелу, логин мен пароль алу үшін жүйеге мәліметтерді толтыру бойынша жауапты тұлға болып табылатын қызметкерге, яғни әкімшіге мектепке жүгіну қажет. Егер әкімші туралы ақпарат болмаса, деректерді алу үшін сынып жетекшісіне хабарласыңыз.

Неліктен профиль параметрлерінде өз аты-жөнін өзгертуге болмайды және қажет болған жағдайда оларды қалай өзгертуге болады?

ААЖ жүйесінің көмегімен «Kundelik.kz» оқушылар, ата-аналар және мұғалімдер туралы статистиканы автоматты түрде жинауды жүзеге асырады, сондықтан пайдаланушылардың аты-жөнін, туған күнін және жынысын редакциялауға болмайды. Бұл білім беру саласындағы электрондық құжат айналымының мәні болып табылады. Ұсынылатын ақпараттың шынайылығын қамтамасыз ету үшін жеке деректерді редакциялау құқығы тек қана мектеп әкімшісіне беріледі:

- басшылық;

- сынып жетекшісі.

Бағалаудың (оқу) тапсырмасын және кестені қалай көруге болады?

Оқу ақпаратына көшу үшін экранның жоғарғы бөлігінде «Білім» – «Күнделік» бөлімін таңдау қажет. Осы ата-ананың навигациялық жолағында «балалар» бөлімі бар. Осы сілтемені басқан кезде ол барлық деректер жиналған бетке түседі. «Күнделік» сілтемесі бойынша: күнделік (ағымдағы аптада әдетті сабақ, бағалау және үй тапсырмасы туралы ақпарат); сабақта зерделенген және үйге тапсырма беру қол жетімді болады.

«Мұғалімнің ескертпелері» бағаны жекелеген білім алушылардың мінез-құлқы, олардың оқу жұмысында алға жылжуы немесе артта қалуы туралы мұғалімнің ескертулерін жазуға арналған.

Білім алушылардың жиынтық бағалау нәтижелері бойынша бәлімдер/аралық тақырыптар, тоқсан балдары осы жұмыс жүргізілгеннен кейін екі күнтізбелік күн ішінде журнал бағанына қойылады.

Үй тапсырмалары «үй тапсырмалары» бөлімінде қол жетімді, ал қоңырау мен сабақ кестесін «кесте» бөлімінен табуға болады.

Мұғалімдердің, оқушылардың және олардың ата-аналарының деректерін жүйеге қалай енгізу керек?

Мұғалімдердің, оқушылардың және олардың ата-аналарының деректерін жүйеге импорттауға болады, бұл қызметкерлердің мектеп профилін толтыруға уақытын үнемдейді. Қажетті үлгілері бар адамдарды импорттау жөніндегі Нұсқаулық қолдау қызметінің порталында болады.

Бағалар журналдан өшіріліп қалған жағдайда не істеу керек?

Журналда бағалаудың жоғалуы мүмкін:

- * журналдағы бағаларды нүктелік жою әдейі немесе кездейсоқ әкімші, пән мұғалімі, редактор-мұғалім немесе сынып жетекшісі жүргізді;
- * кестені кездейсоқ немесе әдейі әкімші алып тастағанда;
- * бағаларды қою кезінде Internet Explorer браузері пайдаланылғанда; бағалау жүйесі мәжбүрлеп өзгертудің бірнеше себептері бар.

Естеріңізге сала кетейік, мұндай оқиғаларды болдырмау үшін үш адамнан артық қызметкерге әкімшілік құқық бермеу ұсынылады.

Kundelik жүйесіндегі жұмыс үстелі-мұғалімнің басты құралы.

Жұмыс үстелі-сайттың қажетті білім бөлімдеріне жылдам өту

4 ҮШІНШІ (ТЗ) ТІЛ БОЙЫНША ТІЛДІК ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУҒА ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

Бастауыш, негізгі орта білім беру пәндері бойынша "Шет тілі" (L3) пәні бойынша оқу бағдарламалары білім алушылардың тілдік дағдылары мен сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған, демек, білім алушылардың оқу жетістіктері ақпаратты түсіну дағдылары, сондай-ақ ақпаратты қабылдауға бағытталған дағдылар ретінде сөйлеу әрекетінің төрт түрі бойынша бағаланады:

- * тыңдалым
- * сөйлесім
- * оқылым
- * жазылым.

Тыңдауды бағалаудың объектісі - бұл шет тіліндегі мәтінді есту арқылы қабылдаудағы сөйлеу дағдылары мен тілдік дағдыларының қалыптасу деңгейі, сондықтан:

- монологті және диалогтік сөйлеуді есту арқылы түсіну қабілеті;
- ауызша дыбысталған мәтінді дұрыс қабылдауды қамтамасыз ететін тілдік және сөйлеу материалын меңгеру.

Сөйлеуді бағалау объектісі-ауызша монологтік және диалогтік сөйлеуге қажетті сөйлеу дағдысы мен білік дағдысының қалыптасу деңгейі бағаланады:

- диалогтік сөйлеу түріндегі қарым-қатынас үшін қажетті біліктер (әңгімелесушіні түсіну, оның репликаларына дұрыс жауап беру, өз пікірін немесе көзқарасын білдіру және т. б.);
- монологтік сөйлеу түріндегі қарым-қатынас үшін қажетті іскерліктер (әр түрлі коммуникативтік бағыттағы мәтінді құра білу).

Оқуды бағалаудың объектісі - бұл мазмұнды жалпы қамтитын (танысу оқылым) және мазмұнды егжей-тегжейлі қамтыған мәтіндерді оқу кезінде сөйлеу дағдылары мен білік дағдыларының қалыптасу деңгейі (оқылымды оқу). Сондықтан мыналар бағаланады:

- мәтіндегі негізгі ақпаратты, авторлық идеяны түсіну қабілеті (мазмұнымен танысу);
- мәтінде қамтылған негізгі және қосымша ақпараттарды толық және дәл түсіну, сондай-ақ автордың пайымдау барысын, автордың қорытындылары мен бағаларын адекватты түрде түсіну қабілеті (зерттеп оқу);
- мәтінді түсінуге қажетті лингвистикалық және сөйлеу материалын меңгеру.

Жазылымның тексеру объектісі - алынған ақпаратты жазбаша түрде жазу немесе жеке ақпаратты беру үшін қажетті сөйлеу дағдылары мен білік дағдыларының қалыптасу деңгейі және мыналар бағаланады:

- оқылған немесе тыңдалған мәтіннің мазмұнын жеткізе білу;
- ұсынылған тақырып бойынша жазбаша монологтік мәтін құра білу.

Қазақстанда сәтті енгізілген критериалды бағалау із оқу кезінде білім алушылардың оқу уәждемесі мен оқу дербестігін арттыруға ықпал етеді. Критериалды бағалау процесінде оқу пәнін оқыту мақсаттарының қаншалықты дәл және толық іске асырылатыны анық болады. Мұғалім қажетті түзетулерді

уақтылы енгізе алады, білім алушылардың шет тілін нәтижелі меңгеруге ынталандырады.

Критериалды бағалау оқу бағдарламаларының мазмұнына, бақылау іс-шараларының нысандарына, білім алушылардың жеке психологиялық-педагогикалық ерекшеліктеріне сәйкес; білім алушылардың оқу жетістіктерін аралық және қорытынды бақылауды тұтас пайдаланудан тұратын қалыптастырушы және жиынтық бағалаудың бірлігі негізінде жүзеге асырылады.

Критериалды бағалау бір жағынан педагогтың оқыту процесін жетілдіруге мүмкіндік беретін және білім алушыларды өз оқуына белсенді қатысуға ынталандыратын тетікке айналды. Осыған байланысты із сабақтарында оқыту сапасын, атап айтқанда, критериалды бағалауды арттыруға ықпал ететін бағалау нысандары мен әдістерін қолдану қажет.

"Шет тілі" оқу пәнінің мұғаліміне критериалды бағалаудың негізгі міндеттеріне сүйену ұсынылады:

- * әр білім алушының тілдік құзыреттілік деңгейін анықтау оқу процесінің әр кезеңінде;
- * білім алушыға өз қателіктерін түсінуге көмектесу;
- * білім алушыға не істемейтінін және тілді қандай дәрежеде меңгергенін түсінуге көмектесу;
- * көмек көрсету маңызды және қажет;
- * білім алушының сәтсіздіктерін тіркеу, бірақ олар үшін жазаламау;
- * білім алушылардың өздеріне қатысты үлгерімін бағалау;
- * білім алушыларды күтілетін оқу нәтижелеріне қол жеткізу және табысқа жету үшін тілдік дағдылар мен білік дағдыларды дамытуға ынталандыру;
- * педагог, білім алушы мен оқу материалын игеру сапасын және оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктерін анықтау үшін ата-аналармен, білім алушымен кері байланыс жасау.

L3 бағалау жүйесіндегі шешуші сәт - оқу үдерісіндегі қалыптастырушы бағалаудағы тілдік дағдыларды бөлек бағалау, сондай-ақ оларды оқу үдерісінің кезеңінің соңында жиынтық бағалау кезінде жалпы бағалау (тақырып / бөлім, тоқсан, оқу жылы бойынша).

Қалыптастырушы бағалаудың ерекшелігі-бұл әр сабақта күнделікті тәжірибеде қолданылатын бағалау, яғни мұғалім мен білім алушы оқытудың алғашқы кезеңдерінде білім сапасына әсер ете алады.

Қалыптастырушы бағалау із оқу барысында білім алушылардың оқу жетістіктерін мониторингтеу және оқу процесінде оларға қолдау көрсету мақсатында жүргізіледі. Әр сабақта білім алушыларды уақтылы қолдау, оқудағы ілгерілеу, білім алушыларды оқуға ынталандыру, білімдегі олқылықтарды анықтау және олардың оқу жетістіктерін көрсету мақсатында қалыптастырушы бағалауды қолдану ұсынылады.

Жаңа оқу жылының басында тақырыпты оқып-үйренудің алғашқы сабағында L3 мұғалім білім алушыларда тілдік құзыреттіліктің қалыптасу деңгейіне «диагностика» жасап, мазмұны мен оқыту әдістерінің саралануын қамтамасыз етуі керек.

Білімді диагностикалық бағалаудың қажеттілігі (мұғалімдерге кіріс немесе алдын-ала бақылау деп көбірек танымал) оқушылардың дайындық деңгейінің әр түрлі деңгейінде, «жақын даму аймағына» сәйкес оқушының мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне сәйкес келетін оқыту мен оқыту процесін болжау қажеттілігімен анықталады. Анау. мұғалім «кірісте» қалыптасқан жағдай туралы дұрыс түсінікке ие болады, ал оқушы - оған қандай талаптар қойылғаны туралы білетін болады.

Мысалы, L3 сабақтарында типтік оқу жоспарларының талаптарына сәйкес фронтальды сауалнама немесе бұрын зерттелген тақырыптар, бөлімдер бойынша сұрақтармен сауалнама жүргізуге болады. Оқытушы L3 бойынша дайындық деңгейіне және тілдік дағдыларды қалыптастыру деңгейіне алдын-ала талдау алады – оқушы тақырыпты, бөлімді оқуды бастамас бұрын білетін бастапқы білімі. Бұл жұмыс мұғалімге жаңа материалды оқудың қай кезеңінде оқушының проблемалары туындауы мүмкін екендігі туралы ақпаратты анықтауға және проблемалардың алдын алу үшін қадамдарды жоспарлауға көмектеседі.

Нәтижелерді бағалаудың мұндай критерийі білім алушыға дайындық деңгейін қойылған талаптармен байланыстыруға, ал мұғалімге оқу процесін түзетуге және жұмыстың күрделілік деңгейін дұрыс таңдауға мүмкіндік береді.

Мұғалімге қалыптастырушы бағалауды келесідей жоспарлау және ұйымдастыру ұсынылады:

- * жоспарланған нәтижелерді талдау (Оқу іс-әрекеттері түрінде жазу) және оларды жұмыс бағдарламасының тиісті бөліміне енгізу;

- * әр сабақта формативті бағалау техникасын таңдау;

- * өз білім алушыларының жеке ерекшеліктерін және оқыту мәнмәтінін ескере отырып, тапсырмаларды әзірлеу немесе таңдау;

- * әр тапсырмаға оқу мақсаттары негізінде бағалау критерийлерін құрастыру;

- * бағалау критерийлерін ойлау дағдыларының деңгейлері бойынша бөлу (Блум таксономиясы);

- * әр тапсырмаға оны орындаудың негізгі кезеңдерін сипаттайтын дескрипторларды әзірлеу. Тапсырмалардың дескрипторлары мұғалімнің бағалау кезіндегі шешімі объективті болуы үшін түсінікті және нақты болуы керек. Сонымен қатар, дескрипторлар оқушының тапсырманы орындаудың қай кезеңінде қиындықтарға тап болатынын анықтауға мүмкіндік береді;

- * кері байланыс құралдарын таңдаңыз. Кері байланыс сабақтың әртүрлі кезеңдерінде қолданылады және мұғалімге білім алушылармен үздіксіз өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді, нәтижесінде оқу процесін түзету және одан әрі жоспарлау жүргізіледі.

Үшінші тілдердегі тілдік күзиреттіліктерді критериалды бағалау технологиясы білім алушылардың жетістіктерін оқу материалының қаншалықты сәтті игерілгенін, практикалық дағдының қалыптасқанын анықтауға мүмкіндік беретін нақты анықталған, алдын ала белгілі критерийлермен салыстыруға негізделген. Әр сабақ оқу мақсаттары мен оларға жету критерийлерін айтудан/көрсетуден басталуы керек. Білім алушы

оқытудың мақсатын түсінуі, ойлануы және оған қалай қол жеткізуге болатындығын білуі керек.

Білім алушылармен бірге бағалау критерийлерін алдын-ала әзірлеу және келесі әрекеттер алгоритмі сияқты басым критерийлерді таңдау ұсынылады:

Тақырыпты, тарауды, тарауды зерделеуді бастамас бұрын студенттерге сабақтың мақсаттары мен міндеттерін жариялау.

Әр білім алушыдан жұмыс бағаланатын бір-екі критерий жазуды сұраңыз.

Білім алушылар ұсынған өлшемдерді тақтаға жазыңыз.

Барлық білім алушылар ұсынылған критерийлерді түсінгеніне көз жеткізіңіз.

Критерийлерді маңыздылық дәрежесіне қарай орналастырыңыз.

Талқылау барысында басым критерийлерді таңдау.

Егер белгі қою болжанса, әрбір критерийдің сандық өрнегін (балдарын) анықтау немесе оны градациялау (тапсырманы орындау деңгейіне бөлу).

Болашақта білім алушылардың жұмысын тек әзірленген критерийлерге сәйкес бағалау қажет.

Сондай-ақ, тұжырымдалған мақсаттарға назар аудару керек:

* мақсаттарға қол жеткізілгенін нақты айту үшін өлшенеді;

* қандай әрекет қажетті нәтиже әкелетінін түсіну үшін қол жетімді, әрекетке бағытталған;

* қол жеткізуге болатын шынайы;

* орындау үшін белгілі бір мерзімдер мен ақылға қонымды құралдар болуы керек.

Мұғалім білім алушымен бірге мақсатты тұжырымдаған кезде, оған қол жеткізуге көмектесетін нұсқаулықтарды әзірлеу керек. Міндеттер қою мақсатқа жету үшін жасалуы керек маңызды шаралардың тізімін береді.

Мұғалімге үнемі талдау жасау және қажет болған жағдайда қойылған мақсаттарды қайта қарау ұсынылады. Мақсаттарды үздіксіз талдау мұғалімді үнемі басымдықтар орнатуға (ең бастысы таңдауға) және маңызды шешімдер қабылдауға мәжбүр етеді. Іске асырылмаған немесе мерзімі бойынша үнемі ауыстырылатын мақсаттарға ерекше назар аудару керек

Егер мұғалім критерийлерде көрсетілмеген қателіктер мен кемшіліктерді тапса, ол білім алушыға осы қатеге назар аударуды ұсынуы мүмкін. Мысалы, "Неміс тілі" сабағында 6-сынып "Die Erde ist unser Haus" ("Жер-біздің үйіміз") тақырыбы бойынша тексеру жұмысын (эссе) жүргізер алдында мұғалім келесі критерийлерді айтады: 1) әңгіме 15 және одан да көп сөйлемдерден тұруы тиіс; 2) әңгімеде тақырыпқа зерттелген лексика қолданылуы тиіс; 3) әңгімеде өзен, көл, өлке тауларының атаулары көрсетілуі тиіс.

Тексерістен кейін педагог бағалау критерийлеріне қатысты қол жеткізілген нәтижелерге, сондай-ақ басқа да қателіктерге мынадай түрде тоқталады: "Жарайсындар, сенің әңгімен 15 сөйлемнен тұрады, сен өз ауылыңды сипаттап, өзендердің, таулардың атауларын тізіп өттім. Әңгімені толықтырыңыз, өткен лексиканы қолдана отырып, сіздің Отаныңыз қандай керемет".

Бұл мысал мұғалімнің жұмысты тексеру кезінде бағалау критерийлеріне сүйенетінін көрсетеді, алдымен не қол жеткізілгенін, содан кейін оның проблемасы және соңында критерийлерде айтылмағанын көрсетеді және осы мәселеге назар аударуды ұсынады.

Із сабағының әртүрлі кезеңдерінде қолданылатын қалыптастырушы бағалаудың көптеген әдістері бар. Қалыптастырушы бағалаудың күнделікті тәжірибесінде, мысалы, білім алушылардың меңгеру деңгейін, үлгерімін өлшеу үшін мыналарды қолдануға болады: "Екі жұлдыз және бір тілек", "Қолмен сигналдар", "Бағдаршам", "Жалпылауға арналған карта индексі", "Бір минуттық эссе", "Сөйлеу үлгілері", "Үш минуттық үзіліс", "Ауызша бағалау".

Жаңа материалды оқытудан бұрын қалыптастырушы бағалау әдістерін қолдану білім алушылардың сабаққа қандай біліммен келгенін анықтауға және сәйкесінше оқу мақсаттарына назар аударуға көмектесетін оқуды жоспарлауға мүмкіндік береді. Бұл әдістерге мыналар жатады: "Associations": білім алушылар өздерінің қауымдастықтарын тақырып атауымен шағын қағазға немесе тақтаға жазады, осылайша бұрын зерттелген лексикалық материалды қайталайды және оны жаңа тақырыпқа қолданады.

"Corners": мұғалім сұрақ ұсынады және оған төрт ықтимал жауап бөлменің бұрыштарында орналасқан. Білім алушылар өздеріне дұрыс болып көрінетін жауаптың жанында тұрады және топта олардың көзқарасын дәлелдейтін дәлелдер жасайды.

"Sorting": оқушылар мұғалім ұсынған сөздерді тақырыптар бойынша таратады.

"Know-Want to Learn-Learned": оқушылар кестені толтырады Мен білемін–қызығушылық танытамын – білдім, бірінші бағанда тақырып бойынша білгендерін жазып, екіншісінде – білгілері келеді, үшіншісінде-тақырыптан өткеннен кейін қызығушылық танытқан сәттердің анықталғанын атап өтеді.

Бағалау қызметіне қойылатын негізгі талаптардың бірі студенттердің өз нәтижелерін бағалау, қателіктерін көру, әр түрлі жұмыстарға қойылатын талаптарды білу қабілеттерін қалыптастыру болып табылады. Осы мақсатқа жету үшін өзін-өзі бағалау және өзара бағалау әдістерін қолдану қажет.

"Өзін – өзі бағалау" - өзіне баға қоюға емес, бағалау рәсіміне байланысты бағалау қызметінің бір түрі. Бұл көбінесе тапсырмаларды орындау процесінің сипаттамасымен, оның оң және теріс жақтарымен және ең аз баллдармен байланысты.

Өзін-өзі тиімді бағалау үшін:

- білім алушының жұмысы, қызметі қалай бағаланатынын түсіну;
- сыни ойлау дағдыларын дамыту;
- объективтілікті дамыту;
- оқушылардың назарын өз мақсаттарына шоғырландыру.

1-кесте . Ағылшын тілі сабағында өзін-өзі бағалау парағының үлгісі.

Description of achievement	poor	fair	good	excellent
I can read and understand the information about				
I can listen and understand the information				

about				
I can write				
I can speak about				
I can ask and answer the questions about				

"АҒЫЛШЫН ТІЛІ" ПӘНІ БОЙЫНША 7 СЫНЫП

Ашық сабақ үлгісі

Lesson plan

Date	
School	№ 50
Class	7 "А"
Teacher	Askarova Saule Amangeldievna
Unit	Reading for pleasure
Number of students	12
Lesson title	<i>My favorite book</i>
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to (link to the Subject programme)	<ul style="list-style-type: none"> • 7.C2 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers • 7.L8 understand supported narratives on a wide range of general and curricular topics • 7.R2 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics • 7.S8 recount some extended stories and events on a growing range of general and curricular topics
Assessment criteria	<ul style="list-style-type: none"> • Give feedback to others orally • Recognise the meaning of a story with some support • Realise particular facts and parts in reading passage • Retell extended stories and episodes on a given topic
Lesson objectives	By the end of the lesson <ul style="list-style-type: none"> • all students can answer at least three questions about Hogwarts school • the most students will be able to provide information about the main meaning of stories • some of students can explain why reading book is pleasant
Values links	Secular society with high spirituality
Cross-curricular links	Literature
Previous learning	Students have already known types of story
Health and safety check	Health saving technologies.

Procedure:

Stage	Time	Planned activities	Formative assessment	Differentiation	Recourses	For notes

Start	10 min	Greeting. “House of emotions” Teacher’s name “I owe everything good in me to books!” Maksim Gorky	Students put hands on the window of house according their mood Learners guess teacher’s name	Providing ice-breaking and find starting point “AIDA” and “Story telling” techniques help to remember information	PPP Emotional Intelligence	
Middle	20 min	Pre-reading: PPP to guess the main points of the lesson. Song “The Sorting Hat” Dividing into 4 groups Listening and reading: “J. K. Rowling” “The Harry Potter books” “Hogwarts” “Harry Potter and the Half-Blood Prince” Post –reading: Task - 1 Answer to questions Task - 2 Put names of books into the correct order Task - 3 Complete the table Task - 4 Fill in the gaps	Suggested answers: Harry Potter J K Rowling Hogwarts Four houses Sorting hat Students divide into four groups according flags of the houses Learners listen and find out answers to the questions Learners put books into correct order Learners match words in the table with character adjectives and founders’ faculty names Learners fill in the gaps words of film review	By supporting questions to guess, what story is about and explaining comprehension of unknown words. Learners with audial style are supported by listening. Learners with visual style are supported by pictures. Teacher supports learners with low level.	http://songspro.ru/45/Riddle-TM/tekst-pesni-The-Sorting-Hat PPP	
End	10 min	Speaking and writing. 2. Make the spider gram. Conclusion of lesson. H.W.	Learners express personal opinions about reading for pleasure	Learners answer the questions by choice. Learners are supported with example.	https://youtu.be/RKcpFNFaWfE	

Қорытынды

Қазіргі кезеңде орта білім беру ұйымдарында оқытудың басты мақсаты білім алушыны дамыту болып табылады. Бағалау білім алушының дамуы барысында оған ықпал ету, оны өзгерту, оқыту және оның дамуының өлшемі болады. Барлық педагогтер оқыту мен бағалау кезінде бірыңғай қағидаттарды ұстанған жағдайда ғана екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерді оқытуда оң нәтижеге қол жеткізе алады.

Екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерді оқыту әдістемесіне жүйелілік, дәйектілік, объективтілік, маңыздылық, қолжетімділік сияқты басқа да дәстүрлі қағидаттар негізгілер болып саналады.

Алайда, тілдерді ана тілі емес, екінші (Т2) , үшінші (Т3) тілдер ретінде оқыту жүйесінде жалпы білім беретін мектеп жағдайындағы бағалаудың келесі өзіндік принциптері бар:

- коммуникативтілік және функционалдылық принципі, мұнда оқыту өмірлік жағдайларға барынша жақын ұйымдастырылуы керек, сондықтан сабақ барысында оқу, оның ішінде проблемалық, жағдаяттық, ұжымдық жұмыс түрлері қолданылады;

- материалды концентрлік ұйымдастыру принципі, бұл жерде материалды цикл-концентрлері бойынша бөлу көзделеді; әрбір келесі концентрде меңгерілгеннің негізінде материалды кеңейту және жаңаны игеру қарастырылады;

- ана тілін есепке алу қағидаты, бұл принцип білім алушылардың ана тіліндегі тәжірибелерінің оқу процесін ұйымдастыруда (жаттығулар жүйесін дайындауда; интерференцияның алдын алу үшін материалды іріктеуде) ескерілуін көздейді.

Ана тілі мен оқитын тілдердегі тілдік құбылыстар толығымен, ішінара сәйкес болуы немесе сәйкес келмеуі мүмкін екенін есте сақтаған жөн. Оқу мәселесіндегі ең қиыны – ішінара сәйкес келетін құбылыстар. Бұл жағдайда айқын немесе беймәлім, жасырын салғастыру қажет, өйткені ана тілінде емес, «басқа» тілде қабылданған сөйлеуді талдау ана тілінің категориялық негізінде жүреді, сол сияқты «өзге» тілдегі сөйлеу ана тілінің немесе делдал тілдің моделіне негізделеді;

- минимизация принципі оқу материалының мазмұны мен көлемін оқу мақсаттарына, міндеттеріне, сатысына, бейініне сәйкес шектейді. Оқу материалының минимумы – бұл жалпы тіл жүйесін барабар көрсететін функционалды жүйе;

- кешенділік және саралау принципіне сәйкес оқытудың басынан бастап фонетика, лексика, грамматика қатар меңгеріледі және ауызша сөйлеуді, оқуды, жазуды дамыту да қатар жүзеге асырылады; бұл ретте әрбір жеке алынған тілдік немесе сөйлеу аспектісі бойынша жұмыстың ерекшелігі ескеріледі.

Екінші және үшінші тілдерді оқудағы жетістіктерді бағалау кезінде келесі ерекшеліктерді ескеру қажет:

1. Білім алушының жеке ерекшеліктерін (қанша уақыт бойы осы тілде сөйлейтінін, сынып алдында сөйлеу кезінде психологиялық кедергісі бар ма екенін) ескеру.

2. Ана тілінің (әсіресе фонетика, морфология және синтаксисті оқу кезінде) ерекшеліктерін ескеру.

Екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерді оқытудағы негізгі принцип – коммуникативті бағдарлау принципі, бұл принцип бағалау жүйесінің негізін құрауы керек. Сөйлеу әрекетінің әртүрлі түрлерін бағалау кезінде екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерді оқытудағы басымдылық тестілеу (бастапқы, түзету, оқыту, диагностикалық, тақырыптық, қорытынды) болып табылады. Жалпы білім беретін мектепте екінші тілді (Т2) оқу кезінде білімді тексерудің өзекті формалары эссе, мазмұндама және шығарма жазу сияқты жазбаша жұмыстардың дәстүрлі түрлері болып табылады.

Формативті (қалыптастырушы) бағалау педагогке білім алушылардың оқу мақсаттарына жету процесін бақылауға мүмкіндік береді және мұғалімге оқу процесін бастапқы кезеңдерінде түзетуге, ал білім алушыға өзінің білімі үшін үлкен жауапкершілікті сезінуге көмектеседі. Формативті (қалыптастырушы) бағалау әр сабақта жүзеге асады және білім алушыларға да, педагогке де қолайлы нысанда қолданылады. Формативті (қалыптастырушы) бағалау кезінде сабақта «Қол сигналдары» немесе «Бағдаршам» техникалары (білім алушылар материалды түсінгенін немесе түсінбегенін білдіретін белгілерді көрсетеді), «Бір минуттық эссе» техникасы (мұғалімге қандай тақырыптар нашар меңгерілгенін байқауға мүмкіндік береді), «Температураны өлшеу» техникасы (оқушылардың тапсырманы қаншалықты дұрыс орындайтынын анықтау мүмкіндігі), «Ішкі және сыртқы шеңбер» техникасы (сұрақтарға жауап беру), «Сөйлеу үлгілері (қолдаулар)» техникасы (педагог ара-тұра жауап құруға көмектесетін сөйлеу үлгілерін беріп, қолдау көрсетеді), «Үш минуттық кідіріс» техникасы (білім алушыларға ұғымдарды, сабақ идеяларын ойлауға, алдыңғы материалмен, біліммен және тәжірибемен байланыстыруға, сондай-ақ түсініксіз сәттерді анықтауға мүмкіндік беретін үзіліс) және т. б. техникалар қолданылуы мүмкін.

Тілдік құзіреттіліктерді жиынтық бағалау белгілі бір оқу кезеңіндегі бөлім/ортақ тақырыптар аяқталғаннан кейін балдар мен бағалар қойыла отырып жүргізіледі. Тілге қатысты бағаны есептеу сөйлеу әрекетінің төрт түрі (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) бойынша деңгейлік оқытудың ерекшелігін ескере отырып жүргізіледі: балдардың сомасы есептеледі, әрекеттердің әрбір түрі бойынша балдардың пайыздық мөлшері белгіленеді, балдардың жалпы сомасы шығарылады, балдардың жалпы сомасының пайыздық үлесі белгіленеді және балдар бағаға ауыстырылады.

Білім алушылардың жеке білім жетістіктерінің динамикасын, олардың жоспарланған нәтижелерді игерудегі алға басуларын сипаттайтын екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдер бойынша оқу жетістіктерін бағалауда аралық (белгілі бір бөлім бойынша) және тоқсандық бақылау жұмыстары негізгі рөл атқарады, оларды орындау нәтижелері оқытудың қандай да бір сатысында жоспарланған нәтижелерге қол жеткізілгенін объективті түрде көрсетеді. Бұл жұмыстар

сөйлеу әрекетінің төрт түрінде (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) коммуникативті құзіреттіліктің қалыптасуын бақылауға, сондай-ақ меңгеруге ұсынылған лексика-грамматикалық құралдарды қолдану дағдыларын бақылауға арналған тапсырмаларды қамтиды.

Осылайша, заманауи бағалау технологиялары білім алушылардың жетістіктерін бағалау жүйесіне аутентті мәдениетаралық тікелей және жанама оқытудағы жетістіктерін қосу арқылы оқу процесінің шеңберін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Педагог сапалы білім – бұл жалпы және арнайы білім алу ғана емес, сонымен қатар білім алушының жеке дамуы екенін де ұмытпауы керек. Заманауи мектептің мақсаты – еркін тұлғаны, өзінің мүмкіндіктерін шынайы бағалайтын, әрқашан алға қарай ұмтылатын және өз әрекеттері үшін жауап беретін тұлға тәрбиелеу. Ол үшін әр білім алушы өзінің бірегей әрі ерекше екенін сезінуі керек.

Бұл ұсынымдарда тілдік құзыреттіліктің негізгі ұғымдары, екінші (Т2) және үшінші (Т3) тіл бойынша білім алушылардың тілдік құзыреттіліктерін бағалау формалары мен әдістері, сондай-ақ «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Орыс тілі мен әдебиеті» (Т2) және «Шетел тілі» (Т3) оқу пәндерінен сабақ беретін пән мұғалімдерінің тәжірибесінен алынған практикалық материалдар ұсынылған.

Екінші (Т2) және үшінші тілдер (Т3) бойынша тілдік құзіреттіліктерді критериалды бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар әрбір білім алушының жеке жетістіктерін, сынып деңгейін және жалпы білім беру процесінің нәтижелерін бағалауда «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Орыс тілі мен әдебиеті» және «Шетел тілі» оқу пәндерінің мұғалімдеріне арналған.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Үш тілде оқытудың бірыңғай тілдік стандарты (Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының 2016 ж. 20.10.№ 9 хаттамасымен басылымға ұсынылған).
2. Методические рекомендации по использованию системы критериального оценивания учебных достижений учащихся всех уровней. Сборник методических рекомендаций. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2015. – 507 с.
3. ДББҰ «НЗМ»Жалпы білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау басшылығы ,Астана,2016
4. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 17 сәуірдегі № 149 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 20 сәуірде № 20428 болып тіркелді
5. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 11 бабына сәйкес, 27 шілде 2007 жыл, №319 – III
6. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, Астана, 2008.
7. Словарь русского языка: В 4-х т. / РАН, Ин-т лингвистич. исследований; Под ред. А. П. Евгеньевой. — 4-е изд., стер. — М.: Рус. яз.; Полиграфресурсы, 1999.
- 8.. Ожегов С. И. Словарь русского языка /С.И. Ожегов; под ред. чл.-корр. АН СССР Н. Ю.Шведовой. -М. : Рус.яз., 1986. - С. 256.
9. Менеджмент качества образовательных процессов : учеб. пособие / под ред. Э. В. Минько, М. А. Николаевой. – М.: Норма : ИНФРА-М, 2013. – С. 300.
10. Михайленко Т. С. Компетентностный подход в оценке качества результатов обучения студентов // Концепт. – 2014. – Спецвыпуск № 22. – ART 14775. – 0,5 п. л. – URL: <http://e-koncept.ru/2014/14775.htm>. – Гос. рег. Эл № ФС 77-49965. – ISSN 2304-120X.
11. Фомин Н. В. Технология разработки требований к результатам образования в контексте ФГОС ВПО // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2013. – № 4(91). – С. 24.
12. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе //Педагогика.-2003.- № 3.
13. Общеевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, преподавание, оценка. – М.: МГЛУ, 2003. – 256 с.
14. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (2020 жылғы 5 мамырдағы №182 өзгерістер мен толықтырулар енгізілген);
15. Методические рекомендации по уровневому обучению русскому языку в школах с нерусским языком обучения. Ы Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (2019 жылғы 14.03. № 3 хаттама).

16. Қазақ тілді емес мектептерде қазақ тілін деңгейлік оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар. Әдістемелік ұсынымдар. - Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2019. – 116 б.

17. «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы Үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде емес)// Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы No 604 бұйрығымен бекітілген.

18. https://www.inform.kz/kz/ustazdarga-arnalghan-nuskaulyk-kashyktan-okytudy-kalay-uyumdastyrug-a-bolady_a3634113

19. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы «8» сәуірдегі № 135 бұйрығына 2-қосымша

20. https://www.inform.kz/kz/ustazdarga-arnalghan-nuskaulyk-kashyktan-okytudy-kalay-uyumdastyrug-a-bolady_a3634113

21. Кері байланыс беру үшін 5-9 сыныптар оқу пәндерінің оқу мақсаттарына сәйкес рубрикаларды құрастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-сұлтан қ.: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2019.- 200 б.

22. Жаңартылған білім беру шеңберінде білім беру шеңберінде білім алушылардың жетістіктеріне критериалды бағалауды жүзеге асыру туралы әдістемелік ұсынымдар (3,6,8,10 сыныптар) мұғалімдеріне көмек ретінде әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2017. – 280 б.

23. Білім мазмұнын жаңарту шеңберінде білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалауды жүзеге асыру бойынша әдістемелік ұсынымдама (4, 9, 10, 11-сыныптар) . – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2018. – 320 б.

24. Руководство по критериальному оцениванию для учителей основной и общей средней школ: Учебно-метод. Пособие. / Под ред. О.И.Можаевой,

А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016. - 56 с.

25. Қазақстан Республикасының үштілді білім саласындағы ғылыми зерттеулер нәтижелері бойынша әдістемелік ұсынымдар. Әдістемелік ұсынымдар. – Нұр-Сұлтан қ.: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2019. – 152 б.

26. Екінші тілді оқытуда тілдік, сөйлеу және элеуметтік-мәдени құзыреттілікті қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2020. – 208б.

27. Пособие для учителя. Инструменты формирующего оценивания в деятельности учителя-предметника. Нарва: 2012. – 97 с.

**Бейсенбина Айгуль Кайырберлина
Қарағанды қаласы
№86 ЖББОМ**

Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы 5- сынып

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1-тоқсан.....	4
2- тоқсан.....	20

КІРІСПЕ

Аталған тапсырмалар жинағы білім беру мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдерге көмек құралы ретінде құрастырылды. Тапсырмалар қалыптастырушы бағалауды өткізуге, сабақты жоспарлауға, ұқсас тапсырмаларды құрастыруға және іріктеп алуға, оқу мақсатына жетуге қатысты сындарлы кері байланыс беруге көмектесетін үлгі болып табылады.

Жинақтың ұсынылған сипаты сізге білім алушының қажеттілігі мен мүмкіндігін есепке ала отырып, тапсырмаларға толықтырулар мен өзгерістер енгізуіңізге, бейімдеуіңізге мүмкіндік береді.

Оқушылар пәндік оқу арқылы қоғамға араласуға қажетті жазылым, айтылым, тыңдалым, оқылым дағдыларын дамытады. Тіл арқылы оқушылар еркін қарым- қатынас жасайды, өзара пікір алмасады, көзқарастарын білдіреді, өз ойын жүйелі де нақты жеткізе алады. кез келген ақпараттарды тиімді қолдана отырып, өзіне қажетті мәліметтерді алады, әртүрлі мәнмәтіндегі мәтіндерді өздігінен түсініп оқиды, өзіндік қорытынды жасап, тың идеяларын өзгелерімен бөліседі.

Қазақ тілін оқыту сөйлеу әрекетінің 4 бағытына негізделген. Олар:

тыңдалым

айтылым;

оқылым;

жазылым және тілдік бағдар;

Жинақ негізгі мектеп мұғалімдеріне, критериалды бағалау бойынша өңірлік және мектеп үйлестірушілеріне, басқа да мүдделі тұлғаларға арналған.

Жинақты дайындау барысында ресурстар (суреттер, мәтіндер, бейне және аудио материалдар, т.б.) қолжетімді ресми интернет-сайттардан алынды.

I тоқсан 1- тарау

Отбасындағы дәстүрлер мен мерекелер.

Сабақтың тақырыбы: Қазақ отбасының дәстүрлері

Сөйлеу әрекетінің түрлері: Тыңдалым Айтылым

Оқу мақсаты: 5.1.1.1 Тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау

5.2.3.1. Ауызша мәтіндер құрауда қазақ тіліндегі төл

дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп

айту.

Сабақтың мақсаты:

мәтіннен тірек сөздерді анықтау, тірек сөздер арқылы мәтіннің тақырыбын болжау;

ауызша мәтін құрастыруда қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеру;

Бағалау критерийі

Білім алушы

мәтіннен тірек сөздерді анықтайды, тірек сөздер негізінде тақырыпты болжайды;

ауызша мәтін құрастырады;

сөйлеу барысында қазақ тіліндегі төл дыбыстарды, үндестік заңын ескеріп айтады

Ойлау дағдыларының Қолдану

деңгейі

ТЫҢДАЛЫМ.

Әр бөлім бойынша тірек сөздерді анықтаңыз, кестені толтырыңыз. Мәтіннің тақырыбын болжаңыз.

Отбасы- сыйластық, жарастық орнаған орта, кішкентай Отан. «Отан-отбасынан басталады» дегендей Отанды сүю - отбасынан басталатыны рас! Себебі, отбасы – бала тәрбиесінің ең алғашқы ұжымы. Отбасы – отанымыздың ошағы.

Отбасы – табиғат сыйлаған кереметтердің бірі. Жеке адамның бойындағы ар-ұятын, ақыл-ойын, адамгершілігінің, мәдениеттілігін тәрбиелеуде отбасы-алғашқы қадам. Отбасы – өте қажетті, басқадай еш нәрсемен өзгертумен болмайтын баспалдақ.

Қазақ халқының отбасы тәрбиесіндегі өзіне тән жарасымдылықтың бір ұшы олардың жасы кішісінің үлкеніне «сен» деп сөйлемей, алдын кесіп өтпей, үлкен тұрып кішінің, әке тұрып ұлдың, шеше тұрып қыздың орынсыз сөйлемейінде деп санаймыз.

<i>Мәтін тақырыбы</i>	Дескриптор	Балл
Бағалау критерийі		
мәтіннен тірек сөздерді анықтайды;	мәтін мазмұнын ашуға негіз болған тірек сөздерді анықтайды;	1
тірек сөздер негізінде тақырыпты болжайды;	әр бөлім бойынша тірек сөздерді кестеге толтырады	1
	анықталған тірек сөздер негізінде мәтіннің	1

тақырыбын болжайды.

АЙТЫЛЫМ.

1. Сурет бойынша өз отбасыңыз туралы айтыңыз. Мақалдың мағынасын ашыңыз.

3. Өлең жолдарынан қате кеткен әріптерді анықтаңыз. Қазақ тіліне тән төл дыбыстарының дыбысталуын ескеріңіз.

Атамнан басталар,
Әжемнен косталар,
Отбасым мыналар:
Ен жақын адамдар-
Әкем мен анам бар,
Бір тұған ағам бар,
Бір тұған апам бар...
Барін жақсы күремін,
Еркелеймын, еремін!

Бағалау критерийі

ауызша мәтін құрастырады;
сөйлеу барысында қазақ тіліне тән
төл дыбыстардың дыбысталу
ерекшелігін ескереді.

Дескриптор

сурет бойынша мәтін
құрастырады
мақалдың мағынасын ашады;
қазақ тіліне тән төл
дыбыстарды ажыратады

Балл

1
1
1

Сабақтың тақырыбы: Атам бата береді

Сөйлеу әрекетінің түрлері: Оқылым Жазылым

Оқу мақсаты: 5.3.1.1 Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтау.

5.5.1.1. Мәтін құрауда жалғау түрлерін дұрыс жалғау.

Сабақтың мақсаты:

оқыған мәтіннің мазмұнын түсіну;
мәтіннен негізгі ақпаратты анықтау;
жалғау түрлерін орынды қолдану

Бағалау критерийі

Білім алушы

мәтіннің мазмұнын түсініп оқиды;
мәтіндегі негізгі ойды анықтайды;
жалғау түрлерін орынды қолданады

Ойлау дағдыларының Қолдану
деңгейі

Оқылым

Батаны халқымыз киелі тілеу деп бағалайды. Оған дәлел: «Бата-сөздің анасы», «Атаңнан ботақалмасын, бата қалсын», «Ботаның құны бір-ақ жұт, бата- балаға мәңгі құт», «Баталы ер арымас, батасыз ер жарымас». Бата түрлері: Ұлыстың ұлы күні берілетін баталар, сапарға бата, дастарқан батасы, соғым батасы, тұсау кесер бата, әскерге баратын жастарға, туған күнге бата, қыз балаға бата, ұл балаға бата, жас жұбайларға бата, ұзатқан қызға бата. Бата халық ауыз әдебиетіне жатады. Батаны үлкен адам береді. Оны айтқанда қол жаяды. Қол жаю осы айтылған сөздер менің қолыма түссін дегенді білдіреді. Бата өмірдегі өте маңызды жағдайларға айтылады. Батада табыс пен жетістік болсын деп тілейді. Батаның тәрбиелік мәні зор.

1. Мәтіндегі негізгі ойды анықтаңыз.

Бата түрлері

Батаның тәрбиелік мәні

Бата – халық қазынасы

Отбасы - сыйластық орнаған орта. Әке отбасындағы барлық қамқорлықты атқарса, ана отбасына нәр беруші адам. Сондықтан бала өмір бойы ата-анасының еңбегін, жақсылығын сыйлауы тиіс. Қазақ отбасы негізінен үш ұрпақтан тұрады. Ол – ата, әке, бала. Әке - әулет басшысы, отбасы мүшелерінің тірегі, асырап сақтаушысы, қамқоршысы. Әке – отбасының тірегі. Отбасы мүшелері әкені тыңдайды. Әке – отбасының басшысы, асыраушысы, қамқоршысы. Әкені ана да, балалар да құрметтейді, сыйлайды. Бала-әкені ренжітпес үшін тәртіпті, еңбекқор.

2. Отбасы мүшелерінің рөлі туралы жазыңыз.

Әке _____

Ана _____

Ата _____

Бала _____

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
мәтіннің мазмұнын түсініп оқиды	мәтінді оқып негізгі ойды	1
мәтіндегі негізгі ойды анықтайды.	анықтайды; отбасы туралы ақпараттарды	1

қолданады.

Жазылым

Мәтіндегі көп нүктенің орнына тиісті жалғауларды жалғаңыз.

1. Жазда ауылына демалыс... келіп жатқан Шоқан Саққұлақ шешенді қонақ шақырып, бірнеше күн оның тағлымды әңгіме...ін тыңдады. Шоқан... риза болған шешен:

Асылы, ақыл – адамды аздырмайтын ем,

Білім – таусылмайтын кен.

Адам... басшысы - ақыл,

Жетекшісі талап,

Шолғыншысы – ой, жолдасы – кәсіп,

Қорғаны сабыр, қорғаушысы – мінез,

Білім туған бала екен..., тумысыңнан дана екенсің, - дейді.

1. Көп нүктенің орнына тиісті тәуелдік жалғауын жазыңыз. Балам, бала... , жаны... , бала ...!

Құлағ... сал , сөйлейді ана...

Сені өсіріп, бөбег... деп

Аппақ сүт...н емізді ана... .

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
жалғау түрлерін орынды қолданады	көп нүктенің орнына тиісті жалғау жалғайды;	1
	тәуелдік жалғауын орынды қолданады;	1

2- тарау

Мектеп өмірі. Әдепті бала-арлы бала.

Сабақтың тақырыбы: Менің мектебім

Сөйлеу әрекетінің түрлері: Тыңдалым Айтылым

Оқу мақсаты:

5.1.2.1. Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау

5.2.5.1. Берілген сұрақты дұрыс түсініп, лайықты жауап беру, шағын диалогке қатысу.

Сабақтың мақсаты:

тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну;

мәтіннен нақты ақпаратты анықтау;

берілген сұрақты дұрыс түсіну, шағын диалогке қатысу

Бағалау критерийі *Білім алушы*

тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсінеді;

мәтіннен нақты ақпаратты таба алады;

берілген сұрақты дұрыс түсінеді;
тақырып төңірегінде жұбымен диалогке қатысады.

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

Тыңдалым.

Мәтінді мұқият тыңдаңыз. Сұрақтарға жауап беріп, нақты ақпаратты табыңыз.

Менің отбасым биыл қалаға көшіп келді. Мені анам үйдің қасындағы мектепке оқуға берді. Менің мектебім орталықта орналасқан әрі үйге жақын. Мектебім жаңа, биік. Ол қызғылт кірпіштен салынған. Ол – үш қабатты, әдемі ғимарат. Мектептің маңдайшасына «Кел, балалар, оқылық!», - деген Ыбырай атамның сөзі ілінген. Ол алыстан көрініп тұрады. Мектеп ауласында шырша, қарағай, емен ағаштары өсіп тұр. Айналада неше түрлі гүлдер бар. Мектепте балаларға сабақ оқу үшін барлық жағдай жасалған. Маған мектеп ұнады. Мен қала мектебіне тез үйрендім.

- 1.Мектеп қандай?
- 2.Мектепте қандай жағдай жасалған?
- 3.Саған мектеп ұнай ма?

Бағалау критерийі

Мәтіннің мазмұнын түсінеді.

Мәтіннен нақты ақпаратты таба алады

Дескриптор

өз ойын білдіреді

мәтіннен нақты мәліметтерді табады

Балл

1

1

Айтылым.

- 1.Суретке қараңыз, жұбыңызбен мектеп туралы диалог құрастырыңыз.

2. Сөйлесуді жалғастырыңыз.

Сен қай мектепте оқисың?

Сен нешінші сыныпта оқисың?

Мектеп өмірі қандай?

Мектепте қандай үйірмелер бар?

Сен қандай үйірмеге қатысасың?

Сенің досың қандай үйірмеге барады?

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
тақырып төңірегінде жұбымен диалогке қатысады.	сурет бойынша диалог құрастырады;	1
	сұраққа орынды жауап береді;	1

Сабақтың тақырыбы: Менің мектебім

Сөйлеу әрекетінің түрлері: Оқылым Тілдік бағдар

Оқу мақсаты:

5.3.5.1 қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу;

5.5.1.1 мәтіндерден жалпы және жалқы есімдерді ажырата білу;

Сабақтың мақсаты:

- тақырып бойынша қосымша мәліметтер алу;
- сөйлем ішінен жалпы және жалқы есімдерді ажырата білу;

Бағалау критерийі *Білім алушы*

- тақырып бойынша қосымша мәліметтер мен дәлелдер келтіре алады;
- жалпы және жалқы есімдерді ажырата алады;

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

Оқылым

Ыбырай Алтынсарин (шын аты — Ибраһим, 1841—1889) — қазақтың аса көрнекті ағартушы-педагогы, жазушы, этнограф, фольклоршы, қоғам қайраткері. Ыбырай Алтынсарин қазақтың ағартушылық тарихында және ұлттық мектебінің қалыптасуында терең із қалдырды. Ол 1841 жылы қазіргі Қостанай облысының аумағында дүниеге келген. Ыбырай Алтынсарин 1861 жылы Тоғай мектебіне мұғалім қызметіне атанған тұңғыш қазақ еді. Ыбырай Алтынсарин өзінің алғашқы «Кел, балалар, оқылық!» атты өлеңін жазды. Бұл өлең досы Н. И. Ильминскийге арналған мұрағат хатында жазылған және осы күнге дейін сақталған.

1. Мәтінге байланысты деректерді белгілеңіз.

2. Сұрақтарды жауабымен сәйкестендіріңіз.

Ыбырай Алтынсарин 1861 жылы ниеге келді.
Мектептің салтанатты ашылуы 1841 жылы тті.
Торғай мектебінд 1864 жылы мұғалім болды.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
тақырып бойынша қосымша мәліметтер	мәтін мазмұны бойынша деректерді	1

мен дәлелдер келтіре алады;

белгілейді
сұрақтарға сәйкес жауаптарды
анықтайды.

1

1. Мәтінді түсініп оқы, мәтіннен жалқы есімдерді бір бөлек, жалпы есімдерді бір бөлек топтап жазыңыз.

Су – тіршіліктің көзі. Ауасыз тіршілік жоқ. Сондай-ақ сусыз да өмір сүру мүмкін емес. Алматы қаласы сумен толық қамтамасыз етілген. Қала негізінен кіші және Үлкен Алматы өзендерінің суын пайдаланады. Өзендер Алатау шыңдарындағы мұздықтардан бастау алады. Бұл – тұщы сулардың сарқылмас бұлағы.

Жалпы есім

Жалқы есім

2. Берілген кестені толтырыңыз.

Кісі аттары	Мемлекет, республика, облыс, аудан, қала, ауыл атаулары	Мекеме, зауыт, фабрика, ұжым атаулары	Газет-журнал, кітап, ән, күй, шығарма атаулары	Жер, су атаулары
-------------	---	---------------------------------------	--	------------------

3. Жалқы есімдерді ажыратыңыз.

Көл, Астана, барыс, алмұрт, Есіл, өлең, Марат, кітап, көл, Алатау.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
жалпы және жалқы есімдерді ажырата алады;	мәтіннен жалпы және жалқы есімдерді теріп жазады	1
	кестені дұрыс толтырады	1
	жалқы есімдерді ажыратып жазады	1

3- тарау

Қазақстандағы жан- жануарлар мен өсімдіктер әлемі.

Сабақтың тақырыбы: Қызыл кітап

Сөйлеу әрекетінің түрлері: Жазылым

Оқу мақсаты:

5.4.5.1. Жазба жұмыстарында сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану.

5.4.3.1 жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу;

Сабақтың мақсаты:

- Сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;
  - Жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданып жазу;
- Бағалау критерийі *Білім алушы*
- Сөйлем соңында тыныс белгілерді орынды қолданады;
  - Жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданады;

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

ЖАЗЫЛЫМ

1.Сөйлем соңында келетін тыныс белгілерін қойыңыз.

Ең алғашқы Қызыл кітап 1963 жылы жарық көрді Қазақстанда Қызыл кітап 1978 жылы ашылған кітаптың беттері әр түрлі түстерден тұрады қара тізім жер бетінен жойылып кеткен өсімдіктер мен жануарлар түрлерінің қара тізімі Қызыл кітаптың қызыл беттерінде өте сирек кездесетін жануарлар тізімі ақ түсті парақтарға тікелей жойылып кету қаупі төніп тұрса да саны азайып немесе белгілі бір шектеулі аймақта сақталып қалған сирек кездесетін түрлері жазылады сары түсті парақтарға әлі де тіршілік ету мөлшері жеткілікті болғанмен, саны күрт азайып бара жатқан жануарлар жазылған

2.Сұрақтарға жауап жазыңыз.

Сұрақтар:

Не? Кім?

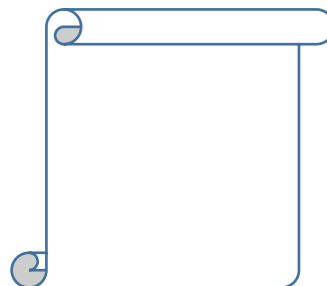
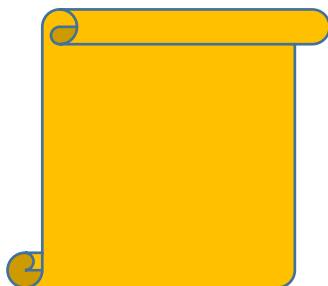
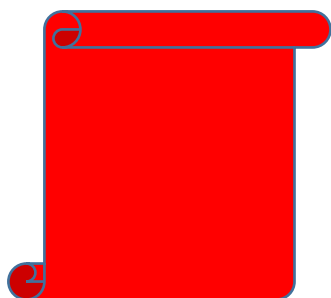
Қандай?

Қайда?

Неліктен?

Қалай?

3. «Қызыл кітап» парақтарының түсі неліктен сан алуан. Парақшаларға жауап жазыңыз.

Бағалау критерийі
Сөйлем соңында тыныс белгілерді орынды қолданады;

Дескриптор
Сөйлем соңында келетін тыныс белгілерін дұрыс қолданады

Балл
1

Жазба жұмыстарында сипаттау, бейнелеу құралдарын қолданады; Сұрақтарға нақты жауаптарын жазады 1

«Қызыл кітап» парақтарының түсін сипаттайды 1

Сабақтың тақырыбы: Өсімдіктер әлемі

Сөйлеу әрекетінің түрлері Тыңдалым. Айтылым

Оқу мақсаты:

5.1.6.1. Тыңдалым материалдарының мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру;

5.2.6.1 Тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау;

Сабақтың мақсаты:

- Тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, сұрақтарға жауап беру;
- Тірек сөздерді дұрыс қолдану, иллюстрацияларды сипаттау;
-

Бағалау критерийі *Білім алушы*

- Тыңдалған мәтін бойынша сұрақтарға жауап береді;
- Тірек сөздерді дұрыс қолданады;
- Иллюстрацияларды сипаттайды

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

ТЫҢДАЛЫМ.

Гүлдер мен гүлдейтін өсімдіктер – табиғаттың аса маңызды бөлігін құрайды. Олар қоршаған ортаға әдемі рең береді. Өсімдік элементі болуымен қатар, гүлдер көптеген рәсімдерге пайдаланылады. Өсімдіктерді Жер шарының барлық түкпірінен: теңіз тұңғыығынан, биік таулардан, жазиралы даладан, шөлдерден, тіпті үнемі үскірік аяз соғып тұратын Солтүстік полюстен де кездестіруге болады. Өсімдіктер жануарлардан бұрын пайда болған. Жер бетіндегі тіршілік өсімдіктерге тікелей тәуелді. Олар күн сәулесінен алған қуатты қорекке айналдырып, адамдар мен жануарларға азық болады. Бүкіл тіршілік атаулының тыныс алуына қажетті таза ауаны да өсімдіктер бөліп шығарады.

1. Мәтін негізінде берілген сұрақтарға жауап беріңіз.

а/ Мәтінде не туралы айтылған?

б/ Гүлді неге теңеген?

в/ Гүлдердің тарихы қандай екен?

2. Мәтін бойынша сөйлемдердің ретін тауып белгілеңіз.

Сөйлемдер

Реті /1,2,3,4,5/

Олар қоршаған ортаға әдемі рең береді.

Солтүстік полюстен де кездестіруге болады.

Гүлдер мен гүлдейтін өсімдіктер – табиғаттың аса

маңызды бөлігін құрайды.
 Бүкіл тіршілік атаулының тыныс алуына қажетті
 таза ауаны да өсімдіктер бөліп шығарады.
 Жер бетіндегі тіршілік өсімдіктерге тікелей тәуелді.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Тыңдалған мәтін бойынша сұрақтарға жауап береді;	Мәтінді тыңдайды, мәтін негізінде берілген сұрақтарға жауап береді;	1
	Сөйлемдердің ретін тауып белгілейді.	1

АЙТЫЛЫМ.

1. Тірек сөздерді пайдаланып, сурет бойынша сөйлеңіз.
Тірек сөздер: табиғат, қызғалдақ, жануарлар, тау, жабайы, егістік.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Тірек сөздерді дұрыс қолданады; Иллюстрацияларды сипаттайды	Тірек сөздерді пайдаланып, сурет бойынша әңгімелейді	1
	Суреттерді сипаттайды	1

Сабақтың тақырыбы: Қасқыр мен тиін

Оқу мақсаты:

5.3.3.1. Фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау.

Сабақтың мақсаты:

- Фольклорлық шығарманың мазмұнын түсініп оқу;
- Шығарманың тақырыбын анықтау;

Бағалау критерийі *Білім алушы*

- Фольклорлық шығарманың мазмұнын түсінеді;

- Шығарманың тақырыбын анықтайды, берілген мәліметті қолданады; Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

ОҚЫЛЫМ.

Қасқыр өз жемтігін қалай да қолға түсіруді ойлап, тоқтыға:

- Мен ішетін суды неге былғадың? – дейді.

Қозы момақан болса да, ақылмен:

- Қасеке, мен қалай сен ішетін суды былғаймын. Сен судың жоғарғы жағынан, ал мен болсам, судың төменгі жағынан су ішіп тұрмын ғой, - дейді.

Сөзден жеңілсе де, қасқыр:

- Сен өткен жылы менің әкемді қорлағансың, - деп қозыға тыныштық бермейді.

- Қасеке, мен қалайша сіздің әкеңізді қорлаймын, өткен жылы мен туылмаған да едім ғой, - дейді қозы.

Қасқыр ашуланып:

- Әдепсіз, неге қарсы сөйлейсің, - деп қозыны жеп қояды.

1. Мәтіннің тақырыбы _____

2. Мәтін мазмұны бойынша кестені толтырыңыз.

Ертегінің аты	Сипаты	Қасқырдың іс - әрекеті	Тоқтының іс әрекеті	Қосымша ақпарат

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Фольклорлық шығарманың мазмұнын түсінеді	Ертегіні түсініп оқиды	1
Шығарманың тақырыбын анықтайды, берілген мәліметті қолданады	Тақырыбын анықтайды	1
	Ертегі мазмұны бойынша кестені толтырады	1

II тоқсан 1- тарау

Ежелгі көшпелілер мәдениеті

Сабақтың тақырыбы: Тұмар туралы аңыз

Сөйлеу әрекетінің түрлері Тыңдалым Айтылым

Оқу мақсаты

5.1.5.1 тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау;

5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу;

Сабақтың мақсаты:

Тыңдалған мәтіннен тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтау;

Тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді олардың синонимдерімен, антоним, омонимдерімен қатар қолдану, ойын жеткізе білу;

Бағалау критерийі *Білім алушы*

Тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі тақырыпты анықтайды;

Тақырып бойынша меңгерген жаңа сөздерді синоним, омоним сөздерді қолданады, ойын жеткізеді;

Ойлау дағдыларының Деңгейі Қолдану

ТЫҢДАЛЫМ

Тұмар – сақтардың атақты патшайымы. Ол анасынан ерте айырылғандықтан, оны әкесі тәрбиелеген. Кішкентай кезінде әкесімен бірге қамауда болып, одан қашып құтылған. Тұмар патшайым сөйтіп бойжеткен атанып, ел басқаратын дәрежеге жетеді. Күндердің бір күнінде парсы елінің билеушісі Кир Тұмарға елші жібереді. Парсы елі мен сақ елінің арасында соғыс басталады, бұл соғыста Тұмар жеңеді.

1.Мәтіннен басты үш тірек сөзді жазыңыз.

2.Мәтін бойынша сұрақтарға жауап беріңіз

Томирис кім?

Оны кім тәрбиелейді?

Кир Тұмарға кімді жібереді?

Соғыста кім жеңеді?

3.Мәтіннің тақырыбын анықтаңыз _____

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Тірек сөздер, жетекші сұрақтар арқылы негізгі	Мәтіннен үш тірек сөзді жазады;	1
	Мәтін бойынша сұрақтарға жауап береді;	1

тақырыпты анықтайды;	Мәтіннің тақырыбын анықтайды;	1
----------------------	-------------------------------	---

АЙТЫЛЫМ.

1. Қарамен жазылған сөздерді синонимдерге алмастырыңыз.

Сақ патшайымы Тұмар ханшайым әлемдегі ең атақты әйел патшалардың бірі. Ержүрек батыр, әділ ел билеуші ретінде әлем тарихында қалған Тұмар ханшаның есімі өз заманында «төрт құбыланың тұтас билеуші» атанған парсы патшасы Кирдің Орта Азияға жасаған басқыншылық жорығымен тікелей байланысты. Тарихи деректерде қанқұмар Кирдің соғыс ашу мақсатында жесір қалған Томирис патшайымға өзіне әйел болу туралы ұсынысты елшілер арқылы әдейі жібергендігі баяндалады. Кирдің өзіне емес, елі мен жеріне «құда түскелі отырғанын» жақсы түсінген патшайым оның ұсынысын қабылдамайды. Осылайша, қулығын іске асыра алмаған Кир массагеттерге ашық соғыс жариялайды. Алғашында массагеттердің әскерлерін уландырып, қолға түсірген Кир жеңіске жеткендей жеткендей болды. Бірақ, негізгі әскери күшінен, оған қоса ұлы Спаргапестен айырылғанына қарамастан, Томирис дереу басқыншыларға қарсы қол жинап, шабуылға шығады. Нәтижесінде массагеттер жеңіске жетіп, Кирдің өзі қаза тауып, әскерінің көпшілігі қырылды.

2. Омоним сөздердің мағынасын түсіндіріңіз.

Сақ _____

Қол _____

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Тақырып бойынша менгерген жаңа сөздерді синоним, омоним сөздерді қолданады, ойын жеткізеді;	Берілген сөздерді синонимдерге алмастырады; Омоним сөздердің мағынасын түсіндіреді;	1
		1

Сабақтың тақырыбы: Алтын адам

Сөйлеу әрекетінің түрлері Оқылым Жазылым

Оқу мақсаты:

5.3.3.1 Фольклорлық және шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау;

5.4.5.1. Жазба жұмыстарында сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;

5.5.1.3. Сан есім (бірліктер, ондықтар, жүз, мың) атауларын білу, орынды қолдану.

Сабақтың мақсаты:

- шағын көлемді көркем әдеби шығармаларды түсініп оқу;
- шығарманың тақырыбын анықтау;
- сөйлем соңында қойылатын тыныс белгілерді орынды қолдану;
- сан есімдерді орынды қолдану.

Бағалау критерийі *Білім алушы*

- шағын көлемді шығарманың мазмұнын түсінеді;
- шығарманың тақырыбын анықтайды;
- сөйлем соңында тыныс белгілерді орынды қолданады;
  - сан есімдерді орынды қолданады.

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

ОҚЫЛЫМ

Алтын адам – ерте темір дәуірінің ең атақты экспонаттардың бірі. Ол 1970 жылы Алматы облысы Есік қаласының маңындағы Есік қорымынан табылған. Ол 17-18 жасар сақ жауынгері болған. Оның киімі салтанатты жағдайларға арналған және алтынмен апталған. Бас киімінің биіктігі 65-70 см құрайды және толығымен 200-дей алтын әшекейлермен көмкерілген. Бас киімінде көбіне барыстың, арқардың, тау ешкісінің және құстардың бейнелері бейнеленген. Үстіндегі қысқа қызыл былғары күртешесі де алтынмен апталып жасалған. Мойнындағы әшекейдің ұштарында жолбарыстың басы бейнеленген. Белінің сол жағында темір акинак болса, оң жағында алтын қылышы бар. Жалпы, оның киімінде 4 мыңнан аса алтын әшекейлер табылған. Алтын әшекейлердің барлығы дерлік саскиф «аң стилінде» жасалған.

1. Үлгіні пайдаланып, мәтін мазмұны бойынша «жіңішке» және «жуан» сұрақтар әзірлеңіз

«жіңішке» сұрақтар	«жуан» сұрақтар
Кім...?	Үш түрде түсіндір,неліктен...
Не...?	Неге осылай екендігін түсіндір...
Қашан...?	Неліктен осылай ойлайсыз...?
Мүмкін...?	Бұлардың өзгешелігі неде ?
Болады...?	Егер басқаша болса ше...?
Қалай атады...?	
Солай ма...?	
Келісесіз бе...?	
Дұрыс па...?	

2. Мәтіннің тақырыбын анықтаңыз _____

3. Мәтіннен сан есімдерді тауып, оларды мағынасына қарай кетеге орналастырыңыз

Есептік

Реттік

Жинақтық

Топтау

Болжалдық

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Шағын көлемді шығарманың мазмұнын түсінеді;	Мәтін мазмұны бойынша «жіңішке» және «жуан» сұрақтар әзірлейді	1
Шығарманың тақырыбын анықтайды;	Мәтіннің тақырыбын анықтайды	1
Сан есімдерді орынды қолданады.	Сан есімдерді мағынасына қарай кетеге орналастырады	1

ЖАЗЫЛЫМ

1. Көп нүктенің орнына керекті сөздерді, сөйлем соңында келетін тыныс белгілерін қойыңыз.

Алтын адам алғашқы ... қорғанынан табылды жерленген адамның басынан бастап аяғының ұшына дейін ... бас киімі 150 - ге жуық ... заттармен безендірілген үшінші Алтын адам ... қорғанынан табылды Есік обасы біздің заманымыздың ... ғасырын қамтиды Есік қорғанының биіктігі 6 метр екінші Алтын адам ... Атырау облысының Аралтөбе қорғанынан табылды үшінші Алтын адамды тапқан ... бастаған археологтар қауымы.

Керекті сөздер: Есік, 165 см, әшекей, Шілікті, V - VI ғ. з., 1999 жылы, Әбдеш Төлебаев.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Сөйлем соңында тыныс белгілерді орынды қолданады;	Көп нүктенің орнына керекті сөздерді жазады	1
	Сөйлем соңында келетін тыныс белгілерін қояды	1

2- тарау

Су -тіршілік көзі

Сабақтың тақырыбы: Судың пайдасы

Сөйлеу әрекетінің түрлері Тыңдалым Айтылым

Оқу мақсаты:

5.1.1.1. Тақырыпты тірек сөздер арқылы болжау

5.2.4.1 Шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құру, соған сүйеніп баяндау;

Сабақтың мақсаты:

Мәтіннен тірек сөздерді анықтау, тірек сөздер арқылы мәтіннің тақырыбын болжау;

Шағын көлемді мәтіндердің мазмұнын түсіну, мәтін мазмұнына жоспар құрастыру, баяндау

Бағалау критерийі *Білім алушы*
 мәтіннен тірек сөздерді анықтайды, тірек сөздер негізінде тақырыпты болжайды;
 шағын көлемді мәтін мазмұнына жоспар құрады, жоспарға сай ойын баяндайды

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

ТЫҢДАЛЫМ.

Су – тіршілік көзі. Жер бетінің 70 % су алып жатыр. Бірақ оның тек 3 % ғана ішуге жарамды екен. Ауыз судың 2 % мұздықтарда сақталғандықтан, ғаламшар тұрғындары тек 1 % суды ғана пайдалана алады. Сондықтан жер бетіндегі халық саны көбейген сайын тұщы су да жетіспейді.

Судың адам денсаулығына пайдасы өте көп. Жапондық психолог – ғалым Масару Эмото: «Судағы таза энергия көп ауруларға ем болады», - деп жазады. Мысалы, су дене температурасын тұрақтандырады, ағзаға қажетті азық пен оттегіні тасымалдайды, ұйқыны реттейді, көздің көруін жақсартады, иммунитетті көтереді. Бүйрек пен бауырдағы қалдықтарды тазалап, ағзаға дәрумендер мен минералдардың таралуын қамтамасыз етеді.

1. Мәтін бойынша тірек сөздер тізбегін жалғастырыңыз

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
мәтіннен тірек сөздерді анықтайды, тірек сөздер негізінде тақырыпты болжайды;	Мәтіннен тірек сөздерді анықтайды	1
	Мәтін тақырыбын болжайды	1

АЙТЫЛЫМ.

Бала осы кеште Бұғы ана туралы ғажайып ертегіні тыңдағысы келіп еді. Бұл ертегіні айтуды Момын атаның өзі де жақсы көретін.

Бірақ бала атасын мазалағысы келмеді. Атасынан жаттап алған сыбырлап айта бастады. Бұл баяғыда болған хикая.

Сол ерте заманда суы мұздай үлкен өзен жағасын қырғыздың бір тайпа елі жайлапты. Ол өзеннің атын Енесай дейді екен. Ол өзі бұдан алыста Сібір дейтін жерде ағатын көрінеді. Осы жерден атты адамның өзі үш жыл, үш айда зорға жетеді. Қазір ол өзенді Енесай деп атайды, жағасын әр алуан ел жайлапты.

1. Мәтін бойынша жоспар құрыңыз

- 1.
- 2.
- 3.

2. Жоспарға сай мәтінді мазмұндаңыз

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Шағын көлемді мәтіндердің мазмұнына жоспар құра алады	Мәтін мазмұнын түсінеді	1
	Жоспар құрады	1
Жоспарға сүйеніп баяндай алады.	Жоспарға сай баяндайды	1

Сабақтың тақырыбы: Судың маңызы

Сөйлеу әрекетінің түрлері Оқылым Жазылым

Оқу мақсаты:

5.3.2.1 Жарнама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау;

5.4.4.1. Мәліметтерді жинақтай отырып, тақырып бойынша постер жасау.

Сабақтың мақсаты:

Жарнама мазмұнына қатысты ақпараттарды түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау

Мәліметтерді қолдана отырып, тақырып бойынша постер жасау

Бағалау критерийі *Білім алушы*

Жарнама мазмұнына сай ақпараттарды қолданады, стильдік ерекшелігін анықтайды

Тақырыпқа сай мәліметтерді жинақтайды, постер әзірлейді

Ойлау дағдыларының Қолдану

деңгейі

ОҚЫЛЫМ

Берілген үлгі мен суреттің бірін пайдаланып «Табиғатты аялайық!» тақырыбында жарнама әзірлеңіз. Стильдік ерекшелігін анықтаңыз.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Жарнама мазмұнына сай ақпараттарды қолданады, стильдік ерекшелігін анықтайды	Сурет пен үлгіні пайдаланады	1
	Тақырыпқа сай жарнама әзірлейді	1
	Стильдік ерекшелігін анықтайды	1

ЖАЗЫЛЫМ.

«Су — табиғат ажары», «Су — тазалық досы» тақырыптары бойынша постер құраңыз.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Тақырыпқа сай мәліметтерді жинақтайды, постер әзірлейді	Мәліметтерді жинақтайды	1
	Тақырыпқа сай постер әзірлейді	1

Бөлім бойынша жиынтық бағалау
7-СЫНЫП

Құрастырушы: Бейсенбина Айгуль Кайырберлина
Қарағанды қаласы
№86 ЖББОМ

Бөлім «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқып -
үйренеміз.
Үш тілді білу – үлкен өнер»

Сөйлеу әрекетінің түрлері Тыңдалым
Айтылым

Оқу мақсаты

7.1.5.1 тірек сөздер, сөйлеушінің дауыс ырғағы мен сөйлеу мәнері арқылы негізгі ойды анықтау

7.2.1.1 мақал-мәтелдерді орынды қолдана отырып, мәтін мазмұнын дамыту;

7.5.1.1 мәтіндерден көмекші есімдерді ажырата білу, жазбаша, ауызша жұмыстарда қолдану

Бағалау критерийі Білім алушы

- Мәтіннен тірек сөздерді анықтайды;
- Мәтіннен негізгі ақпаратты анықтайды;
- Тиісті мақал-мәтелдерді қолдана отырып, мәтінді жағастырады;
- Көмекші есімдерді орынды қолданады

Ойлау дағдыларының деңгейі білу, түсіну
қолдану

Орындау уақыты 20 минут

Тыңдалым

1-тапсырма Мәтінді мұқият тыңдап, төмендегі тапсырмаларды орындаңыз.

Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Мемлекеттік тілді білу - Қазақстанның әр азаматының міндеті. Қазақ тілін білген адам қазақ халқының мәдениетін, тарихын біледі.

Қазақ тілі –көркем тіл. Ол синоним сөздерге, фразеологизмдерге, мақал-мәтелдерге бай. Қазақ тілі түркі тілдер тобына жатады. Басқа тілді үйрену үшін ең алдымен ана тіліңді жақсы білуің керек. Өз тіліңді жақсы білсең ғана, басқа тілді үйрене аласың. Көп тіл білу – рухани байлық.

1.Тірек сөздерді анықтаңыз

1. _____

2. _____

3. _____

2. Тірек сөздердің көмегімен мәтіннің негізгі ойын анықтаңыз

2-тапсырма. Бос орынға көмекші есімдерді қойыңыз.

1.Өнер _____ алды қызыл тіл. 2.Үй _____ кісі бар, әр нәрсемен ісі бар. 3.Мал аласы _____, адам аласы _____.
4.Бала _____ қалған із.

Айтылым

3-тапсырма Тіл, сөз әдебі туралы мақал-мәтелдерді қолданып, мәтіндегі ойға қатысты өз пікіріңізді білдіріңіз.

Бағалау критерийі	Тапсырма №	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Мәтіннен тірек сөздер, негізгі ойды анықтайды	1	Тірек сөздерді табады	
		1-тірек сөз	1
		2-тірек сөз	1
		3-тірек сөз	1
		Мәтіннің негізгі ойын табады	1
Көмекші есімдерді орынды қолданады	2	1-сөйлем	1
		2-сөйлем	1
		3-сөйлем	1
		4-сөйлем	1
Тиісті мақал-мәтелдерді қолдана отырып, мәтінді жағастырады;	3	Тақырып төңірегінде мақал-мәтелдерді қолданады	1
		мәтіндегі ойға қатысты өз пікірін білдіреді	1
Барлығы:			10

7-сынып

Бөлім «Уақыт – ұлы күш»

Сөйлеу әрекетінің түрлері Оқылым

Жазылым

Оқу мақсаты

7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу

7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу;

7.5.1.2 Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану

Бағалау критерийі Білім алушы

- Мәтіндегі деректерді анықтайды;
- Көтерілген мәселе туралы өз ойын дәлелдеп жеткізеді;
- Тақырыпқа сай құрылымы сақталған эссе жазады;
- Салыстырмалы, күшейтпелі шырайларды жазба жұмыстарда қолданады;

Ойлау дағдыларының Қолдану деңгейі

Орындау уақыты 20 минут

Оқылым

1-тапсырма Мәтінді оқып, төмендегі тапсырмаларды орындаңыз

Кез келген кездесуге уақытынан кешікпей бару қажет. Ол – мәдениеттіліктің белгісі. Уақытында келу арқылы сен басқа адамдарды да қалай сыйлайтыныңды көрсетесің.

Уақыт-ең қымбат дүние. Сондықтан оны бағалау керек! Уақытты босқа жіберіп алудан артық өкініш жоқ. Жұмысың өнсің десең, өткенге өкінің келмесе, әр минутыңды ұқыпты пайдалана біл. Уақыттың бос өткені - өмірдің бос кеткені.

Сағаттың сыбдыры – өткен өмірдің белгісі. Бір минут бір кісінің өмірі. Әр минуттың, бір секундтың, бір сағат, бір күннің өзіндік құны бар. Осыны түсіне біл!

Мәтіндегі негізгі 3 ақпаратты белгілеңіз

1. _____
2. _____
3. _____

Мәтінде көтерілген мәселені анықтаңыз

Көтерілген мәселе туралы өз ойыңызды дәлелдеңіз

Жазылым

2-тапсырма. «Уақыт-керемет сый» деген тақырыпта эссе жазыңыз. Эссе мазмұнында сын есімнің шырай түрлерін қолданыңыз.

Бағалау критерийі	Тапсырма №	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Мәтіндегі деректерді анықтайды; Көтерілген мәселе туралы өз ойын дәлелдеп жеткізеді;	1	мәтіндегі 3 негізгі деректерді белгілейді;	1 1 1
		мәтінде көтерілген мәселені анықтайды	1
		көтерілген мәселе туралы өз ойын дәлелдеп жеткізеді	1
Тақырыпқа сай құрылымы сақталған эссе жазады Эссе мазмұнында сын есімнің салыстырмалы,	2	эссе құрылымын сақтап жазады; кіріспе негізгі қорытынды	1 1 1
		эссе мазмұнында тақырыпты ашады;	1

күшейтпелі шырайларын қолданады		Эссе мазмұнында салыстырмалы, күшейтпелі шырайларды қолданады	1
Барлығы:			10

7-сынып

Бөлім «Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы»

Сөйлеу әрекетінің түрлері Тыңдалым

Айтылым

Оқу мақсаты	7.1.1.1 мәтін үзінділері арқылы оқиганың дамуын болжау; 7.2.4.1 Шығармадағы кейіпкерлерге автор берген мінездеменің тілдік құралдарын талдау
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> <ul style="list-style-type: none"> • Оқиганы дамытып, ойды әрі қарай жалғастырады • Автор берген мінездемені анықтайды
Ойлау дағдыларының деңгейі	• Мінездемедегі тілдік құралдарды талдайды
Орында уақыты	Жоғары деңгей дағдылары 15-20 минут

1-тапсырма Мәтін үзіндісін тыңдаңыз. Сұрақтарға жауап беріңіз.

Керуен жолдары

Керуен жолдары – ежелгі дәуір мен орта ғасырларда [Батыс Еуропа](#) мен [Шығыс елдерінің](#) арасындағы сауда қатынастарының дамуына ықпал еткен аса ірі халықаралық қатынас жолдары. Қазақ жеріндегі Керуен жолдарының тарихы «далалық сақ жолдарынан» басталады. Керуен жолдары арқылы алғаш рет император Удидің тапсыруымен Батысқа саяхат жасаған дипломат Чжань Цянь жүріп өткен. [Қытай](#) елшісінің соңынан іле-шала жібек артқан керуендер Батысқа қарай бет алған.

1. Үзіндіде не туралы айтылады?
2. Оқиганы дамытып, ойды әрі қарай жалғастырыңыз.
3. Қазақ жеріндегі керуен жолының тарихы қалай басталады?
4. Керуендер қалай қарай бет алған.

2-тапсырма. Шығарманы түсініп оқып, кейіпкерге берілген автор мінездемесін табыңыз, мінездемедегі тілдік құралдарды ажыратыңыз.

Екі күннен бері орта бойлы, төртбақ денелі, қалың қабақты, қарасұр жігіт торы атпен желдіртіп келеді. Бес қаруын түгел асынған. Қызылқұмның жұмақ көркіне қызыға көз тастап келе жатқан жасы әлі жиырмаға тола қоймаған жігіттің кеудесіндегі елдің тірлігі де үнемі осындай мамыражай кеше берсе ғой деген арман ұлғая түсті.

Болатын бала он төртінде бас болар. Қайраты мол қандыбалақ қыран кезінде, кеудеде жолбарыс жүрек соғып тұрған кезде ер жігіт үйінде бұғып жата алмас. Он жетіге толар-толмас кезінде-ақ орақ ауызды, от тілді, ақ көңілділігімен аты дүйім елге жайылды.

Автор мінездемесі	Мінездемедегі тілдік құралдар /метафора/

Бағалау критерийі	Тапсырма №	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Оқиғаны дамытып, ойды әрі қарай жалғастырады	1	Үзіндіде не туралы айтылғанын анықтайды;	1
		Үзіндідегі ойды жалғастырады	1
		Үзінді мазмұны бойынша сұраққа жауап жазады	1
Автор берген мінездемені анықтайды	2	Кейіпкерге берген автор мінездемесін анықтайды	1
		Мінездемедегі тілдік құралдарды талдайды	1
Барлығы:			7

7-сынып

Бөлім «Спорт және денсаулық күтімі», «Ұқсатым. Сән. Талғам.»

Сөйлеу әрекетінің түрлері Оқылым Жазылым

Оқу мақсаты 7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, тақырыпқа байланысты өз ойын жазу;

Бағалау критерийі

Ойлау дағдыларының деңгейі Орындау уақыты

Білім алушы:

- мәтінде көтерілген мәселені анықтайды;
- негізгі деректерді белгілейді;
- тақырыпқа сай құрылымы сақталған эссе жазады;

Жоғары ойлау деңгей дағдылары
15-20 минут

Оқылым.

Тапсырма. Мәтінді оқыңыз. Төмендегі тапсырмаларды орындаңыз

Киім кию әдебі

Адамның сыртқы бейнесі оның ішкі жан-дүниесінен хабар береді. Адам туралы алғашқы пікір оның сыртқы бейнесіне байланысты туатыны рас. Адам ортасына қарай киім таңдайды. Тойға киетін киімді жұмысқа киіп бармайды. Бойға қонымды, үйлесімді киінген дұрыс. Жарасымды, қонымды киім киген адам қашан да өз-өзіне сенімді болып көрінеді.

Киім адамды суықтан, ыстықтан, жауын-шашыннан қорғайды. Киіміне қарап адамның жасын, жынысын, қайда жұмыс істейтінін білуге болады. Киімнің түрі көп болса, әр адамның өзіне тән стиль таңдауына мүмкіншілік туады. Стиль әр адамның мінезі мен қызығушылығына байланысты болады.

1. Мәтінде көтерілген мәселені анықтаңыз

А.киім таңдау

Б.жарасымды киіну

В.киім тігу

С.киім кию мәдениеті

Д.киімнің түрі

2. Мәтіндегі негізгі деректерді белгілеңіз

Жазылым

«Спорт-денсаулық кепілі» деген тақырыпта эссе жазыңыз. Эссенің құрылымын сақтап, көркемдегіш құралдарды қолданып, өмірмен байланыстырып жазыңыз.

Бағалау критерийі	Тапсырма №	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
мәтінде көтерілген мәселені анықтайды; негізгі деректерді белгілейді;	1	мәтінде көтерілген мәселені анықтайды;	1
		мәтіннен негізгі деректерді табады;	1
Тақырыпқа сай құрылымы сақталған эссе жазады	2	эссе құрылымын сақтап жазады;	1
		кіріспе	1
		негізгі	1
		қорытынды	1
		эссе мазмұнында тақырыпты ашады;	1
		эссе мазмұнында көркемдегіш құралдарды қолданады	1
		сөйлемдерді орынды қолданады	1
Барлығы:			8

7-сынып

Бөлім «Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет»,

«Музыка. Қазақтың киелі домбырасы»

Оқу мақсаты

7.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау/ Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, негізгі ойды анықтау

7.2.6.1 Кесте, диаграмма, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттау/ Қосымша ақпарат көздерінен алынған мәліметтерді кесте, диаграмма, сызба, шартты белгілер түрінде ұсыну.

Бағалау критерийі*Білім алушы*

- Мәтін мазмұнынан негізгі ақпаратты анықтайды/негізгі ойды анықтайды
- Кесте, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттайды/ шартты белгілер түрінде ұсынады

Ойлау дағдыларының**деңгейі** Жоғары деңгей дағдылары/білу, түсіну**Орындау уақыты** 15-20 минут

1-тапсырма Өлеңді мұқият тыңдаңыз. Төмендегі тапсырмаларды орындаңыз

Тарт	күйінді,	домбыра!
Төгіл,	төгіл	күй,
Тау	тәтті	сылдыра,
Желпін, желпін жел соқтыр!	суындай	
Тауда	тұман	тұрмасын,
Көкте	бұлт	ыдыра!
Тыңдамаған		қоймасын,
Ойды-қырды қыдыра,		
Құлшына	тарт,	домбыра!
Екі	желі,	қазық,
Тоғыз	үш	домбыра,
Ойнатайын	ноқта	саусак,
Құлындайын құлдыра.	он	
Бозда-бозда	бота	күй,
Қашағанды		қудыра,
Құлшына тарт, домбыра!		
Еңбек	елдің	күйшісі-ау,
Құлағымды		қиқулат,
Көңілімді		қандыра,
Тәтті-тәтті күйге тарт		
Көргеніңді	күй	қыла,
Құлшына тарт, домбыра!		
Еңбек	елдің	жыршысы-ау,
Жанымды бір жадырат,		
Көкейіме		қондыра,
Тәтті-тәтті	әңгіме	айт
Жаңа	өмірді	жыр
Шежіре,	шешен	қыла,
Құлшына тарт, домбыра!		сұңғыла,-

1-тапсырма.

Қажетті сөзді жазыңыз.

«Екі желі, үш қазық,

Тоғыз ноқта

»

Қажетті сөздер: сарқыра, аруана, домбыра.

2-тапсырма.

Дұрыс жауабын белгілеңіз.

«Төгіл,   төгіл,   тәтті   сый/нұр/күй,

Тау суындай сылдыра...»

3-тапсырма.

Бірнеше дұрыс жауапты белгілеңіз.

Өлеңде домбыраға қатысты айтылатын эпитеттерді табыңыз.

шабыт күй

бота күй

тәтті күй

арман күй

Ақын домбыраның үні қаншалықты сан алуан, күшті екенін қалай бере алған?

Ақын бейнелеуінен мысалдар келтіріңіз.

«Домбыраның күші мол, Көмейінде күй барда» деген өлең жолдарының мағынасын ашыңыз.

Айтылым. Төмендегі суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты өз сөзіңізбен сипаттаңыз.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛЛЕР-2019 ж

Пайдаланады

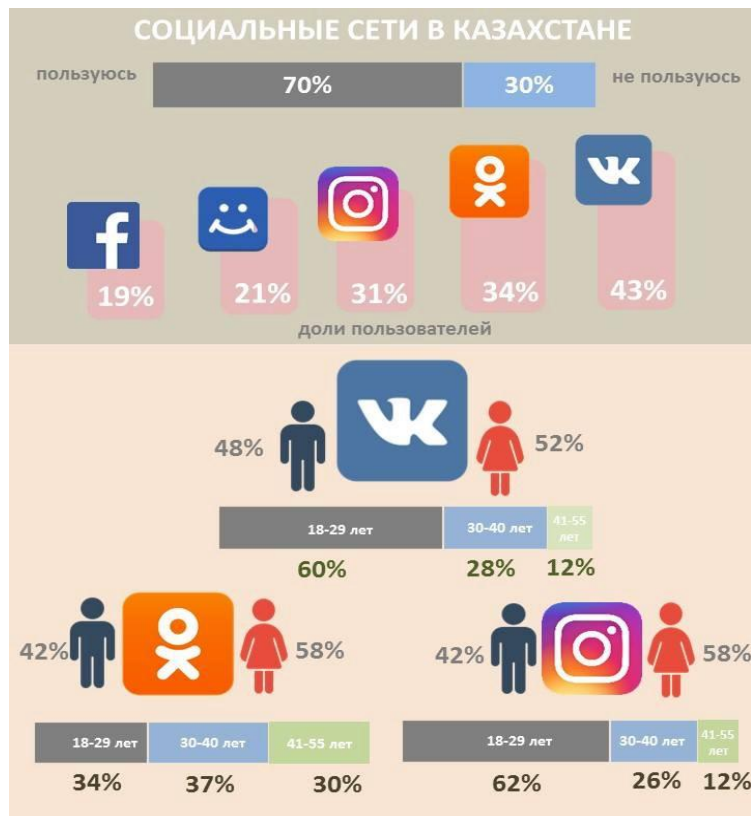
Пайдаланбайды

Пайдаланушылардың үлесі

18-29 жас

30-40 ж

41-55 ж

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		<i>Білім алушы</i>	
Мәтін мазмұнынан негізгі ақпаратты анықтайды.	1	қажетті сөзді қояды	1
		дұрыс жауабын анықтайды	1
		эпитет сөздерді табады	1
		негізгі ақпараттарды анықтайды.	1
		ақын сөзін жалғастырады	1
		бейнелейтін сөздерді табады	1
Кесте, шартты белгілер, суреттер мен сызбаларда берілген ақпаратты сипаттайды.	2	кестеде берілген ақпаратты сипаттайды;/шартты белгілер түрінде ұсынады	1
		ақпаратты сипаттауда тілдік нормаларды сақтайды/сақтап жазады	1
Барлығы			8

**Екінші тіл бойынша тілдік құзіреттілікті критериалды бағалауға
әдістемелік ұсынымдар**

Кузембаева Мейрамгуль Толеутаевна «Қазақ тілі мен әдебиеті» 7-сынып ЖБ ҚБ

**Қазақ тілі мен әдебиеті
(оқыту қазақ тілінде емес)**

7-сынып

Әдістемелік ұсыныстар мұғалімге 7-сынып білім алушыларына «Қазақ тілі және әдебиеті» пәні бойынша жиынтық бағалауды жоспарлау, ұйымдастыру және өткізуге көмек құралы ретінде құрастырылған. Әдістемелік ұсыныстар «Қазақ тілі және әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасы негізінде дайындалған.

Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалаудың тапсырмалары мұғалімге білім алушының тоқсан бойынша жоспарланған оқу мақсаттарына жету деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

Әдістемелік ұсыныстарда бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалауды өткізуге арналған бағалау критерийлері мен дескрипторлары бар тапсырмалар ұсынылған. Сондай-ақ, жинақта білім алушылардың оқу жетістіктерінің мүмкін деңгейлері (рубрикалар) сипатталған. Дескрипторлары мен балдары бар тапсырмалар ұсыныстар түрінде берілген.

Мазмұны

1-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР
«Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқып үйренеміз. Үш тілді білу – үлкен өнер» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

«Уақыт – ұлы күш», «Жердегі климаттық өзгерістер» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

2-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР
«Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы», «Туған өлке публицистика беттерінде» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

«Спорт және денсаулық күтімі», «Ұқсатым. Сән. Талғам.» тақырыптары бойынша жиынтық бағалау

3-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

«Музыка. Қазақтың киелі домбырасы.», «Төрт түлік мал мен егіншілік – ел берекесі»,

«Наурыз мейрамы. Ақ мол болсын! Ұлыс оң болсын!» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

4-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Жастықтың оты қайдасың?», «Менің туған өлкемнің электрондық энциклопедиясы» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

«Ғылым мен техниканың соңғы жаңалықтары», «Батыр туса – ел ырысы» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

1-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқып үйренеміз.

Үш тілді білу – үлкен өнер» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты	7.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау 7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші», «тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> <ul style="list-style-type: none"> • Негізгі ақпаратты анықтайды • шағын диалогке қатысады
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білу және түсіну, Қолдану

ТЫҢДАЛЫМ (Мәтін екі рет тыңдатылады)

- Мәтінді мұқият тыңда.

Ана тілі - еліміздің тірегі

Тіл – әр халықтың алтын дінгегі. Өзін-өзі білетін әр халық алдымен өзінің туған тілін сыйлап, мақтан тұта білуеді. Өйткені халықтың даналығы, жырлары, шежіресі сол халықтың тілінде жазылады. Тіл – қай ұлтта болса да қастерлі, құдіретті ұғым. Ол әр адамның бойына ана сүтімен бірге еніп, қалыптасады. Тіл – халықтың жан, сәні, тұтастай кескін-келбеті, болмысы. Адамды мұратқа жеткізетін – ана тілі. Әр халықтың, ұлттың құрмет тұтар өз ана тілі бар. Менің ана тілім – қасиетті қазақ тілі. Қазақ тілі түркі тілдердің ішіндегі ең таза әрі бай тілге жатады. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. "Ана тілі – халық боп жасағаннан бері жан дүниеміздің айнасы, өсіп-өніп түрлене беретін, мәңгі құламайтын бәйтерегі. Жүректің терең сырларын, басынан кешкен дәуірлерін, қысқасы, жанның барлық толқынын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп, сақтап отыратын қазына",-деп Жүсіпбек Аймауытов ағамыз жазғандай, жерін, елін сүйген әрбір азаматтың ана тіліне деген сүйіспеншілігінің мақтаныш сезімі болуы керек. Бала өмірге келгеннен бастап, өз ана тілінде сөйлеп, ана тілінде білім алып, жалпы ұлттық тәрбие алуы керек деп ойлаймын. Себебі өз ана тілінде сөйлеу оған деген көзқарас ең зор адамшылық, мәдениеттілік, тәрбиелілік өлшемі болып табылады. Тіл – ұлттың жаны. Ал ұлттың болашағы – оның ана тілі. Тіл халықпен бірге өмір сүріп дамиды, әр ұлттың тілі – оның бақыты мен тірегі. Елбасы Н.Ә.Назарбаев халықтың болашағы туралы тереңнен толғай отырып, "Мемлекеттің ең басты дүниесі тек ғана байлық емес, сонымен қатар ана тіліміздің болашағы"деген болатын. Ана тілі – алтын қазына, ана тілін қадірлеу, беделін нығайту біздің парызымыз.

**Қорыта келгенде, ана тілі – бәріміздің анамыз, өйткені тіл –
ұлтымыздың анасы.**

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Мәтінде тіл туралы айтылған?

А. Бәйтерек туралы

- B. Жүрек туралы
  - C. Тіл туралы
  - D. Қазақстан туралы
  - E. Республика туралы
2. Тіл туралы ой түйіндегендерді анықта.

- A. Нұрсұлтан Назарбаев
- B. Жүсіпбек Аймауытов
- C. Аймауытов, Назарбаев
- D. Елбасы, Бала
- E. Халық, Аймауытов

3. Мәтінге сай келетін мақалды анықта.

- A. Тіл - достықтың алтын көпірі.
- B. Тіл мәртебесі - ел мәртебесі.
- C. Тіл - достықтың алтын көпірі.
- D. Тіл ақылдың - өлшемі.
- E. Тіл жүйрік емес, ой жүйрік.

4. Сөйлемнің жалғасын бағыт арқылы анықта. →

1	Әр ұлттың тілі	ұлттың болашағы.
2	Тіл әр ұлттың жаны және	өзіне қастерлі.
3	Әр ұлттың тілі –	елінің бақыты мен тірегі.

5. Сөйлемді толықтыр. Керекті сөздер: қадірлеу, қазақ тілі, ана тілінде.
 Еліміздің мемлекеттік тілі - .....
 Бала өмірге келгеннен бастап, өз .... сөйлейді.
 Ана тілін ..... біздің парызымыз.

АЙТЫЛЫМ

2-тапсырма. Төменде берілген тақырыптардың бірін тандап, жұпта өзара ойларыңмен сұрақ-жауап негізінде бөлісіндер.

1) "Ана тілі – халық боп жасағаннан бері жан дүниеміздің айнасы, өсіп-өніп түрлене беретін, мәңгі құламайтын бәйтерегі. Жүректің терең сырларын, басынан кешкен дәуірлерін, қысқасы, жанның барлық толқынын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп, сақтап отыратын қазына",-деді Жүсіпбек Аймауытов.

2) "Мемлекеттің ең басты дүниесі тек ғана байлық емес, сонымен қатар ана тіліміздің болашағы" деген Н.Ә.Назарбаев.

3) «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі - қазақ тілін оқып-үйренеміз», . «Үштілді білу – үлкен өнер» бөлімі бойынша сұрақтарының үлгісі

1. Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі қай тіл?
2. Тіл туралы қандай мақал білесің?
3. «Өнер алды –қызыл тіл» кімнің нақыл сөзі?
4. Үш тілге қай тілдер жатады?
5. Халықаралық қатынас тілін ата.
6. ҚР халықтарының тілдері күні қашан?
7. Сенің ана тілің қай тіл?

8. «Тілі өлген ел тірі өледі» деген мақалды қалай түсінесің?

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	Балл
Негізгі ақпаратты анықтайды		<i>Білім алушы</i>	
	1	1-ақпарат	1
		2-ақпарат	1
		3-ақпарат	1
		Сөйлемнің жалғасын анықтайды.	1
		Сөйлемді толықтырады.	1
шағын диалогке қатысады	2	Жұпта сұрақты дұрыс түсінеді.	1
		Жұпта сұраққа лайықты жауап бере алады.	1
		«сөйлеуші», «тыңдаушы» позициясын еркін ауыстыра алады.	1
		Дыбыстарды анық айта алады.	1
		Сөйлем құрылысын сақтайды.	1
Барлығы			10

4-қосымша

Екінші тіл бойынша тілдік күзіреттілікті критериалды бағалауға әдістемелік ұсынымдар Кузембаева Мейрамгуль Толеутаевна «Қазақ тілі мен әдебиеті» 7-сынып ЖБ ҚБ

Қазақ тілі мен әдебиеті (оқыту қазақ тілінде емес)

7-сынып

Әдістемелік ұсыныстар мұғалімге 7-сынып білім алушыларына «Қазақ тілі және әдебиеті» пәні бойынша жиынтық бағалауды жоспарлау, ұйымдастыру және өткізуге көмек құралы ретінде құрастырылған. Әдістемелік ұсыныстар «Қазақ тілі және әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасы негізінде дайындалған.

Бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалаудың тапсырмалары мұғалімге білім алушының тоқсан бойынша жоспарланған оқу мақсаттарына жету деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

Әдістемелік ұсыныстарда бөлім/ортақ тақырып бойынша жиынтық бағалауды өткізуге арналған бағалау критерийлері мен дескрипторлары бар тапсырмалар ұсынылған. Сондай-ақ, жинақта білім алушылардың оқу жетістіктерінің мүмкін деңгейлері (рубрикалар) сипатталған. Дескрипторлары мен балдары бар тапсырмалар ұсыныстар түрінде берілген.

Мазмұны

1-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқып үйренеміз. Үш тілді білу – үлкен өнер» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

«Уақыт – ұлы күш», «Жердегі климаттық өзгерістер» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

2-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы», «Туған өлке публицистика беттерінде» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

«Спорт және денсаулық күтімі», «Ұқсатым. Сән. Талғам.» тақырыптары бойынша жиынтық бағалау

3-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

«Музыка. Қазақтың киелі домбырасы.», «Төрт түлік мал мен егіншілік – ел берекесі», «Наурыз мейрамы. Ақ мол болсын! Ұлыс оң болсын!»» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

4-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Жастықтың оты қайдасың?», «Менің туған өлкемнің электрондық энциклопедиясы» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

«Ғылым мен техниканың соңғы жаңалықтары», «Батыр туса – ел ырысы» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

1-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқып үйренеміз. Үш тілді білу – үлкен өнер» бөлімдері

бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау

7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші», «тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру

Бағалау критерийі

Білім алушы

- Негізгі ақпаратты анықтайды
- шағын диалогке қатысады

Ойлау дағдыларының деңгейі

Білу және түсіну, Қолдану

ТЫҢДАЛЫМ (Мәтін екі рет тыңдатылады)

- Мәтінді мұқият тыңда.

Ана тілі - еліміздің тірегі

Тіл – әр халықтың алтын діңгегі. Өзін-өзі білетін әр халық алдымен өзінің туған тілін сыйлап, мақтан тұта білуеді. Өйткені халықтың даналығы, жырлары, шежіресі сол халықтың тілінде жазылады. Тіл – қай ұлтта болса да қастерлі, құдіретті ұғым. Ол әр адамның бойына ана сүтімен бірге еніп, қалыптасады. Тіл – халықтың жан, сәні, тұтастай кескін-келбеті, болмысы. Адамды мұратқа жеткізетін – ана тілі. Әр халықтың, ұлттың құрмет тұтар өз ана тілі бар. Менің ана тілім – қасиетті қазақ тілі. Қазақ тілі түркі тілдердің ішіндегі ең таза әрі бай тілге жатады. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. "Ана тілі – халық боп жасағаннан бері жан дүниеміздің айнасы, өсіп-өніп түрлене беретін, мәңгі құламайтын бәйтерегі. Жүректің терең сырларын, басынан кешкен дәуірлерін, қысқасы, жанның барлық толқынын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп, сақтап отыратын қазына",-деп Жүсіпбек Аймауытов ағамыз жазғандай, жерін, елін сүйген әрбір азаматтың ана тіліне деген сүйіспеншілігінің мақтаныш сезімі болуы керек. Бала өмірге келгеннен бастап, өз ана тілінде сөйлеп, ана тілінде білім алып, жалпы ұлттық тәрбие алуы керек деп ойлаймын. Себебі өз ана тілінде сөйлеу оған деген көзқарас ең зор адамшылық, мәдениеттілік, тәрбиелілік өлшемі болып табылады. Тіл – ұлттың жаны. Ал ұлттың болашағы – оның ана тілі. Тіл халықпен бірге өмір сүріп дамиды, әр ұлттың тілі – оның бақыты мен тірегі. Елбасы Н.Ә.Назарбаев халықтың болашағы туралы тереңнен толғай отырып, "Мемлекеттің ең басты дүниесі тек ғана байлық емес, сонымен қатар ана тіліміздің болашағы"деген болатын. Ана тілі – алтын қазына, ана тілін қадірлеу, беделін нығайту біздің парызымыз.

Қорыта келгенде, ана тілі – бәріміздің анамыз, өйткені тіл – ұлтымыздың анасы.

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Мәтінде тіл туралы айтылған?

А. Бәйтерек туралы

В. Жүрек туралы

- C. Тіл туралы
  - D. Қазақстан туралы
  - E. Республика туралы
2. Тіл туралы ой түйіндегендерді анықта.

- A. Нұрсұлтан Назарбаев
- B. Жүсіпбек Аймауытов
- C. Аймауытов, Назарбаев
- D. Елбасы, Бала
- E. Халық, Аймауытов

3. Мәтінге сай келетін мақалды анықта.

- A. Тіл - достықтың алтын көпірі.
- B. Тіл мәртебесі - ел мәртебесі.
- C. Тіл - достықтың алтын көпірі.
- D. Тіл ақылдың - өлшемі.
- E. Тіл жүйрік емес, ой жүйрік.

4. Сөйлемнің жалғасын бағыт арқылы анықта.

1	Әр ұлттың тілі	ұлттың болашағы.
2	Тіл әр ұлттың жаны және	өзіне қастерлі.
3	Әр ұлттың тілі –	елінің бақыты мен тірегі.

5. Сөйлемді толықтыр. Керекті сөздер: қадірлеу, қазақ тілі, ана тілінде.

Еліміздің мемлекеттік тілі - .....

Бала өмірге келгеннен бастап, өз .... сөйлейді.

Ана тілін ..... біздің парызымыз.

АЙТЫЛЫМ

2-тапсырма. Төменде берілген тақырыптардың бірін тандап, жұпта өзара ойларыңмен сұрақ-жауап негізінде бөлісіңдер.

1) "Ана тілі – халық боп жасағаннан бері жан дүниеміздің айнасы, өсіп-өніп түрлене беретін, мәңгі құламайтын бәйтерегі. Жүректің терең сырларын, басынан кешкен дәуірлерін, қысқасы, жанның барлық толқынын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп, сақтап отыратын қазына",-деді Жүсіпбек Аймауытов.

2) "Мемлекеттің ең басты дүниесі тек ғана байлық емес, сонымен қатар ана тіліміздің болашағы" деген Н.Ә.Назарбаев.

3) «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі - қазақ тілін оқып- үйренеміз», . «Үштілді білу – үлкен өнер» бөлімі бойынша сұрақтарының үлгісі

9. Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі қай тіл?

10. Тіл туралы қандай мақал білесің?

11. «Өнер алды –қызыл тіл» кімнің нақыл сөзі?

12. Үш тілге қай тілдер жатады?

13. Халықаралық қатынас тілін ата.

14. ҚР халықтарының тілдері күні қашан?

15. Сенің ана тілің қай тіл?

16. «Тілі өлген ел тірі өледі» деген мақалды қалай түсінесің?

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	Балл
Негізгі ақпаратты анықтайды		<i>Білім алушы</i>	
	1	1-ақпарат	1
		2-ақпарат	1
		3-ақпарат	1
		Сөйлемнің жалғасын анықтайды.	1
		Сөйлемді толықтырады.	1
шағын диалогке қатысады	2	Жұпта сұрақты дұрыс түсінеді.	1
		Жұпта сұраққа лайықты жауап бере алады.	1
		«сөйлеуші», «тыңдаушы» позициясын еркін ауыстыра алады.	1
		Дыбыстарды анық айта алады.	1
		Сөйлем құрылысын сақтайды.	1
Барлығы			10

1-ТОҚСАН

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқып үйренеміз.

Үш тілді білу – үлкен өнер» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика
Білім алушының аты-жөні

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөліседі. ☐	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қиналады ☐	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қателеседі ☐	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде талаптарды сақтайды. ☐

«Уақыт – ұлы күш», «Жердегі климаттық өзгерістер» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу
7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу
7.5.1.2 Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану

Бағалау критерийі

Білім алушы

- тақырып бойынша өз ойын дәлелдеп жеткізеді
- 7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады
- Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайларды жазба, ауызша жұмыстарда қолданады

Ойлау дағдыларының деңгейі

Білу және түсіну, Қолдану Жоғары деңгей дағдылары

ОҚЫЛЫМ

Уақыт - біздің өміріміздегі ең маңызды баға жетпес құндылықтарымыздың бірі. Бұл бағалы ресурсты кері қайтарып алуға немесе қалпына келтіруге болмайды. Уақыт бір орнында тұрмайды, өз ағымымен жүріп жатады. Көп жағдайда адамдар өткен өмірлеріне кері бұрылып қарағанда, қаншама жылдарының босқа өтіп кеткенін енді ғана аңғарып жатады. «Осы күнге дейін не бітірдім?», «Қандай мақсаттарға жеттім?» деп өздеріне сұрақ қойып, «Қайран, алтын уақытым-ай!», «Шіркін, жастық шағым

қайта айналып келсе ғой!» деп армандап не өкініп жатады. Сондықтан, әркім өз уақытын барынша тиімді әрі пайдалы істерге жұмсау керек.

Осы уақытты саналы пайдалану тура өз кезінде Ұлы ойшыл Абай атамыз өзінің қарасөзінде нақты айтып кеткен. Әр адам өз уақытын, өмірін босқа өткізбеуі керек екеніне назар аударған. «Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал! Сол алдыңғы есеп алғаннан бергі өміріңді қалай өткіздің екен, не білімге, не ахиретке, не дүниеге жарамды, күнінді өзің өкінбестей қылықпен өткізіппісің? Жоқ, болмаса, не қылып өткізгеніңді өзің де білмей қалыппысың?»— дейді.

Қысқасы, уақытты дұрыс бағалай білген адамға өмір аса қымбат сезілсе, ал уақытын дұрыс бағалай білмеген адамға – мән-мағынасыз, арзан сезіледі. Сондықтан адам жігер, қайратының бар кезінде ізденіп, үйренуі қажет.

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Мәтінде тіл туралы айтылған?

- A. уақыт туралы
- B. ресурс туралы
- C. мақсат туралы
- D. алтын туралы
- E. жігер туралы

2. Абайдың қарасөзінде не жайында айтылған?

- A. уақыт пен өмір
- B. уақыт пен мәртебе
- C. мәртебе мен өмір
- D. уақыт пен дүние
- E. дүние мен өмір

3. Мәтінге сай келетін мақалды анықта.

- A. Заманына қарай заңы, тоғайына қарай аңы.
- B. Уақыттың бос өткені - өмірдің бос кеткені.
- C. Уақыт керуеніне бөгет жоқ.
- D. Жан жарасына уақыт емші.
- E. Елу жылда ел жаңа.

4. Сөйлемнен синонимін анықта.

1	тіршілік
2	мезгіл
3	кісі

5. Әр абзацтың қорытындысын бір сөйлеммен жеке-жеке жаз.

1	
2	
3	

ЖАЗЫЛЫМ

• Үш тақырыптың бірін таңдап, эссе жаз. Көтерілген мәселе себептерін айқын көрсетіп жазады

1) “Уақытыңды тиімді пайдалан”.

2) “Уақыт - ол адамның өмірі”.

3) Төменде келтірілген Абайдың ойымен келісесің бе? Әлде келіспейсің бе? себептерін айқын көрсетіп жаз.

«Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал! Сол алдыңғы есеп алғаннан бергі өміріңді қалай өткіздің екен, не білімге, не ахиретке, не дүниеге жарамды, күнінді өзің өкінбестей қылықпен өткізгісің? Жоқ, болмаса, не қылып өткізгеніңді өзің де білмей қалыппысың?» Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	Балл
Негізгі ақпаратты анықтайды		<i>Білім алушы</i>	
	1	1-ақпарат	1
		2-ақпарат	1
		3-ақпарат	1
		Синонимді анықтайды	1
		Қорытынды 3 жазады.	1
Эссе жазады	2	эссе құрылымы мен дамуын сақтайды	1
		көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады	1
		Салыстырмалы	1
		күшейтпелі	1
		асырмалы шырайды қолданады	1
Барлығы			10

«Уақыт – ұлы күш», «Жердегі климаттық өзгерістер» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика
Білім алушының аты-жөні

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады

Эссе жазады	Эссе жазады қиналады	Эссе жазуда қателеседі	Эссе жазуда талаптарды сақтайды.
-------------	----------------------	------------------------	----------------------------------

2-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы», «Туған өлке публицистика беттерінде» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау
7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші», «тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру

Бағалау критерийі

Білім алушы

- Негізгі ақпаратты анықтайды
- шағын диалогке қатысады

Ойлау дағдыларының деңгейі

Білу және түсіну, Қолдану

ТЫҢДАЛЫМ

- Мәтінді мұқият тыңда.

Ұлы Жібек жолы

Ұлы Жібек жолы - әлемдік өркениет тарихындағы неғұрлым елеулі жетістіктердің бірі. Керуен жолдарының тарамдалған жүйесі Жерорта теңізінен Қытайға дейін Еуропа мен Азияны кесіп өтіп, ерте дүние мен орта ғасыр дәуірінде сауда байланыстары мен Батыс пен Шығыс мәдениеттері арасындағы тілдесуінің маңызды құралы қызметін атқарды. Жолдың неғұрлым ұзақ үзгі Қазақстан мен Орта Азия арқылы өтті.

Ұлы Жібек жолының пайда болу тарихы. Тарихи жолдың жібек саудасына байланысты "Жібек жолы" атанғаны түсінікті. "Ұлы" сөзінің қосылуы жолдың кең-байтақ Шығыс өлкелері мен Батыс өлкелерін байланыстырып жатуынан. Сондықтан "Ұлы Жібек жолы" болып тарихқа енген.

Ұлы Жібек жолына тармақ болып қосылатын жолдың бірі «Алтын жолы» және «Күміс жолы». «Алтын жолы» Ферғана, Ыстықкөл арқылы өтіп, Сібірге бастайтын, «Күміс жолымен» орталық азиялық күмістерді керуендер күмісі аз елдерге Киев Русі мен Еуропа елдеріне қарай апарған.

Ұлы Жібек жолы халықтардың достығы мен ынтымағының жарасымдылығы деп түсінген жөн. Оның қызметінің тарихынан тағылым ала отырып, бүгіндері жаңа мыңжылдықтың жолына түсе отырып, адамзат баласы қауіпсіздікке, тұрақтылыққа және дамудың беріктігіне ұмтылуда.

Ұлы Жібек жолы бүкіл әлемге танымал жол болатын. Батыс пен Шығысты бітімгерлік пен ынтымақтастыққа ұмтылған халықтарды өзара байланыстырған бұл жол мәдени - экономикалық көпір іспетті болған.

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Мәтінде тіл туралы айтылған?

А. Ұлы Жібек жолы туралы

- В. Шығыс мәдениеттері туралы
 С. Күміс жолы туралы
 D. Алтын жолы туралы
 E. Испанияның елшісі туралы
2. Жолдар неге «Алтын жолы» және «Күміс жолы» аталған?
 A. Алтын мен күміс тасмалдаған
 B. Алтын мен жібек тасмалдаған
 C. Жібек пен күміс тасмалдаған
 D. Алтын мен нефрит тасмалдаған
 E. Нефрит пен күміс тасмалдаған

3. Ұлы Жібек жолы жол қандай көпір салған?
 A. мәдени - экономикалық көпір
 B. мәдени - ағартушылық көпір
 C. ағартушылық - экономикалық көпір
 D. мәдени - спорттық көпір
 E. мәдени - танымдық көпір

4. Сөйлемнің жалғасын бағыт арқылы анықта.

Ұлы Жібек жолы халықтардың достығы мен	ұрпақ тағылым алады.
Ұлы Жібек жолының мәдени тарихынан	дамудағы берік жол болған.
Ұлы Жібек жолы тұрақтылық пен	ынтымағының нышаны.

5. Сөйлемді толықтыр. Керекті сөздер: өркениет, "Жібек жолы", Батыс өлкелерін.

Ұлы Жібек жолы - әлемдік ..... тарихындағы жетістіктердің бірі.

Тарихи жолдың жібек саудасына байланысты..... . атанған.

Шығыс өлкелері мен ..... байланыстырған.

АЙТЫЛЫМ

2-тапсырма. Төменде берілген тақырыптардың бірін тандап, жұпта өзара ойларыңмен сұрақ-жауап негізінде бөлісіңдер.

1) “Ұлы Жібек жолы”

2) “Менің туған өлкем”

3) «Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы», «Туған өлке публицистика беттерінде» бөлімі бойынша сұрақ-жауап

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	алл
Негізгі ақпаратты анықтайды	1	<i>Білім алушы</i>	
		1-ақпарат	
		2-ақпарат	
		3-ақпарат	
		Сөйлемнің жалғасын анықта.	
шағын диалогке қатысады	2	Сөйлемді толықтырады.	
		Жұпта сұрақты дұрыс түсінеді. Жұпта сұраққа лайықты жауап бере	

		алады.	
		«сөйлеуші», «тындаушы» позициясын еркін ауыстыра алады.	
		Дыбыстарды анық айта алады.	
		Сөйлем құрылысын сақтайды.	
Барлығы			0

«Қазақстанның ежелгі қалалары және Ұлы Жібек жолы», «Туған өлке публицистика беттерінде» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика

Білім алушының аты-жөні

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөліседі.	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қиналады	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қателеседі	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде талаптарды сақтайды.

«Спорт және денсаулық күтімі», «Ұқсатым. Сән. Талғам.» тақырыптары бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу

7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу

7.5.1.2 Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану

Бағалау критерийі

Білім алушы

- тақырып бойынша өз ойын дәлелдеп жеткізеді
- 7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап,

көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады

- Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайларды жазба, ауызша жұмыстарда қолданады

Ойлау дағдыларының деңгейі

Білу және түсіну, Қолдану Жоғары деңгей дағдылары

ОҚЫЛЫМ

Байлық

Бір жарлы жігіт жас күнінде өзін оқытқан ұстазымен жолығып, өзінің бұл күнде кедей екенін айтып, мұңын шағады. Онымен бірге оқыған серіктерінің көбі бай болып, кейбіреулері елге қадірлі болып кеткенде, өзінің әрқашан көрген күні жоқшылық екенін айтады.

- Қалайша сен өзің айтқандай кедейсің?» – деді ұстазы. – Сенің денің сау, қол-аяғың аман, жұмысқа жарарлықсың, – шәкіртінің оң қолын көрсетіп сұрады:

- Сен мына қолыңды мың сомға кесуге рұқсат етер ме едің

- Құдай сақтасың! Он мың сомға да бермеймін! – деді жігіт.

- Қаншаға берер едің: жарық дүниені көретін қырағы көздеріңді, сақ құлақтарыңды, мықты аяқтарыңды? – деді ұстазы.

- Мен бұларды дүниенің малына айырбастамас едім, – деді шәкірт. Сонда ұстаз шәкіртке: –Қалайша енді осынша байлыққа ие бола тұрып, жарлымын дейсің? – депті. (Міржақып Дулатов бойынша)

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Жігіт нені ештеңеге айырбастамайды? А. қол, көз, құлақ, аяқтары В. қол, мың сом С. көз, он мың сом D. құлақ, мың сом E. мың сом, он мың сом
2. Жігіт үшін ең басты байлық не? А. денсаулық В. мың сом С. он мың сом D. ұстаз E. кедейлік
3. Мәтінге сай келетін мақалды анықтаңыз? А. Досы көппен сыйлас. В. Дос – ажарың, жолдас – базарың. С. Денсаулық – зор байлық. D. Досы көпті жау алмайды. E. Досы бар адам сүйкімді.

4. Сөйлемнен синонимін анықта.

	бай
	әлсіз
	мұғалім

5. Әр азақтың қорытындысын бір сөйлеммен жеке-жеке жаз.

ЖАЗЫЛЫМ

- Үш тақырыптың бірін таңдап, эссе жаз. Көтерілген мәселе ебептерін айқын көрсетіп жазады
  - 1) “Қазақстандық спортшылар”.
  - 2) “Тазалық - денсаулық кепілі”.
  - 3) "XXI ғасырдағы сән үлгілері»

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	алл
Негізгі ақпаратты анықтайды		Білім алушы	
	1	1-ақпарат	
		2-ақпарат	
		3-ақпарат	
		Синонимді анықтайды Қорытынды 2 жазады.	
Эссе жазады	2	эссе құрылымы мен дамуын сақтайды	
		көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады	
		Салыстырмалы	
		күшейтпелі асырмалы шырайды қолданады	
Барлығы			0

«Спорт және денсаулық күтімі», «Ұқсатым. Сән. Талғам.» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика

Білім алушының аты-жөні _____

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Эссе жазады	Эссе жазады қиналады	Эссе жазуда қателеседі	Эссе жазуда талаптарды сақтайды.

3-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау

7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай «сөйлеуші», «тындаушы» позицияларын еркін ауыстыру

Бағалау критерийі

Білім алушы

- Негізгі ақпаратты анықтайды
- шағын диалогке қатысады

Ойлау

дағдыларының деңгейі

ТЫҢДАЛЫМ

«Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Ғаламтор - бүкіл әлемді бір мезетте шарлайтын ғажайып жүйе. Ол бүкіл әлемдегі миллиондаған компьютерлік желілерді бір-бірімен байланыстыратын орасан зор компьютерлік желі .

Ғаламтор ұғымы ХХ ғасырдың аяғында пайда болса да, жүрдек пойыздың жылдамдығын еске салатындай жедел қарқынмен кең қанат жайып келеді. Әйгілі Ер Төстік ертегісінде “Төстік жыл санап емес, ай санап, күн санап өсіпті” дейтін ғажайып жерлері бар. Сол Ер Төстіктің ер жетуі сияқты жылдам дамып келе жатқан саланың бірі - ғаламтор желісі.

Ғаламтордың шығу тарихы да қызық. 1957 жылы Кеңестер Одағы жасанды жер серігін ғарышқа ұшырған. Ал «1957 жылы Америкада сенімді әрі жылдам ақпарат алмасу жүйесін ойлап шығару жолға қойылады. Бұл мақсатта Лос-Анджелес, Юта және Калифорния штаттарындағы университеттерге және Стэнфорд зерттеу орталығына компьютерлерді бір-бірімен жалғайтын желі жасау тапсырылады. 1969 жылы 29 қазанда төрт мекеменің компьютерлерін телефон арқылы байланыстырады. 1983 жылы атау «Интернет» деген ұғым пайда

болады. Бұл күнде ғаламторды тұрақты пайдаланушылар саны бүкіл әлем бойынша 1,5 миллиардтан адамнан асыпты. Бұл - жер шарын мекендейтін халықтың төрттен бір бөлігі ғаламтор игілігін өз кәдесіне жаратуда деген сөз.

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Мәтінде тіл туралы айтылған?

- A. ғаламтор туралы
- B. компьютер туралы
- C. телефон туралы
- D. әлем туралы
- E. ертегі туралы

2. Ер Төстік ертегісі қай халықтың ертегісі.

- A. қазақ
- B. қырғыз
- C. әзербайжан
- D. өзбек
- E. ағылшын

3. Сенімді әрі жылдам ақпарат алмасу жүйесін анықта.

- A. ғаламтор
- B. ертегі
- C. пойыз
- D. ғажайып
- E. тарих

4. Сөйлемнің жалғасын бағыт арқылы анықта.

	Ғаламтор - бүкіл әлемді бір мезетте	қазақ халқының ертегісі.
	Ер Төстік ертегісі	телефон арқылы байланыстырады.
	Төрт мекеменің компьютерлерін	шарлайтын ғажайып жүйе.

5. Сөйлемді толықтыр. Керекті сөздер: күн сайын, штаттарындағы университетте, ғаламторды.

Ер Төстік жыл санап емес, ... өседі.

Зерттеу орталығы Калифорния ..... болды.

Халықтың төрттен бір бөлігі ..... қолданады.

АЙТЫЛЫМ

2-тапсырма. Төменде берілген тақырыптардың бірін тандап, жұпта өзара ойларыңмен сұрақ-жауап негізінде бөлісіндер.

1) «Ғаламтордың пайдасы мен зияны».

2) «Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасай аламын»

3) «Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет» бөлімі бойынша сұрақ-жауап

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	алл
Негізгі ақпаратты анықтайды		Білім алушы	
	1	1-ақпарат	
		2-ақпарат	
		3-ақпарат	
		Сөйлемнің жалғасын анықта.	
		Сөйлемді толықтырады.	
шағын диалогке қатысады	2	Жұпта сұрақты дұрыс түсінеді.	
		Жұпта сұраққа лайықты жауап бере алады.	
		«сөйлеуші», «тыңдаушы» позициясын еркін ауыстыра алады.	
		Дыбыстарды анық айта алады.	
		Сөйлем құрылысын сақтайды.	
Барлығы			0

«Ғаламтормен дұрыс жұмыс жасау - мәдениет» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика

Білім алушының аты-жөні _____

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөліседі.	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қиналады	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қателеседі	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде талаптарды сақтайды.

«Музыка. Қазақтың киелі домбырасы.», «Төрт түлік мал мен егіншілік – ел берекесі», «Наурыз мейрамы. Ақ мол болсын! Ұлыс оң болсын!» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу

7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу

7.5.1.2 Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану

Бағалау критерийі

Білім алушы

- тақырып бойынша өз ойын дәлелдеп жеткізеді
- эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады
- Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайларды жазба, ауызша жұмыстарда қолданады

Ойлау

дағдыларының деңгейі

Білу және түсіну, Қолдану Жоғары деңгей дағдылары

ОҚЫЛЫМ

Домбыра

Домбыра — қазақ халқының ең кең тараған екі ішекті музыкалық аспабы. Ол – қазақтар өмірінде маңызды орын алатын, өзіндік музыкалық сипаты бар аспап. Алғаш эпикалық дәстүр шеңберінде жыр, толғау, термелерді сүйемелдеуге қолданылған домбыра кейін аспаптық шығарма – күй жанрының қалыптасуына ықпал еткен. Қазіргі кезде домбыра жеке әнді сүйемелдеуге, күй тартуға, халықтық-фольклорлық музыкада, классикалық шығармаларды

орындауға қолданылатын, мүмкіндігі кең музыкалық аспап болып табылады. Домбыра ежелде қазақтың тарихын баяндаған музыкалық аспаптардың бірі.

XIX ғасырда қазақ халқының тұрмысында анағұрлым кең тараған Музыкалық аспап екі ішекті домбыра болатын. Егер бұрынғы заманда көне аспаптар ән, жыр, ертегі-аңыздарды сүйемелдеу үшін ғана қолданылған болса, енді домбыра жеке шығарма орындауға арналып, күрделі аспаптардың қатарына қосылды.

Әртүрлі ескерткіштерге, сондай-ақ этнографтардың жазып қалдырған еңбектеріне жүгінсек, домбыра және өзге халықтардың осы тектес аспаптары тіпті сонау орта ғасырларда белгілі болған екен. Мысалы, Әбу Насыр әл-Фарабидің еңбектерінен тамбур аспабы жайында оқимыз.

Өзбектердің домбыраға өте ұқсас екі ішекті дутары алғаш рет әл-Хусейнидің «Музыкалық канон» деген трактатында ауызға алынды. Қазақтың халық аспабы домбыра XIV ғасыр жазбаларында кездеседі. Оның бастағы түрі мен құрылысы қазақтың домбырасынан аумайды, осындай аспап аттарының ұқсастығы да олардың түпкі шығу тегі бір екекін көрсетсе керек.

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

4. Домбырада неше ішек болады? A. 1 B. 2 C. 3 D. 4 E. 5
5. <u>Әбу Насыр әл-Фарабидің</u> еңбектерінен аспап жайында айтылған? A. тамбур B. домбыра C. дутар D. қобыз E. адырна
6. Мәтінде қай ғалымдардың есімі аталған? A. <u>әл-Фараби, әл-Хусейни</u> B. халықтық-фольклорлық C. Музыкалық канон D. әл-Хусейни E. <u>Әбу Насыр әл-Фараби</u>

4. "Домбыра" туралы жаз,

	Домбыра	

5. Әр азақтың қорытындысын бір сөйлеммен жеке-жеке жаз.

ЖАЗЫЛЫМ

• Үш тақырыптың бірін таңдап, эссе жаз. Көтерілген мәселе себептерін айқын көрсетіп жазады

1) “Наурыз мейрамы”.

2) “Төрт түлік мал”.

3) “Қазақтың киелі домбырасы”

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	алл
Негізгі ақпаратты анықтайды		<i>Білім алушы</i>	
	1	1-ақпарат	
		2-ақпарат	
		3-ақпарат	
		Домбыра жайында жазады	
Эссе жазады	2	эссе құрылымы мен дамуын сақтайды	
		көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады	
		Салыстырмалы	
		күшейтпелі	
		асырмалы шырайды қолданады	
Барлығы			0

«Музыка. Қазақтың киелі домбырасы.», «Төрт түлік мал мен егіншілік – ел берекесі», «Наурыз мейрамы. Ақ мол болсын! Ұлыс оң болсын!»» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика

Білім алушының аты-жөні _____

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Эссе жазады	Эссе жазады қиналады	Эссе жазуда қателеседі	Эссе жазуда талаптарды сақтайды.

4-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

«Жастықтың оты қайдасың?», «Менің туған өлкемнің электрондық энциклопедиясы» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.1.2.1 Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау

7.2.5.1 диалогке қатысушылар коммуникативтік жағдаяттың талаптарына сай

«сөйлеуші», «тыңдаушы» позицияларын еркін ауыстыру

Бағалау критерийі

Білім алушы

- Негізгі ақпаратты анықтайды
- шағын диалогке қатысады

Ойлау

Білу және түсіну, Қолдану

дағдыларының деңгейі

ТЫҢДАЛЫМ

Туған өлке

Менің туған өлкем - Қазақстан Республикасы. Қазақстанның байлығы өте көп және қазынаға толы. Еліміздің табиғаты неткен сұлу десеңші! Мөлдір суын, жайқалған жасыл шөбін, асқар тауларын сүйемін. Сонымен қатар, аңдар, мен құстар, жануарлар өмір сүреді. «Әркімнің туған жері – Мысыр шаһары» демекші, менің кіндік қаным тамған жер – Асықата. Туған жерімді қатты жақсы көремін. Осындай өлкеде туғаным мақтан етемін. Туған жерім күннен күнге көркейіп келеді. Әсем ғимараттар бой көтеруде. Бау-бақшасы, таза ауасы, ақ алтын ақ мақтасы, егінді даласы, малға толы өрісі - біздің мақтанышымыз. «Туған елдей ел болмас, туған жердей жер болмас»- деп, ата-бабаларымыз бекер айтпаған екен ғой. Елімнің кең даласындай байтақ дала еш жерде жоқ шығар.

Сондықтан мен үнемі туған елім, жерім, ауылым туралы жырлауға еш ерінбеймін. Сіздерді де осыған шақырамын. Өскенде туған еліме, оның көркеюіне өз үлесімді қосамын. Өз үлесімізді қосқанымыз Отан алдындағы борышымызды атқарғанымыз. Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев:- «Еліңнің ұлы болсаң, еліңе жаның ашыса, азаматтық намысың болса, қазақтың ұлттық жалғыз мемлекетінің нығайып көркеюіне жан теріңді сығып еңбек ет. Жердің де, елдің де иесі өзің екеніңді ұмытпа!» - демекші, туған жеріміздің көркеюіне атсалысайық. Біз еркін және өркендеген елде өмір сүріп келеміз. Тәуелсіздіктің арқасында біз бақытты ұландармыз. Халқымыз басынан қандай қиын-қыстау күндерді өткізген кезде ата-бабаларымыз ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен жерімізді сыртқы жаулардан қорғап қалды. Өз елі үшін жанын да, барын да аямаған. Ерліктері ешкімнің есінен кетпейді. Осындай еңбекпен жеткен жерімізді сақтап аялау, кейінгі ұрпаққа аманат етіп жеткізу бәрімізге үлкен міндет. Әр күнімізді бағалай отырып, еліміздің гүлденуіне, өсіп-өркендеуіне барымызды салайық!

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

1. Мәтіндегі туған жері ...

- A. Қазақстан
- B. Англия
- C. Лондон
- D. Чехия
- E. Франция

2. «Әркімнің туған жері – Мысыр шаһары»

- A. Адамның дүниеге келген жері
- B. Адамның би билеген жері

- C. Адамның ән айтқан жері
- D. Адамның мектепке барған жері
- E. Адамның саяхаттаған жері

3. Жалғасын анықта. «Еліңнің ұлы болсаң, ...
- A. Жердің де, елдің де иесі өзің екенінді ұмытпа!
  - B. Судың да иесі өзің екенінді ұмытпа!
  - C. Гүлдің де иесі өзің екенінді ұмытпа!
  - D. Өзеннің де иесі өзің екенінді ұмытпа!
  - E. Бұлақтың да иесі өзің екенінді ұмытпа!

4. Сөйлемнің жалғасын бағыт арқылы анықта.

Әр күнімізді бағалай отырып, еліміздің гүлденуіне,	әсем ғимараттар бой көтеруде.
Туған жерім күннен күнге көркейіп,	оның көркеюіне өз үлесімді қосамын.
Өскенде туған еліме,	өсіп-өркендеуіне барымызды салайық!

5. Сөйлемді толықтыр. Керекті сөздер: көркеюіне, туған, туған жердей. Өскенде туған елімнің ..... өз үлесімді қосамын. Өркімнің ..... жері – Мысыр шаһары. «Туған елдей ел болмас, ... жер болмас».

АЙТЫЛЫМ

2-тапсырма. Төменде берілген тақырыптардың бірін тандап, жұпта өзара ойларыңмен сұрақ-жауап негізінде бөлісіндер.

- 1) «Өркімнің туған жері – Мысыр шаһары»
- 2) «Туған елдей ел болмас, туған жердей жер болмас»
- 3) «Жастықтың оты қайдасың?», «Менің туған өлкемнің электрондық энциклопедиясы» бөлімі бойынша сұрақ-жауап

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	алл
Негізгі ақпаратты анықтайды	1	<i>Білім алушы</i>	
		1-ақпарат	
		2-ақпарат	
		3-ақпарат	
		Сөйлемнің жалғасын анықта. Сөйлемді толықтырады.	
шағын диалогке қатысады	2	Жұпта сұрақты дұрыс түсінеді.	
		Жұпта сұраққа лайықты жауап бере алады.	
		«сөйлеуші», «тыңдаушы» позициясын еркін ауыстыра алады.	
		Дыбыстарды анық айта алады.	
		Сөйлем құрылысын сақтайды.	
Барлығы			0

«Жастықтың оты қайдасың?», **«Менің туған өлкемнің электрондық энциклопедиясы»** бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика

Білім алушының аты-жөні

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөліседі.	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қиналады	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде қателеседі	Жұпта тақырып бойынша өзара сұрақ-жауап негізінде ойымен бөлісуде талаптарды сақтайды.

«Ғылым мен техниканың соңғы жаңалықтары», «Батыр туса – ел ырысы» бөлімдері бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты

7.3.6.1 тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу

7.4.2.1 эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазу

7.5.1.2 Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайлардың қызметін білу, жазба, ауызша жұмыстарда қолдану

Бағалау критерийі

Білім алушы

- тақырып бойынша өз ойын дәлелдеп жеткізеді
- эссе құрылымы мен дамуын сақтап, көтерілген мәселе бойынша келісу- келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады
- Салыстырмалы, күшейтпелі, асырмалы шырайларды жазба, ауызша жұмыстарда қолданады

Ойлау дағдыларының деңгейі

Білу және түсіну, Қолдану Жоғары деңгей дағдылары

ОҚЫЛЫМ

Мәтінді түсініп оқыңыз.

Нүркен Әбдіров 23 қазанда тұңғыш рет жауынгерлік тапсырмамен ұшады. Ол ұшар алдында жазған хатында «Менің қолыма қорғасыннан жауға сыйлық тартатын тез ұшатын самолёт тиді. Егер фашистерді біз жоймасак, онда олар бізді жояды. Көңілді, бақытты өмір қайтып оралмайтын болады...», – деп жазды.

Нүркен жауынгерлік тапсырмамен 16 рет ұшқанда фашистердің 12 танкісін, 28 жүк машинасын, оқ-дәрі тиелген 18 машинасын, жанар май құйылған үш цистернасын, үш зеңбірегін және елуден астам жауынгері менофицерін жойды.

1942 жылы 19 желтоқсанда соңғы 17-жауынгерлік тапсырманы орындауға күшті бекінген жау шебіне «ИЛ-2» самолёттер звеносын бастап баруға бұйрық алды. Жаудың

бірнеше взводын, зенитті артиллериясын, танкісін жойды. Бірақ гитлердің зенитчиктері Нүркеннің самолётіне оқ тигізеді. Самолёт жана бастайды. Самолёттен секіруге болатын еді, бірақ ол Отаны үшін жан қиды. Екінші самолёттің ұшқышына «Қош бол, Леша, Отанға деген менің жалынды сәлемімді жеткіз. Қарағандыға хат жазып жібер» - деген Нүркеннің ақырғы сөзін шлемофоннан естіді. Нүркен лапылдап жанған самолётпен көптеген жау танктерінің, жауынгерлерінің, офицерлерінің үстіне құлап түсіп, олардың көзін жойды.

1-тапсырма. Мәтін бойынша төмендегі тапсырмаларды орында.

<p>1. 1-абзацтың 3, 4-сөйлемінен қандай қорытынды жасауға болады?</p> <p>A. келер ұрпақтың қамын ойлады</p> <p>B. самолётті қорғасыннан жасалған</p> <p>C. қолына тез ұшатын самолёт тиді</p> <p>D. 23 қазанда бірінші рет көкке ұшты</p> <p>E. 23 қазанда алғаш рет тапсырма алды</p>
<p>2. Нүркен қандай самолёттің звеносын бастап баруға бұйрық алды ?</p> <p>A. «ИЛ-1»</p> <p>B. «ИЛ-2»</p> <p>C. «ИЛ-3»</p> <p>D. «ИЛ-4»</p> <p>E. «ИЛ-5»</p>
<p>3. Нүркен Әбдіров қай жердің тумасы?</p> <p>A. Астана</p> <p>B. Алматы</p> <p>C. Баянауыл</p> <p>D. Ақмола</p> <p>E. Қарағанды</p>

Мәтінге ат қойыңыз. _____ [1]

- Мәтіннің тақырыбын анықтаңыз.

_____ [1]

Мәтіннің идеясын анықтаңыз.

4. Жауап жаз.

Мәтін не туралы?	
Мәтіннің авторы не айтпақ болды?	
Мәтін туралы өз ойыңды бір сөзбен жаз	

5. Әр азацтың қорытындысын бір сөйлеммен жеке-жеке жаз.

ЖАЗЫЛЫМ

• Үш тақырыптың бірін таңдап, эссе жаз. Көтерілген мәселе ебептерін айқын көрсетіп жазады

- 1) «Ғылым мен техниканың соңғы жаңалықтары»
- 2) «Батыр туса – ел ырысы»
- 3) “Тарихта атын қалдырған - Бауыржан”.

Бағалау критерийі	тапсырма	Дескриптор	Балл
Негізгі ақпаратты анықтайды	1	<i>Білім алушы</i>	
		1-ақпарат	
		2-ақпарат	
		3-ақпарат	
		Синонимді анықтайды	
		Қорытынды 2 жазады.	
Эссе жазады	2	эссе құрылымы мен дамуын сақтайды	
		көтерілген мәселе бойынша келісу-келіспеу себептерін айқын көрсетіп жазады	
		Салыстырмалы	
		күшейтпелі	
		асырмалы шырайды қолданады	
Барлығы			0

«Ғылым мен техниканың соңғы жаңалықтары», «Батыр туса – ел ырысы» бөлімі бойынша жиынтық бағалаудың нәтижесіне қатысты ата-аналарға ақпарат ұсынуға арналған рубрика
Білім алушының аты-жөні _____

Бағалау критерийі	Оқу жетістігі деңгейі		
	Төмен	Орта	Жоғары
Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтайды	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қиналады	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтауда қателеседі	Мәтіндегі негізгі ақпаратты анықтай алады
Эссе жазады	Эссе жазады қиналады	Эссе жазуда қателеседі	Эссе жазуда талаптарды сақтайды.

Мазмұны

Кіріспе	3
1. Тілдік құзіреттіліктердің негізгі ұғымдары.....	5
2. Тілдік құзіреттілікті критериалды бағалау: тәсілдемелері мен принциптері.....	14
3. Екінші (Т2) тіл бойынша тілдік құзіреттілікті критериалды бағалауға әдістемелік ұсынымдар.	24
4. Үшінші (Т3) тіл бойынша тілдік құзіреттілікті критериалды бағалауға әдістемелік ұсынымдар.	73
Қорытынды	80
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	83
Қосымша	85

Введение

Современное общество характеризуется глобальными трендами развития, быстрыми и глубокими изменениями во всех областях жизни и деятельности человека – в образовании и культуре, в науке и технике, в экономике и политике, в организации производства и в управлении им.

В Послании Елбасы Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050» Новый политический курс состоявшегося государства» большое внимание уделяется вопросам сферы образования. «Чтобы стать развитым конкурентоспособным государством, мы должны стать высокообразованной нацией» отмечено в Послании [1]. Также согласно концепции Первого президента РК Н.А. Назарбаева по вхождению Казахстана в число 30-ти самых развитых государств мира одними из стратегических направлений долгосрочного развития Казахстана является развитие человеческого капитала, которое предполагает создание необходимых условий для развития человека, главного двигателя инноваций. Развитие человеческого капитала – это достижение уровня развитых стран в первую очередь в такой сфере как образование, ведь повышение качества образования способствует формированию высококвалифицированной силы, передаче знаний, обмену технологиями и, как следствие, росту производительности. Поэтому важнейшим приоритетом развития страны является взрастить со школьной скамьи всесторонне развитых, ответственных и конкурентоспособных личностей, способных к позитивному преобразованию казахстанского общества [2].

В свете данной политики государство стремится развить систему образования таким образом, чтобы уже с раннего детства создать среду для развития креативности, самореализации, самооценки, саморазвития обучающихся. В связи с этим возникает задача воспитания поликультурной личности, обязательно владеющей, помимо своего родного, еще и государственным, в том числе и международными языками, что позволяет осуществлять разные виды деятельности, быть готовым к межличностному и межкультурному сотрудничеству как внутри своей страны, так и на международном уровне. Чтобы воспитать такую личность, необходимо научить обучающегося решать языковыми средствами те или иные коммуникативные задачи в разных сферах и ситуациях общения, т.е. формировать языковую компетенцию. Ведь одним из важных личностных качеств является коммуникативность, которая относится к категории социально значимых, так как в нем совершенно справедливо видят залог успешного формирования социально активной личности.

Сегодня в мире в целом, и в Казахстане в частности, растёт понимание того, что показателем высоких образовательных достижений на всех ступенях образования является не репродукция информации, полученной в образовательном учреждении, а те умения и навыки, которые необходимы обучающимся для успешной реализации жизненных и профессиональных стратегий после окончания учебы.

Новые социальные условия, процесс обновления образовательных структур, переход их в режим развивающего обучения вновь обращают внимание учёных и педагогов-практиков на проблему оценивания достижений обучающихся.

Организовать любую деятельность, в том числе учебно-познавательную, без оценивания невозможно, так как именно этот процесс является одним из компонентов деятельности, её регулятором, показателем результативности.

Оценивание является процессом, а оценка – результатом этого процесса.

Широко распространенная пятибалльная система оценивания является крайне формальной и однообразной, это простой математический набор отметок, зачастую не отображающий реальные знания обучающегося и не демонстрирующий прогресс в усвоении учебного материала и тем более его развития. Роль обычного стандартного, формального контроля в системе среднего образования сильно переоценена, чаще всего она становится самоцелью на уроке. Педагог становится очень субъективным при оценивании обучающихся.

При оценке предметных результатов основную ценность представляет не само по себе освоение системы опорных знаний и способность воспроизводить их в стандартных учебных ситуациях, а способность использовать эти знания при решении учебно-познавательных и учебно-практических задач. Иными словами, объектом оценки предметных результатов являются действия, выполняемые обучающимися, с предметным содержанием.

Важнейшим фактором в процессе обучения любому учебному предмету, в том числе и языковым предметам Я2 («Казахский язык и литература», «Русский язык и литература») и Я3 («Иностранный язык»), безусловно, является контроль. Он позволяет не только установить уровень успешности обучения, но и выявить недостатки в знаниях, умениях и навыках, в достижении метапредметных и личностных результатов обучающихся и тем самым определить необходимые изменения, которые следует внести в методику работы. Контроль оказывает воспитательное воздействие на обучающихся, стимулируя их учебную деятельность. Однако он будет эффективен и способен выполнить свои функции лишь тогда, когда организуется и проводится с учетом специфики каждого учебного предмета, когда правильно определены объекты контроля. При обучении предметам, которые рассматриваются как «основы наук», например, физика, химия, история и другие объектами контроля могут и должны выступать, прежде всего, знания законов, фактов, умение решать задачи или работать с картой, историческим документом и т.п. При изучении родного языка объектом контроля является чаще всего усвоение тех или иных правил, понимание грамматических категорий и т.д.

Совершенно иной подход необходим при выделении объектов контроля при проверке успешности овладения Я2 и Я3. Дело в том, что основной целью обучения этим предметам является овладение общением на изучаемом языке, т.е. умения говорить на языке, понимать речь на слух, излагать свои мысли письменно или читать и понимать текст на изучаемом языке. Поэтому только

овладение речевыми умениями в разных видах: чтении и понимании, говорении, понимании в процессе слушания, письме могут и должны быть основными объектами контроля. Они свидетельствуют об умении общаться с собеседником. Знание слов, грамматических форм или правила их употребления, умение составлять различные предложения не могут вообще считаться объектами контроля, ибо такие знания не обеспечивают общения сами по себе. Дело в том, что умение оперирования языковым материалом еще не есть участие в общении, так как оно не обеспечивает передачу или получение информации, а поэтому оно является лишь необходимой предпосылкой для развития речевых умений.

Действующая на современном этапе в общеобразовательных школах Казахстана система критериального оценивания направлена на достижение высокого качества процедур оценивания, их соответствие международным стандартам и потребностям обучения каждого обучающегося. Структура критериального оценивания основана на двух видах оценивания: формативное и суммативное.

Формативное оценивание – это оценивание в ходе ежедневной работы в классе, когда оценивается выполнение учебного задания, обязательного к данному моменту процесса познания и обучения. Это текущий показатель успеваемости обучающегося, который обеспечивает обратную связь между обучающимся и педагогом. Он помогает выявить трудности обучающегося, определить его возможности в достижении наилучших результатов. Обучающийся должен иметь возможность восполнять текущие пробелы в обучении, следуя рекомендациям педагога, сверстников, выполняя пропущенные или дополнительные задания.

Суммативное оценивание – это накопительный вид оценивания, который проводится по завершении определенного учебного периода (четверть, полугодие, учебный год), а также после изучения разделов в соответствии с учебной программой. Накопительная система фиксирует только достижения учащихся и поэтому активно стимулирует самостоятельную учебно-познавательную деятельность учащихся и более полное освоение учебной программы [3].

1 КЛЮЧЕВЫЕ ПОНЯТИЯ ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ

Главная цель, реализуемого в Казахстане полиязычного образования, являющейся государственной программой — создать условия, обеспечивающие развитие индивидуальных способностей каждого обучающегося, формировать личность, способную к саморазвитию, самостоятельно стремящуюся к совершенству, социально развитую, владеющую разными языками. Учебная организация призвана готовить выпускников нового поколения, ведь в нашем обществе становится востребованной такая личность, которая обладает пятью базовыми компетенциями: социальной толерантностью, коммуникативной, языковой, информационной компетенцией, и компетенцией, которая направлена на желание получать образование в той или иной форме всю последующую жизнь. Этим обусловлены последовательные изменения образовательной системы, смена её ориентации на компетентностный подход, с помощью которого формируется единая система универсальных знаний, умений и навыков, способность к индивидуальной деятельности и личной ответственности обучающихся за свои решения и поступки – то есть основные компетенции, обладая которыми обучающийся может с успехом социализироваться в обществе [1].

Использование языка как средства общения требует от говорящего знания социальных, ситуативных и контекстуальных правил, которые должен учитывать носитель языка. Почему, что, где, когда, как говорят, какое значение придается отдельным словам и выражениям в зависимости от конкретных обстоятельств - все это регулируется коммуникативной компетенцией. Особое значение в связи с этим приобретает проблема формирования и развития языковой компетентности обучающихся в процессе изучения иностранного языка.

Ключевые компетентности, являющиеся конкретизированными целями обучения иностранному языку в школе, – это формирование языковой, лингвистической, и коммуникативной и социокультурной компетенций. За этим стоит умение видеть позицию другого человека, оценивать ее, принимать или не принимать, иметь собственную точку зрения, отличать ее от чужой и защищать. От уровня языковой компетенции личности во многом зависит успешность ее взаимодействия с партнерами по общению и самореализация в обществе. Компетентностный подход к обучению иностранному языку позволяет ответить на вопрос, как обучающийся владеет языком, на каком уровне: языковом (владение нормами языка), лингвистическом (знание языка), коммуникативном (владение языковыми средствами), социокультурном (владение культурой речи и этикой общения на национально-культурной основе).

Владение языком означает ориентацию на развитие языковой личности. Уровень владения языком определяется не только теоретическими знаниями о языке и правилами правописания, но и практическими навыками, выражающимися в речевой деятельности обучающихся, в их творческой и исследовательской работе над словом. Формирование коммуникативной

компетенции возможно только на базе языковой компетенций [3].

Компетентностный подход в современной казахстанской школе является отражением потребности общества в подготовке личностей не только знающих, но и умеющих применить свои знания. Компетенции рассматриваются как осознанная человеком способность реализации знаний и умений для эффективной деятельности в конкретной ситуации. То есть, компетенция - это союз традиционных знаний, умений и навыков с личностными особенностями обучающегося, с его самоосознанием, рефлексией в ходе познавательной деятельности.

Практика показывает, что не все педагоги владеют терминологией понятий как «компетенция» и «компетентность», а также понятий «языковая компетенция» и «языковая компетентность». Для того чтобы рассмотреть понятие «языковая компетенция», необходимо понять, что подразумевается под «компетенцией».

Понятие «компетенция» возникло впервые в англоязычной литературе. Как и термин «компетентность» он часто применяется в научных источниках. Эти термины имеют более глубокое и широкое содержание, чем такие слова как «знания», «навыки» или «способности». В их значение включаются мотивы человека, а также аспекты, связанные с его поведением, с социальной и этической жизнью.

В педагогической литературе различаются мнения касательно определения содержания понятий «компетенция» и «компетентность». Термин «компетенция» имеет неисчислимое множество определений. Приведем некоторые из них:

- компетенция – это осведомленность, владение какими-либо знаниями и опытом и способностью осуществлять этот опыт;

- компетенция – это потенциальное психологическое новообразование, состоящее из знаний, представлений, программ (алгоритмы действий, системы ценностей и отношений), которые затем выявляются в компетентностях человека.

В «Словаре иностранных слов» представлены два варианта толкования термина «компетенция»: 1. круг полномочий какого-либо органа или должностного лица; 2. круг вопросов, в которых данное лицо обладает познанием, опытом. То же относится к термину «компетентность»: 1. обладающий компетенцией; 2. обладание знаниями, позволяющими судить о чем либо в определенной области [4].

Зарубежные исследователи давно оперируют понятиями «компетенции» и «компетентность». Так специалисты Центра профессионального образования и подготовки к трудовой деятельности Университета штата Огайо под компетентностью понимают конкретные, легко измеряемые знания, умения, навыки (ЗУНы), необходимые для дальнейшей продуктивной деятельности в выбранной области.

Британский психолог Дж. Равен под компетентностью понимает специфическую способность, необходимую для выполнения определенного действия в определенной предметной области и включающую узкоспециальные

знания, особого рода предметные навыки, способы мышления, а также осознание ответственности за свои действия. Быть компетентным – значит иметь набор компетенций разного уровня [5].

Н.Л. Гончарова разделяет рассматриваемые понятия и определяет компетенцию как комплексную структуру, состоящую из разнообразных элементов. Исследователь определяет компетентность как понятие другого смыслового ряда, считая ее реальной, характерной конкретной личности и зависящей от субъекта. Гончарова Н.Л. отмечает, что если в обобщенном виде компетенцию можно определить как свойство, то компетентность – это обладание этим свойством, которое проявляется в практической деятельности [6].

А.А.Вербицкий в качестве разделения понятий «компетенции» и «компетентности» предлагает выбрать объективность и субъективность условий, определяющих качество профессиональной деятельности. Объективные условия он определяет как компетенции и понимает их как сферу деятельности специалиста, его права, обязанности и сферы ответственности, определенные в различного рода официальных документах: законах, постановлениях, указах, приказах, положениях, инструкциях и тд. [7].

В качестве субъективных условий, т.е. компетентностей выступают при этом сложившаяся на данный момент система ответственных отношений и установок к миру, другим людям и к самому себе, профессиональные мотивы, профессионально важные качества личности специалиста, его психофизиологические особенности, способности, знания, умения, навыки и др.

Наиболее понятным является определение «компетенции», данное А.В. Хуторским: «Компетенция включает совокупность взаимосвязанных качеств личности (знаний, умений, способов деятельности), задаваемых по отношению к определенному кругу предметов и процессов, и необходимых для качественной продуктивной деятельности». «Компетентность – это совокупность личностных качеств учащегося (ценностно-смысловых ориентаций, знаний, умений, навыков, способностей), обусловленных опытом его деятельности в определенной социально и личностно-значимой сфере» [8].

А.Е. Карлинский пишет: “Компетенция представляет собой статическую часть, а речевая деятельность – динамическую часть самоорганизующейся коммуникативной системы” [9].

Ж.Х. Салханова, разделяя позиции исследователей, рассматривает компетенцию как способность к выбору и реализации программ речевого общения и поведения на фоне культурного контекста страны изучаемого языка, как умение ориентироваться в различной обстановке, оценивать ситуацию с учетом темы, коммуникативных установок, возникающих у участников общения [10].

Применительно к образовательной области значение этого термина значение термина компетенция - способность применять полученные знания в практической деятельности, самостоятельно вырабатывать на базе таких знаний практические умения.

Таким образом, под компетенцией целесообразно понимать единство знаний и опыта, а под компетентностью — выраженную способность личности

применять их для решения профессиональных, социальных и личностных проблем.

В научной литературе предлагается следующая характеристика содержания компетенций каждого типа, указанные в Таблице 1:

Таблица 1. Характеристика содержания компетенций

Языковые компетенции	Лингвистические компетенции	Коммуникативные компетенции	Культуроведческие компетенции
- способность употреблять слова, их формы, синтаксические структуры в соответствии с литературными нормами; владение богатством языка как условие успешной речевой деятельности: новые пласты лексики, фразеологический запас, грамматический строй речи, морфологические нормы, нормы согласования, управления, построение предложений разных видов.	- результат осмысления речевого опыта обучающимися: устройство языка и его изменения; - опознавание звуков, букв, морфем, частей речи; - умение делить языковые явления на группы; умение производить фонетический, морфемный, словообразовательный, морфологический, синтаксический, стилистический разбор.	- способность понимания чужих и порождение собственных программ речевого поведения, адекватно целям, сферам, ситуациям общения; - знание основных понятий лингвистической речи-стили, типы речи, строение описания, повествования, рассуждения, способы связи предложений в тексте, - умение выбрать нужную языковую форму, способ выражения в зависимости от условий коммуникативной ситуации.	- обеспечение формирования языковой картины мира, овладение национальными единицами языка, речевым этикетом. - постижение национальной культуры народа: познание самобытности; осознание значимости родного языка; - развитие духовно-нравственного мира обучающегося, его национального самосознания.

Для того чтобы обучающиеся в полном объеме могли овладеть выше перечисленными компетенциями, целенаправленную систематическую работу по развитию устной и письменной речи обучающихся нужно начинать с первых дней пребывания в школе, ставя своей целью раскрытие творческой инициативы, пробуждение интереса к языку на основе собственных наблюдений, впечатлений, т.е. формирование мотивации обучения.

Как известно, образование в нашей стране в области иностранных языков направлено на формирование вторичной языковой личности обучающихся как показателя их способности полноценно участвовать и осуществлять межкультурную коммуникацию. Языковая личность должна обладать многокомпонентным набором языковых способностей и умений, а также готовностью к осуществлению речевых поступков, что предполагает наличие иноязычной коммуникативной компетентности в совокупности всех ее

составляющих: языковой, речевой, социокультурной, компенсаторной и учебно-познавательной.

Следует отметить, что «языковая компетенция является основой для формирования всех компонентов коммуникативной компетентности, а недостаточный уровень ее ведет к затруднениям как при непосредственном общении (аудирование, говорение), так и при опосредованном (письмо, чтение)» [11].

Понятие «языковая компетенция» в современной теории обучения иностранным языкам, обозначает совокупность языковых знаний, умений, навыков, овладение которыми позволяет осуществлять иноязычную речевую деятельность в соответствии с языковыми нормами изучаемого языка в сферах деятельности, а также способствуют развитию языковых способностей обучаемых.

Языковая компетенция выделяется всеми учеными, изучающими феномен коммуникативной компетенции. Наибольшую значимость данный компонент «коммуникативная компетенция» приобретает при изучении иностранного языка ввиду того, что формирование языковой компетенции является основой для формирования других компонентов коммуникативной компетенции, с одной стороны, и основой для дальнейшего языкового самосовершенствования личности обучающегося, с другой стороны, что является одной из задач обучения языку.

Термин «языковая компетенция» был введен американским лингвистом Н. Хомским в середине XX в. и семантически противопоставлен термину «использование языка». Различие значений этих терминов раскрывалось как разница между знанием «говорящего-слушающего» о языке и применением языка в практике общения и деятельности человека. По Н.Хомскому, в основе языковой компетенции лежат врожденные знания основных лингвистических категорий и способность ребенка «конструировать для себя грамматику» - правила описания предложений, воспринимаемых в языковой среде. Эти знания носят эмпирический характер и функционируют в виде лингвистической интуиции («внутренних представлений» о языке) и языковой интроспекции носителей языка. Что же касается языковой способности, то она признается образованием, имеющим природную и социальную обусловленность. Языковую компетенцию определяют как врожденное знание о языке и/или потенциальное знание языка и она выступает как результат тех или иных процессов, который связывают либо с обучением, либо с наличным образовательным уровнем субъекта, либо с его национальной, возрастной принадлежностью, либо с какими-то иными средовыми факторами — это общие условия формирования языковой компетенции [12].

В материалах Совета Европы по культурному сотрудничеству (1996) языковая компетенция понимается как знание и способность использовать формальные средства для создания грамматически правильных и значимых высказываний на языке и подразделяется на лексическую, грамматическую, семантическую и фонологическую компетенции.

В более поздних документах Совета Европы (2001) языковая компетенция подразумевает знание словарных единиц и владение определенными формальными правилами, посредством которых словарные единицы преобразуются в осмысленное высказывание. В структуре языковой компетенции, наряду с уже имеющимися ранее компонентами, выделяется орфографическая и орфоэпическая компетенции [13].

У некоторых исследователей этой темы отличается состав компонентов, составляющих языковую компетенцию. Например:

С точки зрения М.Н. Вятютнева языковая компетенция – «это приобретенное интуитивное знание небольшого количества правил, которые лежат в основе построения глубинных структур языка, преобразуемых в процессе общения в разнообразные высказывания, т. е. в поверхностные структуры. Знание правил не означает обязательного умения формулировать их». По утверждению автора, языковая компетенция – это лишь звено в процессе овладения языком. Развитие только языковой компетенции недостаточно для речевой практики. Таким образом, владение языком включает в себя языковую и коммуникативную компетенции [14].

Г.В. Колшанский интерпретирует понятие языковой компетенции шире, оно означает «способность любого человека усваивать любую языковую систему на основе единого логического мыслительного аппарата, свойственного человеку и его мышлению как отражению закономерностей единого материального мира». Он подчеркивает ее единство как системы, части которой подчинены целям выражения тех или иных мыслительных форм и категорий. Однако ни словарь, ни грамматика, ни фонетический состав языка в отдельности не могут обеспечить функционирование языка как средства общения. В связи с этим языковая компетенция предполагает также «соблюдение адекватности языковой формы и ситуативной роли партнеров по коммуникации». Таким образом, конечной целью овладения иностранным языком является «способность и умение участвовать в иноязычной коммуникации – породить и воспринимать иноязычную речь в соответствии с реальной ситуацией общения и в степени заданной прагматической целью обучения» [15].

А.Л. Бердичевский высказал мысль о формировании лингвистической, лингвострановедческой и коммуникативной компетенций. В данной формулировке указывается на то, что лингвистическая и лингвострановедческая компетенции являются основой для овладения коммуникативной компетенцией, т. е. являются ее компонентами. Автор понимает лингвистическую компетенцию как «знание системы языка и правил ее функционирования в иноязычной коммуникации, т. е. лингвистическая компетенция включает наличие языковых средств с определенным коммуникативным потенциалом, знание языковых средств и их функций, владение фоновыми механизмами речевой деятельности». Для того чтобы овладеть языком в ходе речевой деятельности, как указывает А.Л. Бердичевский, необходимо знание языка, овладение языковой деятельностью, системой иностранного языка, т. е. лингвистическая компетенция является

предпосылкой для коммуникативной, поскольку речевая деятельность происходит только благодаря тому, что коммуниканты владеют системой языка [16].

И.Л. Бим включает в лингвистическую компетенцию и социолингвистические аспекты, определяя ее как «владение языковыми средствами, процессом порождения и распознавания текста» [17].

Д.И. Изаренков понимает языковую компетенцию как «знание единиц языка всех уровней (фонетического, лексического, словообразовательного, морфологического и синтаксического). Важно также знать правила оперирования этими единицами каждого уровня для построения единиц более высокого уровня иерархии вплоть до коммуникативных синтаксических единиц. Другая сторона формирования языковой компетенции связана с формированием способности на основе строительного языкового материала и правил комбинирования единицами языка строить неограниченное число коммуникативных единиц определенной семантики» [18].

В словаре методических терминов языковая компетенция предполагает «владение системой сведений об изучаемом языке по его уровням: фонетика, лексика, состав слова и словообразование, морфология, синтаксис простого и сложного предложения, основы стилистики текста. Обучающийся обладает языковой компетенцией, если он имеет представление о системе изучаемого языка и может пользоваться этой системой на практике» [19].

В.В. Сафонова включает в структуру языковой компетенции следующие компоненты:

1) языковые знания о: правилах лексико-грамматического оформления фраз; произносительных нормах оформления иноязычной музыки; интонационно-синтаксических нормах построения изучаемых фраз, дискурса; общих и специфических способах выражения универсальных категорий в родном и иностранном языках;

2) языковые навыки: распознавания лексически и грамматически приемлемых высказываний на иностранном языке; декодирования языковых понятий; образно-схематического представления языковой информации о правилах построения и оформления фраз и сверхфразовых единств на иностранном языке; фонетического, лексико-грамматического, интонационно-синтаксического оформления высказываний в соответствии с литературными нормами;

3) языковые способности к лингвистическому наблюдению и обобщению его результатов в виде правил (вербальных и образно-схематических) и языковых алгоритмов [20].

Анализируя интерпретацию языковой компетенции исследователями, можно сделать следующие выводы:

языковая компетенция признается базовым компонентом коммуникативной компетенции, без языковой компетенции коммуникативная компетенция не может быть сформирована;

большинство ученых рассматривает языковую компетенцию как знание языковой системы изучаемого языка на всех уровнях (фонологическом,

лексическом, грамматическом) грамматических правил построения предложения;

некоторые исследователи включают в языковую компетенцию навыки и умения использования этих знаний в речевой деятельности на иностранном языке.

Как показывает анализ развития содержания понятия «языковая компетенция» в современной теории обучения иностранным языкам, данный термин обозначает совокупность языковых знаний, навыков и умений, овладение которыми позволяет осуществлять иноязычную речевую деятельность в соответствии с языковыми нормами изучаемого языка в различных сферах деятельности, а также способствует развитию языковых способностей обучаемых.

Подводя итоги вышесказанному, следует отметить, что термин «языковая компетенция», изначально возникнув в лингвистике, проходит в теорию обучения иностранному языку, быстро развиваясь и обогащая методическую науку новыми понятиями, ключевыми из которых является коммуникативная компетенция и коммуникативная компетентность. Формирование последнего является основным назначением предмета иностранного языка в школе, поскольку выпускники школ должны быть способны осуществлять иноязычное общение с носителями языка, общаться посредством новых информационных технологий, иметь доступ к многообразию мировой культуры и политической жизни.

Языковая компетенция – способность обучающихся употреблять слова, их формы, синтаксические структуры в соответствии с нормами литературного языка, использовать его синонимические средства, в конечном счете – владение богатством языка как условие успешной речевой деятельности. Задачи по развитию языковой компетенции при обучении второму языку в школе идет ступенчато: вводятся новые пласты лексики, пополняется фразеологический запас, обогащается грамматический строй речи обучающихся: усваиваются морфологические нормы, нормы согласования, управления, построения предложений разных видов, речь обучающихся обогащается синонимическими формами и конструкциями.

Как было указано выше, языковая и коммуникативная компетенция тесно связаны. Коммуникативная компетенция рассматривается как степень удовлетворительного овладения определенными нормами общения, поведения, как результат научения. Ключевым компонентом в коммуникативной компетенции являются коммуникативные умения, формирующиеся на базе языковых знаний и навыков, лингвострановедческих, страноведческих знаний.

Коньшева А.Ю. в своем труде «Формирование языковой компетенции у студентов лингвистических факультетов на основе аутентичных материалов» анализирует работы известных лингвистов как С. Савиньон А.С. Шимичев Фомина, Т.Д., А. Мартине, Пассова Е.И., которые сходятся во мнении, что языковая компетенция предполагает владение языковыми единицами и содержит следующие основные умения:

- читать и понимать смысл простых аутентичных текстов (с относительным пониманием сути содержания и полным пониманием);
- быть способным к общению в учебно-трудовой, культурной и бытовой сферах;
- в устной форме уметь предоставлять основную информацию о себе, выражать свою позицию и оценку;
- уметь на письме излагать и передавать основную информацию (письмо).

Языковая компетенция вмещает языковые единицы (фонетические, лексические, грамматические) в соответствии с темами, ситуациями и сферами общения, а также навыками оперирования этими единицами в коммуникативных целях» [21].

Основными «субкомпетенциями» языковой компетенции, которые необходимо планомерно развивать у обучающихся на всех этапах изучения иностранного языка, являются:

- лексическая
- грамматическая
- фонологическая
- орфографическая

Под лексической компетенцией понимается знание словарного состава языка, включающего лексические и грамматические элементы и способность использования данных элементов в речи. Другими словами, это способность обучающегося к определённым организованным действиям с лексическими единицами, направленным на усвоение их графической и фонетической формы, а также правил сочетания их с другими лексическими единицами. Также под лексической компетенцией понимается «основанная на лексических знаниях, навыках, умениях, а также личном языковом и речевом опыте способность определять контекстуальное значение слова, сравнивать объём его значения в двух языках, понимать структуру значения слова и выделять специфически национальное в значении слова» [22]. Лексические элементы включают фразеологические единицы, устойчивые сочетания и модели, отдельные слова [23].

Для лексической компетенции характерно наличие следующих умений:

- осознанно имитировать звуковой образ иноязычного слова;
- быстро находить слова в ментальном лексиконе;
- реконструировать когнитивный образ слова в естественную языковую форму;
- прогнозировать последующее слово, учитывая при этом правила лексической и грамматической валентности;
- ассоциировать словесные пары и целые тематические ряды при порождении высказывания;
- владеть разными аспектами лексической стратегии;
- использовать персональный стиль при усвоении лексического материала;

- выделять предмет говорения и организовывать вокруг него лексические единицы;
- выделять в текстах смысловые вехи и организовывать вокруг них единицы лексического уровня;
- выражать одну и ту же мысль разными лексическими средствами;
- догадываться о значении неизвестных слов по их составляющим;
- добиваться выразительности речи путем подбора специальных лексических единиц;
- решать проблему нехватки лексических единиц разными путями;
- осуществлять лексическую самокоррекцию [24].

Другой главной составляющей языковой компетенции является грамматическая. Под грамматической компетенцией учёные Совета Европы подразумевают знание грамматических элементов языка, а также умения использовать их в своих высказываниях. Она предполагает умение воспринимать и выражать мысли, оформляя их в соответствии с определёнными грамматическими правилами, преобразовывать отдельные лексические единицы в осмысленные высказывания, решая при этом те или иные коммуникативные задачи. Е.И. Пассов под грамматическими навыками понимает «сложно-структурированные действия, совершаемые в навыковых параметрах и обеспечивающие в качестве условий речевой деятельности ситуативно-адекватное морфолого-синтаксическое оформление речевой единицы любого уровня». Необходимыми качествами этого навыка, по мнению автора, являются автоматизм, гибкость, устойчивость, обобщённость, сложность [21].

С. Савиньон рассматривает грамматическую компетенцию, как овладение лингвистическими принципами, способностью узнавать фонетические, лексические, морфологические и синтаксические признаки языка и, в дальнейшем, оперировать этими признаками для конструирования собственных слов и предложений. По мнению учёного, знание теорий грамматики и формулировка правил менее важны, нежели умение использовать данные правила.

А.С. Шимичев считает, что все компоненты грамматической компетенции имеют межкультурную составляющую, как основу обучения при межкультурном подходе. В связи с этим он говорит о грамматической компетенции с опорой на межкультурный компонент, под которой понимает владение определенным набором грамматических знаний, навыков и умений, способность к ведению межкультурного диалога и выполнение речевой деятельности, а также обладание навыками и умениями передачи всей совокупности теоретических и теоретико-практических знаний обучающимся в процессе профессионально-педагогической деятельности [21].

Семантическая компетенция обучающегося, по мнению учёных Совета Европы заключается в знании возможных способов выражения определенного значения и в умении их использовать.

Очевидным является то, что без осмысления значения языковых явлений невозможно формирование иноязычных коммуникативных способностей.

Семантическая компетенция отражает единство языка и мышления, что «сводится, в конце концов, к тому, что средства выражения, начиная от простого звучания и кончая самыми тонкими синтаксическими и иными формами, абсолютно неотделимы от соответственных понятий: слова перестают быть словами, если отнять у них их значение» [25].

Фонологическая, орфографическая и орфоэпическая компетенции развиваются параллельно с выше указанными компетенциями и реализуются в каждом виде речевой деятельности, в устной и письменной речи. Под фонологической компетенцией подразумевается умение воспринимать и воспроизводить иноязычную речь. Это совокупность знаний обучающихся о соотношении фонологической и фонетической систем родного и иностранного языков, а также соответствующие практические навыки. Французский лингвист А. Мартине определяет фонологию как функциональную фонетику.

Фонологическая компетенция состоит из знания и умения воспринимать и воспроизводить звуковые единицы языка

- звуковые единства языка (фонемы) и их варианты (аллофоны);
- артикуляционно-акустические характеристики фонем (например, звонкость, лабиализация, назализация и т.д.);
- фонетическую организацию слов (слоговая структура, последовательность фонем, словесное ударение, тона);
- просодику;
- ударение и ритм;
- интонацию;
- фонетическую редукцию;
- редукцию гласных;
- сильные и слабые формы;
- ассимиляцию.

Орфографическая компетенция предполагает знание буквенных символов, используемых при создании письменного текста, умение распознавать и изображать данные символы на письме. Данная компетенция также подразумевает знание знаков, правил пунктуации и общепринятых условных обозначений в письменной речи. В алфавитных системах обучающиеся должны знать:

- форму букв (печатных и рукописных, заглавных и строчных);
- написание слов, в том числе общепринятых обращений;
- знаки и правила пунктуации;
- общепринятые условные обозначения, типы шрифтов и т.д.
- общеизвестные символы [26].

Обучение письменной речи реализуется в процессе овладения обучающимися набором соответствующих знаний, речевых навыков и коммуникативных умений, необходимых для создания письменного текста, служащего средством общения.

Обучение письму предполагает овладение графикой, орфографией, словообразованием, пунктуацией, набором речевых интенций для выражения идей в связной форме. Следовательно, обучение иноязычной письменной речи

должно происходить комплексно, учитывая орфографические, лексические, грамматические и стилистические нормы иностранного языка; развивая общую и коммуникативную (лингвистическую, социокультурную, прагматическую) компетенции.

Т.к. основная цель изучения иностранных языков — это процесс коммуникации и необходимым условием является формирование у обучающихся орфоэпической компетенции. Данная субкомпетенция подразумевает навыки правильного произнесения слов, умения прочесть слово по его графической форме, знание орфоэпических норм изучаемого языка. Орфоэпическая норма — это совокупность правил нормативного литературного произношения. В орфоэпическую компетенцию учёные Совета Европы включают:

- знание правил правописания;
- умение пользоваться словарем, знание традиционно используемых систем транскрипции;
- умение соотносить знаки пунктуации с членением и интонационным оформлением текста.

Орфоэпия взаимосвязана с орфографией и фонетикой, без знания звуков, правильного их интонирования и написания слов тяжело овладеть орфоэпическими умениями и навыками.

Анализируя интерпретацию языковой компетенции лингвистов, Коньшева А.Ю., делает следующие выводы:

➤ Языковая компетенция признается базовым компонентом коммуникативной компетенции, без языковой компетенции коммуникативная компетенция не может быть сформирована.

➤ Большинство ученых рассматривает языковую компетенцию как знание языковой системы изучаемого языка на всех уровнях (фонологическом, лексическом, грамматическом) грамматических правил построения предложения.

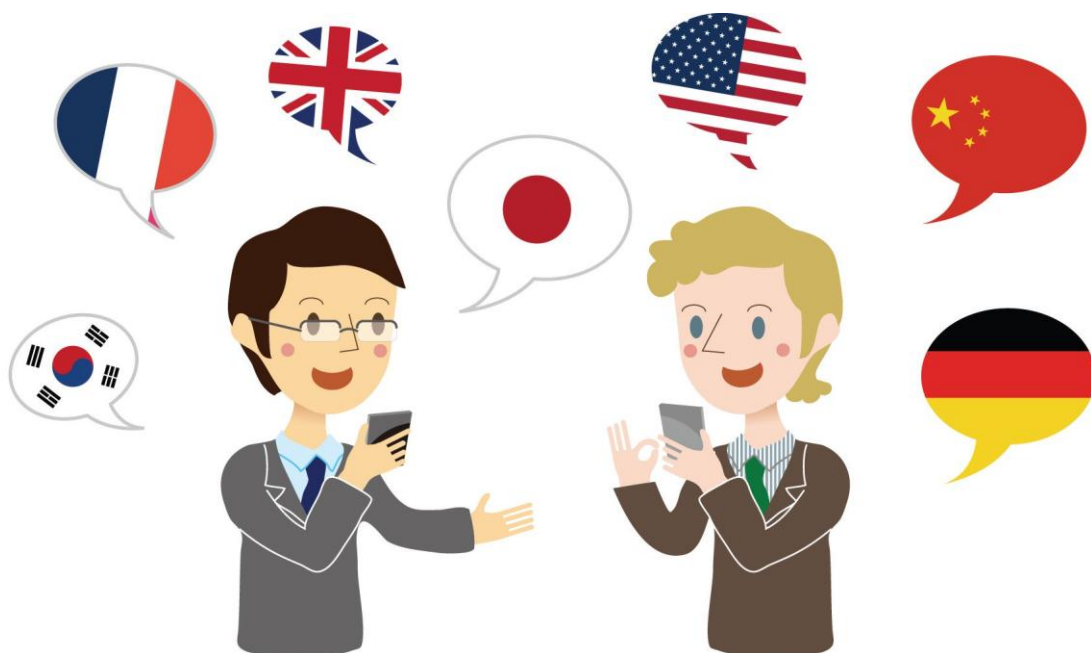
➤ Некоторые исследователи (И.Л. Бим, В. В. Сафонова, С. Муаран, Ян ван Эк и др.) включают в языковую компетенцию навыки и умения использования этих знаний в речевой деятельности на иностранном языке [27]. Как показывает анализ развития содержания понятия «языковая компетенция» в современной теории обучения иностранным языкам, данный термин обозначает совокупность языковых знаний, навыков и умений, овладение которыми позволяет осуществлять иноязычную речевую деятельность в соответствии с языковыми нормами изучаемого языка в различных сферах деятельности, а также способствует развитию языковых способностей обучаемых.

Язык и языковая компетенция включены в состав базовых компетенций, которые должны приобрести обучающиеся в школе. Иностранный язык как учебный предмет и в целом языковая подготовка имеют немаловажное значение в работе над шестью сквозными компонентами содержания образования: умственным, нравственным, эстетическим, коммуникативным,

трудовым, физическим. Сформированная у обучающегося языковая компетенция, выступая составной частью коммуникативной компетенции, является главным фактором овладения обучающимся иностранным языком [28].

При сформированности языковой компетенции обучающийся

- владеет информацией о строении и функционировании изучаемого языка, данными о языке, культуре, народном творчестве, литературе, обычаях и традициях народа;
- владеет богатствами изучаемого языка, развивает на уроках коммуникативную компетенцию, состоящую из знаний всех норм литературного языка и правописания;
- владеет видами речевой практики в разных коммуникативных ситуациях.

2 КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ: ПОДХОДЫ И ПРИНЦИПЫ

Важнейшим инструментом отслеживания образовательных результатов на всех ступенях школьного образования является оценивание. Оно выявляет наиболее актуальные проблемы, и стремясь найти пути их решения, оценивание в образовании превращается в инструмент улучшения его качества. В современном мире оценивание является одним из важнейших условий реформы системы образования и существенным фактором, способным влиять на ее развитие [29].

В процессе исторического развития имелись самые различные способы оценивания, контроля знаний и умений, менялись формы, приемы выставления оценок, частотность проведения контрольных мероприятий и их содержание, являющиеся на тот или иной период действенными мерами, положительно влияющими на мотивацию обучающихся и, как следствие, на качество обучения. Но лишь в последние несколько столетий, когда стало активно развиваться массовое систематизированное обучение, обозначилась проблема: что оценивать и каково содержание отметки, то есть какой истинный результат стоит за каждым баллом.

К вопросам оценивания учебных достижений обучающихся обращались многие исследователи. Разные подходы к оценке качества знаний заслуживают пристального внимания и практического внедрения с учетом условий обучения, контингента обучающихся, целей обучения, современных требований к качеству образования и т.д. Например, Китибаева К.А. отмечает учебное пособие «Современные средства оценивания результатов обучения в школе» Шамова Т.И., Белова С.Н., Ильина И.В., где дается сущностная характеристика модернизации системы оценивания результатов обучения в контексте приоритетных направлений обеспечения качества образования. Основное внимание сосредоточено на теории и практике создания тестов и тестовых заданий. Авторы рассматривают историю становления и развития тестирования, его теоретические основы, термины, понятия, классификацию тестов, показатели их качества. В работе представлены инновации в системе оценивания обучающихся общеобразовательной школы, раскрыты психологические аспекты тестирования. Важное место отводится технологии и организации проведения Единого государственного экзамена [23].

Китибаева К.А. в своей работе ссылается на «Психологические особенности отношения учащихся к школьной отметке» И.Б. Умняшовой, где дает теоретический анализ проблемы школьной отметки в педагогике и психологии, проводит психолого-педагогический анализ проблемы оценки деятельности и уделяет большое внимание школьной отметке как психолого-педагогической проблеме [30].

По мнению ученого, критериями позитивного влияния отметки на учебную деятельность обучающихся являются: эмоциональное благополучие, развитие реалистичной самооценки, способность к рефлексии собственных

изменений в процессе выполнения деятельности, совпадение ожидаемых и реально выставленных учителем отметок.

Сущность контрольно-оценочной деятельности педагога исходит из следующих положений дидактики:

1) обучение представляет собой единство двух сторон – преподавания и учения. В самом общем виде преподавание – это деятельность педагога по планированию и организации процесса обучения, контролю его хода и оценке достигаемых результатов. Учение – это деятельность обучающихся по освоению содержания учебного предмета, служащая основой для подготовки обучающихся к практической деятельности, формированию и развитию опыта решения учебных и жизненных задач;

2) обучающийся является субъектом учения, в ходе которого он превращается из не владеющего определенными знаниями и умениями в овладевшего ими;

3) оценочный этап является важной частью процесса обучения и предполагает: со стороны педагога – обсуждение критериев оценивания с обучающимися, обобщение и систематизацию полученных новых знаний, со стороны обучающегося – развитие навыков самооценивания и взаимооценивания результатов учебно-познавательной деятельности [31].

В науке и практике существуют различные подходы в оценивании учебных достижений обучающихся, используется множество шкал оценивания знаний. оценивания: буквенная, буквенно-процентная, цифровая, словесная, 5-балльная, 7-балльная, 10-балльная, 11-балльная, 12-балльная, 100- балльная, рейтинговая и т. д.

Рассмотрим некоторые подходы к оцениванию учебных достижений школьников стран ближнего и дальнего зарубежья.

В Кыргызстане работает пятибалльная система оценивания (Таблица 1). В данный момент в республике обсуждается переход на семибалльную или десятибалльную систему оценивания в школах.

Таблица 1. Таблица оценивания учебных достижений в Кыргызстане

Оценка	Словесное обозначение	Использование
5	Эң жакшы (Отлично)	Идеально
4	Жакшы (Хорошо)	Хорошая оценка
3	Канааттандырарлык (Удовлетворительно)	Нормальный результат
2	Канааттандырарлык эмес (Неудовлетворительно)	Неудовлетворительная оценка
1	Эң начар (Посредственно)	Используется редко

В России существует традиционная пятибалльная система оценок за исключением пилотных школ. Существующая пятибалльная система оценки знаний фактически является трехбалльной: поскольку ни «единица», ни «двойка» не становятся итоговой оценкой. Детям ставят только «три», «четыре» и «пять».

В Узбекистане итоговая оценка складывается из нескольких (тоже по пятибалльной шкале):

текущий контроль — баллы, получаемые на уроке; промежуточный — за контрольные работы; этапный — годовая оценка, если нет экзаменов по данному предмету; итоговый — средний балл за год и за экзамен.

Отличие этой системы в том, что 1 или 2 балла — это не отрицательная оценка, а всего лишь показатель того, что обучающийся не набрал достаточное количество баллов. Так, 1 балл ставится просто за присутствие на уроке, за наличие учебных принадлежностей. Еще 1 балл можно получить за наличие выполненного домашнего задания. Остальные — за работу на уроке. Но на практике получается так, что обучающийся, претендующий на хорошие отметки, не должен иметь в своем активе 1-2-3 балла, так как они влияют на итоговую оценку.

В настоящее время в общеобразовательных школах Таджикистана действует тоже 5-балльная система оценки знаний: «1» - слабые успехи; «2» - посредственные; «3» - достаточные; «4» - хорошие; «5» - отличные.

В 2015 году в Таджикистане проводился эксперимент по переходу на стобалльную систему оценки, в котором участвовали 20 школ. Предварительные результаты тестирования показали, что большинство родителей и обучающихся одобрили новую систему, однако среди учителей она не нашла поддержки. Сейчас в республике планируют внедрить инновационные формы оценки знаний обучающихся. Такое поручение содержится в правительственном постановлении, подписанном президентом Таджикистана Эмомали Рахмоном и находится в стадии разработки.

Пятибалльная система также в Венгрии, Македонии, Парагвае, Сербии, Хорватии, младших классах Португалии и Турции. (Таблица 2).

Таблица 2. Таблица оценивания учебных достижений в Турции

Оценка	Выражение в процентах	Описание
5	85-100 %	Pekiyi (Отлично)
4	70-84 %	İyi (Хорошо)
3	55-69 %	Orta (Приемлемо)
2	45-54 %	Geçer (Удовлетворительно)
1	<44 %	Zayıf (Посредственно)

Базовым вариантом системы «А-В-С-D-E/F» пользуются в Гонконге, Индонезии, Афганистане, средних школах Южной Кореи, вузах ОАЭ и некоторых школах Бразилии.

Албания, Белоруссия, Бразилия, Вьетнам, Греция, Исландия, Испания, Италия, Колумбия, Латвия, Литва, Мексика, Молдавия, Нидерланды, Румыния и Эквадор в первую очередь используют десятибалльную систему.

В Германии в среднем образовании оценки выставляются от 1 до 6, где 1 – самая высокая оценка (Таблица 4). В старших классах гимназий применяется

другая система оценок. Она состоит из пунктов от 0 до 15. Оценки, полученные в этой системе по окончании гимназии, подаются в университет.

Таблица 4. Шкала оценивания учебных достижений в Германии

Количественные обозначения	Качественные обозначения
1	ausgezeichnet /sehr gut (отлично)
2	gut (хорошо)
3	befriedigend (достаточно)
4	ausreichend (удовлетворительно)
5	mangelhaft (неудовлетворительно)
6	ungenügend (очень плохо)

В Германии имеется также попытка применять для характеристики школьных успехов табель-сообщение, в котором выделены следующие параметры:

- поведение обучающегося по отношению к педагогу, одноклассникам;
- поведение обучающегося во время работы;
- особые интересы, способности, навыки;
- уровень успеваемости и действительные возможности обучающегося в разных предметах.

Табель-сообщение ориентирован на выявление возможностей обучающегося и поощрение его и родителей к дальнейшим шагам.

Основная система оценок во Франции – от 0 до 20 баллов, где максимальная оценка – 20. В начальной школе чаще используют систему оценивания по десятибалльной школе, где 10 – максимальный балл (Таблица 5).

Таблица 5. Шкала оценивания учебных достижений во Франции

Количественные обозначения	Качественные обозначения
20-17	отлично
16-14	хорошо
13-10	удовлетворительно
9-7	неудовлетворительно
7 и меньше	очень плохо

В основе школьного оценивания разных стран есть общепринятые подходы:

- преподавание, обучение и оценивание взаимосвязаны и оценивание составляет неотъемлемую часть обучения и учебной деятельности;
- оценивание включает в себя сбор данных в ходе обучения (преподавания) и предоставляет обратную связь педагогам и обучающимся о том, как идет обучение для корректировки преподавания с учетом ожидаемых результатов и потребностей обучающихся;

- информация, полученная в результате оценивания, используется для выставления оценок обучающимся и подготовки отчетности для всех заинтересованных сторон;

- информация по результатам оценивания используется для совершенствования учебных программ и планов [32].

Исходя из подходов к оцениванию учебных достижений, можно утверждать, что оценивание учебных достижений воспринимается не как «точка» – фиксация итогов работы, а как «точка», за которой следует новый виток развития, то есть происходит повышение качества образования.

Международные сравнительные исследования по оценке качества образования организуются и проводятся международными организациями как Международная ассоциация по оценке учебных достижений IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), Организация Экономического Сотрудничества и Развития (ОЭСР).

Казахстан регулярно участвует в международных сравнительных исследованиях по оценке качества школьного образования таких как ICILS, PISA, TIMSS, PIRLS, TALIS.

- ICILS (International Computer and Information Literacy Study) – оценка компьютерной и информационной грамотности обучающихся 8-х классов;

- PISA – оценка математической грамотности и грамотности чтения и естествознания 15–16-летних обучающихся;

- TIMSS – оценка качества математического и естественно-научного образования обучающихся 4-х и 8-х классов;

- PIRLS – сравнение уровня и качества чтения, понимания текста обучающимися начальной школы в странах мира;

- TALIS (Teaching and Learning International Survey) -внешняя сопоставительная оценка деятельности и профессионализма педагогов, условий работы.

Самое авторитетное – исследование PISA (Programme for International Students Assessment) — международная программа по оценке образовательных достижений обучающихся. Это исследование проводится каждые 3 года, начиная с 2000 г. Последнее исследование было проведено в 2018 году, его результаты будут опубликованы в декабре 2019 года. В исследованиях принимали участие от 32 до 70 стран в разные годы.

Следует отметить, что ни одно международное сравнительное исследование качества образования не имело такого воздействия на образование стран, как программа PISA. Для объяснения результатов, полученных в исследовании в 2000-2018 годах, было инициировано значительное число научных исследований в области оценки качества и эффективности образования. Страны, используя результаты исследования, смогли определить сильные и слабые стороны образования, увидеть свой профиль на фоне других стран и определить направления совершенствования учебного процесса и оценивания в школах.

Казахстан принимает участие в этом исследовании с 2009 года. Анализ результатов Казахстана в международном исследовании PISA-2018 показал необходимость совершенствования национальной системы образования, системы оценивания и мониторинга качества образования как приоритетного направления образовательной политики государства.

Показатели Казахстана оказались намного ниже стран Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) и собственных результатов прошлых лет. За последние три года по математике произошло снижение на 57, по естествознанию – на 59 и по читательской грамотности на 40 баллов.

PISA-2024 будет ориентирована на науку и включать в себя факультативную оценку компетентности в иностранных языках.

В практике казахстанского образования имеются социолингвистические термины «первый язык», «второй язык», «третий язык». Наряду с данными терминами, обозначающими время и последовательность индивидуального овладения языками билингва и полилингва, чаще всего используются и другие соответствующие и синонимичные понятия как «казахский язык как родной», «казахский язык как неродной», «русский язык как родной», «русский язык как неродной», «английский язык как иностранный», «немецкий язык как иностранный», «французский язык как иностранный» и т.п.

Не случайно в социолингвистике чаще используют термин первый язык, который обозначает первый язык по времени индивидуального (онтогенетического) овладения/усвоения языками билингва, полилингва. Он является функционально первичным и зачастую совпадает с терминосочетаниями родной язык, государственный язык, наиболее частотно используемые и в образовательной системе Казахстана обозначается как Я1 [33].

Второй язык по времени овладения/усвоения – неродной язык и обозначается как Я2. Согласно Словарю социолингвистических терминов, «Второй язык - язык, которым индивид овладел после родного. Впоследствии в зависимости от жизненной ситуации этот язык может остаться функционально вторым, а может стать функционально первым». В соответствии с данными Словаря социолингвистических терминов «Второй язык (англ. second language): По порядку усвоения в детстве (по времени индивидуального/онтогенетического овладения билингвом языками) — это язык, усвоенный после первого языка. В таком понимании второй язык может совпадать или не совпадать с родным языком. По уровню языковой компетенции при двуязычии — это дополнительный язык по отношению к доминирующему языку [33].

В Словаре терминов межкультурной коммуникации дается определение иностранного языка: «Язык, усвоенный в школе и используемый в ограниченных функциях, главным образом для межнационального общения».

В Словаре социолингвистических терминов под иностранным языком понимается «язык, народ-носитель которого проживает за пределами данного государственного образования. Иностранный язык не является родным языком

для абсолютного большинства проживающих в данном государственном образовании людей за редким исключением» [27].

Третий язык по времени овладения/усвоения в нашем образовании – иностранный (английский, немецкий и французский), который определяется выбором обучающегося или его родителями.

В Едином языковом стандарте обучения трем языкам указано:

первый язык (Я1) – это язык обучения в школе. Их в Казахстане пять: казахский (Я1), русский (Я1), таджикский (Я1), узбекский (Я1), уйгурский (Я1).

Второй язык (Я2) – это: казахский язык (Я2) в школах с неказахским языком обучения и русский язык (Я2) в школах с нерусским языком обучения.

Третий язык (Я3) – это иностранный язык. В школах Казахстана к ним относятся английский (Я3), немецкий (Я3) и французский (Я3) языки. Следует обратить внимание, что в Типовых учебных планах начальной школы в качестве третьего языка указывается конкретно английский язык (Я3), в Типовых учебных планах основной средней школы – иностранный язык (Я3), в Типовых учебных планах общей средней школы – английский язык (Я3) прописан в инвариантном компоненте, в вариативном компоненте – иностранный язык (Я3) [33].

Из этого следует, что обучающиеся основной средней школы имеют право выбирать в качестве третьего языка один из трех указанных выше иностранных языков, а старшеклассники свободны в выборе третьего языка в вариативном компоненте.

В редакции ГОСО, утвержденный приказом Министра образования и науки от 31 октября 2018 года № 604 и Типовых учебных планах начального, основного и общего среднего образования, учебный предмет «Английский язык» изменён на «Иностранный язык». Организациям образования предоставлено право выбора языка: «Английский язык», «Немецкий язык», «Французский язык». Выбор языка осуществляется организацией образования с учетом потребностей обучающихся и запросов родителей. В рабочем учебном плане и журнале указывается изучаемый иностранный язык.

Типовые учебные программы по немецкому и французскому языкам утверждены приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 7 марта 2019 года № 105 (10-11 классы); приказом МОН РК от 26 июля 2019 года № 334 (1-4, 5-9 классы).

Обучение иностранному языку осуществляется в соответствии с уровневой моделью изучения языков CEFR («Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment» - «Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, преподавание, оценка») [34].

Руководитель проекта является Дж. Трим, рекомендации которого проходили апробацию в разных странах Европы вплоть до 2000 г., и рассматривались параметры и критерии оценки уровней владения языком и коммуникативной компетенции как цели обучения, а также способы ее оценки с использованием тестовых технологий. В составе коммуникативной компетенции в качестве ее составляющих стали рассматриваться следующие

виды компетенций: языковая, социолингвистическая, дискурсивная, социокультурная, социальная, стратегическая.

Главная цель системы CEFR - предоставить метод оценки и обучения, применимый для всех европейских языков. В ноябре 2001 года резолюция Совета ЕС рекомендовала использование CEFR для создания национальных систем оценки языковой компетенции.

Существует более 50 индивидуальных шкал, чаще всего используется глобальная шкала, приведенная ниже в таблице. Как видим, уровни овладения языком имеют следующую градацию – от начинающего обучающегося до обучающегося, бегло говорящего на языке. Для характеристики уровней владения языком разработана система дескрипторов умений, достигаемых изучающими язык на каждом уровне, и их реализаций для каждого вида речевой деятельности [34].

Уровневая модель обучения языку обеспечивает единство, преемственность и непрерывность их изучения на всех ступенях общей образовательной системы, подразделяя знания, умения и навыки на три крупных категории А, В, С, которые далее делятся на шесть уровней (Таблица 7).

Таблица 7. Уровни овладения языком

С Свободное владение (Proficient User)	С2 Уровень владения в совершенстве	С легкостью понимает практически любое услышанное или прочитанное сообщение. Может обобщить информацию из различных устных и письменных источников, восстанавливая сообщение. Может точно, спонтанно выразить свои мысли, определяя нужные оттенки даже в более сложных ситуациях.
	С1 Уровень профессионального владения	Понимает сложные и объемные тексты на разнообразную тематику, видит скрытое значение. Может бегло и спонтанно выразить свои мысли, не испытывая затруднений с подбором слов и выражений.
В Самодостаточное владение (Independent User)	В2 Пороговый продвинутый уровень	Понимает основные идеи сложного текста на абстрактные и конкретные темы, в том числе дискуссии технического содержания в своей конкретной области. Может бегло и спонтанно формулировать свои мысли, что позволяет непринужденно общаться с носителями языка. Четко, детально высказывается на различные темы и излагает свой взгляд на основную проблему, указывая на преимущества и недостатки различных вариантов.
	В1 Пороговый уровень	Понимает основные идеи четкого стандартного сообщения на знакомые темы, регулярно обсуждаемые на работе, в школе, на отдыхе и т.д. Не теряется в большинстве ситуаций, которые могут возникнуть во время пребывания в стране, где говорят на этом языке. Может составить связное сообщение на знакомые или интересующие темы. Может описать некоторый опыт, события, мечты, надежды, амбиции, кратко рассказать и разъяснить свои взгляды и планы.

А Элементарно е владение (Basic User)	А2 Предпороговый уровень	<p>Понимает отдельные предложения и часто используемые выражения, связанные с основными сферами жизни (например, базовая личная информация, семья, покупки, локальная география, устройство на работу и т.п.). Может в процессе общения решить простые, повседневные задачи, требующие несложного, прямого обмена информацией на знакомые или бытовые темы. Может описать в простых выражениях свою жизнь, свое рабочее место, а также обсудить иные срочные вопросы.</p> <p>Понимает и использует знакомые выражения из повседневной жизни и базовые фразы, направленные на удовлетворение потребностей определенной направленности. Может представиться и представить других лиц, а также задать и ответить на вопросы, касающиеся личной жизни, например, место проживания, знакомые люди и то, чем человек владеет. Может на простейшем уровне общаться с другими людьми, при условии, что они будут говорить медленно и четко. Готов оказать помощь.</p>
	А1 Уровень выживания	

Казахстанская модель школьного трехязычного образования не является аналогом CEFR, но берет данный документ за основу и адаптирует его идеи и основные положения к конкретным условиям национальной системы образования для обучения языкам и оценивания уровня языковых компетенций (Таблицы 8, 9) [33].

Таблица 8. Шкала соответствия значений итоговой оценки за год уровням языковых компетенций (Я2)

Классы		Казахский язык (Я2) Русский язык (Я2)	Соответствие значения итоговой оценки за год уровню языковых компетенций		
			«2»	«3»	«4» и «5»
А1	1 класс	А1 начинающий	А0	-А1	
	2 класс	А1 средний	-А1		
	3 класс	А1 продвинутый			
А2	4 класс	А2 начинающий- средний			
	5 класс	А2 средний- продвинутый			
	6 класс	А2 продвинутый			
В1	7 класс	В1 начинающий			
	8 класс	В1 средний			
	9 класс	В1 продвинутый			
В2	10 класс	В2 начинающий			
	11 класс	В2 средний			

Таблица 9. Шкала соответствия значений итоговой оценки за год уровням языковых компетенций (ЯЗ)

Классы		Иностранный язык (ЯЗ)	Соответствие значения итоговой оценки за год уровню языковых компетенций		
			«2»	«3»	«4» и «5»
A1	1 класс	Работа по направлению A1	A0	-A1	
	2 класс	A1 низкий	-A1		
	3 класс	A1 средний			
A2	4 класс	A1 высокий			
	5 класс	A2 низкий			
	6 класс	A2 средний			
B1	7 класс	A2 высокий			
	8 класс	B1 низкий			
	9 класс	B1 средний			
B2	10 класс	B1 высокий			
	11 класс	B2 низкий			

Обозначенные уровни гармонизируются с особенностями национальной образовательной системы и в соответствии с принятой в Концепции образовательной структурой реализуются следующим образом:

- для казахского и русского языка как родного свойственен диапазон от уровня A1 до уровня C3.

- для казахского и русского языков как второго языка число уровней сокращается и максимально достижимым результатом в условиях основной средней школы является уровень B1. Высшим достижимым результатом является уровень C2, характерный для послевузовского образования.

- для иностранного языка (ЯЗ) с учетом отсутствия благоприятных условий, обучение начинается со стартового нулевого уровня программы. В связи с продолжительностью уровней подлежит пролонгации. Так, в условиях профессионального образования обучение начинается с уровня B2. Максимально достижимым уровнем в условиях специфического языкового образования являются уровни B2, C1, C2 с возможностью сертифицирования на IELTS (европейский стандарт) или американский TOEFL + 2 программы: LAP (язык для академических целей) и LSP (программы профессионального языка) [33].

Изучение иностранного языка позволяет овладеть достаточным уровнем усвоения языка в соответствии с CEFR (150-200 часов на овладение одного уровня).

По завершении начального образования обучающиеся должны владеть уровнем A1 (высокий).

По завершении основного среднего образования обучающиеся должны владеть уровнем B1 (высокий).

По завершении среднего образования обучающиеся должны владеть уровнем B2 (высокий).

В каждой стране мира, вне зависимости от их критериев оценивания обучающихся, важным является то, чтобы эти критерии раскрывали знания, умения и навыки каждого обучающегося в полной мере. Школьная система оценивания должна ориентировать обучающегося на успех, способствовать развитию самооценки, поощрять и стимулировать учение и даже незначительные продвижения обучающихся, давать информацию об уровне выполнения программы.

В Типовых правилах проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в организациях образования Казахстана, реализующих общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования, оценивание определяется как процесс соотнесения реально достигнутых обучающимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе выработанных критериев.

Оценивание – это основное средство измерения достижений и диагностики проблем обучения, осуществления обратной связи, оповещения участников образовательного процесса (обучающихся класса, учителей, родителей и государства) о состоянии, проблемах и достижениях образования [34].

Система оценивания учебных достижений обучающихся – это система оценивания качества освоения образовательных программ (достижения обучающимися планируемых образовательных результатов), важнейший элемент образовательного процесса.

Успешно внедренное обновление содержания среднего образования в Казахстане обусловило изменения в контрольно-оценочной деятельности педагога и одной из его особенностей стало критериальное оценивание учебных достижений обучающихся, при котором успеваемость обучающегося оценивается в соответствии с набором заранее определенных критериев оценивания (понятие, введенное Робертом Юджином Глейзером, 1963).

Критериальное оценивание – это оценивание по критериям, то есть оценка, складывающаяся из составляющих (критериев), которые отражают достижения обучающихся по разным направлениям развития их учебно-познавательной компетентности и имеет следующие функции (Таблица 10) [34]:

Таблица 10. Функции критериального оценивания

№	Функции	Содержание
1	нормативная	с одной стороны, фиксирование достижений конкретного обучающегося относительно утвержденного государством эталона с тем, чтобы для него наступили все правовые последствия, соответствующие успешности его обучения и окончания им учебного заведения, а с другой стороны - административное отслеживание успеваемости отдельных обучающихся, школьных классов, уровня их подготовки и качества работы педагога

2	диагностическая	определение актуального уровня знаний и умений учащихся, оценка степени усвоения учебной программы, а также уровня сформированности компетентностей
3	обучающая	повышение мотивации и индивидуализация темпа обучения
4	организующая	совершенствование организации учебного процесса за счет подбора оптимальных форм, методов и средств обучения
5	воспитывающая	выработка структуры ценностных ориентаций
6	ориентирующая	определение путей улучшения результатов
7	информационная	основа для получения сведений о качестве своей работы, педагогу – о прогрессе обучающихся, родителям и сообществу – о степени достижений результатов обучения
8	обратная связь	получение информации о своих успехах и неудачах Неудовлетворительные промежуточные результаты работы воспринимаются как рекомендации для улучшения собственных результатов.

Критерии определяются задачами обучения и представляют собой перечень различных видов деятельности обучающегося, которую он осуществляет в ходе работы и должен в совершенстве освоить в результате работы. Уровни достижения обучающегося по каждому критерию последовательно показывают все шаги по достижению наилучшего результата и оцениваются определенным количеством баллов.

Задачами критериального оценивания являются:

- расширить возможности и функции оценивания в учебном процессе;
- создать условия для постоянного самосовершенствования обучающихся;
- содействовать формированию единых стандартов, качественных механизмов оценивания;
- предоставлять объективную, непрерывную и достоверную информацию.

Критериальное оценивание разработано на принципе взаимосвязи между преподаванием, оцениванием и обучением. Система критериального оценивания строится на основе следующих принципов, указанных в Таблице 11[35]:

Таблица 11. Принципы критериального оценивания

№	Принципы	Содержание
1	Взаимосвязь обучения и оценивания	параметры измерения определяются требованиями ГОСО и учебных программ к результатам обучения и воспитания.
2	Значимость	акцент на оценивании наиболее значительных результатов обучения и деятельности обучающихся.
3	Объективность и справедливость	осуществление тщательного подбора конкретных критериев оценки, которая не должна быть инструментом (или результатом) давления.
4	Адекватность	соответствие оценки знаний, умений, навыков, ценностей, компетентностей целям и результатам обучения.
5	Интегрированность	оценивание осуществляется как составная часть процесса обучения.

6	Открытость и гласность	критерии и стратегии оценивания сообщаются обучающимся заранее; обучающиеся участвуют в разработке критериев оценки.
7	Надежность	степень надежности определяется коэффициентом надежности (корреляционный коэффициент), который показывает, в какой мере совпадают результаты измерений, проведенных в одинаковых условиях.
8	Эффективность	способность к реализации целей и планов с определёнными требованиями – временем, затратами, степенью достижения цели.
9	Валидность	валидность измерения показывает то, что данная методика позволяет измерять действительно требуемые критерии (характеристики) исследуемого педагогического явления.
10	Систематичность и системность	Процедуры оценивания осуществляются последовательно и периодически.
11	Всесторонность	Задача формирования функциональной грамотности требует измерения результатов по освоению содержания предмета, сформированности ключевых компетенций.
12	Доброжелательность	Создание ситуации партнерских отношений между педагогом и обучающимся, стимулирующих к росту достижений; направленность на развитие и поддержку обучающихся.
13	Непрерывность	Оценивание является непрерывным процессом, позволяющим своевременно и систематически отслеживать прогресс учебных достижений обучающихся.

Критериальная система оценивания включает в себя формативное оценивание и суммативное оценивание.

Формативное оценивание является неотъемлемой частью процесса обучения и проводится регулярно педагогом в течение четверти. Формативное оценивание обеспечивает непрерывную обратную связь между обучающимся и педагогом без выставления баллов и оценок. При формативном оценивании обучающийся имеет право на ошибку и ее исправление. Это позволяет определить возможности обучающегося, выявить трудности, помочь в достижении наилучших результатов, своевременно корректировать учебный процесс.

Суммативное оценивание проводится для предоставления педагогам, обучающимся и родителям информации о прогрессе обучающихся по завершении разделов/сквозных тем учебных программ и определенного учебного периода (четверть/триместр, учебный год, уровень среднего образования) с выставлением баллов и оценок. Это позволяет определять и фиксировать уровень усвоения содержания учебной программы за определенный период.

Результаты формативного и суммативного оценивания используются педагогами для планирования учебного процесса, рефлексии и улучшения собственной практики преподавания.

Формативное оценивание является процессом, который оказывает непосредственное влияние на рост и развитие учебных достижений и обеспечивает обратную связь между педагогом и обучающимся.

Задачами формативного оценивания являются:

- определение и представление обучающимся целей обучения и критериев оценивания;
- создание среды для продуктивного коллаборативного обучения (обучение в сотрудничестве), которое поможет выявить доказательства того, что и на каком уровне достиг обучающийся;
- обеспечение конструктивной обратной связи, способствующей развитию обучающихся;
- вовлечение обучающихся в качестве источника взаимного обучения друг друга;
- позиционирование обучающихся как «создателей» своего обучения.

Каждый педагог самостоятельно определяет собственную практику формативного оценивания и несет ответственность за ее результаты. Процесс формативного оценивания в деятельности педагога требует реализации следующих этапов:

- планирование и организация формативного оценивания;
- выбор методов формативного оценивания;
- анализ результатов формативного оценивания;
- предоставление обратной связи [36].

Суммативное оценивание за раздел/сквозную тему проводится по завершении раздела или сквозной темы согласно учебным программам и учебным планам. Задача суммативного оценивания за раздел/сквозную тему – зафиксировать промежуточный результат, т.е. текущие учебные достижения обучающегося. В результате данного вида суммативного оценивания обучающимся выставляются баллы, которые учитываются при выставлении оценок за четверть.

Педагог самостоятельно определяет, в какой форме (контрольная, практическая или творческая работа, проект, устный опрос, эссе и др.) и на каком уроке проводится суммативное оценивание за раздел [36].

Применительно к обучению учебного предмета «Иностранный язык» оценивание - это определение уровня владения языком, достигнутого обучающимися за определенный период обучения. Целевая установка действующей программы для учебных организаций требует от обучающихся не только знания языкового материала, но и владения речевой деятельностью. Следовательно, объектами контроля выступают навыки и умения речевой деятельности, уровень овладения которыми позволяет совершать иноязычную речевую деятельность. Они отличаются на начальном, основном и старшем этапах обучения. Усвоение языкового материала (речевых навыков) включает в себя умение пользоваться лексическими и грамматическими единицами, а также произносительные навыки.

Оценивание уровня языковой компетенции обучающегося включает умение пользоваться приобретенными знаниями и навыками в различных ситуациях общения в таких видах речевой деятельности, как говорение, аудирование, чтение и письмо. Таким образом, в процессе контроля

проверяется способность пользоваться языком как средством общения в заданных программой ситуациях, т.е. уровень языковой компетенции.

Согласно технологии критериального оценивания, анализ достижений обучающегося проводится на основе предписанных программой критериев. Критерии соответствуют указанным видам речевой деятельности, так как формирование языковой компетенции предполагает развитие в равной степени всех составляющих для свободного, выразительного и грамотного общения.

Система критериального оценивания образовательных достижений обучающихся четко привязывается к планируемым результатам [36].

При оценке личностных результатов диагностируется сформированность внутренней позиции обучающегося, которая проявляется в эмоционально-ценностных отношениях к себе и окружающему миру. В повседневном образовательном процессе оценка личностных результатов необходима. Педагог не может оставить без внимания и оценки нравственные или, наоборот, безнравственные суждения, поступки обучающегося. Оценка (но не отметка) проявляется в словесной характеристике типа «you are right», «your choice is correct» и т.п. В процессе оценивания обучающийся становится в позицию нравственного выбора в той или иной ситуации. При этом следует помнить, что такая оценка должна проходить «в форме, не представляющей угрозу личности, психологической безопасности и эмоциональному статусу обучающихся».

Основным объектом оценки метапредметных результатов служит сформированность ряда регулятивных, коммуникативных и познавательных универсальных действий, таких как способность принимать и сохранять учебную цель, умение осуществлять информационный поиск и др. на уроках можно проверить и такие компетенции, которые трудно (или невозможно) проверить в ходе стандартизированной итоговой проверочной работы. Например, такие умения как, взаимодействие с партнером, стремление учитывать и координировать различные мнения и позиции в сотрудничестве и др.

Предметные результаты, кроме некоторых личностных компетенций, содержат предметные знания и систему формируемых предметных действий.

В системе предметных знаний выделяют опорные знания (знания, освоение которых необходимо для текущего и последующего успешного обучения) и знания, дополняющие, расширяющие или углубляющие опорную систему знаний, а также служащие пропедевтикой для последующего изучения курса.

Однако, при оценке предметных результатов основную ценность представляют не собственно знания и способность воспроизводить их в стандартных учебных ситуациях, а способность использовать эти знания при решении учебно-познавательных и учебно-практических задач. Иными словами, объектом оценки являются не столько знания, сколько действия, выполняемые учащимися с предметным содержанием, в данном случае (с содержанием курса иностранного языка).

В основе многих предметных действий лежат универсальные действия, и прежде всего познавательные: использование знаково-символических средств; моделирование; сравнение, группировка и классификация объектов [37].

По традиционной системе оценивания образовательных достижений далеко не всегда принималась во внимание их динамика. В системе критериального оценивания динамике образовательных достижений обучающихся (индивидуальному прогрессу) уделяется большое внимание.

Таким образом, в качестве объектов оценивания образовательных достижений обучающихся выступают компетенции, относящиеся к личностным, метапредметным, предметным результатам образования, а также динамика образовательных достижений (прогресс).

В научной теории среди составляющих языковой компетенции обучающихся выделяют мотивационный, когнитивный и деятельностный компоненты, которые обычно рассматриваются в единстве, в связи с чем возникает необходимость комплексного оценивания сформированности языковой компетенции. С другой стороны, компетенция проявляется в деятельности, поэтому оценивание уровня сформированности языковой компетенции следует проводить в процессе решения обучающимися проблемно-поисковых ситуаций, учебных и практически ориентированных задач. Количество и содержание уровней компетенции при этом будет определять специфику заданий, которые позволили бы оценить достижение обучающимся каждого из уровней [38].

Система критериального оценивания достижения планируемых результатов по учебному предмету «Иностранный язык» реализует следующие основные подходы, указанные в Таблице 12:

Таблица 12. Критериальное оценивание языковых компетенций: подходы

№	Подходы	Содержание
1	Компетентностный подход	- знания и умения выступают не сами по себе, а как показатели сформированности языковых компетенций обучающегося. Причем индикатором будет результат его деятельности: сумел/не сумел решить поставленную перед ним задачу. Субъектом оценивания может быть педагог, однокласник и сам обучающийся. Способность к самооценке – это необходимое условие и признак компетентности в данной области.
2	Личностно-ориентированный подход	включает учет и развитие потенциальных возможностей личности каждого обучающегося посредством использования разноуровневой дифференцированной шкалы оценивания учебных достижений. В центре оценивания, согласно личностно-ориентированному подходу, находится сам обучающийся, его мотивы, цели, неповторимый психологический склад. Обучающийся получает возможность продемонстрировать свою языковую

		компетенцию и определить то, над чем ему необходимо работать в дальнейшем, а педагог получает информацию, необходимую для того, чтобы помочь обучающемуся достичь более глубокого понимания учебного содержания и стать независимыми в обучении;
3	Системно-деятельностный подход	проявляется в оценке способности обучающегося к решению учебно-познавательных и учебно-практических задач. Он обеспечивается содержанием и критериями оценки, в качестве которых выступают планируемые результаты обучения, выраженные в деятельностной форме.
4	Уровневый подход	- сформированность языковых компетенций служит важнейшей основой для организации индивидуальной работы с обучающимися. Он реализуется за счет фиксации различных уровней достижения обучающимися планируемых результатов: базового уровня и уровней выше и ниже базового. Достижение базового уровня свидетельствует о способности обучающихся решать типовые учебные задачи, целенаправленно отрабатываемые со всеми обучающимися в ходе учебного процесса. Овладение базовым уровнем является достаточным для продолжения обучения и усвоения последующего материала.

Педагогические условия, реализующие названные подходы, включают такие аспекты как:

- использование для оценивания учебных достижений объективных и лично-значимых критериев, устанавливаемых по доступным и понятным обучающимся показателям, описанным в деятельностной форме;
- применение в процессе оценки заданий разных уровней и типов, соответствующих выделенным показателям;
- обеспечение реального выбора индивидуального уровня учебных достижений [39].

Реализация названных условий при критериальном оценивании способствует раскрепощению обучающегося, повышению уровня его познавательной активности, учебной мотивации, сохранению эмоциональной уравновешенности и уверенности в собственных возможностях.

Такой многоаспектный подход критериального оценивания позволяет проследить динамику формирования языковой компетенции обучающихся и обеспечивает взаимоусиливающий эффект в процессе обучения, заставляет обучающихся и педагога мыслить критически и систематизированно, анализировать информацию, осознать собственные ошибки и сделать все, чтобы избегать их впредь и достигать поставленных целей.

3 МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО КРИТЕРИАЛЬНОМУ ОЦЕНИВАНИЮ ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПО ВТОРЫМ (Я2) ЯЗЫКАМ

В основу оценочной деятельности педагога, преподающего второй язык, (Я2) ложится коммуникативное развитие обучающихся, так как только посредством этого развития возможно дальнейшее продвижение обучающегося.

Оценивание дает возможность:

- ✓ устанавливать, что знают и понимают обучающиеся на русском языке;
- ✓ отслеживать индивидуальный прогресс обучающихся;
- ✓ обеспечивать обратную связь для учителей, обучающихся и родителей;
- ✓ отслеживать эффективность реализуемой учебной программы.

Система оценивания позволяет:

- ✓ обучающимся – обрести уверенность в возможности успешного обучения,
- ✓ родителям – отслеживать процесс обучения и развития своего ребенка,
- ✓ учителям – выносить суждения об эффективности программы обучения, а также об индивидуальном прогрессе каждого ребенка и достижениях обучающихся [40].

Критериальное оценивание – это процесс соотнесения реально достигнутых обучающимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе четко выработанных критериев. Целью критериального оценивания является получение объективной информации о результатах обучения обучающихся на основе критериев оценивания и предоставление ее всем заинтересованным участникам для дальнейшего совершенствования учебного процесса.

Педагог должен проводить оценивание в соответствии с нормативными правовыми актами и с методическими материалами, разработанными в помощь педагогам, родителям и обучающимся:

- приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 14 июня 2018 года № 272 «О внесении изменений и дополнений в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года;
- № 125 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся»;
- Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях организации образовательного процесса в общеобразовательных школах Республики Казахстан в 2020-2021 учебном году»;
- Инструкция по процедурам критериального оценивания и документированию для средней школы в рамках обновления содержания образования;
- Руководство по критериальному оцениванию для педагогов начальной школы;

- Руководство по критериальному оцениванию для педагогов основной и общей средней школы: учебно-методическое пособие;
- сборники заданий по формативному оцениванию в разрезе классов, предметов и языков;
- сборники заданий по суммативному оцениванию в разрезе классов, предметов и языков;
- Методические рекомендации по суммативному оцениванию в разрезе классов, предметов и языков.

Методические разработки можно найти на сайтах: nao.kz, smk.edu.kz.

Правила технологии «Оцениваем»

Правило 1. Что оцениваем? «Оцениваться может любое, особенно успешное действие (а фиксируется отметкой только демонстрация умения по применению знания (решение задачи)». Оценка - словесная характеристика результатов действия (можно за любое действие обучающегося).

Отметка – фиксация результата оценивания в виде знака из принятой системы (только за решение продуктивной задачи – каждой в отдельности)

Пример: Обучающимся объявляется: общая активность на уроке достойна оценки «молодец», но отметка может быть выставлена только за решение одной задачи от начала до конца.

Правило 2. Кто оценивает? «На уроке обучающийся сам по алгоритму самооценивания определяет свою оценку отметку, когда показывает выполненное задание. Педагог имеет право поправить оценки и отметку, если докажет, что обучающийся завысил или занизил её. После уроков за письменные задания оценку и отметку определяет педагог. Обучающийся сам имеет право поправить эту оценку и отметку, если докажет (используя алгоритм самооценки), что она завышена или занижена.

Правило 3. Сколько ставить отметок? «За каждую учебную задачу или группу заданий-задач, показывающих овладение отдельным умением, ставится своя отдельная отметка». Пример: На уроке обучающийся дважды предъявлял решение двух разных задач – за урок он получает две разные отметки (они могут быть выставлены в журнал на один день, на два дня в рамках общей темы).

Правило 4. Где накапливать оценки? В таблицах результатов образования (предметных, метапредметных и личностных) (+ в портфеле достижений)! Таблицы результатов образования – составляются из перечня действий (умений), которыми должен и может овладеть обучающийся.

Правило 5. Как различать уровни оценок? (по уровням успешности)

Необходимый уровень (базовый) – решение простой типовой задачи, подобной тем, что решали уже много раз, где требовалось применить сформированные умения и усвоенные знания. Это «хорошо, но не отлично». Повышенный уровень (программный) – решение нестандартной задачи, где потребовалось либо применить знания по новой, изучаемой в данный момент теме, либо «старые» знания и умения, но в новой, непривычной ситуации. Это уровень функциональной грамотности – «отлично». Максимальный уровень (Необязательный) – решение «сверхзадачи» по неизученному материалу, когда

потребовались либо самостоятельно добытые вне уроков знания, либо новые самостоятельно усвоенные умения. Этот уровень демонстрирует исключительные успехи отдельных обучающихся по отдельным темам – сверх школьных требований, «превосходно». Уровень успешности – это оценка, которая может быть переведена в отметку по любой балльной шкале.

Правило 6. Отказ от отметки и пересдачи.

За задачи, решенные при изучении новой темы, отметка ставится только по желанию обучающегося, так как он еще овладевает умениями и знаниями темы и имеет право на ошибку. За каждую задачу проверочной (контрольной) работы по итогам темы отметка ставится всем обучающимся, так как каждый должен показать, как он овладел умениями и знаниями темы. обучающийся не может отказаться от выставления этой отметки, но имеет право пересдать (хотя бы один раз) не устраивающую его отметку.

Использование правила «Пересдачи».

- 1 шаг: Заранее оговорить с обучающимися порядок реализации их права на пересдачу

- 2 шаг: На уроке после контрольной работы педагог раздает обучающимся их работы со своими отметками

- 3 шаг: Педагог кратко разбирает наиболее типичные ошибки, но обязательно без указания тех обучающихся, которые их совершили.

- 4 шаг: обучающиеся просматривают свои работы. Могут аргументировано оспорить выставленную учителем отметку (см. правило самооценки). Осмысливают, что именно у них получилось не так (если были ошибки).

- 5 шаг: Педагог напоминает: «Кто не присутствовал или не справился с каким-либо заданием (кружок без отметки) – должны их пересдать!». Педагог спрашивает: «Кого не устраивает уровень, который вы продемонстрировали в данной работе, кто хочет воспользоваться правом пересдачи?». Каждый обучающийся принимает решение – будет он пересдавать какую-то задачу из контрольной работы или нет. Педагог объявляет или напоминает принятые сроки и порядок пересдач.

Правило 7. Как определять итоговые оценки и отметки? Предметные четвертные оценки/отметки определяются по таблицам предметных результатов (среднее арифм. баллов), Итоговая оценка за образовательную ступень – на основе всех результатов:

- накопленных обучающимся в портфеле достижений.

- итоговой диагностики предметных и метапредметных результатов.=
Важно помнить, что оценка должна быть проявлением чуткости и доброжелательности. Незнание - это не порок, а стимул к познанию, поэтому необходимо стимулировать обучающегося к познанию через похвалу, одобрение, поддержку, создание ситуации успеха [41].

Оценивание с использованием критериев позволяет сделать данный процесс прозрачным и понятным для всех участников образовательного процесса. Критерии способствуют объективации оценивания. Самый эффективный способ оценивания – это составление критериев оценивания

совместно с детьми. Это не только мотивирует обучающихся, но и способствует развитию понимания того, чему им нужно научиться, осознать свои сильные и слабые стороны. Совместная разработка критериев позволяет сформировать у обучающихся позитивное отношение к оцениванию и повысить их ответственность за достижение результата.

Критерии оценивания на уроках русского языка (Я2)

Для определения уровня знаний по русскому языку учитываются следующие критерии оценивания:

- полнота и правильность – это правильный, точный ответ;
- правильный, но неполный или неточный ответ;
- неправильный ответ;
- нет ответа.

При выставлении отметок учитывается классификация ошибок и их качество:

- грубые ошибки;
- однотипные ошибки;
- негрубые ошибки;
- недочеты.

Успешность освоения учебных программ обучающихся 2-11 классов оценивается по 5-бальной системе: «5» - отлично, «4» - хорошо, «3» - удовлетворительно, «2» - неудовлетворительно.

Оценивание по учебному предмету «Русский язык и литература» осуществляется с учётом навыков по видам речевой деятельности: слушание, чтение, письмо, говорение.

При выставлении отметок необходимо соблюдать: объективность оценки результатов; единство требований ко всем школьникам.

Для выставления объективных отметок используются следующие формы контроля:

- текущий контроль (осуществляется учителями на протяжении всего учебного года и осуществляет проверку знаний обучающихся в соответствии с учебной программой);
- промежуточный контроль (промежуточная аттестация обучающихся в конце учебного года для диагностики уровня усвоения образовательных программ);
- итоговый контроль (итоговая аттестация обучающихся 9, 11 классов в форме ЕНТ). При разработке критериев оценки важно всегда помнить о целях и содержании урока. Например, при составлении диалогов по заданной теме совместно с обучающимися можно предложить следующие критерии:

1. Произношение и интонация.

2. Соблюдение грамматических норм.

3. Умение спонтанно реагировать на реплики друг друга («живой» диалог). При ответах обучающихся постоянно акцентируется внимание на критериях. Это удобно и при выставлении отметок за выполнение задания, так как критерии были сформулированы четко, и ребятам было понятно, что от них требуется. За письменные работы (контрольные работы, тестовые работы,

словарные диктанты) оценка вычисляется исходя из процента правильных ответов:

Виды работ	Оценка «3»	Оценка «4»	Оценка «5»
Контрольные работы	От 50% до 69%	От 70% до 90%	От 91% до 100%
Тестовые работы, словарные диктанты	От 60% до 74%	От 75% до 94%	От 95% до 100%

Творческие письменные работы (письма, разные виды сочинений, эссе, проектные работы, в т.ч. в группах) оцениваются по следующим критериям:

- Содержание (соблюдение объема работы, соответствие теме).
- Организация работы (логичность высказывания).
- Лексика (словарный запас соответствует поставленной задаче).
- Грамматика (использование разнообразных грамматических конструкций).
- Орфография и пунктуация (отсутствие орфографических ошибок, соблюдение главных правил пунктуации).

Устные ответы оцениваются по пяти критериям:

Содержание (соблюдение объема высказывания, соответствие теме);

Взаимодействие с собеседником (умение логично и связно вести беседу, соблюдать очередность при обмене репликами);

Лексика (словарный запас соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения языку);

Грамматика (использование разнообразных грамматических конструкций в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку);

Произношение (правильное произнесение звуков изучаемого языка, правильная постановка ударения в словах).

Рассмотрим средства оценивания учебных достижений обучающихся при обучении вторым (Я2) языкам.

Для сбора данных об успеваемости и прогрессе в обучении в течение учебного года, как указывали выше, осуществляются два вида оценивания: формативное оценивание и суммативное оценивание. Суммативное оценивание включает процедуры суммативного оценивания за раздел/сквозную тему, четверть и уровень среднего образования.

Одним из инструментов оценивания является формативное оценивание, или оценивание для обучения. Этот вид оценивания учебных достижений обучающихся является целенаправленным непрерывным процессом наблюдения за знанием обучающегося. Это - «неформальное», безотметочное оценивание. Оно основывается на оценивании в соответствии с критериями и предполагает обратную связь. «Если результаты оценки используются в целях улучшения процесса обучения с учетом выявленных потребностей, оценка становится «формативной (формирующей)» [42]. При таком подходе меняется

роль педагога, учебный процесс строится на основе сотрудничества между его участниками. Оценка осуществляется непрерывно, оценивается сам процесс движения к результату. Часть полномочий переходит к обучающемуся [41].

Целью формативного оценивания является корректировка деятельности педагога и обучающихся в процессе обучения. Корректировка деятельности предполагает постановку задач педагогом или совместно с обучающимися для улучшения результатов обучения.

При использовании критериального подхода инструментом оценивания являются критерии, их градация или рубрики, а не педагог и его мнение. Оценивается не обучающийся, а его работа. А при оценивании работы акцент делается на ее положительные стороны, а не недостатки.

Особенности техник формативного оценивания в том, что используются аналитические инструменты и приемы для измерений уровня усвоения, прогресса обучающихся в процессе познания. Результаты такого оценивания можно применять для выработки рекомендаций по улучшению обучения и учения.

Педагогам рекомендуется использовать разнообразные методы и средства для оценивания того, как обучающиеся формулируют, анализируют, обобщают информацию, и на основании полученных результатов оценивания корректировать преподавание.

Техники формативного оценивания:

«Трехминутное эссе». Обучающимся предлагается ответить на один из предложенных вопросов:

1) Что, по вашему мнению, было наиболее важным из того, что вы узнали сегодня?

2) Какой вопрос вам запомнился?

3) Что для вас было наиболее трудным, непонятным сегодня?

Педагог собирает ответы, анализирует их и в случае обнаружения проблемных моментов корректирует свою деятельность на следующем уроке.

«Письменная обратная связь (письменная обратная связь)». После проверки письменной работы педагог не выставляет отметку, а делает корректирующие записи, используя различные символы и цвета. Например, правильные ответы отмечаются галочкой зеленого цвета, в местах, где есть ошибки, делаются отметки красным цветом, а на полях пишутся рекомендации учителя по улучшению работы. Далее оговариваются конкретные сроки сдачи усовершенствованной работы. Однако использовать эту технику можно только для промежуточных проверочных работ.

«Словесная оценка (устная обратная связь)». Самый распространенный вид оценки. Педагог похвалил обучающегося за хорошее выполнение упражнения и, таким образом, провел устную обратную связь, соответственно, обучающийся может понять, что данный материал или информацию он успешно освоил. Педагог указал обучающемуся на ошибки в выполнении упражнения. Он не поставил за работу никакой отметки, но оценил ее. В результате обучающийся может судить о том, что ему необходимо сделать для достижения более высоких результатов.

«Самооценивание». Процесс, в ходе которого обучающиеся собирают информацию о своем учении, анализируют ее и делают выводы о своем прогрессе. Обязательное условие проведения самооценивания – наличие критериев оценивания работы, с которыми обучающиеся должны быть ознакомлены в начале изучения темы и до начала выполнения работы. Одним из приемов является лист самооценки с вопросами, которые заставляют обучающихся анализировать свою работу в течение урока, изучения темы.

«Взаимооценивание». Оценка работы одноклассниками – это полноценный обучающий прием оценивания. Взаимооценивание дает обучающимся возможность закреплять пройденный материал посредством оценивания работ друг друга. Оценивая работы других обучающихся, ребята отмечают их сильные и слабые стороны.

Техника «Две звезды и желание» применяется, например, при оценивании творческих работ, эссе и др. Проверая работу своего одноклассника, обучающемуся необходимо прокомментировать ее: определить два положительных момента и отметить их звездочкой (две звезды), и один момент, который требует доработки (желание). Каждый обучающийся получает свою работу с комментариями, для доработки «желаний» им предоставляется определенное время (например, 2-3 дня). Следующую проверку проводит педагог и выставляет отметку.

Техника «Сигналы рукой» или «Светофор». Педагог просит обучающихся показывать сигналы, обозначающие понимание или непонимание материала. Предварительно следует договориться с обучающимися об использовании этих сигналов:

Я понимаю ___ и могу объяснить (большой палец руки направлен вверх)

Я все еще не понимаю ___ (большой палец руки направлен в сторону)

Я не совсем уверен в _____ (помахать рукой)

Посмотрев на сигналы, педагог опрашивает обучающихся каждой группы. По итогам полученных ответов он принимает решение о повторном изучении, закреплении темы или продолжении изучения материала по программе. То же самое можно проделывать, держа в руках карточки трех цветов.

Техника «Светофор». У каждого обучающегося имеются карточки трех цветов светофора. Педагог просит обучающихся показывать карточками сигналы, обозначающие их понимание или непонимание материала, затем он просит обучающихся ответить на вопросы. К обучающимся, которые подняли зеленые карточки: «Что вы поняли?». К обучающимся, кто поднял желтые или красные карточки: «Что вам непонятно?». Итоги полученных ответов дают также, как и при использовании техники «Сигналы рукой» возможность педагогу принять решение о повторном изучении материала, закреплении темы или продолжении изучения материала по программе.

Техника «Измерение Температуры». Данный метод используется для выявления того, насколько обучающиеся правильно выполняют задание. Для этого деятельность обучающихся останавливается, и педагог задает вопрос: «Что мы делаем?» Ответив на этот вопрос, обучающиеся предоставляют

информацию об уровне понимания сути задания или процесса его выполнения. Это можно проводить не с каждым обучающимся, а выборочно, т.к. те, кому непонятно само задание, проговорив его, начинают понимать суть.

Техника «Внутренний и внешний круг». Обучающиеся образуют два круга: внутренний и внешний. Они стоят лицом друг к другу и задают друг другу вопросы по пройденной теме. Обучающиеся из внешнего круга передвигаются и создают новые пары. Продолжается та же работа с вопросами. Эту технику можно использовать и тогда, когда обучающиеся не встают с мест: выбирается пара, внутри которой должен произойти диалог по изученной теме, на следующем уроке можно сделать то же самое с другими обучающимися.

Техника «Речевые образцы (подсказки)». Здесь педагог периодически дает обучающимся речевые образцы (выражения, подсказки), помогающие строить ответ. Например: *Основной идеей (принципом или процессом) является _____, потому что _____* и т.д.

Техника «Трехминутная пауза». Педагог предоставляет обучающимся трехминутную паузу, которая дает им возможность обдумать понятия, идеи урока, связать с предыдущим материалом, знаниями и опытом, а также выяснить непонятные моменты.

Я изменил свое отношение к.....

Я узнал больше о .....

Я удивился тому, что.....

Я почувствовал ...

Техника «Обобщение в одном предложении». Педагог просит обучающихся обобщить изученную тему в одном предложении, которое отвечало бы на вопросы «кто? что? где? когда? почему? и как?».

Техника «Обобщение в одном слове» Обучающимся дается задание: «Выберите (подберите) слово. Которое наиболее точно обобщает тему». Предлагаемые техники формативного оценивания мы считаем эффективными в преподавании русского языка как неродного (Я2).

Следующим инструментом критериального оценивания является суммативное оценивание.

Суммативное оценивание – вид оценивания, который проводится по завершении определенного учебного периода (четверть, триместр, учебный год), а также изучения разделов в соответствии с учебной программой.

Планирование и организация суммативного оценивания за раздел/сквозную тему проводится согласно инструктивным документам. По русскому языку и литературе суммативное оценивание за раздел проводится два раза в четверти. В каждом суммативном оценивании за раздел проверяется виды речевой деятельности (говорение, слушание, чтение, письмо). При этом навык говорения рекомендуется оценивать во время суммативного оценивания за первый раздел. Оценивание навыка говорения можно проводить на уроках в течение недели, в которую запланировано проведение суммативного оценивания. Предполагается, что ответ каждого обучающегося может занимать от 1 до 5 минут. Время на выполнение суммативного оценивания за раздел

определяется педагогом с учетом включенных заданий и в среднем затрачиваемого времени на их выполнение.

Суммативное оценивание за раздел/сквозную тему рекомендуется организовать так, чтобы оно занимало от 20-30 минут. Форма проведения суммативное оценивание за раздел/сквозную тему (контрольная, практическая или творческая работа, проект, устный опрос, эссе), урок проведения СОР и время на выполнение СОР не регламентируются.

Разработка заданий суммативного оценивания за разделы/сквозные темы осуществляется учителем с учетом содержания и уровня сложности пройденного программного материала. Задания должны соответствовать целям обучения, критериям оценивания и уровням мыслительных навыков.

Цели обучения, представленные в учебной программе, позволяют определять содержание суммативной работы. В содержание суммативной работы за раздел/сквозную тему рекомендуется включать те цели обучения, которые позволят продемонстрировать достигнутый уровень знаний и навыков по изученному разделу.

При определении содержания и составлении заданий для суммативного оценивания за раздел/сквозную тему можно использовать образцы, предложенные в данных методических рекомендациях по суммативному оцениванию. Кроме этого, педагогу предоставляется возможность самостоятельно разработать инструменты оценивания. Для этого предлагается следующий алгоритм:

изучить учебную программу и цели обучения за раздел/сквозную тему;

определить критерии оценивания в соответствии с целями обучения, которые будут проверяться в суммативном оценивании, и соотнести их с уровнями мыслительных навыков;

составить одно или несколько заданий, охватывающих содержание целей обучения, проверяемые критерии и соответствующий уровень мыслительных навыков;

составить дескрипторы к каждому заданию;

составить рубрики (описание уровней в соответствии с критериями оценивания) к суммативному оцениванию за раздел/сквозную тему для предоставления результатов суммативного оценивания обучающимся и их родителям.

Рекомендуется проводить анализ результатов суммативного оценивания за раздел/сквозную тему. Такой анализ позволит определить уровни учебных достижений класса и предоставить обучающимся своевременную обратную связь. Кроме того, педагог может при необходимости пересмотреть планы уроков, задания и методы дальнейших процедур формативного и суммативного оценивания.

В целом анализ результатов суммативного оценивания за раздел/сквозную тему проводится для своевременного выявления и устранения пробелов в обучении обучающихся. Как известно, большая часть обучающихся начинают и продолжают свое обучение с определенным набором пробелов, различных по характеру, количеству, качеству и др. Для выявления пробелов

учителю необходимо составлять/подбирать качественные (валидные) задания, планировать процесс суммативного оценивания за раздел/сквозную тему на уроке так, чтобы способствовать своевременной диагностике уровня освоения материала каждым обучающимся. При этом необходимо с осторожностью относиться к поспешным выводам при рассмотрении пробелов и предоставлении рекомендаций. Выводы не могут основываться на результате только одной небольшой задачи или единичного наблюдения. Необходимо помнить, что обучение это процесс, который происходит в головах у обучающихся, который бывает трудно интерпретировать и спрогнозировать, поэтому для правильного формулирования заключения (оценочного суждения) требуются очень надежное и валидное основание.

В процессах суммативного оценивания за раздел/сквозную тему для выявления пробелов в обучении очень важно определить не только в чем именно у обучающихся трудности, но и то, какого характера они и почему возникли. Для устранения пробелов в обучении обучающихся необходимо уметь предоставлять конструктивную обратную связь по итогам суммативного оценивания за раздел/сквозную тему и предпринимать действия, как со стороны педагога (корректирование процесса преподавания), так и обучающихся (дополнительное и/или самостоятельное обучение), направленные на восполнение знаний и навыков [43].

Результаты выполненной работы по суммативному оцениванию за раздел/сквозную тему должны быть понятными для обучающегося и мотивировать его к дальнейшему обучению. Обратная связь должна содержать информацию о достигнутом уровне учебных достижений обучающихся. Форму информирования обучающихся и родителей педагог определяет самостоятельно. Рекомендуется предоставлять данную информацию в форме рубрики. Рубрика составляется по итогам суммативного оценивания за раздел/сквозную тему и отражает уровень учебных достижений в разрезе каждого критерия. При ознакомлении обучающихся с результатами суммативного оценивания за раздел/сквозную тему можно предоставить работу обучающегося и рубрику с пометками об его уровне учебных достижений.

Национальной академией образования имени И.Алтынсарина разработаны материалы по критериальному оцениванию языковых компетенций по вторым (Я2) языкам на основе систематизации успешных практик педагогов, работающих в организациях образования всех типов в Республике Казахстан и преподающих учебный предмет «Русский язык и литература» в качестве неродного – Я2.

Далее в приложении представлены материалы по формативному и суммативному оцениванию учебных достижений обучающихся организаций среднего образования Республики Казахстан из опыта учителей русского языка и литературы классов с нерусским языком обучения (Образцы заданий для формативного и суммативного оценивания, разработанные учителем русского языка и литературы КГУ "Казахская классическая гимназия №45 имени Б. Момышулы" отдела образования акимата города Тараз З.К. Ахмедовой).

Предложенные задания для проведению суммативного оценивания по учебному предмету «Русский язык и литература» 10 класс (с нерусским языком обучения) представлены с учетом возрастных особенностей обучающихся. Задания для проведения суммативного оценивания за раздел/сквозную тему предлагаются с критериями оценивания, дескрипторами и баллами, которые были апробированы на практике среди обучающихся 10 классов с казахским языком обучения.

Данные задания актуальны, т.к. при планировании суммативного оценивания необходимо развивать у педагогов умение составлять критерии оценивания, отражающие цели обучения, и умение соотносить их с соответствующим уровнем мыслительных навыков. Представленные задания для суммативного оценивания способствуют развитию практических навыков педагогов при составлении заданий за раздел.

При составлении заданий был учтен главный принцип оценивания – надежность и достоверность. Надежность предполагает степень предоставления подлинной и исчерпывающей информации об успеваемости обучающегося; достоверность требует необходимости оценивания всего, что может являться важным и принципиальным для оценки.

Учебные задания для оценивания достижений обучающихся включают пройденные (изученные) цели обучения. Очень важно точно сформулировать и постоянно помнить о целях обучения, именно на их основе создается эффективное и значимое практическое задание [44].

ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ ДЛЯ СУММАТИВНОГО И ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЛЯ 9, 10 КЛАССОВ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ (Я2)

Образцы заданий для суммативного оценивания за раздел (СОР) для 9 класса Раздел 1. «Культура народов мира»

Подраздел	Слушание Говорение
Цель обучения	9.1.4.1 определять основную мысль текста, учитывать структуру текста. 9.2.5.1 участвовать в дискуссии по предложенной проблеме, синтезировать различные точки зрения и формулируя пути решения проблемы.
Критерий оценивания	Определяет основную мысль текста Определяет структурные части текста Участствует в дискуссии по общественно- значимой проблеме, аргументировать свою точку зрения
Уровень мыслительных навыков	Понимание Навыки высокого порядка
Время выполнения	20 - 30 минут

Прослушайте текст один раз, ознакомьтесь с вопросами. Прослушайте второй раз и выполните задания: [<http://fb.ru/article/255212/traditsii-i-obyichai-narodov-mira>]

Традиции и обычаи народов мира

Общество, человек и культура всегда были связаны между собой. Культура – достаточно сложное явление, которое проявляется на фоне традиций и обычаев, сложившихся в обществе. Она придаёт особую значимость деятельности человека, часто имеет ярко выраженный исторический характер и направление.

У каждой нации свой собственный взгляд на культурные ценности. Например, в Канаде нужно снимать обувь при посещении чужого дома. Если поздно вечером в гостях вам предлагают кофе, значит, хозяева ожидают, что вы скоро уйдете домой. Большинство традиций в Америке зиждется на принципе взаимного уважения. Нельзя нарушать личное пространство человека, то есть находиться к нему ближе, чем на расстоянии вытянутой руки. Исключениями из правила являются нахождение в толпе или давке, а также дружеские отношения.

Если вам интересны европейские обычаи, можно рассмотреть подробнее традиции Италии. Любопытный факт: в этой стране не принято снимать пальто и другую верхнюю одежду сразу при входе в помещение. Нужно дождаться специального приглашения или спросить, можно ли оставить свой плащ или куртку. Не стоит класть головные уборы на кровать, так как на эту тему существует зловещее суеверие. В Испании со всеми соседями принято обязательно здороваться, даже если вы с ними не знакомы. В Ирландии, если к вам пришел гость, нужно обязательно предложить ему кофе или чай.

Обычаи народов мира, проживающих в арабских странах, диктуют почет и уважение к старшим. Это означает, что нужно вставать, как только старшие входят в помещение, и здороваться с ними в первую очередь, если те уже присутствуют в комнате.

Хотя на протяжении многих лет политики и социологи говорят о неминуемой глобализации и единении культур и цивилизаций, государства земного шара по-прежнему сохраняют свою яркую индивидуальность, самобытность и исторический колорит. Обычаи народов мира – неотъемлемая часть этой индивидуальности, ведь в каждой стране люди смотрят на одни и те же явления сквозь призму собственной культуры.

Задания

1. Определите основную мысль текста и запишите.

---

2. Определите микротемы структуры текста.

---

3. Примите участие в дискуссии (группа учащихся из 5 человек) на тему: «Почему нужно соблюдать традиции и обычаи». Аргументируйте. Докажите, что знание традиций и обычаев каждого народа развивает толерантность.

Время для подготовки – 2 мин., время для выступления - 3 минуты.

Критерий оценивания	№ задания	Дескриптор	Балл
Определяет основную мысль текста	1	Записывает основную мысль текста	1
Определяет структурные части текста	2	Определяет микротему введения	1
		Определяет микротему основной части	1
	3	Определяет микротему заключения	1
Участвует в дискуссии по общественно значимой проблеме, аргументируя свою точку зрения	4	Создает высказывание	1
		Приводит первый аргумент	1
		Приводит второй аргумент	1
		Соблюдает орфоэтические нормы	1
Всего:			8 баллов

Рубрика для предоставления информации родителям по итогам суммативного оценивания (СОР) за раздел «Культура народов мира»

Ф. И. О. обучающегося (-ейся) _____

Критерий оценивания	Уровень учебных достижений			
	Низкий	Средний	Высокий	
Определяет основную мысль текста	Затрудняется определить основную мысль текста.	Допускает ошибки в определении основной мысли текста	Верно определяет основную мысль текста.	
Определяет структурные части текста	Затрудняется в определении структурных частей текста, не умеет составлять простой план	Допускает ошибки при нахождении введения, при написании содержания, при составлении простого плана	Находит в тексте введение, пишет заключение, составляет простой план	
Участвует в дискуссии по общественно значимой проблеме, аргументируя свою точку	В дискуссии отходит от темы выступления, испытывает затруднения в выражении	Не полностью раскрывает тему выступления, приводит слабые аргументы	Принимает активное участие в дискуссии, раскрывая тему выступления,	

зрения	собственной точки зрения		приводит веские аргументы	
--------	--------------------------	--	---------------------------	--

Раздел 2 «Природные ресурсы планеты Земля»

Подраздел	Чтение Письмо
Цель обучения	9.3.1.1 понимать главную, второстепенную и скрытую (подтекст) информацию сплошных и несплошных текстов 9.4.3.1 представлять информацию в виде отчета, статьи, справки на основе таблиц, схем, диаграмм, графиков и наоборот; 9.4.7.1 применять знаки препинания в сложноподчинённых предложениях
Критерий оценивания	Выделяет главную и второстепенную информацию сплошного текста; Пишет статью на основе анализа таблицы; Расставляет знаки препинания в сложноподчиненных предложениях
Уровень мыслительных навыков	Понимание Навыки высокого порядка
Время выполнения	20 - 30 минут

Чтение

Прочитайте текст: <https://geographyofrussia.com/zhizn-v-okeane/>

Жизнь в океане

В океанической воде содержатся вещества, необходимые для жизни. Живые существа встречаются в океане на любой глубине. Они существуют даже на дне Марианского желоба – самой глубокой точки Мирового океана – на глубине 11 000 метров, даже там, где из глубин Земли через разломы поступает горячая магма, даже там, где высокие температуры и огромное давление. Можно смело утверждать, что жизнь в океане всепроникающая. Жизнь в океане необычайно разнообразна, так как ее условия от полюсов к экватору, от поверхности водных масс до глубинных очень различны. По разнообразию видов растений и животных океан сравним с сушей. Океан все еще полон тайн и сейчас. При исследовании морских глубин находят организмы, неизвестные науке. По мнению большинства ученых, океан – колыбель жизни на Земле, так как все живое на нашей планете вышло из океана. Развитие жизни в нем привело к изменению свойств водных масс (солености, содержания газов и др.). Так, например, появление в океане зеленых растений привело к тому, что увеличилось содержание кислорода в воде. Из воды кислород выделялся в атмосферу, изменив ее состав при этом.

Появление кислорода в атмосфере привело к возможности заселения суши организмами – выходцами из океанов. Всех жителей Мирового океана по условиям их обитания можно объединить в 3 группы: организмы, живущие на

поверхности океана и в толще воды и не обладающие активными средствами передвижения; организмы, активно перемещающиеся в толще воды; организмы, обитающие на дне. Анализ живых организмов и мест их обитания позволяет утверждать, что океан населен организмами неравномерно. Особенно плотно населены прибрежные районы с глубинами до 200 метров, хорошо освещаемые и прогреваемые солнечными лучами. На материковой отмели можно увидеть леса и луга из водорослей – пастбища для рыб и других обитателей океана. Вдали от берегов крупные водоросли встречаются редко, так как солнечные лучи с трудом проникают сквозь толщу воды. Здесь царствует планктон (греч. planktos – блуждающий). Это растения и животные, не способные противостоять течениям, переносящим их на значительные расстояния. Большинство этих организмов очень малы, многие из них видны только под микроскопом.

Растений там под большим давлением, в холодной воде плавают удивительные рыбы: они имеют огромные зубастые пасти, светящиеся туловища, «фонари» на голове. Одни из них слепые, другие могут слабо видеть в темноте. Питаются они остатками организмов, падающих сверху, или поедают друг друга. В толще воды обитает множество бактерий, которые проживают и в самых глубоких водных массах. Благодаря их деятельности отмершие организмы разлагаются, и освобождаются необходимые для питания живых существ элементы. В океане повсеместно обитают активно перемещающиеся организмы. Это разнообразные рыбы, морские млекопитающие (дельфины, киты, тюлени, моржи), морские змеи, кальмары, черепахи и другие. Жизнь в океане размещается неравномерно не только в глубину, но и в зависимости от географической широты. Полярные воды из-за низких температур и долгой полярной ночи бедны планктоном. Больше всего его развивается в водах умеренного пояса обоих полушарий. Здесь течения, сильные ветра способствуют перемешиванию водных масс и поднятию глубинных вод, обогащению их питательными веществами и кислородом.

Из-за сильного развития планктона развиваются и различные виды рыб, поэтому умеренные широты – самые рыбные районы океана. В тропических широтах количество живых организмов уменьшается, так как эти воды сильно прогреты, сильно солены и плохо перемешаны с глубинными водными массами. В экваториальных широтах число организмов опять увеличивается. Океан издавна является кормильцем человека. В нем ведется промысел рыб, беспозвоночных, млекопитающих, в нем собирают водоросли, добывают минеральные богатства, выделяют вещества, являющиеся сырьем для лекарственных препаратов. Океан так богат, что людям казался неисчерпаемым. Целые флотилии судов разных государств отправлялись на промысел рыб и китов. Самые крупные киты – синие. Их масса достигает 150 тонн. В результате хищнического промысла этого животного синие киты оказались под угрозой истребления. В 1987 году Советский Союз прекратил китобойный промысел. Заметно сократилось и количество рыб в океане. Проблемы Мирового океана – это забота не какого-либо одного государства, а

всего мира, и решить их в рамках одного государства нельзя. От того, насколько разумно человечество решит их, зависит его будущее.

Задания:

1. В каких из приведенных ниже предложений верно передана главная информация, содержащаяся в тексте?

- А) Жизнь в океане необычайно разнообразна.
- Б) Появление кислорода в атмосфере привело к возможности заселения суши организмами
- В) Проблемы Мирового океана – это забота не какого-либо одного государства, а всего мира.
- Д) Морская вода оказывает целебное воздействие на весь организм человека.

2. Заполните таблицу, приводя аргументы, которые детализируют второстепенную информацию.

Второстепенная информация	Аргументы
1. Можно ли утверждать, что жизнь в океане всепроникающая?	1.
	2.
2. «Плюсы» жизни в океанической воде	1.
	2.
3. Океан издавна является кормильцем человека	1.
	2.

Письмо.

1. Рассмотрите внимательно таблицу «**Рейтинг областей и городов Республики Казахстан по загрязненности**», напишите статью в газету на тему «**Сохраним чистоту своего города**» объемом 100-120 слов.

2. В тексте используйте сложноподчинённые предложения. Правильно расставьте знаки препинания в сложноподчинённых предложениях.

3. Таблица 1. Рейтинг областей и городов Республики Казахстан по загрязненности ...

[<https://kursiv.kz/news/issledovaniya/2015-11/samye-zagryaznennyye-regiony-kazakhstan>]

Критерий оценивания	№ задания	Дескриптор	Баллы
Выделяет главную и	1	Определяет предложение, в котором передана главная информация текста	1

второстепенную информацию сплошного текста.	2	приводит 1 аргумент для детализации второстепенной информации	1
		приводит 2 аргумента для детализации второстепенной информации	1
		приводит 3 аргумента для детализации второстепенной информации	1
		называет основные минеральные элементы	1
		называет «плюсы» плавания в открытом море	1
		указывает полезность морской воды и воздуха	1
Пишет статью на основе анализа таблицы.	3	раскрывает тему статьи	1
		соблюдает особенности публицистического стиля.	1
		использует сложноподчиненные предложения.	1
Расставляет знаки препинания в сложноподчиненных предложениях	4	употребляет знаки препинания в сложноподчиненных предложениях.	1
		допускает не более 1-2 пунктуационных ошибок в СПП.	1
		допускает не более 1-3 орфографических ошибок в письме.	1
		допускает не более 1-2 грамматических ошибок в письме.	1
Всего:			14

Рубрика для предоставления информации родителям по итогам суммативного оценивания (СОР) за раздел «Природные ресурсы планеты Земля»

Ф. И. О. обучающегося (-ейся) _____

Критерий оценивания	Уровень учебных достижений			
	Низкий	Средний	Высокий	
Выделяет главную и второстепенную информацию сплошного текста	Затрудняется в нахождении предложения, где передана главная информация, в приведении аргументов для детализации второстепенной информации	Допускает ошибки в определений главной информации, в нахождении аргументов для детализации второстепенной информации	Определяет главную информацию, приводит аргументы, детализирующие второстепенную информацию.	
Пишет статью на основе анализа таблицы	Тема статьи не раскрыта, не соблюдает особенности публицистического стиля	Тема статьи раскрыта частично, допускает стилистические ошибки	Тема статьи раскрыта полностью, соблюдает особенности публицистического стиля	

Расставляет знаки препинания в сложноподчиненных предложениях	Испытывает затруднения в использовании сложноподчиненных предложений и в расстановке знаков препинания	В статье использует сложноподчиненные предложения, допускает ошибки при расстановке знаков препинания.	Употребляет сложноподчиненные предложения, правильно расставляет знаки препинания.	
---	--	--	--	--

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ
ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЗА 1 ЧЕТВЕРТЬ (СОЧ)
ДЛЯ 9 КЛАССА**

Продолжительность – 40 минут (без говорения)

Количество баллов – 30 баллов

Задание. Прослушайте аудиотекст. Выполните 5 заданий к тексту.

[<https://www.youtube.com/watch?v=XfihI7FDDpo>]

1. Какие наклонности в людях развивают межродовые раздоры и скудость недостатков?

- А) алчность, лень
- Б) безнравственность
- В) воровство, насилие
- Г) тревожность, лживость

[1]

2. К чему нужно стремиться казахам?

- А) получить знания и гордиться этим
- Б) стать лучшим среди своего народа
- В) не проявлять стремления и усердия
- Г) честным трудом добывать свой хлеб

[1]

3. В Слове автор обращается:

- А) ко всему казахскому народу
- Б) к детям богатых чиновников
- В) к родителям, не желающим учить своих детей
- Г) к казахам, обучающим детей в русских школах

[1]

4. Какие аргументы Абай приводит в пользу того, что дети должны обучаться русской грамоте?

1. _____

2. _____

[1]

5. Запишите слова (словосочетания), которыми Абай описывает детей богатых казахов.

---

[1]

Всего баллов: [5]

Чтение.

Задания. Прочитайте текст и выполните задания.

[http://testent.ru/publ/studenty/ehkologija_i_ustojchivoe_razvitie/prirodnye_resursy_i_ikh_racionalnoe_prirodopolzovanie_kak_odin_iz_aspektov_ustojchivogo_razvitija/34-1-0-974]

Природные ресурсы – это основа жизни любого человеческого общества. К ним относятся те средства существования людей, которые не созданы их трудом. Это вода, почва, растения, животные, микроорганизмы, полезные ископаемые, космические ресурсы (энергия солнца). Среди полезных ископаемых можно выделить энергетические (каменный уголь, нефть, газ, горючие сланцы) и минеральные ресурсы, используемые непосредственно или переработанные (обогащение различных руд).

Существуют различные классификации природных ресурсов. Например, по использованию природные ресурсы подразделяются на производственные, здравоохранительные, эстетические, научные и др.; а по принадлежности к каким-либо компонентам природы – на земельные, водные, лесные, минеральные, энергетические и др.

Наиболее общая классификация природных ресурсов по их исчерпаемости. Согласно этой классификации все природные ресурсы делятся на исчерпаемые и неисчерпаемые (Схема 12). Исчерпаемые ресурсы в свою очередь подразделяются на возобновимые и невозобновимые.

К возобновимым ресурсам относятся живой компонент биосферы, некоторые минеральные ресурсы (например, соли, осаждающиеся в озерах и морских лагунах), а также почва, плодородие которой формируется на протяжении большого промежутка времени и являющейся одной из самых дефицитных ресурсов. Однако темпы использования возобновимых ресурсов должны соответствовать темпам их восстановления, иначе возобновимые ресурсы могут стать невозобновимыми.

К невозобновимым ресурсам относятся богатства недр Земли, которые не восстанавливаются или восстанавливаются значительно медленнее, чем идет их использование. Это горнорудные ресурсы, которые образовались в особых физико-географических условиях, и такие полезные ископаемые, как каменный уголь, нефть, природный газ, которые представляют собой мертвую органику и формировались в течение миллионов лет. К неисчерпаемым ресурсам относятся космические, климатические и водные ресурсы. Космические ресурсы – это солнечная радиация и энергия морских приливов и отливов, обусловленных воздействием Луны на нашу планету. Поступление солнечной радиации на

поверхность Земли зависит от состояния атмосферы и степени ее загрязненности. Климатические ресурсы – это атмосферный воздух, атмосферные осадки, ветер. Водные ресурсы – это водный запас Земли. В глобальном масштабе этот ресурс неисчерпаем, но в локальном масштабе он может быть исчерпан (например, Аральское море).

1. Соотнесите понятия с определениями:

2.

№	Понятия	Определения
1	А) К возобновляемым ресурсам относятся	1 Животные
2	Б) К невозобновляемым ресурсам относятся	2 Компоненты биосферы
3	В) К природным ресурсам относятся	3 Невозобновляемые
4	Г) По использованию природные ресурсы подразделяются	4 Нефть
5	Д) Природные ресурсы классифицируются	5 Эстетические

[2]

2. Определите стиль текста

---

[1]

3. Приведите доказательства принадлежности текста к данному стилю

1 _____

2 _____

3 _____

[2]

4. Составьте цитатный план к тексту

1 _____

2 _____

3 _____

[2]

Таблица2 «Классификация природных ресурсов»

[https://go.mail.ru/search_images?fm=1&q]

КЛАССИФИКАЦИЯ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ		
По происхождению :		
Ресурсы литосферы, гидросферы, атмосферы, биосферы		
По видам :		
Минеральные, земельные, почвенные, водные, растительные, животные, агроклиматические, гидроэнергетические, ветроэнергетические, энергия Солнца и другие		
По степени использования:		
Исчерпаемые		Неисчерпаемые
Невозобновляемые	Возобновляемые	Энергия Солнца Энергия ветра Энергия воды
Минеральные:	Почвенные	Климатические

4. Рассмотрите таблицу «Классификация природных ресурсов». Заполните таблицу, выделив главную, второстепенную и скрытую информацию несплошного текста.

Главная информация	Второстепенная информация	Скрытая информация

[3]

Всего баллов: [10]

Письмо

Задание:

1. Напишите эссе на одну из предложенных тем. Объем письменной работы – 140-160 слов. Выразите свое отношение. Соблюдайте морфологические и пунктуационные нормы. Пишите в соответствии с нормами языка. Используйте простые и сложные предложения, соответствующие ситуации письменного общения.

2. Почему нарушен баланс в природе.

3. Как сохранить ресурсы планеты Земля.

Всего баллов: [10]

Говорение

Задание: создайте аргументированное высказывание, опираясь на вопросы карточки, составленные на основе изученных тем. Правильно используйте в речи способы привлечения внимания, учитывайте целевую аудиторию. Время подготовки – 2 мин, выступление – 3 мин.

Тема «Культура телефонного этикета» Знаешь ли ты о культуре телефонного разговора?	Тема «Культура отношений в семье» Как культура общения в семье влияет на жизнь семьи?
Тема «Культура общения» <i>Как Вы думаете, нужна ли в нашей жизни культура общения?</i>	Тема «Как человек влияет на природные ресурсы Земли» <i>Каковы тенденции влияния человечества на природные ресурсы.</i>

№	Навыки речевой деятельности	Необходимые баллы	Набранные баллы
1	Слушание	5	
2	Говорение	5	
3	Чтение	10	
4	Письмо	10	
	Итого	30	

Слово двадцать пятое. Учись русской грамоте

Хорошо бы дать казахским детям образование и вполне было бы достаточно научить их сначала хоть тюркской грамоте. Но наша земля – Дар-аль-Харб, к тому же чтобы отдать детей учиться, надобно скопить богатство, необходимо знать персидский и арабский языки. Голодному ли сохранить ясность ума, радеть о чести, питать прилежание к учителю? Скудость достатков, межродовые раздоры способствуют развитию в людях таких дурных наклонностей, как воровство, насилие, стяжательство. Будет скот, значит брюхо будет сыто. А там появится и тяга к знаниям, ремеслу. Начнут люди подумывать, как бы получить образование или хотя бы детей чему-нибудь научить.

Нужно учиться русской грамоте. Духовные богатства, знания, искусство и другие несметные тайны хранит в себе русский язык. Чтобы избежать пороков русских, перенять их достижения, надо изучить их язык, постичь их науку. Потому что русские, узнав иные языки, приобщаясь к мировой культуре, стали такими, какие они есть. Русский язык откроет нам глаза на мир. Изучив язык и культуру других народов, человек становится равным среди них, не унижается никчемными просьбами.

Русская наука, культура – ключ к мировым сокровищницам. Владеющему этим ключом все другое достанется без особых усилий.

Казахи, обучающие детей в русских школах, пытаются использовать их грамотность как знак превосходства в распрях с сородичами. Избегай этих намерений. Стремись научить детей честным и разумным трудом добывать свой хлеб, пусть другие последуют доброму примеру, тогда мы не будем терпеть произвол вельможничающих русских, коль у них нет единого для всех закона. Нужно учиться, чтобы узнать то, что знают другие народы, чтобы стать равными среди них, чтобы стать защитой и опорой для своего народа. Пока из той молодежи, что получила русское образование, не вышло выдающихся личностей. Потому что родители и родственники портят их, сбивают с праведного пути. И тем не менее, они намного лучше тех, кто не получил никакого образования. Жаль только, что всей их образованности хватает лишь на то, чтобы растолковывать чужие слова. Состоятельные люди редко отдают своих детей в учение, они скорее всего отдадут детей бедняков на поругание и унижение русским учителям. Чему они могут научиться, эти несчастные?

Ссорясь с родственниками, некоторые восклицают: «Чем терпеть ваши обиды, отдам сына в солдаты, а сам отращу волосы и бороду!» Не боятся такие

люди ни божьей кары, ни людского позора. Чего может достичь отпрыск такого человека, если даже и получит образование? Да и многое ли даст ему это образование? Далеко ли уйдет он от других? Учатся абы как: пришел, посидел, ушел. Никакого стремления, никакого усердия. Отец с трудом соглашается отдать ребенка в учение, когда кто-то другой берет на себя все расходы. Разве он согласится расстаться с добром ради обучения ребенка?

Мой тебе совет, можешь не женить сына, не оставлять ему богатых сокровищ, но обязательно дай ему русское образование, если даже придется расстаться тебе со всем нажитым добром. Этот путь стоит любых жертв.

Бога почитай, людей стыдись! Если хочешь, чтобы сын твой стал человеком, отдай его в учение! Не жалея добра!

Останется он необразованным негодяем, кому от этого польза? Станет ли он утешением для тебя? Будет ли счастлив сам? Облагодетельствует ли свой народ?

ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ ДЛЯ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ № 1 (10 класс, 1 четверть)

Формативное оценивание № 1 для 10 класса за 1 четверть

Цель обучения	10.4.1 Создавать тексты смешанных типов, тексты публицистического стиля (пресс-релиз); 10.5.1 Использовать отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме;
Критерий оценивания	<ul style="list-style-type: none"> ➤ подготовит пресс-релиз; ➤ составляет предложения с отглагольными существительными и с прилагательными в краткой форме
Уровень мыслительных навыков	Применение Навыки высокого порядка

Задание:

Ознакомьтесь с текстом «Пресс-релиз: Сборная Казахстана по армрестлингу заняла первое место на чемпионате Азии»

Источник: https://vesti.kz/arm_wrestling/204616/

Казахстанские армрестлинги уверенно выиграли командный зачет открытого чемпионата Азии в Анталии, передает корреспондент Vesti.kz. Помимо стран азиатского континента участие в турнире также приняли представители России, Турции, Грузии, Азербайджана, Египта. Впервые участие в континентальном первенстве принял Туркменистан.

По словам международного судьи из Казахстана Сергея Соколова, наряду с обычными спортсменами участие в чемпионате приняли и атлеты с ограниченными возможностями. Правда, их разделили не по классам, а по весовым категориям. Соревнования проходили в течение семи дней, и по итогам турнира команда Казахстана заняла первое общекомандное место. Второе место у Узбекистана, третье - у Кыргызстана."Условия проживания и

место проведения соревнований были близки к идеальным, - сказал рефери Всемирной федерации армрестлинга Сергей Соколов.

- Впервые за многие чемпионаты сама собой отпала проблема с доставкой спортсменов к месту соревнований. Соревнования проходили в одном из комплексов рядом с местом проживания. Хорошо отработала интернациональная судейская бригада из лучших рефери Казахстана, США, Узбекистана, Турции, Таджикистана и Малайзии. Отработала без проблем и протестов".

Задание:

- 1.Создайте в группах пресс-релиз об уникальном объекте нашего города;
- 2.Используйте в пресс-релизе отглагольные существительные (не менее 2-х), прилагательные в краткой форме (не менее 2-х).

Дескрипторы:

- создает пресс – релиз;
- использует отглагольные существительные (не менее 2-х);
- использует прилагательные в краткой форме (не менее 2-х).

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ
ДЛЯ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ № 2
(10 класс, 1 четверть)**

Цель обучения	10.4.1Создавать тексты смешанных типов, разных жанров, стилей и подстилей (статья, пресс-релиз, репортаж, аннотация) 10.5.2 Использовать правильно именные части речи в различных формах
Критерий оценивания	<ul style="list-style-type: none"> ➤ пишет статью; ➤ употребляет в письменной речи отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме.
Уровень мыслительных навыков	Применение Навыки высокого порядка

Задание: Прочитайте текст: Аксу-Жабаглы – один из первых заповедников в Казахстане.

Источник: <https://www.advantour.com/rus/kazakhstan/nature/aksu-zhabagly.htm>

Заповедник Аксу-Жабаглы – один из самых старых и больших на территории Средней Азии. Посетив его, можно ознакомиться с редкими видами животных и растений, которые нигде больше не водятся.

Он расположен в горах Таласского Алатау в Западном Тянь-Шане. Общая площадь заповедника составляет 131,934 га. Заповедник достаточно старый, он был основан 14 июля 1926 года. Сегодня заповедник находится под защитой государства и охраняется законом.

Центральное место в Аксу-Жабаглинском заповеднике занимает каньон Аксу, глубиной около 1800 м. Каньон Аксу – это не только часть природного заповедника, но и палеонтологическая стоянка с древними наскальными рисунками.

Аксу-Жабаглинский заповедник представляет собой природу **сказочной красоты**, где растут около 173 видов растительности. Это не только деревья, но и грибы, более 63 видов лишайников и водорослей и около 1400 видов высших растений. Аксу-Жабаглы – это **живописные места**, где природа собрала свои самые уникальные творения. Недаром эмблемой заповедника является тюльпан Грейга, чьи лепестки редкого багрового цвета в длину достигают 15 см.

Самый большой вид живности, обитающие в заповеднике – это птицы. Среди 267 видов птиц – 130 видов гнездятся на территории заповедника, а 11 видов занесены в Красную Книгу. Так же среди 11 видов рептилий, обитающих на территории заповедника, редкий вид безногой ящерицы желтопузика так же занесён в Красную Книгу.

Кроме того на территории заповедника проживают около 60 видов млекопитающих, среди которых такие редкие виды животных как архар, горный козел, марал, каменная куниц, ондатра. Среди этих видов 10 занесены в Красную Книгу. Среди них: снежный барс, западно-Тянь-Шанский сурок Мензбура и архар.

В рамках государственной программы на территории заповедника Аксу-Жабаглы проводятся различные экскурсии. Для посещения открыт почти весь заповедник, кроме особо **охраняемых экологических зон**. Кроме туристов на территории заповедника работают ученые, которые наблюдают за флорой и фауной местности.

Сотрудниками заповедника проводятся несколько видов экскурсий. Среди них экологические экскурсии, которые рассчитаны на полупрофессиональных любителей флоры и фауны, так же есть детские маршруты для школьников, которые увлекательно и наглядно показывают всю природу заповедника. Многие экскурсии занимают несколько дней, поэтому основным средством передвижения являются лошади.

Задание.

1. Найдите и выделите в тексте отглагольные существительные.
2. Образуйте краткие формы слов: *сказочной (красоты), живописные (места), особо охраняемые (зоны)*.
3. Напишите статью "Курортные зоны Казахстана".

Дескрипторы:

- находит в тексте отглагольные существительные;
- образует краткие формы прилагательных;
- пишет статью, соблюдая жанровые особенности;
- использует в статье отглагольные существительные и прилагательные в краткой форме.

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ
ДЛЯ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ № 3
(10 класс, 1 четверть)**

Цель обучения	10.4.3 представлять информацию в виде несплошного текста, используя информацию двух и более текстов
Критерий оценивания	➤ создает несплошной текст на основе двух текстов;
Уровень мыслительных навыков	Применение Навыки высокого порядка

Задание:

Прочитайте 2 текста. Выясните, что в них общего и различного и чем они отличаются друг от друга.

Текст №1 – стихотворение Натальи Матвеевой «О, Казахстан, ты под палящим солнцем» (Источник текста - <https://что-такое-lyubov.net/stixi-o-kazaxstane/>);

Текст №2 – отрывок из автобиографического произведения А. Пушкина «Путешествие в Арзрум во время похода 1829 года» (Источник текста - <https://airastana.com/rus/ru-ru/Informatsiia/Puteshestvie-v-Kazakhstan/O-Kazakhstane>)

О, Казахстан, ты под палящим солнцем

О, Казахстан, ты под палящим солнцем
Раскинул свой шатер степей, лесов...
Чтоб описать их красоту, не хватит
Всех самых лучших и прекрасных слов.
Ты подарил спокойствие всем тем,
Кто поживает под бескрайней высью,
Со всей земли собрал народы ты к себе.
Гордимся мы привольной этой жизнью!
В твоих степях акыны процветали,
Здесь возрождалось то, что мир убил.
Мы благодарны, что все эти дали
Ты без остатка людям подарил.
Ты для кого-то просто государство,
Клочок земли на карте, только вот
Для нас ты – Родина, ты – маленькое царство,
Ты – высочайший беркута полет!

Текст №2

Увидев однажды, не забудешь никогда

Несмотря на то, что Республика Казахстан по территории занимает девятое место в мире, для многих она остается неизвестной и загадочной страной. Даже самый заядлый путешественник откроет для себя в Казахстане много интересного и прекрасного: горные вершины, покрытые снегом, обширные плоскогорья, глубокие реки, засушливые пустыни, бескрайние поля, покрытые цветам и девственные заповедные леса.

Красоту природы Казахстана трудно описать словами. Покрытые ледниками горные цепи Тянь-Шаня, Тарбагатая и Алтай на юге, юго-востоке и западе страны сверкают белоснежными вершинами. На западе берега страны омывает Каспийское море, самое большое море-озеро в мире, а в степях Сарыарки расположилось озеро Балхаш, в одной части которого вода соленая, а в другой — пресная. Множество живописнейших мест и в Северном Казахстане. Здесь расположены сотни ледниковых озер, окруженных сосновыми борами Кокшетау.

Невозможно рассказать обо всех живописных уголках страны на нескольких страницах. Незабываемы наскальные рисунки и скульптуры

национального парка Баянаул, природный заповедник Кургалджин, где можно увидеть более чем 300 видов растений и самую северную в мире колонию фламинго.

Сохранению природных заповедников и национальных парков, их уникальных ландшафтов, охране животного и растительного мира уделяется огромное значение. С экологической точки зрения Казахстан — страна с нетронутой, разнообразной и красивейшей природой.

Любителям отдыха и релаксации, а также впечатляющих ландшафтов понравятся знаменитые лечебницы и курорты с лечебными грязями и минеральными источниками Кокшетауского природного парка.

Задания:

1. Прочитайте оба текста и определите жанр текста №1 и текста №2.
2. Приведите не менее 2-х аргументов.
3. Сформулируйте тему и идею обоих текстов.
4. Запишите в тетрадь изобразительно-выразительные средства обоих текстов.
5. Передайте полученную информацию в виде несплошного текста.

Дескрипторы:

- распознает жанры текстов;
- приводит два аргумента;
- формулирует тему и идею текстов;
- выписывает изобразительно-выразительных средств;
- создает несплошной текст.

ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЗА 1 ЧЕТВЕРТЬ (СОЧ) ДЛЯ 10 КЛАССА

Раздел «Туризм. Экотуризм».

Подраздел	Слушание Говорение
Цели обучения	10.1.1 понимать детально информацию сообщения, подтекст, определяя социальные и эмоционально-экспрессивные особенности речи говорящего; 10.2.4 создавать высказывание (побуждение, убеждение, информационную речь), используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию
Критерий оценивания	<ul style="list-style-type: none"> ✓ демонстрирует понимание информации сообщения; ✓ определяет социальные и эмоционально-экспрессивные особенности речи; ✓ создает высказывание, используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию;

Уровень мыслительных навыков	Знание и понимание Применение
Время выполнения	20 -30 минут

Слушание.

Прослушайте текст и ознакомьтесь с вопросами. Прослушайте текст во второй раз и укажите правильный вариант ответа.
<https://www.orexca.com/rus/kazakhstan/tourism.htm>

Туризм в Казахстане

Сегодня Казахстан предоставляет практически все существующие виды туризма - познавательный, развлекательный, этнический, экологический и другие. Для туристов предлагается большое количество маршрутов путешествий по всей территории Казахстана. Взять хотя бы Южный Казахстан. Как не проехать по его Золотому кольцу? В благодатном оазисе южных степей, на стыке кочевой и оседлой цивилизаций существовали древнейшие города мира. Веками по этой земле проходила система древних караванных дорог, ведущих из Китая в страны Ближнего Востока и Европы.

Шелковый путь, или Жибекжолы, как торговая магистраль зародился в III веке до н.э. Данный участок пути представляет собой уникальный комплекс исторических, археологических и архитектурных памятников, включая опыт планирования и строительства городов. Такие города как: Отрар, Сайрам, Сыгнак, Сауран, Сузак, Туркестан являлись не только центрами торговли, но также научными и культурными центрами.

Мавзолей "Ходжа Ахмеда Яссауи" является уникальным шедевром архитектуры, относящийся к концу XIV и началу XV веков и был воздвигнут по приказу Великого Тамерлана. Мавзолеи "Айша-Биби" и "Бабаджи-Хатун" (X-XII вв.), мавзолеи "Карахана" и "Даудбека" в г. Таразе, мечети и множество других священных мест позволяют путешественникам почувствовать атмосферу прошлых веков.

В 193 километрах к востоку от г. Алматы, сквозь пласты Карбониферского периода и скалы протекает река Чарын, формируя гору Кулуктау. Чарынский Каньон напоминает известный Гранд Каньон в Аризоне (США), но на самом деле он имеет свой неповторимый облик. Этот необычный живописный район имеет разнообразный рельеф. Степные склоны каньона, колонны и арки достигают до 150-300 метров высоты. Поверхность земли испещрена множеством оврагов и ущельями. Река Чарын насчитывает в себе множество различных течений. Там, где река протекает по более влажным районам ее берега покрыты зарослями ивы и тополя. Особый интерес представляют ясеневые леса и тополиные рощи. Любители природы обнаружат природный рай в Национальном парке "Алтын-Емель", который расположен на территории равной 90 кв.км, между рекой Или и горной цепью Ак- Тау.

Здесь вы также можете воочию ознакомиться с наскальными рисунками, богатой дикой природой и уникальным явлением природы - "Поющие пески". Это огромные дюны, имитирующие звук, похожий на сигналы речных судов. Дюна, в высоту равная 300 метрам, простирается на 3 километра. Поющие барханы производят неизгладимое впечатление. Чуть заметное движение песка вниз по склону создает звук жужжания и вибрации. Трение, образованное в результате движения сухого песка вместе с сухим воздухом, электризует его, создавая тем самым вибрацию. Этот звук можно услышать на расстоянии нескольких километров. В сырую погоду дюны не "поют".

В 160 километрах от г. Алматы простирается ущелье "Тамгалы". Здесь обнаружены тысячи неизвестных наскальных рисунков. Это ущелье является настоящей галереей древнего искусства. Стены ущелья покрыты изображениями животных и жизненными сценами того времени, высеченными металлическими зубьями.

Если Вы поклонник автомобильного, велосипедного, водного отдыха - то по достоинству оцените все прелести Северного Казахстана, его ландшафт и климатические условия. Национальный парк "Кокшетау" включает в себя большое количество курортных территорий и в течение многих лет известен как хорошее место для отдыха. В начале 20-го века был открыт первый лечебный санаторий. В 1920 - 1930 годы в стране самым известным курортом считался курорт Боровое. В 1938 году на Нью-Йоркской выставке были продемонстрированы первые фотографии курорта Боровое. Ландшафт и природа этой уникальной местности, туристский рай, расположенный среди степей, просто незабываемы. Многочисленные озера придают особенную красоту этому месту. Незря это место называют "Маленькой Швейцарией". Каждый год сюда приезжают тысячи туристов с целью активного отдыха, рыбалки, экотуризма, охоты, походов в горы и познавательного туризма.

Задание 1. Ответьте на вопросы по тексту.

1. Поясните значение «Поющие пески».
2. Назовите 3 аргумента, раскрывающие значимость туризма в Казахстане.
3. Найдите информацию, не соответствующую тексту:

А) Чарынский Каньон напоминает известный Гранд Каньон в Аризоне. В) В начале 20-го века был открыт первый лечебный санаторий.

С) Национальный парк "Алтын-Емель", расположен на территории равной 90 кв. км, между рекой Иртыш и горной цепью Ак-тау.

Д) Кокшетау называют маленькой Швейцарией.

Е) Мавзолей "Ходжа Ахмеда Яссауи" является уникальным шедевром архитектуры, относящийся к концу XIV и началу XV веков

Говорение. Задание.

Подготовьте устное сообщение в виде рекламы с привлечением туристов в Казахстан. При составлении сообщения используйте:

- отглагольные существительные;
- краткие прилагательные;
- безличные глаголы.

Критерий оценивания	Дескриптор	Баллы
	Обучающийся	
Демонстрирует понимание информации сообщения	Поясняет значение словосочетания	1
	Называет 1 аргумент	1
	Называет 2 аргумент	1
	Называет 3 аргумент	1
	Находит информацию, не соответствующую тексту	1
Создает высказывание, используя приемы	Готовит устное сообщение	1
	Создает рекламу	1
	Использует отглагольные существительные	1
	Использует краткие прилагательные	1
	Использует безличные конструкции	1
	Использует побудительные предложения	1
	Учитывает целевую аудиторию	1
Всего баллы		12

**Рубрика для предоставления информации родителям
по итогам суммативного оценивания
(СОР) за раздел «Туризм. Экотуризм»**

Ф. И. О. обучающегося (-ейся) _____

Критерий оценивания	Уровень учебных достижений		
	Низкий	Средний	Высокий
Демонстрирует понимание информации сообщения	Затрудняется в понимании информации, дает неверные/неточные ответы на вопросы.	Допускает ошибки в понимании текста, дает не полные ответы на вопросы, называет аргументы, но не все	Демонстрирует хорошее понимание информации, правильно отвечает на вопросы и приводит аргументы
Создает высказывание, используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию	Создает высказывание, без учета аудитории, не соответствующее рекламе, затрудняется в применении приемов привлечения внимания, не называет аргументы.	Создает высказывание, частично соответствующее рекламе, допускает ошибки в учете аудитории, применении приемов привлечения внимания, называет аргументы с затруднением	Создает высказывание, соответствующее языку и стилю рекламы, используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию, называет аргументы.

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ
ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЗА 2 ЧЕТВЕРТЬ (СОЧ)**

ДЛЯ 10 КЛАССА
Раздел «Наука и этика»

Подраздел	Слушание Говорение
Цели обучения	10.1.3 определять основную мысль текста, выявляя детали, подтверждающие её; 10.2.4 создавать высказывание (побуждение, убеждение, информационную речь), используя приёмы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию
Критерий оценивания	<ul style="list-style-type: none"> ✓ определяет основную мысль текста; ✓ выявляет детали, подтверждающие её; ✓ создает высказывание, использует приемы привлечения внимания и учитывает целевую аудиторию;
Уровень мыслительных навыков	Знание и понимание Применение
Время выполнения	20-30 минут

Слушание.

Прослушайте текст и ознакомьтесь с вопросами. Прослушайте текст во второй раз, выполните задания.

Источник: <https://moluch.ru/archive/125/34627/>

На сегодняшний день техническое и технологическое развитие является актуальной темой, которая требует непрерывного изучения и исследования. Техническая сфера оказывает положительное влияние на экономику страны и ее развитие, благодаря этой сфере, повсеместно: появляются новые рабочие места, улучшается инфраструктура, появляются новые разновидности техники и технологий. Основу эффективности национальной экономики любой современной страны составляет наряду с природными и трудовыми ресурсами и научно-технический потенциал страны. Переход экономики в новое качественное состояние увеличил значимость инновационной деятельности, развития наукоемких производств, что, в конечном счете, является важнейшим фактором выхода из экономического кризиса и обеспечения условий для экономического роста. Научно-технический прогресс, любой страны является основным двигателем экономик стран. Научно-технический прогресс – это процесс непрерывного развития науки, техники, технологии, совершенствования предметов труда, форм и методов организации производства и труда.

Он выступает также как важнейшее средство решения социально-экономических задач, таких, как улучшение условий труда, повышение его содержательности, охрана окружающей среды, а, в конечном счете – повышение благосостояния народа. Научно-технический прогресс имеет большое значение и для укрепления обороноспособности страны. Непосредственным результатом научно-технического прогресса являются

инновации или нововведения. Это изменения техники и технологии, в которых реализуются научные знания. На современном этапе развития экономики страны значительную роль играют инновации и нововведения, а также модернизация технического и технологического состояния экономики. Это наблюдается как во всех сферах деятельности экономики по отдельности, так и в общей картине развития в целом. Так, в Казахстане развитие науки и техники направлено на совершенствование существующей технологии и введение инноваций для стимулирования развития отраслей экономики. Особое место в стимулировании научно-технического прогресса занимают инвестиции. Например, в той же машиностроительной сфере изрядное количество инвестиций и активная заинтересованность в конечном результате сторон – участников привело к совершенствованию сборки известных марок автомобилей. Научно-технический прогресс подразумевает сдвиг в производстве, в знаниях, в экономике, в мире, в жизни и т. д. И, как и у любого научного понятия, у него есть положительные и отрицательные стороны. Главной положительной стороной НТП вероятнее всего является возрастание роли научных знаний, так как до своей реализации идеи чаще всего не востребованы. Возможно, в силу ограничений той или иной эпохи или, может быть, в силу своей ненужности на тот момент многие идеи реализовывались намного позже. На сегодняшний день мы можем сказать, что наука в современном обществе играет важную роль во многих отраслях и сферах жизни людей. Уровень развитости науки служит одним из основных показателей развития общества, а также это – показатель современного развития государства. Все вокруг человека – это достижения науки.

Задание.

1. Выпишите 4-6 ключевых слова.

---

2. Определите основную мысль текста.

---

3. Выпишите 2 предложения, подтверждающие основную мысль.

---

4. Сформулируйте проблему текста.

Говорение.

1. Примите участие в полемике по теме «Всегда ли важно соблюдать этику в вопросах науки?». Соблюдайте правила ведения полемики.
2. Придерживайтесь различных точек зрения с напарником, предложите решение проблемы.
3. Соблюдайте речевые нормы.
- 4.

Критерии	№ задания	Дескриптор	Балл	Набр. балл
		Обучающийся		
Определяет основную мысль текста;	1	выписывает 4 ключевых слова	1	
		выписывает 5 ключевых слова	1	
		выписывает 6 ключевых слова	1	
		определяет основную мысль текста;	1	
		выписывает 1 предложение, подтверждающее основную мысль;	1	
		Выписывает 2 предложение, подтверждающее основную мысль;	1	
Выявляет детали, подтверждающие её;	2	выявляет детали, подтверждающие основную мысль	1	
		формулирует проблему текста;	1	
Создает высказывание, использует приемы привлечения внимания и учитывает целевую аудиторию;	3	создает высказывание	1	
		использует приемы привлечения внимания	1	
		учитывает целевую аудиторию	1	
		соблюдает речевые нормы	1	
Всего:			12	

Суммативное оценивание за раздел «Планета Земля. Океаны»

Подраздел	Чтение
	Письмо
Цели обучения	Ч.10.3.1 понимать детально содержание текстов, соотнося детали с основной мыслью текста; П.10.4.4 писать творческие работы (описания), используя знания из других предметных областей; 10.4.7 правильно использовать тире в простом и сложном предложении; ИЯЕ. 10.5.1 использовать причастия, деепричастия.
Критерий оценивания	<ul style="list-style-type: none"> ✓ понимает детально содержание текста; ✓ соотносит детали с основной мыслью текста; ✓ пишет творческую работу (описание); ✓ использует причастия, деепричастия, тире в простом и сложном предложении;
Уровень мыслительных навыков	Знание и понимание Применение

Чтение.

Задание. Прочитайте статью Джерри Бергман «Планета Земля: уникальна во всей Вселенной», выполните задания.

http://www.origins.org.ua/page.php?id_story=931

Земля

Одного мимолетного взгляда на планету Земля будет достаточно, чтобы понять, насколько она отличается от других известных нам планет. Даже если смотреть из космоса, планета Земля резко выделяется среди остальных семи планет нашей солнечной системы. Планета Земля отличается приятными ярко-голубым и белым цветами, тогда как все остальные планеты (а также их спутники) имеют непривлекательный красный, оранжевый или тускло-серый цвета. Более того, наша планета Земля – единственная из планет, вращающихся вокруг Солнца, на которой могла бы существовать и существует жизнь в известной нам форме.

Планета Земля состоит в основном из кислорода, железа, серы, кремния, магнезия, алюминия, кальция, водорода и никеля (вместе эти вещества составляют 98 % Земли). Остальные два процента включают более сотни других элементов. В отличие от любой другой планеты, планета Земля покрыта зеленой растительностью, огромнейшими зелено-голубыми океанами, на ней содержится более миллиона островов, сотни тысяч ручьев и рек, громадные массивы Земли, которые называются континентами, горы, ледниковые покровы и пустыни, которые придают Земле эффектное разнообразие цветов и текстур. Все другие известные планеты, если не принимать во внимание происходящих на них ужасных катастроф, в основном покрыты безжизненным слоем грунта или газа, который немного изменяется только благодаря слабому движению ветра или потоков воздуха. Совершенно бесплодная поверхность большинства планет разительно отличается от нашей планеты с ее яркими цветами – оттенками зеленого, голубого и белого, ведь поверхность всех других планет имеет тускло-серый или коричневый оттенок, и, зачастую, покрыта толстым слоем атмосферы.

В буквально каждой экологической нише поверхности нашей планеты можно найти какой-то из видов жизни. Даже в озерах чрезвычайно холодной Антарктики можно найти живых существ, с трудом различимых под микроскопом. В кусочках мха и лишайника обитают крохотные бескрылые насекомые и растут растения, цветущие каждый год. Жизнь на Земле присутствует везде – от самых верхних слоев атмосферы до дна океана, от самых холодных точек полюсов до самых жарких мест экватора. До сегодняшнего дня ни на одной другой планете не было найдено доказательств существования жизни.

Путешествие Земли вокруг солнца, которое занимает 365 дней, 6 часов, 49 минут и 9.54 секунд (звездный год), всегда происходит с точностью до одной тысячной секунды! Если бы средняя годовая температура Земли

изменилась, хотя бы на несколько градусов, большинство форм жизни в конце концов погибли бы от перегрева или замерзания. Такая перемена нарушила бы водно-ледный баланс, и другие важнейшие балансы, что привело бы к катастрофическим последствиям. Если бы планета Земля вращалась по своей оси медленнее, вся жизнь со временем вымерла бы, либо от замерзания ночью (из-за недостатка солнечного тепла), либо от перегрева днем (из-за жары от солнца).

Задания. 1. Соотнесите детали с основной мыслью текста:

	Понятия	Определения	
	Планета Земля отличается	А	Единственная из планет, вращающихся вокруг Солнца
	Планета Земля состоит	Б	Ярко-голубым и белым цветами
	Отличие планеты Земля от любой другой планеты	В	Живые существ, с трудом различимых под микроскопом
	Наша планета Земля	Г	Планета Земля покрыта зеленой растительностью, огромнейшими зелено-голубыми океанами, на ней содержится более миллиона островов, сотни тысяч ручьев и рек, громадные массивы Земли
	Что можно найти в озерах чрезвычайно холодной Антарктики?	Д	Из кислорода, железа, серы, кремния, магнезия, алюминия, кальция, водорода и никеля

2. Определите стиль и тип текста. Дайте развёрнутый ответ.

---

3. Выдержана ли автором логичность и точность изложения?

Докажите.

---

4. Выпишите из первого абзаца простое предложение с тире и с причастным оборотом. Произведите синтаксический разбор.

Письмо.

Задание.

Напишите статью на одну из предложенных тем:

1. Голубая планета Земля.
2. Какой я вижу Землю будущего и энергию воды.
3. Роль человека в

природе.

Соблюдайте последовательность изложения мысли, смысловую цельность и стилистическое единство. Пишите в соответствии с нормами языка:

- Соблюдайте орфографические нормы, пунктуационные нормы в предложениях с обособленными определениями и обстоятельствами;
- используйте причастия и деепричастия. Объем 140 - 160 слов.

(Учащиеся выбирают одно из предложенных высказываний и пишут творческий текст.)

Критерий оценивания	№	Дескриптор	Балл	н/б
Понимает детально содержание текста;	1	Определите стиль и тип текста	1	
		Выявляет логичность и точность изложения	1	
		понимает детально содержание текста	1	
соотносит детали с основной мыслью текста;	2	Соотносит 1 понятие с определением	1	
		Соотносит 2 понятие с определением	1	
		Соотносит 3 понятие с определением	1	
		Соотносит 4 понятие с определением	1	
		Соотносит 5 понятие с определением	1	
		Выписывает ИП с тире и причастным оборотом	1	
Пишет творческую работу (описание);	3	Пишет творческую работу	1	
		Использует тип речи описание	1	
		Раскрывает тему статьи	1	
		соблюдает особенности публицистического стиля.	1	
использует причастия, деепричастия, тире в простом и сложном предложении;	4	использует причастия, деепричастия.	1	
		употребляет тире в простом предложении	1	
		употребляет тире в сложном предложении	1	
		допускает не более 1-2 пунктуационных ошибок в письме.	1	
		допускает не более 1-3 орфографических ошибок в письме.	1	
		допускает не более 1-2 грамматических ошибок в письме.	1	
Всего:			18	

Рубрика для предоставления информации родителям по итогам суммативного оценивания за раздел «Планета Земля. Океаны»

Ф. И. О. обучающегося (-ейся) _____

Критерий оценивания	Уровень учебных достижений		
	Низкий	Средний	Высокий
Понимает детально содержание текста;	Затрудняется в понимании детального содержания текста.	Допускает незначительные ошибки в понимании детального содержания текста.	Демонстрирует хорошие знания в понимании детального содержания текста
Соотносит детали с основной мыслью текста;	Не умеет соотносить детали с основной мыслью текста.	Допускает незначительные ошибки в соотношении детали с основной мыслью текста;	Демонстрирует хорошее соотношение детали с основной мыслью текста;
Пишет творческую работу (описание);	Создает текст, не совсем соответствующий публицистическому стилю, затрудняется в соблюдении структуры и особенностей текста статьи, не использует тип речи описание	Создает текст, частично соответствующий публицистическому стилю, допускает ошибки в учете структурных и других особенностей текста, частично использует тип речи описание	Создает текст, соответствующий языку и стилю статьи, раскрывает тему текста, соблюдает особенности жанра, использует тип речи описание
использует причастия, деепричастия, тире в простом и сложном предложении;	Не использует причастия, деепричастия, тире в простом и сложном предложении;	Использует частично причастия, деепричастия, тире в простом и сложном предложении;	Демонстрирует хорошие знания по использованию причастия, деепричастия, тире простом и сложном

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ
ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЗА 3 ЧЕТВЕРТЬ (СОЧ)
ДЛЯ 10 КЛАССА**

Раздел «Литература и искусство»

Подраздел	Слушание Говорение
Цели обучения	С.10.1.1 понимать основную и детальную информацию текстов разных жанров, различая факт и мнение; определять целевую аудиторию; 10.2.5 участвовать в полемике, синтезируя различные точки зрения и предлагая решение проблемы.
Критерий оценивания	<ul style="list-style-type: none"> ➤ понимает основную и детальную информацию текста; ➤ участвует в полемике, синтезирует различные точки зрения.

Уровень мыслительных навыков	Знание и понимание Применение
Время выполнения	20-30 минут

Слушание.

Задание. Прочитайте статью и выполните задания.

Источник: <http://www.textologia.ru/literature/teoria-literatury/literatura-iskusstvo/literatura-iskusstvo-slova/333/?q=471&n=333>

Художественная литература – явление многоплановое. В ее составе выделены две основные стороны. Первая - это вымышленная предметность, образы «внесловесной» действительности, о чем шла речь выше. Вторая – собственно речевые конструкции, словесные структуры. Двухаспектность литературных произведений дала ученым основание говорить о том, что художественная словесность совмещает в себе два разных искусства: искусство вымысла (явленное главным образом в беллетристической прозе, сравнительно легко переводимой на другие языки) и искусство слова как таковое (определяющее облик поэзии, которая утрачивает в переводах едва ли не самое главное). На наш взгляд, вымысел и собственно словесное начало точнее было бы охарактеризовать не в качестве двух разных искусств, а как две нерасторжимые грани одного феномена: художественной словесности. Собственно словесный аспект литературы, в свою очередь, двупланов. Речь здесь предстает, во-первых, как средство изображения (материальный носитель образности), как способ оценочного освещения внесловесной действительности; и, во-вторых, в качестве предмета изображения – кому-то принадлежащих и кого-то характеризующих высказываний.

Литература, иначе говоря, способна воссоздать речевую деятельность людей, и это особенно резко отличает ее от всех иных видов искусства. Только в литературе человек предстает говорящим, чему придавал принципиальное значение М.М. Бахтин: «Основная особенность литературы – язык здесь не только средство коммуникации и выражения – изображения, но и объект изображения».

Ученый утверждал, что «литература не просто использование языка, а его художественное познание» и что «основная проблема ее изучения» – это «проблема взаимоотношений изображающей и изображаемой речи». Как видно, образность литературного произведения двупланова и его текст составляет единство двух «нервующихся линий».

Это, во-первых, цепь словесных обозначений «внесловесной» реальности и, во-вторых, ряд кому-то принадлежащих (повествователю, лирическому герою, персонажам) высказываний, благодаря которым литература напрямую осваивает процессы мышления людей и их эмоции, широко запечатлевает их духовное (в том числе интеллектуальное) общение, не дано иным, «внесловесным» искусствам. В литературных произведениях нередко размышления героев на философские, социальные, нравственные, религиозные,

исторические темы. Порой интеллектуальная сторона человеческой жизни здесь выдвигается на первый план (знаменитая древнеиндийская «Бхагавадгита», «Братья Карамазовы» Достоевского, «Волшебная гора» Т.Манна). Осваивая человеческое сознание, художественная литература, по словам В.А.Грехнева, «укрупняет стихию мысли»: писателя «неотразимо притягивает мысль, но мысль, не охлажденная и не отрешенная от переживания и оценки, а насквозь пронизанная ими. Не итоги ее явленные в объективно спокойных и стройных структурах логики, а ее личностный колорит, ее живая энергия – прежде всего это притягательно для художника слова там, где мысль становится предметом изображения».

1. Запишите слова-клише и словосочетания (6-8 слов или словосочетаний)

---

2. Определите тему текста:

---

3. Согласны ли вы с тем, что информация текста необходима для современной молодежи?

Дайте развернутый ответ одним сложноподчиненным предложением.

Говорение. Задание.

I. Примите участие в полемике по одной из тем:

1. Важна ли роль книги в современном обществе?
2. Какова роль книги в жизни современного школьника?

II. Соблюдайте правила ведения полемики, придерживайтесь

различных точек зрения с напарником, каждый участник предлагает решение проблемы.

III. Включите в свою речь лексику научно-технической, общественно-политической и учебно-профессиональной тематики.

Критерий оценивания	№ задания	Дескриптор	Балл	И/б
		<i>Обучающийся</i>		
понимает основную и детальную информацию текста;	1	записывает слова-клише	1	
		записывает словосочетания	1	
		определяет тему текста	1	
		выражает согласие по проблемному вопросу	1	
		даёт развёрнутый ответ на поставленный вопрос	1	

		даёт развёрнутый ответ одним предложением СПП	1	
участвует в полемике, синтезирует различные точки зрения.	2	принимает участие в полемике	1	
		синтезирует различные точки зрения	1	
		формулирует пути решения проблемы	1	
		умеет отстаивать свою точку зрения	1	
		соблюдает правила ведения полемики	1	
		допускает не более 2х орфоэпических ошибок	1	
Всего баллов			12	

Рубрика для предоставления информации родителям по итогам суммативного оценивания (СОР) за раздел «Литература и искусство»

Ф. И. О. обучающегося (-ейся) _____

Критерий оценивания	Уровень учебных достижений		
	Низкий	Средний	Высокий
понимает основную и детальную информацию текста;	Затрудняется в понимание основной и детальной информации текста, не может определить тему текста.	Допускает ошибки в понимание основной и детальной информации текста, немного затрудняется в Определении темы текста.	Верно понимает основную и детальную информации текста, определяет тему текста
участвует в полемике, синтезирует различные точки зрения.	Затрудняется при участие в полемике, испытывает затруднения в выражении собственной точки зрения, не приводит пути решения проблемы и не умеет синтезировать различные точки зрения.	Не полностью раскрывает тему выступления, испытывает затруднения в выражении собственной точки зрения, синтезирует различные точки зрения и формулирует пути решения проблемы;	Принимает актив участие в дискуссии, выражает собственную точку зрения, синтезирует различные точки зрения и формулирует пути решения проблемы;

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ
ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ (СОР) ДЛЯ 10 КЛАССА**

«Тема социального неравенства в литературе»

Подраздел	Чтение Письмо
------------------	--------------------------

	10.3.5 Анализировать содержание художественных произведений, определяя роль композиции, изобразительно – выразительных средств, деталей в раскрытии основной мысли; 10.4.5 Писать эссе объемом 200-250 слов, в том числе причинно-следственное, аргументированное.
Критерий оценивания	Обучающийся <ul style="list-style-type: none"> • Объясняет основную мысль, раскрывая роль композиции, изобразительно-выразительных средств и деталей художественного произведения. • Пишет аргументированное эссе.
Уровень мыслительных навыков	Применение Навыки высокого порядка
Время выполнения	20 -30 минут

Чтение.

Прочитайте текст и выполните задание.

<https://ilibrary.ru/text/464/p.1/index.html>

На вокзале Николаевской железной дороги встретились два приятеля: один толстый, другой тонкий. Толстый только что пообедал на вокзале, и губы его, подернутые маслом, лоснились, как спелые вишни. Пахло от него хересом и флер-д'оранжем. Тонкий же только что вышел из вагона и был навьючен чемоданами, узлами и картонками. Пахло от него ветчиной и кофейной гущей.

– Порфирий! – воскликнул толстый, увидев тонкого.

– Ты ли это? Голубчик мой! Сколько зим, сколько лет!

– Батюшки! – изумился тонкий.

– Миша! Друг детства! Откуда ты взялся? Приятели троекратно облобызались и устремили друг на друга глаза, полные слез. Оба были приятно ошеломлены.

– Милый мой! — начал тонкий после лобызания.

– Вот не ожидал! Вот сюрприз! Ну, да погляди же на меня хорошенько! Такой же красавец, как и был! Такой же душонок и щеголь! Ах ты, господи! Ну, что же ты? Богат? Женат? Я уже женат, как видишь... Это вот моя жена, Луиза, урожденная Ванценбах... лютеранка... А это сын мой, Нафанаил, обучающийся III класса.

– Ну, как живешь, друг? – спросил толстый, восторженно глядя на друга.

– Служишь где? Дослужился?

– Служу, милый мой! Коллежским ассессором уже второй год и Станислава имею. Ну, а ты как? Небось, уже статский? А?

– Нет, милый мой, поднимай повыше, – сказал толстый. – Я уже до тайного дослужился... Две звезды имею.

Тонкий вдруг побледнел, окаменел, но скоро лицо его искривилось во все стороны широчайшей улыбкой; казалось, что от лица и глаз его посыпались искры. Сам он съежился, сгорбился, сузился... Его чемоданы, узлы и картонки

съежились, поморщились... Длинный подбородок жены стал еще длиннее; Нафанаил вытянулся во фронт и застегнул все пуговицы своего мундира... – Я, ваше превосходительство... Очень приятно-с! Друг, можно сказать, детства и вдруг вышли в такие вельможи-с! Хи-хи-с. – Ну, полно! – поморщился толстый. – Для чего этот тон? Мы с тобой друзья детства – и к чему тут это чинопочитание! – Помилуйте... Что вы-с... – захихикал тонкий, еще более съезживаясь. – Милостивое внимание вашего превосходительства... вроде как бы живительной влаги... Это вот, ваше превосходительство, сын мой Нафанаил... жена Луиза, лютеранка, некоторым образом ... Толстый хотел было возразить что-то, но на лице у тонкого было написано столько благоговения, сладости и почтительной кислоты, что тайного советника стошнило. Он отвернулся от тонкого и подал ему на прощанье руку. Тонкий пожал три пальца, поклонился всем туловищем и захихикал, как китаец: «хи-хи-хи». Жена улыбнулась. Нафанаил шаркнул ногой и уронил фуражку. Все трое были приятно ошеломлены.

Задания:

1. **Запишите основную мысль данного отрывка.**
-
-

2. **Какое средство выразительности использует Чехов, описывая Толстого?**

«Толстый только что пообедал на вокзале, и губы его, подернутые маслом, лоснились, как спелые вишни».

- А) гипербола В) метафора С) метонимия Д) сравнение

3. **Укажите принцип, по которому строится произведение.**

- А) антитеза В) гипербола С) сравнение Д) аллегория

4. **Напишите характеристику героям рассказа, используя прием «Даймонд»**

Алгоритм написания Даймонд

Первая строка – одно слово, существительное.

Седьмая – одно существительное-антоним.

Вторая – два слова, прилагательное или причастие, относящиеся к существительному в первой строчке.

Третья строка – три глагола, которые тоже относятся к первому существительному. **Четвертая** – два нераспространённых предложения противоположных по смыслу. В качестве подлежащих выступают слова из первой и последней строчки.

Пятая и шестая строчки – зеркально повторяют вторую и третью, только относятся они уже к последнему существительному из седьмой строчки.

1. Толстый

2.

3.

---

4. _____
5. _____
6. _____
7. Тонкий

5. Произведите синтаксический разбор предложения, укажите графическую схему, характеристику:

Толстый хотел было возразить что-то, но на лице у Тонкого было написано столько благоговения, сладости и почтительной кислоты, что тайного советника стошнило.

_____

_____

_____

Письмо. Прочитайте текст "В чем трагедия «Бесприданницы»?"

<http://sochineniye.ru/v-chem-tragediya-bespridan-nitsy/>

«Лариса Огудалова в пьесе А.Н. Островского «Бесприданница» – натура возвышенная и утончённая. Красивая и талантливая, она привлекает мужские сердца. В маленьком провинциальном городе, там, где нет ярких событий и шумной жизни, дом Огудаловых пользуется некоторой известностью. Как говорят посещающие этот дом многочисленные мужчины, поклонники Ларисы, в этом доме много музыки, вольные нравы, а «барышня хорошенькая».

Девушка верит в чистую любовь и страстно влюблена в барина Сергея Сергеевича Паратова, видя в нём идеал мужчины и героя. Но в прагматичный век, когда правят власть денег и жажда наживы, она становится предметом нечистых помыслов и авантюрных планов «хозяев жизни» – местных богачей, купцов Кнурова и Вожеватова, и своего избранника – эгоиста и обманщика Паратова. И даже сделавший предложение Ларисе жалкий чиновник Карандышев готов жениться на ней, бесприданнице, лишь из тщеславия. Ему так хочется «повеличаться» и погордиться красивой женой перед более удачливыми соперниками. В конце концов, всеми обманутая и униженная Лариса понимает: её назначение – быть «вещью». Что может быть оскорбительнее для порядочной девушки, чем тот факт, что её разыгрывают в «орёл-решку» и открытым текстом предлагают «громадное содержание»? Она счастлива тем, что умирает, смертельно раненная своим женихом. Она «любви искала и не нашла».

Лариса Огудалова становится жертвой произвола и обречена на смерть из-за того, что ей нет защиты, у неё нет прав и нет места в этом мире. Ущемлённый в правах человек несчастен в мире социального неравенства. Слабая женщина в этом мире вдвойне несчастна: ведь у неё нет надёжной защиты, устойчивого положения в семье. Гнёт, имущественный, социальный и семейный, довлеет над ней и делает её жертвой сильных и агрессивных людей и непредсказуемых обстоятельств».

Задания.

Напишите эссе на тему о несчастной женской доле в мире, где правят людьми деньги. Объём 200-250 слов.

А) Выразите свое мнение, согласившись или не согласившись с автором.

В) Подкрепите свою позицию аргументами.

С) Используйте сложные синтаксические конструкции.

Критерий оценивания	№ за да ни я	Дескриптор	Балл	Н/б
		Обучающийся		
Объясняет основную мысль, раскрывая роль композиции, изобразительно-выразительных средств и деталей художественного произведения	1	определяет основную мысль отрывка	1	
		определяет средство выразительности	1	
		указывает принцип, по которому строится произведение	1	
		выполняет синтаксический разбор предложения	1	
		указывает графическую схему	1	
		даёт характеристику СП	1	
		пишет характеристику героям рассказа с помощью приема «Даймонд»	1	
Пишет эссе	2	создает аргументированное эссе	1	
		выражает свое мнение	1	
		приводит аргументы (не менее двух)	1	
		использует сложные синтаксические конструкции	1	
		соблюдает нормы языка	1	
		соблюдает стилистические нормы	1	
		соблюдает грамматические нормы	1	
		допускает не более 3-4 орфографических ошибок	1	
Всего баллов			15	

Рубрика для предоставления информации родителям по итогам суммативного оценивания (СОР) за раздел «Тема социального неравенства в литературе»

Ф. И. О. обучающегося (-ейся) _____

Критерий оценивания	Уровень учебных достижений		
	Низкий	Средний	Высокий
Объясняет основную мысль, раскрывая роль композиции, изобразительно-выразительных средств	Затрудняется определить роль фрагмента в произведении, находит средства выразительности, но	Находит средства выразительности, допускает ошибки в определении роли фрагмента в пьесе	Выписывает и Определяет роль средств выразительности; определяет роль фрагмента в

и деталей художественного произведения	не определяет их роль, не раскрывает основную мысль		произведении и в раскрытии основной мысли
Создаёт аргументированное эссе	Нарушена структура эссе, есть слабые аргументы, не выражает своего мнения, допускает более 4 ошибок	Пишет эссе, аргументы недостаточно убедительны, не в полной мере соблюдает структуру, выражает мнение. Допускает 2-4 ошибки	Пишет эссе, раскрывая тему, соблюдает структуру, приводит примеры из прочитанного материала, выражает мнение, соблюдает речевые нормы

ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЗА 4 ЧЕТВЕРТЬ (СОЧ) ДЛЯ 10 КЛАССА

Раздел «Развитие общества: экономика и сотрудничество»

Подраздел	Слушание Говорение
Цели обучения	С.10.1.1 понимать детально информацию сообщения, подтекст, определяя социальные и эмоционально-экспрессивные особенности речи говорящего; Г.10.2.5 участвовать в полемике, синтезируя различные точки зрения и предлагая решение проблемы
Критерий оценивания	✓ понимает детально информацию сообщения; ✓ участвует в полемике и предлагает решение проблемы.
Уровень мыслительных навыков	Знание и понимание Применение
Время выполнения	20-30 минут

Слушание.

Прослушайте текст первый раз и ознакомьтесь с вопросами. Прослушайте текст во второй раз, выполните задания.

Источник: <http://www.elimai.kz/remesla-i-torgovlya.html>

Денежное обращение.

Торговля требовала развитого денежного обращения.

В VI-VIII вв. представители влиятельных родов уже чеканили монету со своими тамгами. В начале VII в. известны монетные выпуски турецких каганов. В VII-VIII вв. в городе Суябе существовал монетный двор, выпускавший деньги с именем и тамгой местных правителей. Монеты туркешей, выпущенные в Таразе, отличались единообразием, на лицевой стороне они имели тамгу в виде лука, на оборотной – легенду с согдийским письмом «Туркеш кагана теньга» или «тюркского небесного хана теньга».

На внутреннем рынке использовались медные монеты – самое массовое средство обращения и платежа, а в качестве валюты при международной торговле – серебряные монеты, являющиеся также средством накопления. В первой половине XI в. известны два казахстанских монетных двора – Тараз и Испиджаб, монеты которых обнаружены при раскопках городов Средней Азии и сопредельных территорий.

В городах развивалось ремесло. Гончары делали самые разнообразные изделия из глины. Это и огромные сосуды для хранения зерна, свежей воды и вина, и изящные кувшинчики, круглые столики – дастарханы и светильники, котлы для варки пищи и тонкостенные чаши. Рядом трудились кузнецы, ювелиры, якачи. Металл выплавляли из руд, добытых в разработках на Алтае, Тянь-Шане, Каратау. Здесь возникают поселения рудокопов и металлургов. Особенно славилась своим серебром рудники в верховьях Таласа.

С развитием земледелия и оседлости увеличилось производство ремесленных изделий на рынок. В городах происходил рост торговли. Все большее значение в торговле приобретают деньги, в обращении находились монеты самой разнообразной чеканки, выпускаемые крупными феодалами, резиденции которых находились в тех или иных городах. Широкое хождение имели монеты из Тараза, Отрара, Алмалыка.

В IX-X вв. в обиходе жителей Казахстана находились монеты государства Саманидов. Высокопробные серебряные дирхемы, называемые «исмаили», а также золотые динары и медные фельсы являлись средством международной торговли. Они часто встречаются при раскопках памятников средневековья Восточной Европы, Прибалтики и даже Скандинавских стран.

На внутреннем рынке имели хождение разного рода знаки стоимости, чаще всего так называемые «черные дирхемы». Они различались составом металла и курсом.

Задание.

1. Определите основную мысль текста.

---

2. Выпишите 2 предложения, подтверждающие основную мысль текста.

---

3. Укажите информацию, которая соответствует тексту:

А) В казахском обществе наблюдалось четкое разделение ремесленного производства на мужское и женское.

В) В IX-X вв. в обиходе жителей Казахстана находились монеты государства Саманидов.

С) Деревообрабатывающее ремесло предоставляло населению множество предметов, необходимых для ведения хозяйства и повседневной жизни.

Д) Продукция ткацкого производства также находила широкое применение в юрте.

Е) Уже отмечалось, что усунь и канглы занимались земледелием

Говорение.

Задание.

1. Примите участие в полемике по теме «Социально-экономические отношения в Казахстане во второй половине XX в». Соблюдайте правила ведения полемики.
2. Придерживайтесь различных точек зрения с напарником, предложите решение проблемы.
3. Соблюдайте речевые нормы.

Критерии	№ задания	Дескриптор	Балл	Набр. балл
		<i>Обучающийся</i>		
Понимает детально информацию сообщения;	1	определяет основную мысль текста	1	
		выписывает 1 предложение, подтверждающее мысль текста	1	
		выписывает 2 предложение, подтверждающее мысль текста	1	
		указывает информацию, которая соответствует тексту	1	
Участвует в полемике и предлагает решение проблемы	2	участвует в полемике	1	
		соблюдает правила ведения полемики	1	
		использует приемы привлечения внимания	1	
		учитывает целевую аудиторию	1	
		придерживается различных точек зрения	1	
		предлагает пути решения проблемы	1	
Всего:			11	

4 МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО КРИТЕРИАЛЬНОМУ ОЦЕНИВАНИЮ ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПО ТРЕТЬИМ (ЯЗ) ЯЗЫКАМ

Оценивание - необходимый компонент образовательного процесса, представляющий собой сбор и анализ информации об успеваемости обучающихся на текущих и итоговых стадиях обучения. Цель, задачи, предмет, объект, принципы, методы, формы и инструменты оценивания должны быть понятны всем субъектам образовательного процесса - администрации школы, педагогам, родителям и самим обучающимся.

Оценивание в образовательных организациях Казахстана является постоянным процессом, естественным образом интегрированным в образовательный процесс. Оценивание осуществляется практически на каждом уроке, а не только в конце учебной четверти или года. И основной целью оценивания учебных достижений обучающихся является определение степени соответствия полученных образовательных результатов заранее намеченным [36].

Применительно к обучению ЯЗ оценивание – это определение уровня владения языком, достигнутого обучающимися за определенный период обучения. Объектами оценивания являются не только знания изучаемого языкового материала, но а также навыки и умения речевой деятельности, уровень овладения которыми позволяет совершать иноязычную речевую деятельность как средством общения в заданных программой ситуациях, т.е. уровень языковой компетенции обучающегося ЯЗ.

Учебные программы по предмету «Иностранный язык» (ЯЗ) по предметам начального, основного среднего образования направлены на развитие языковых навыков и речевых умений обучающихся и, следовательно, оцениваются учебные достижения обучающийся по четырем видам речевой деятельности как навыков воспроизведения информации, а также навыков, направленных на восприятие информации:

- аудирование
- говорение
- чтение
- письмо

Объектом оценивания аудирования является уровень сформированности речевых навыков и умений при восприятии иноязычного текста на слух и следовательно оцениваются:

- умение понимать на слух монологическую и диалогическую речь;
- владение языковым и речевым материалом, обеспечивающим адекватное восприятие устного звучащего текста.

Аудирование

Объектом оценивания говорения является уровень сформированности речевых навыков и умений, необходимых для устной монологической и диалогической речи, и оцениваются:

- умения, необходимые для общения в форме диалогической речи (понимать собеседника, адекватно реагировать на его реплики, умение дать ответ, выразить свое мнение или отношение и т.п.);
- умения, необходимые для общения в форме монологической речи (умение построить связный текст разной коммуникативной направленности).

Объектом оценивания чтения является уровень сформированности речевых навыков и умений при чтении текстов с общим охватом содержания (ознакомительное чтение) и детальным охватом содержания (изучающее чтение). Следовательно, оцениваются:

- умение понять основную информацию в тексте, идею автора (чтение с общим охватом содержания);
- умение полно и точно понять как основную, так и дополнительную информацию, содержащуюся в тексте, а также адекватно интерпретировать ход авторских рассуждений, выводы и оценки автора (изучающее чтение);
- владение языковым и речевым материалом, необходимым для понимания текста.

Объектом проверки письма является уровень сформированности речевых навыков и умений, необходимых для фиксации в письменной форме полученной информации, либо для передачи собственной информации и оцениваются:

- умение передавать содержание прочитанного или прослушанного текста;
- умение построить письменный монологический текст на предложенную тему.

Успешно внедренное в Казахстане, критериальное оценивание способствует повышению учебной мотивации и учебной самостоятельности обучающихся при изучении ЯЗ. В процессе критериального оценивания становится ясно насколько точно и полно реализуются цели обучения учебного предмета. Педагог может своевременно вносить требуемые коррективы, стимулировать обучающихся к успешному овладению иностранным языком.

Критериальное оценивание осуществляется в соответствии с содержанием учебных программ, формами контрольных мероприятий, индивидуальными психолого-педагогическими особенностями обучающихся; на основе единства формативного и суммативного оценивания, заключающегося в целостном использовании промежуточного и итогового контроля учебных достижений обучающихся.

Критериальное оценивание стало механизмом, который позволяет совершенствовать процесс преподавания педагогом, с одной стороны, и мотивирует обучающихся активно участвовать в своем учении. В связи с этим, на уроках ЯЗ необходимо применять формы и методы оценивания, которые способствуют повышению качества обучения, а именно, критериального оценивания.

Педагогу учебного предмета «Иностранный язык» рекомендуется опираться на основные задачи критериального оценивания:

- определять уровень языковой компетенции каждого обучающегося на каждом этапе учебного процесса;
- помогать обучающемуся учиться на своих ошибках;
- помогать обучающемуся понять, что не получается и в какой степени;
- помогать, что важно и необходимо освоить;
- определять наличие тех или иных умений;
- фиксировать неудачи обучающегося, но не наказывать за них;
- оценивать прогресс обучающихся относительно самих себя;
- мотивировать обучающихся на развитие языковых умений и навыков для достижения ожидаемых результатов обучения и на достижение успеха;
- обеспечивать обратную связь между педагогом, обучающимся и родителями для выявления качества усвоения учебного материала и особенностей организации учебного процесса.

Ключевым моментом в системе оценивания ЯЗ является отдельное оценивание языковых навыков при формативном оценивании в процессе обучения, а также их общая оценка при суммативном оценивании при завершении какого-либо этапа в образовательном процессе (за тему/раздел, четверть, учебный год).

Критериальное оценивание включает в себя формативное оценивание и суммативное оценивание. Ключевым моментом в системе оценивания ЯЗ является отдельное оценивание языковых навыков при формативном оценивании в процессе обучения, а также их общая оценка при суммативном оценивании при завершении какого-либо этапа в образовательном процессе (за тему/раздел, четверть, учебный год).

Особенность формативного оценивания заключается в том, что это оценивание, которое используется в повседневной практике на каждом уроке, а это означает, что педагог и обучающийся могут влиять на качество образования на самых ранних этапах обучения.

Формативное оценивание проводится с целью мониторинга учебных достижений обучающихся в ходе изучения ЯЗ и оказания им поддержки в процессе обучения. На каждом уроке рекомендуется использовать формативное оценивание в целях своевременной поддержки обучающихся, прогресса в обучении, мотивирования обучающихся к обучению, выявления пробелов в знаниях и демонстрации их учебных достижений [36].

В начале нового учебного года, на первом занятии изучения темы, главы педагогу ЯЗ необходимо «диагностировать» уровень сформированности языковой компетентности у обучающихся и скорректировать учебный план, обеспечив дифференциацию содержания и методов преподавания. Необходимость диагностического оценивания знаний (более известное педагогам как входной или предварительный контроль) определяется различным уровнем подготовки обучающихся, необходимостью предвидеть процесс обучения и учения, адекватный возможностям и потребностям обучающегося в соответствии с «зоной ближайшего развития». Т.е. педагог «на

входе» будет иметь правильное представление о существующей ситуации, а обучающийся – о требованиях, на которые нужно будет опираться.

Например, на уроках ЯЗ можно провести фронтальный опрос или претест с вопросами по ранее изученным темам, разделам в соответствии с требованиями типовых учебных планов. Педагог получит предварительный анализ уровня обученности по ЯЗ и уровня сформированности языковых навыков - исходных знаний, которым уже обладает обучающийся до начала изучения темы, раздела. Эта работа поможет педагогу выявить информацию о том, на каком отрезке изучения нового материала у обучающегося могут возникнуть проблемы, и запланировать шаги для предупреждения проблем.

Такой критерий оценивания результатов дают возможность обучающемуся соотнести свой уровень подготовки с предъявляемыми требованиями, а педагогу скорректировать процесс обучения и правильно выбрать уровень сложности работы.

Важно фиксировать изменения общего уровня подготовленности каждого обучающегося, динамику в сравнении с предыдущими достижениями.

Педагогу рекомендуется запланировать и организовать формативное оценивание следующим образом:

- провести операционализацию планируемых результатов (записать в виде учебных действий) и внести их в соответствующий раздел рабочей программы;
- выбрать техники формативного оценивания на каждом уроке;
- разработать или подбирать задания с учетом индивидуальных особенностей своих обучающихся и контекста обучения;
- к каждому заданию составлять критерии оценивания на основе целей обучения;
- распределять критерии оценивания по уровням мыслительных навыков (таксономия Блума);
- разрабатывать к каждому заданию дескрипторы, которые описывают основные этапы его выполнения. Дескрипторы к заданиям должны быть ясными и точными, чтобы решение педагога при оценивании было объективным. Кроме того, дескрипторы позволяют определить, на каком этапе выполнения задания обучающийся испытывает трудности;
- подобрать инструменты обратной связи. Обратная связь используется на различных этапах урока и позволяет педагогу осуществлять непрерывное взаимодействие с обучающимися, в результате которого происходит корректирование и дальнейшее планирование процесса обучения.

Технология критериального оценивания языковых компетенций по третьим языкам основана на сравнении достижений обучающихся с чётко определёнными, заранее известными критериями, позволяющими определить, насколько успешно усвоен учебный материал, сформирован практический навык. Каждый урок должен начинаться с озвучивания/показа целей обучения и критериев их достижения. Обучающийся должен понять, осмыслить поставленную цель обучения и узнать, как ее можно достичь.

Рекомендуется разработать критерии оценивания заранее совместно с обучающимися и выбрать приоритетные критерии, как например по следующему алгоритму действий:

- Объявить обучающимся цели и задачи урока перед началом изучения темы, главы, раздела.
- Попросить каждого обучающегося написать один-два критерия, по которым будут оцениваться работы.
- Записать на доске критерии, предложенные обучающимися.
- Убедиться, что все обучающиеся поняли предложенные критерии.
- Расположить критерии по степени важности.
- В процессе обсуждения выбрать приоритетные критерии.
- Если предполагается выставление отметки, определить количественное выражение (баллы) каждого критерия или произвести его градацию (разбивку на уровни выполнения задания).

В дальнейшем работы обучающихся необходимо оценивать только в соответствии с разработанными критериями.

Также важно обратить внимание на то, чтобы сформулированные цели должны быть:

- измеряемыми, чтобы можно было точно сказать, что цели достигнуты;
- достижимыми, ориентированными на действие, чтобы понять, какое именно действие принесет желаемый результат;
- реалистичными, чтобы их можно было достичь;
- иметь определенные сроки и разумные средства для выполнения.

Когда педагог совместно с обучающимися сформулировал цель, ему необходимо выработать ориентиры, которые помогут ее достичь. Постановка задач дает перечень важных мер, которые следует предпринять, чтобы добиться цели. Например, на уроке немецкого языка:

Обучающиеся

- будут понимать значение *das Adjektiv* (имя прилагательное) как части речи, например: *Meine Schwester ist groß. Mein Bruder ist klein. Meine Mutter ist gut und lustig.*
- будут практиковать употребление прилагательных с существительными, например: *Das ist eine große Familie. Ein hohes Haus steht im Dorf.*
- смогут употреблять прилагательные в своей устной и письменной речи.

Например, на уроке немецкого языка в 5 класс по теме 1. *Schule und Studium*, 1.2 *Gegenstände im Klassenraum* к концу недели обучающиеся смогут описать классный кабинет, используя не менее пяти прилагательных. Пример одного из ответов:

Mein Klassenzimmer ist groß und hell. Im Klassenzimmer sind drei Fenster. An den Fenstern hängen die weißen Gardinen. Rechts von der Tür stehen zwei große Schränke. Vorne an der Wand hängt eine braune Tafel. Die Tafel ist sauber. Neben der Tafel befinden sich der breite Lehrertisch und der Stuhl. In der Mitte von der Klasse stehen die Schulbänke und Stühle. Unsere Schulbänke sind neu.

Педагогу рекомендуется регулярно анализировать и при необходимости пересматривать поставленные цели. Непрерывный анализ целей заставляет педагога постоянно устанавливать приоритеты (выбирать главное) и принимать важные решения. Особое внимание следует уделять целям, которые не были реализованы или постоянно переносятся по срокам.

Если педагог обнаружит какие-либо допущенные ошибки или недостатки, не обозначенные в критериях, он может рекомендовать обучающемуся обратить внимание на данную ошибку. Например, на уроке «Немецкий язык» 6 класс перед проведением проверочной работы (эссе) по теме «Die Erde ist unser Haus» («Земля-наш дом») учитель озвучивает следующие критерии: 1) рассказ должен состоять из 15 и более предложений; 2) в рассказе должны быть использована изученная лексика к теме; 3) в рассказе должны быть перечислены названия рек, озер, гор края.

После проверки педагог остановится на результатах, достигнутых относительно критериев оценивания, а также на других ошибках следующим образом: «Молодец, твой рассказ состоит из 15 предложений, ты описал свое село, перечислил названия рек, гор. Дополни рассказ, чем же замечательна твоя родина, используя изученную лексику».

Данный пример показывает, что педагог при проверке работы опирается на критерии оценивания, указывает вначале, что было достигнуто, затем его проблему и в конце указывает то, что не было озвучено в критериях, и рекомендует обратить внимание и на данную проблему [42].

Существует большое количество техник формативного оценивания, которые применяются на различных этапах урока ЯЗ. В повседневной практике формативного оценивания можно использовать, например, следующие для измерения уровня усвоения, прогресса обучающихся: «Две звезды и одно пожелание», «Сигналы рукой», «Светофор», «Индекс карточки для обобщения», «Одноминутное эссе», «Речевые образцы», «Трехминутная пауза», «Словесная оценка».

Использование техник формативного оценивания перед изучением нового материала позволяет выяснить, с какими знаниями по теме обучающиеся пришли на урок, и соответственно планировать обучение, помогая сфокусироваться на целях обучения. К данным техникам относятся: «Associations»: обучающиеся пишут свои ассоциации с названием темы на небольшом листе бумаги или на доске, тем самым повторяя ранее изученный лексический материал и применяя его для новой темы.

«Corners»: педагог предлагает вопрос и четыре вероятных ответа на него располагает по углам комнаты. Обучающиеся встают рядом с ответом, который кажется им правильным, и в группе разрабатывают аргументацию, доказывающую их точку зрения.

«Sorting»: обучающиеся распределяют предложенные педагогом слова по темам.

«Know-Want to Learn-Learned»: обучающиеся заполняют таблицу Знаю—Интересуюсь—Узнал, в первом столбце записывая то, что они знают по теме, во

втором – что хотели бы узнать, в третьем – по прохождении темы отмечают, были ли выяснены интересовавшие моменты.

Одним из основных требований к оценочной деятельности является формирование у обучающихся умений оценивать свои результаты, видеть свои ошибки, знать требования к работам разного вида. Для достижения этой цели необходимо использовать методы самооценивания и взаимооценивания.

«Самооценивание» – один из видов оценочной деятельности, связанный не с выставлением себе отметок, а с процедурой оценивания. Оно более всего связано с характеристикой процесса выполнения заданий, его плюсами и минусами и менее всего – с баллами.

Для эффективного самооценивания необходимо:

- понимание обучающимся, как оценивается его работа, деятельность;
- развитие навыков критического мышления;
- развитие объективизма;
- концентрирование внимания обучающихся на своих целях.

Процесс, в ходе которого обучающиеся собирают информацию о своем учении, анализируют ее и делают выводы о своем прогрессе. Обязательное условие проведения самооценивания – наличие критериев оценивания работы, с которыми обучающиеся должны быть ознакомлены в начале изучения темы и до начала выполнения работы. Лист самооценки с вопросами - прием, который заставляет обучающихся анализировать свою работу в течение урока, изучения темы. Также можно предложить обучающимся в течение урока, после урока, после выполнения какого-нибудь задания оценить себя по предложенным утверждениям, например, поставить «плюсы» на полях в тетради или же заполнить, например, лист самооценки своих достижений по разным видам деятельности на заключительном этапе урока.

Таблица 1. Пример листа самооценки на уроке английского языка.

Description of achievement	poor	fair	good	excellent
I can read and understand the information about				
I can listen and understand the information about				
I can write				
I can speak about				
I can ask and answer the questions about				

Педагогу ЯЗ рекомендуется использовать следующие критерии оценивания работ обучающихся:

Письменные работы (диктанты, поздравительные открытки, телеграммы (личного и делового содержания), записки (членам семьи, друзьям и коллегам по работе), характеристики, заполненные анкеты и бланки резюме, сочинения (интерпретация темы или проблемы), эссе, рассказы (придумывание фабулы и сюжета) письма, разные виды сочинений) оцениваются по пяти критериям (Таблица 2):

1. Содержание (соблюдение объема работы, соответствие теме, отражены ли все указанные в задании аспекты, стилевое оформление речи соответствует типу задания, аргументация на соответствующем уровне, соблюдение норм вежливости).

2. Организация работы (логичность высказывания, использование средств логической связи на соответствующем уровне, соблюдение формата высказывания и деление текста на абзацы);

3. Лексика (словарный запас соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения языку);

4. Грамматика (использование разнообразных грамматических конструкций в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку);

5. Орфография и пунктуация (отсутствие орфографических ошибок, соблюдение главных правил пунктуации) [41].

Таблица 2. Критерии оценивания письменных работ

Баллы	Критерии оценки	
«5»	содержание:	коммуникативная задача решена полностью;
	организация работы:	высказывание логично, использованы средства логической связи, соблюден формат высказывания и текст поделен на абзацы;
	лексика:	лексика соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения;
	грамматика:	использованы разнообразные грамматические конструкции в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку, грамматические ошибки либо отсутствуют, либо не препятствуют решению коммуникативной задачи;
	орфография и пунктуация:	орфографические ошибки отсутствуют, соблюдены правила пунктуации: предложения начинаются с заглавной буквы, в конце предложения стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также соблюдены основные правила расстановки запятых
«4»	содержание:	Коммуникативная задача решена полностью;
	организация работы:	высказывание логично, использованы средства логической связи, соблюден формат высказывания и текст поделен на абзацы;
	лексика:	лексика соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения, но имеются незначительные ошибки;
	грамматика:	использованы разнообразные грамматические конструкции в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку, грамматические ошибки незначительно препятствуют решению коммуникативной задачи;
	орфография и пунктуация:	незначительные орфографические ошибки, соблюдены правила пунктуации: предложения начинаются с заглавной буквы, в конце предложения стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также соблюдены основные правила расстановки запятых
	содержание:	Коммуникативная задача решена;
	организация	высказывание нелогично, неадекватно использованы средства

«3»	работы:	логической связи, текст неправильно поделен на абзацы, но формат высказывания соблюден;
	лексика:	местами неадекватное употребление лексики;
	грамматика:	имеются грубые грамматические ошибки;
	орфография и пунктуация:	незначительные орфографические ошибки, не всегда соблюдены правила пунктуации: не все предложения начинаются с заглавной буквы, в конце не всех предложений стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также не соблюдены основные правила расстановки запятых
«2»	содержание:	коммуникативная задача не решена;
	организация работы:	высказывание нелогично, не использованы средства логической связи, не соблюден формат высказывания, текст не поделен на абзацы; большое количество лексических ошибок;
	лексика:	большое количество грамматических ошибок;
	грамматика:	значительные орфографические ошибки, не соблюдены правила пунктуации: не все предложения начинаются с заглавной буквы, в конце не всех предложений стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также не соблюдены основные правила расстановки запятых.

2. Критерии оценки устных развернутых ответов (монологические высказывания, пересказы, диалоги, проектные работы, в т.ч. в группах).

Устные ответы оцениваются по пяти критериям (Таблица 3):

1. Содержание (соблюдение объема высказывания, соответствие теме, отражение всех аспектов, указанных в задании, стилевое оформление речи, аргументация, соблюдение норм вежливости).

2. Взаимодействие с собеседником (умение логично и связно вести беседу, соблюдать очередность при обмене репликами, давать аргументированные и развернутые ответы на вопросы собеседника, умение начать и поддерживать беседу, а также восстановить ее в случае сбоя: переспрос, уточнение);

3. Лексика (словарный запас соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения языку);

4. Грамматика (использование разнообразных грамматических конструкций в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку);

5. Произношение (правильное произнесение звуков иностранного языка, правильная постановка ударения в словах, а также соблюдение правильной интонации в предложениях).

Таблица 3. Критерии оценивания устных ответов

Оценка	Критерии оценки	
	содержание:	соблюден объем высказываний и соответствие теме; отражены все аспекты, указанные в задании, стилевое оформление речи

«5»		соответствует типу задания, аргументация на уровне, нормы вежливости соблюдены.
	коммуникативное взаимодействие:	адекватная естественная реакция на реплики собеседника; проявляется речевая инициатива для решения поставленных коммуникативных задач;
	лексика:	лексика адекватна поставленной задаче и требованиям данного года обучения языку;
	грамматика:	использованы разные грамматические конструкции в соответствии с задачей и требованиям данного года обучения языку; редкие грамматические ошибки не мешают коммуникации;
	произношение	речь звучит в естественном темпе, нет грубых фонетических ошибок;
«4»	содержание:	неполный объем высказывания; высказывание соответствует теме; не отражены некоторые аспекты, указанные в задании, стилевое оформление речи соответствует типу задания, аргументация не всегда на соответствующем уровне, но нормы вежливости соблюдены;
	коммуникативное взаимодействие	коммуникация немного затруднена;
	лексика:	лексические ошибки незначительно влияют на восприятие речи обучающегося;
	грамматика:	грамматические незначительно влияют на восприятие речи обучающегося;
	произношение	речь иногда неоправданно паузирована; в отдельных словах допускаются фонетические ошибки; общая интонация обусловлена влиянием родного языка
«3»	содержание:	незначительный объем высказывания, которое не в полной мере соответствует теме; не отражены некоторые аспекты, указанные в задании, стилевое оформление речи не в полной мере соответствует типу задания, аргументация не на соответствующем уровне, нормы вежливости не соблюдены;
	коммуникативное взаимодействие	коммуникация существенно затруднена, обучающийся не проявляет речевой инициативы;
	лексика:	обучающийся делает большое количество грубых лексических ошибок;
	грамматика:	обучающийся делает большое количество грубых грамматических ошибок;
	произношение	речь воспринимается с трудом из-за большого количества фонетических ошибок; интонация обусловлена влиянием родного языка

Одним из приемов оценивания, который показывает свою эффективность на уроках ЯЗ, являются оценочные рубрики.

Способом описания оценочных критериев, опирающиеся на ожидаемые учебные результаты и учебные достижения, являются рубрики. Рубрики позволяют сделать оценивание понятным для обучающихся: в критериях четко

определяются достижения, которые ожидаются. Они могут быть использованы для оценивания различных форм речевой деятельности: устных высказываний, письменной речи, работы с текстом, оценки кроссворда и т. д. Кроме того, обучающиеся имеют возможность принимать участие в обсуждении рубрик. Каждая рубрика имеет определенные критерии и переводится в баллы.

Использование рубрик обоснованно для развития умений самооценки и взаимооценки обучающихся. Являясь активным участником оценивания, обучающийся глубже «погружается» в изучаемый материал, повышается мотивация, появляется вера в успех [44].

Рубрики должны быть максимально четкими и регулярно использоваться на уроках. Как и любое оценивание, рубрики эффективны, если используются систематически, на постоянной основе.

Ниже приведены примеры использования рубрик на уроках ЯЗ.

Пример 1. Лист оценки кроссворда, 7 класс. Тема: Мир профессий

Задание: составить кроссворд на тему «Профессии» (Таблица 4).

Критерий	Высокий (3 балла)	Средний (2 балла)	Низкий (1 балл)
Содержание	Соответствует заданной теме, содержит не менее 15 определений, формулировки лаконичны, не вызывают затруднений.	Соответствует теме, содержит не менее 15 определений, но некоторые формулировки вызывают затруднения.	Соответствует теме частично, содержит менее 15 определений, некоторые формулировки вызывают затруднения.
Грамотность в определении терминов	Определения сформулированы грамотно, допускается 1 ошибка.	В формулировке определений допущено 2–3 ошибки.	Допущено значительное количество ошибок (4–5).
Оформление	Оформлен аккуратно, содержит иллюстрации, соблюдаются все правила составления кроссворда.	Оформлен аккуратно, имеются недочеты в составлении кроссворда	Оформлен небрежно, без соблюдения правил составления кроссворда.

Пример 2. Лист оценки письменной работы (описание фотографии), 5 класс. Тема: Семья.

Задание: описать семейную фотографию (Таблица 5).

Критерий	Высокий (3 балла)	Средний (2 балла)	Низкий (1 балл)
Содержание	Содержание полностью	Содержание частично соответствует	Содержание частично соответствует

	соответствует заданной теме (объём не менее 60–80 слов)	коммуникативной задаче. Аспекты, указанные в задании, раскрыты не полностью (объём не менее 80–60 слов)	коммуникативной задаче. Не все аспекты, указанные в задании, раскрыты (объём менее 80–60 слов)
Лексическое оформление речи	Высказывание логично; средства логической связи использованы правильно, используется разнообразная лексика, изученные речевые образцы	Высказывание в основном логично; имеются отдельные недостатки при использовании средств логической связи, используется разнообразная лексика, изученные речевые образцы. Возможно наличие 2–3 негрубых ошибок.	Высказывание не всегда логично; имеются многочисленные ошибки в использовании средств логической связи, допущено 4–5 ошибок.
Грамматическое оформление речи	Использованы грамматические структуры; задействованы простые и сложные предложения, допускается 1 ошибка.	Допущен ряд ошибок, не затрудняющий понимание высказывания; простые предложения составлены грамматически правильно, допущено 2–3 ошибки.	Использованы однообразные грамматические структуры. Простые предложения содержат многочисленные грамматические ошибки, не затрудняющие понимание высказывания.
Орфографическое оформление речи	При написании не допущены пунктуационные ошибки.	При написании допущены 1–2 пунктуационные ошибки и ряд орфографических ошибок, не влияющие на понимание высказывания.	При написании допущены многочисленные орфографические и пунктуационные ошибки, затрудняющие понимание высказывания.

Таким образом, оценочные рубрики соответствуют требованиям критериального оценивания, являются действенным инструментом повышения мотивации обучающихся, способствуют развитию умений само- и взаимооценки.

Педагог немецкого языка школы-гимназии г.Нур-Султан А.С. Оспанова на уроках использует следующие рубрики, составляющие структурную сторону урока, которые поэтапно спроецированы на интерактивной доске:

- Лексико-грамматическая разминка «Я выбираю».
- «Развиваем речь». Задание: развернуть схемы предложений в связную информацию.
- «Лучший комментатор!»

- «Проверь себя!» Контроль знаний по теме. Выполнение тестовых заданий по электронному учебнику.

- «Хочу высказать!» Рефлексия. Выводы по грамматической теме урока в форме эссе.

Также А.С.Оспанова использует на уроках ЯЗ свои приемы форматичного оценивания учебных достижений обучающихся как «разминки знаний»: лексические, грамматические, интеллектуальные, словарные, орфографические, которые, в первую очередь, развивают мыслительную деятельность, способствуют развитию интеллекта обучающегося, с помощью которых создаются на уроке коммуникативное общение и развивается языковая компетенция.

Например, на экране высвечивается опорная схема в виде кружочков с номерами, состоящая из 4 секторов, в которых содержатся вопросы не только по языкознанию (уровень языковой компетенции), но и по другим учебным дисциплинам (межпредметная связь). Методика проведения простая: обучающийся выбирает сектор по своему желанию и отвечает. В каждом секторе по 10 вопросов-заданий. Время ответа: 2 минуты.

1 сектор - словарная разминка. Узнай слово по лексическому толкованию.

2 сектор – грамматическая разминка «ДА – НЕТ!»

3 сектор – грамматическая разминка «Что я знаю о сложных предложениях?»

4 сектор – орфографическая разминка «По следам орфографических правил».

Вопросы лексической разминки составлены по материалам текстов в учебнике по разделу «Сложные предложения».

Рубрика урока «Развиваем речь!», основная цель которой заключается в том, чтобы оценить сформированность коммуникативно-целесообразной речи. Педагог предлагает обучающимся задание: развернуть опорные схемы, спроецированные на интерактивной доске, в связную информацию.

1. [ ]: [причина]. 2. [ ], и [ ]. 3. [, ( ),]. 4. [=]. 5. [, ,].

Ответы оцениваются с учетом правильности, полноты и последовательности предложения. При этом педагогом используется ступенчато-комплексная технология.

Оценивание сформированности речемышления проходит на протяжении всего урока с помощью коммуникативных заданий, упражнений, требующих от обучающихся самостоятельного поиска по восстановлению в памяти пройденных тем.

При оценке языковых компетенций необходимо учитывать следующее:

Языковые ошибки обучающихся следует отмечать и обязательно обращать их внимание на совершенные ошибки доступным для них способом, однако ошибки не могут повлиять на оценку, если обучающийся может доступно продемонстрировать свои знания. Главная задача обучающегося –

передать свое сообщение, грамматика при этом может страдать. Постепенно самовыражение становится более точным и корректным.

Возникшую ошибку в устной речи рекомендуется исправлять с помощью перефразирования, повторения правильной формы от обучающегося не требуется, потому что это может прервать выражаемую мысль, а также обучающийся может потерять уверенность в выражении мыслей на целевом языке.

При повторе одной и той же ошибки следует приводить примеры правильных форм и при необходимости акцентировать внимание на грамматику. Помимо этого, педагог или обучающиеся в виде совместной деятельности могут привести некоторые примеры использования выражений по соответствующей теме.

При проверке письменных работ языковые ошибки также не учитываются (если выраженная мысль или текст понятны), однако педагогу необходимо указывать это в своих комментариях.

Исходя из выше изложенного для улучшения навыков по планированию и организации формативного оценивания педагогу рекомендуется:

- повышать качество и увеличивать количество используемых методов формативного оценивания с использованием заданий;
- применять эффективные формы предоставления обратной связи;
- составлять план урока, отражающий процесс применения формативного оценивания;
- проводить анализ уроков (качество работ обучающихся; качество инструментов оценивания; обратная связь от обучающихся, коллег; беседа с родителями и др.) для рефлексии и улучшения практики.

В условиях карантина, чрезвычайных ситуаций социального, природного и техногенного характера учебные достижения обучающихся оцениваются формативно с выставлением баллов. При этом максимальный балл за формативное оценивание должен составлять от 1 до 10 баллов в 2-11 классах. Для предоставления обратной связи применяет рубрикаторы электронного журнала.

Педагогу формативное оценивание в баллах не обязательно проводить на каждом уроке. Он самостоятельно определяет периодичность выставления баллов за учебные достижения обучающихся с учетом выполненных объемов работ, учебных заданий.

Далее по завершении разделов/сквозных тем учебных программ, определенного учебного периода (четверть/триместр, учебный год) проводится суммативное оценивание.

По языковым предметам суммативное оценивание за раздел проводится два раза в четверти. В каждом суммативном оценивании за раздел проверяется два вида речевой деятельности (говорение, слушание, чтение, письмо).

Суммативное оценивание по ЯЗ предполагает проведение определенного количества процедур суммативного оценивания за раздел (СОР) и за четверть (СОЧ) 1 раз в каждой четверти.

Суммативное оценивание в 1 классе не проводится.

Максимальный балл за СОР в 1-4 классах должен составлять не менее 7 и не более 15 баллов.

Максимальный балл за СОР в 5-9 классах должен составлять не менее 7 и не более 20 баллов.

Максимальный балл за СОР в 10-11 классах должен составлять не менее 7 и не более 20 баллов.

Максимальный балл за СОР, форма (контрольная, практическая или творческая работа, проект, устный опрос, эссе), урок проведения СОР и время на выполнение СОР не регламентируются. Ниже представлено количество процедур суммативного оценивания за раздел (Таблица 6).

Таблица 6. Количество процедур суммативного оценивания за раздел

Класс	Количество процедур суммативного оценивания за раздел			
	1 четверть	2 четверть	3 четверть	4 четверть
2	2*	2*	2*	2*
3	2*	2*	2*	2*
4	2*	2*	2*	2*
5	2*	2*	2*	2*
6	2*	2*	2*	2*
7	2*	2*	2*	2*
8	2*	2*	2*	2*
9	2*	2*	2*	2*
10	2*	2*	2*	2*
11	2*	2*	2*	2*

* В суммативном оценивании за раздел/сквозную тему объединяются два вида речевой деятельности (например, слушание и говорение; чтение и письмо).

Суммативное оценивание за четверть (СОЧ) предполагает проверку всех видов языковой деятельности: слушание, говорение, чтение и письмо. Задания суммативных оцениваний за раздел и за четверть разрабатываются педагогами самостоятельно. Продолжительность СОЧ – 40 минут. Вид речевой деятельности «говорение» проверяется отдельно.

В случаях карантинных и ограничительных мероприятий по предмету «Иностранный язык» проводится 1 СОР, 1 СОЧ во всех школах (в штатном режиме, в дистанционном формате, в дежурных классах).

В 2020-2021 учебном году в организациях образования Казахстана начали использовать с 1 по 11 классы журнал критериального оценивания, поддержку которого осуществляет системы электронных журналов («Күнделік», «Білімал», «Мектеп.edu.kz»). В начале учебного года в настройках класса необходимо выбрать вид журнала - «Журнал критериального оценивания».

В журнал критериального оценивания выставляется:

- балл за формативное оценивание (от 1 до 10 баллов) с использованием комментариев для обратной связи;

- балл за суммативную работу за раздел (СОР) – сумма набранных баллов и соответствующий уровень учебных достижений;
- балл за суммативную работу за учебный период (СОЧ) – сумма набранных баллов согласно спецификации;
- годовая оценка – процентное соотношение набранной суммы баллов к максимально возможному баллу за все учебные периоды согласно шкале.

Обратная связь педагогом осуществляется через комментарии, рубрики, рекомендации по итогам выполненной работы [45].

Далее в приложении к методическим рекомендациям представлены образцы заданий по формативному и суммативному оцениванию языковых компетенций обучающихся организаций среднего образования Республики Казахстан из опыта педагогов английского, немецкого, французского языков.

Методологические рекомендации включают цели обучения, задания, критерии с дескрипторами, баллы, рубрики. Задания по аудированию и пониманию прочитанного взяты из открытых источников. Задания с дескрипторами и баллами носят рекомендательный характер. В заданиях подобраны устные и письменные задания согласно целям обучения и критериям оценивания.

ОБРАЗЕЦ КРАТКОСРОЧНОГО ПЛАНА ПО УЧЕБНОМУ ПРЕДМЕТУ «АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК», 9 КЛАСС

LET'S TALK IN ENGLISH per lesson plan

School: 59 school-lyceum / Grade: 9. Teacher: Akhmetova V.A.	
The theme	'Let's talk in English' / summarizing and consolidating lesson on the units 'Environmental problems' and 'Charities and Conflict'
Learning objective(s) that this lesson is contributing to	9.C2 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers 9.C1 use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups 9.C4 evaluate and respond constructively to feedback from others 9.S3 explain and justify their own and others' point of view on a range of general and curricular topics 9.S5 interact with peers to make hypotheses about a wide range of general and curricular topics
Lesson objectives	All students will be able to develop speaking and listening skills using role-play activities. Most students will be able to develop speaking and listening skills using facts and arguments through discussion. Some students will be able to compare facts and provide their opinion.
Assessment criteria	Students will be considered successful if they are able to interact with peers (in a pair, group) to fulfill learning tasks expressing opinion providing arguments.
Value links	Respect for self and others. Cooperation. These values can be fostered through pair, group work, when students make up dialogue and debating.
ICT skills	<i>Interactive board</i>

Per contest plan: ‘Let’s talk in English’

stages	Teacher’s activity	The aim of the contest	Pupil’s activity
1.Org.moment Greetings. 2 min.	<p>1/ Introducing students the aim of the contest. Good morning dear teachers and students. Welcome to our contest which is named ‘Let’s talk in English’ The contest is attended by the best students of 9th grades ‘a.b.c.d’. Also teachers who will become the jury of the competition take part in it. So, our contest consists of 3 stages. The 1st - choosing cards and making preparations for a role-play activities. Students choose one of the tasks: 3 minutes give them to prepare, and in 3 minutes, they complete the task 1 minute. The 2nd - role-playing games. The 3rd - Pros and cons of building factories; Pros and cons of giving money for charity. The students are given a topic that students will prepare to defend the project But before, let me introduce the rules of the contest. Remember that during the role-play activities, debate using of vernacular \нац.яз\ speech, slang even more unacceptable. Treat your opponents with respect, be polite. Interrupt the speaker’s speech of the opposing team is also forbidden, you can ask questions, but in a specially allotted time</p>	<p>1/ a learner develops speaking and listening skills using facts and arguments to do assignments. 2/ interacts with peers (in a pair, group) to fulfill learning tasks; expresses and opinion providing arguments. 3/ use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups, through talking and discussion 4/ use imagination to express thoughts, ideas, experiences and feelings.</p>	<p>Listening to the teacher, learning the rules of the contest; play the task for a given time</p>
II. The preparatory stage 3 min.	<p>Tasks The teacher controls the compliance of the time - 'time keeper', the teacher, if it necessary, gives brief advice or warnings to the students The students choose one of the activities.</p>	<p>Criteria Information obtained at the stage of the introducing, listened, discussed.</p>	<p>Descriptors Choose the role-play activities. Students have to prepare their activities and try to keep the rules of the contest. They separate the roles among the members of the group.</p>
III The main stage. 10min	<p>1/ The role-play activities 1card- Journalist and Celebrity. 2 card – Flat mate with friend and neighbor with friend. 3 card – Siblings and parents. 4 card – Parents and teenagers 5 card – Customer with friends and shop assistant.</p>	<p>criteria Convey fantasy ideas and experiences including emotions and senses</p>	<p>descriptor ‘Think –pair-share’ Present their role play activities</p>
3 min	<p>Formative assessment will be</p>	<p>criteria</p>	<p>descriptor</p>

	conducted through monitoring and observation of students' performance in listening and speaking activities and will be facilitated whole class or peer feedback sessions. Through 'Sandwich feedback technique';	Evaluate the effectiveness of their activities at a contest, analyze the difficulties encountered and ways to overcome them	gives constructive feedback to his/hers team; gives feedback to partner's work. <i>We were able to ...</i> <i>I can not praise classmates for ...</i> <i>In the future I will take into consideration...</i> <i>I can praise myself for ...</i>		
3 min Preparation.	2/ Debate I'd like to divide you into 2 groups. Each of you come and take a card and name it.	criteria	descriptor		
7 min debate	'pros or cons'. Today I suggest you an interesting topic for discussion. I invite you to share your ideas on it. Give some ideas on that issue. What is your point of view? And what should we do to solve the problem. 1/The pros and cons of building factories Pros and cons of building Factories. 2/ Pros and cons of giving money for charity	<ul style="list-style-type: none"> • Provide a point of view in conversations and discussions using words expressions which are given • Discuss a problem in groups and suggest a solution for a problem • Express respect to others' opinions and consider them 	Proposers speech Opponents speech <ul style="list-style-type: none"> • illustrates the ability to express ideas clearly using word expressions; • demonstrates understanding of details of an argument; • presents different ideas on topic. * prepares a talk on the following subject		
IV stage	Feedback. What emotions do you feel ?	criteria	descriptor		
Feed Back	<table border="1"> <tr> <td>Positive emotions. – surprise – happiness -joy -success – admiration –proud</td> <td>Negative emotions. - Irritation -boredom -sadness -unsatisfied -fear</td> </tr> </table>	Positive emotions. – surprise – happiness -joy -success – admiration –proud	Negative emotions. - Irritation -boredom -sadness -unsatisfied -fear	<ul style="list-style-type: none"> • Analyze given feedback • Form opinion and give constructive answers to feedback 	Self assessment <ul style="list-style-type: none"> • gives constructive feedback to yourself;
Positive emotions. – surprise – happiness -joy -success – admiration –proud	Negative emotions. - Irritation -boredom -sadness -unsatisfied -fear				
5 min	I feel.....Because I..... -..... was/not/bored. -...worked hard. -...answered properly. -.... Was active and impassioned. -... received a reward/ a good/ bad/ mark	Formative assessment will be conducted through monitoring and observation of students' performance in listening and speaking activities and will be facilitated whole class or peer feedback sessions			
V stage	The time is running out. Let's summarize our contest on what group has had a stronger argument. I see, both group Proposers and Opposes insisted on their position.				
Conclusion	After watching the video, I think that the juries will make their choice and come to a same opinion.				
7 min	watching video 'THE EARTH' watching video 'Charity' A rewarding and evaluation of the students on role play activities and on the debate in defending the theme. Thanks the participants for their active and effective work				

<p>Differentiation – how do you plan to give more support? How do you plan to challenge the more able learners?</p>	<p>Assessment – how are you planning to check learners’ learning?</p>	<p>Cross – curricular links Health and safety check ICT links. Values links</p>
<p>Challenge more able learners: identify proper details. learners develop speaking and listening skills using role-play activities, using facts and arguments through discussion; compare and prove their opinion; analyzes and deduce.</p>	<p>Formative assessment will be conducted through monitoring and observation of students’ performance in listening and speaking activities and will be facilitated whole class or peer feedback sessions. Through ‘Sandwich feedback technique’; FEEDBACK ‘What emotions do you feel?’;</p>	<p>Cross- curricular links illustrate the ability to express ideas clearly providing unprepared speech using words expressions which are given; identifies proper details; presents opinions and facts; Health and safety check ICT links. White board is used no more than 5-7 minutes Video Demonstrations. MJ THE EARTH Values links When students work in groups, they will learn to be polite and respectful to each other</p>
<p>Reflection Were the lesson objectives/learning objectives realistic? What did the learners learn today? What was the learning atmosphere like? Did my planned differentiation work well? Did I stick to timings? What changes did I make from my plan and why?</p>	<p>Use the space below to reflect on your lesson. Answer the most relevant questions from the box on the left about your lesson.</p> <hr/> <p>I think that the contest’s objectives were clear and achievable. All students achieved objectives because I think my planned differentiation worked well, the tasks were interesting for learners. I stuck to timings as possible. All learners achieved the lesson objectives and learning objectives. The lesson was exciting. The atmosphere was very positive</p>	
<p>Summary evaluation What two things went really well (consider both teaching and learning)? 1: The methods ‘role-play activities’ 2: Group work. 3 Effective interactive teaching strategies: Think-pair-share, Brainstorming Buzz session. What one thing would have improved the lesson (consider both teaching and learning)? 1: Students should be more active</p>		

**ОБРАЗЕЦ ОТКРЫТОГО УРОКА
ПО УЧЕБНОМУ ПРЕДМЕТУ «АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК», 7 КЛАСС
Lesson plan**

Date	
School	№ 50
Class	7 “A”
Teacher	Askarova Saule Amangeldievna
Unit	Reading for pleasure
Number of students	12
Lesson title	<i>My favorite book</i>
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to (link to the Subject programme)	<ul style="list-style-type: none"> • 7.C2 use speaking and listening skills to provide sensitive feedback to peers • 7.L8 understand supported narratives on a wide range of general and curricular topics • 7.R2 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics • 7.S8 recount some extended stories and events on a growing range of general and curricular topics
Assessment criteria	<ul style="list-style-type: none"> • Give feedback to others orally • Recognise the meaning of a story with some support • Realise particular facts and parts in reading passage • Retell extended stories and episodes on a given topic
Lesson objectives	By the end of the lesson <ul style="list-style-type: none"> • all students can answer at least three questions about Hogwarts school • the most students will be able to provide information about the main meaning of stories • some of students can explain why reading book is pleasant
Values links	Secular society with high spirituality
Cross-curricular links	Literature
Previous learning	Students have already known types of story
Health and safety check	Health saving technologies.

Procedure:

Stage	Time	Planned activities	Formative assessment	Differentiation	Recourses	For notes
Start	10 min	Greeting. “House of emotions” Teacher’s name “I owe everything good in me to books!” Maksim Gorky	Students put hands on the window of house according their mood Learners guess teacher’s name	Providing ice-breaking and find starting point “AIDA” and “Story telling” techniques help to remember information	PPP Emotional Intelligence	
Middle	20 min	Pre-reading: PPP to guess the main points of the lesson.	Suggested answers: Harry Potter	By supporting questions to guess, what	http://songspro.ru/45/Riddl	

		<p>Song “The Sorting Hat”</p> <p>Dividing into 4 groups</p> <p>Listening and reading:</p> <p>“J. K. Rowling”</p> <p>“The Harry Potter books”</p> <p>“Hogwarts”</p> <p>“Harry Potter and the Half-Blood Prince”</p> <p>Post –reading:</p> <p>Task - 1 Answer to questions</p> <p>Task - 2 Put names of books into the correct order</p> <p>Task - 3 Complete the table</p> <p>Task - 4 Fill in the gaps</p>	<p>J K Rowling</p> <p>Hogwarts</p> <p>Four houses</p> <p>Sorting hat</p> <p>Students divide into four groups according flags of the houses</p> <p>Learners listen and find out answers to the questions</p> <p>Learners put books into correct order</p> <p>Learners match words in the table with character adjectives and founders’ faculty names</p> <p>Learners fill in the gaps words of film review</p>	<p><i>story is about and</i> explaining comprehension of unknown words.</p> <p>Learners with audial style are supported by listening.</p> <p>Learners with visual style are supported by pictures.</p> <p>Teacher supports learners with low level.</p>	<p><u>e-</u></p> <p><u>TM/tekst</u></p> <p><u>-pesni-</u></p> <p><u>The-</u></p> <p><u>Sorting-</u></p> <p><u>Hat</u></p> <p>PPP</p>	
End	10 min	<p>Speaking and writing.</p> <p>2. Make the spider gram.</p> <p>Conclusion of lesson. H.W.</p>	<p>Learners express personal opinions about reading for pleasure</p>	<p>Learners answer the questions by choice.</p> <p>Learners are supported with example.</p>	<p>https://youtu.be/RKcpFNFaWfE</p>	

My favorite book movie Harry Potter

Harry Potter and the Half-Blood Prince

Harry Potter and the Half-Blood Prince is the latest Harry Potter film, with excellent graphics and great action scenes. It is a must-see blockbuster hit! Daniel Radcliffe plays Harry and along with Rupert Grint and Emma Watson, they once again capture the audience. The film takes us through Harry’s sixth year at Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry.

The film begins when he accidentally discovers an old book. Inside it says, “This book is the property of the Half-Blood Prince”. He starts to learn more about his enemy Lord Voldemort and his dark past. Harry is deeply interested in the Dark Lord’s past. He also uses the book to help him in his Potions class, becoming one of the best students. At the same time, Harry is working hard with headmaster Professor Dumbledore in private to learn more about Voldemort’s past in the hope that they might be able to defeat him once and for all. It isn't until much later that he finds out who the true owner of the book is.

There is also a taste of romance in the film as well. To find out more you must go and see Harry Potter and the Half-Blood Prince. The combination of good and

evil, action and romance is excellent. This is sure to be a box office hit yet again! Don't miss it.

Title: Harry Potter and the Half-Blood Prince

Starring: Daniel Radcliffe, Rupert Grint,

Emma Watson, Tom Felton

Genre: Science-Fiction/Fantasy

Task. Fill in the gaps

1. Harry Potter and the Half-Blood Prince is the latest Harry Potter film, with _____ and _____ scenes.
2. _____ plays Harry and along with _____ and _____, they once again capture the audience.
3. The combination of good and _____, action and _____ is excellent.

Task 1. Answer to questions

1. When did the author born?
2. When the writer did have problems in her life?
3. When her first book was completed?

Task 2. Put the names of books into the correct order

Harry Potter and the Prisoner of Azkaban

Harry Potter and the Deathly Hallows

Harry Potter and the Cursed Child

Harry Potter and the Half-Blood Prince

Harry Potter and the Chamber of Secrets

Harry Potter and the Order of the Phoenix

Harry Potter and the Goblet of Fire

Harry Potter and the Philosopher's Stone

Task 3. Match the table

Houses   Values   The founder of the house

Gryffindor   ambition, cunning, leadership, and resourcefulness   Helga

Hufflepuff.

Hufflepuff   intelligence, creativity, learning, and wit   Salazar Slytherin.

Ravenclaw   courage, bravery, nerve, and chivalry   Rowena Ravenclaw.

Slytherin   hard work, patience, justice, and loyalty   Godric Gryffindor

Task 4. Fill in the gaps the following words: Daniel Radcliffe, evil, excellent graphics, romance, Emma Watson, great action, Rupert Grint

1. Harry Potter and the Half-Blood Prince is the latest Harry Potter film, with _____ and _____ scenes.
2. _____ plays Harry and along with _____ and _____, they once again capture the audience.
3. The combination of good and _____, action and _____ is excellent.

Task 1. Answer to questions

1. When did the author born?
2. When the writer did have problems in her life?
3. When her first book was completed?

Task 2. Put the names of books into the correct order

Harry Potter and the Prisoner of Azkaban

Harry Potter and the Deathly Hallows

Harry Potter and the Cursed Child

Harry Potter and the Half-Blood Prince

Harry Potter and the Chamber of Secrets

Harry Potter and the Order of the Phoenix

Harry Potter and the Goblet of Fire

Harry Potter and the Philosopher's Stone

Task 3. Match the table

Houses	Values	The founder of the house
Gryffindor	ambition, cunning, leadership, and resourcefulness	Helga Hufflepuff.
Hufflepuff	intelligence, creativity, learning, and wit	Salazar Slytherin.
Ravenclaw	courage, bravery, nerve, and chivalry	Rowena Ravenclaw.
Slytherin	hard work, patience, justice, and loyalty	Godric Gryffindor

Task 4. Fill in the gaps the following words: Daniel Radcliffe, evil, excellent graphics, romance, Emma Watson, great action, Rupert Grint

1. Harry Potter and the Half-Blood Prince is the latest Harry Potter film, with _____ and _____ scenes.
2. _____ plays Harry and along with _____ and _____, they once again capture the audience.
3. The combination of good and _____, action and _____ is excellent.

My favorite book text Books

The Harry Potter books

The **Harry Potter books** make up the popular series written by J. K. Rowling. The series spans seven books. The books have been made into movies by Warner Bros. Pictures with the last book split into two films.

The books concern a wizard called Harry Potter and his journey through Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry. The stories tell of him overcoming dangerous obstacles to defeat the Dark wizard Lord Voldemort who killed his parents when Harry was 15 months old. The first book, Harry Potter and The Philosopher's

Stone, was published in 1997 by Bloomsbury in London. The last book, *Harry Potter and the Deathly Hallows*, sold more than 12 million copies in the U.S.

Original series

The following is a list of the seven books in the Harry Potter Series. Each novel corresponds to a year-long period of time, usually in reference to Harry Potter's year at Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry.

1. Harry Potter and the Philosopher's Stone ("Harry Potter and the Sorcerer's Stone" in the U.S) (UK release: 26/06/97; US release 9/01/98)
2. Harry Potter and the Chamber of Secrets (UK release: 2/07/98; US release 6/02/99)
3. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban (UK release: 8/07/99; US release 9/08/99)
4. Harry Potter and the Goblet of Fire (UK & US releases: 8/07/00)
5. Harry Potter and the Order of the Phoenix (UK & US releases: 21/06/03)
6. Harry Potter and the Half-Blood Prince (UK & US releases: 16/07/05)
7. Harry Potter and the Deathly Hallows (UK & US releases: 21/07/07)

Sequel

This sequel takes place nineteen years after the events of the final book in the original series.

Harry Potter and the Cursed Child (screenplay) (UK & US releases: 31 July, 2016)

Task. Put names of books into the correct order

Harry Potter and the Prisoner of Azkaban

Harry Potter and the Deathly Hallows

Harry Potter and the Cursed Child

Harry Potter and the Half-Blood Prince

Harry Potter and the Chamber of Secrets

Harry Potter and the Order of the Phoenix

Harry Potter and the Goblet of Fire

Harry Potter and the Philosopher's Stone

My favorite book texts author

J. K. Rowling

J. K. Rowling, or originally known as Joanne Rowling, has one of the most fascinating struggle stories to recount. From living on welfare to becoming the best-selling author, the author has faced many ups and downs throughout. She was born on 31st July 1965 to James and Anne Rowling in Yate, Gloucestershire, England.

Due to her passion for writing fiction stories, she began writing at the tender age of 5. Ever since then, Rowling has penned down numerous tales. She graduated from the University of Exeter in BA in French and Classics in 1986. During her job as a researcher and bilingual secretary for Amnesty International, her short essay – “what was the name of that nymph again?” was published in the University of Exeter’s journal Pegasus.

While on a journey from Manchester to London, she pictured a boy with specs and his antics. Bewildered by the idea of the story about the wizardry boy, she instantly started penning down her ideas. As a teacher in Portugal, Rowling used to

spend her nights teaching English and her days writing down her the first chapters of the “Harry potter and the sorcerer’s stone”.

But in 1992, she suffered an abusive marriage and got divorced with her ex-husband Jorge Arantes, with whom she has a daughter, Jessica. Eventually, she lost her job as well. With no job and two mouths to feed, Rowling began living on welfare and went into depression. The sole thing that kept her going was her passion for writing. In 1995, her manuscript for the “Harry potter and the sorcerer’s stone” got completed.

The manuscript got rejected from 12 publishers, but was given a thumbs up from the Barry Cunningham of Bloomsbury. At first, the publisher wasn’t interested enough, but got on reading as Rowling’s young daughter insisted. 500 copies of the first book of the series were distributed to the libraries, which turned out to be a great hit and gained Rowling a grant in 8000 from the Scottish arts council.

Task. Answer to questions.

1. When did she born?
2. When the writer did have problems in her life?
2. When her first book was completed?

My favorite books text Hogwarts

Hogwarts

Hogwarts is divided into four **houses**, each bearing the last name of its founder: Godric Gryffindor, Salazar Slytherin, Rowena Ravenclaw and Helga Hufflepuff.

Gryffindor

Gryffindor values courage, bravery, nerve, and chivalry. Gryffindor's mascot is the lion, and its colours are scarlet and gold. During the books, the Head of this house is the Transfiguration Professor and Deputy Headmistress, Minerva McGonagall until she becomes headmistress, and the house ghost is Sir Nicholas de Mimsy-Porpington, more commonly known as Nearly Headless Nick. According to Rowling, Gryffindor corresponds roughly to the element of fire. The founder of the house is Godric Gryffindor.

Hufflepuff

Hufflepuff values hard work, patience, justice, and loyalty. The house mascot is the badger, and canary yellow and black are its colours. During the books, the Head of this house is the Herbology Professor Pomona Sprout, and the house ghost is the Fat Friar. According to Rowling, Hufflepuff corresponds roughly to the element of earth. The founder of this house is Helga Hufflepuff.

Ravenclaw

Ravenclaw values intelligence, creativity, learning, and wit. The house mascot is an eagle and the house colours are blue and bronze (blue and silver in the films). During the books, the head of this house is the Charms teacher, Professor Filius Flitwick, and the house ghost is the Grey Lady. According to Rowling, Ravenclaw corresponds roughly to the element of air. The founder of this house is Rowena Ravenclaw.

Slytherin

Slytherin values ambition, cunning, leadership, and resourcefulness; the Sorting Hat said in Harry Potter and the Philosopher's Stone that Slytherins will do anything to get their way. The house mascot of Slytherin is the serpent, and the house colours are green and silver. Throughout the series, until the seventh book, the Head of House is Professor Severus Snape. Then, the previous Head of House Professor Horace Slughorn comes out of retirement, re-assuming authority after Snape becomes headmaster. The ghost of Slytherin house is The Bloody Baron.^[26] According to Rowling, Slytherin corresponds roughly to the element of water. The founder of this house is Salazar Slytherin.

Task. Complete the table

Houses	Values	The founder of the house
Gryffindor		
Hufflepuff		
Ravenclaw		
Slytherin		

**ОБРАЗЕЦ КРАТКОСРОЧНОГО ПЛАНА
ПО НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ (ЯЗ) ДЛЯ 6 КЛАССА**

Fach Deutsch	Klasse 6	Datum
Lehrerin Serikbayeva Rosa		
Thema	Wiederholung: Mündliche Kommunikation	
	Schreiben: Meine Sommerferien	

Stundenverlauf

Ziele	<ul style="list-style-type: none"> -über die Sommerferien berichten -Perfekt wiederholen -einen Gruppenurlaub planen -sich an Gesprächen und Diskussionen beteiligen, dabei eigene Ansichten begründen. -Im gelesenen Text die wichtigsten Informationen verstehen und relevante Punkte und Details unterstreichen
-------	---

Phasen	Unterrichtsgeschehen (Lehrer- und Schülerverhalten, Inhalte, Methoden)	Sozialformen	Bewertung	Medien
Einstieg Hinführung	Begrüßung Wünsche zum Schuljahr			
Zielangabe	Die Schüler wünschen einander etwas Gutes zum neuen Schuljahr. Kettenweise.	Lehrer- Schüler	Verwendung des Wissens und der	Karten Tafel/
Gruppenteil	Der Lehrer lässt die Karten ziehen.			

ung	Im Anschluss daran werden die Tische zu Gruppentischen zusammengestellt.		Kenntnisse	
Befragung	Der Lehrer fordert die Schüler auf sich in den jeweiligen Farben zusammenzusetzen und erklärt die folgende Aufgabe. „Interview“ –Methode	Gruppe arbeit		
Sprechen	Jeder erzählt über die Sommerferien seines Partners.	Partner arbeit	Analyse	
Erarbeitungsphase	Die Schüler sagen, warum sie gern reisen. Sie tauschen sich miteinander aus und berichten über ihre Sommerferien.	Einzel arbeit		
	Jede Gruppe bekommt ein Kärtchen mit folgender Aufgabe: Was kann man am Meer /im Gebirge/auf dem Lande/ in der Stadt in den Ferien machen. Wo/ Warum? Wozu? Die Schüler diskutieren miteinander und benutzen weil, deshalb, aus diesem Grund Die Gruppen teilen die Informationen mit. Einige Wörter werden aufgeschrieben	Gruppe arbeit	Verwendun g der Information en in den zusammeng etzten Sätzen	Tafel /Karten Hefte
Arbeit mit dem Text/Perfekt wiederholen	Lückentext „Meine Sommerferien“ An die Tafel werden die Verben aufgeschrieben. Der Lehrer liest einen Satz vor. Der Schüler beendet.	im Plenum	Synthese (Perfekt bilden), Sätze beenden	ZM Text
Vorlesen	Der Lehrer verteilt einen Text. Zuerst lesen die Schüler die Überschrift des Textes und sagen, wovon der Text handelt. Sie äußern ihre Vermutungen.	Gruppe arbeit	Planung des Urlaubs	Text
Schreiben und Erzählen	Dann lesen die Schüler ihn vor und klären die unbekannt Wörter. Sie schlagen im Wörterbuch nach.			Hefte
Planen	Danach fassen sie den Text anhand ihrer Notizen kurz zusammen. Zuletzt erzählen die Schüler, wie sie sich ihren Traumurlaub vorstellen, Die Schüler planen einen Gruppenurlaub. Sie sammeln in Gruppen ihre Wünsche und Vorstellungen.			
Hausaufgabe	Einen Aufsatz über Sommerferien schreiben, in dem sie erörtern, was sie in den Sommerferien gemacht haben und was ihnen besonders gut oder gar nicht gut gefallen hat. Dabei benutzen sie Perfekt.			TB
Reflexion	Welche Aufgabe war für euch schwer? Warum? Die Schüler geben sich gegenseitig Feedback.			

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ
ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ
ДЛЯ 6 КЛАССА ПО НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ (ЯЗ)**

**Автор: учитель немецкого языка школы-гимназии №46 г. Нур-Султан
Р.Серикбаева
Summative Bewertung zur Lektion „Fernsehen“
Das 2. Viertel**

- Lernziele**
- beim Leseverstehen Wörter in die Lücken einsetzen.
  - sich über das Thema „Fernsehen“ austauschen und ein Gespräch führen

Bewertungskriterien Ich kann einen kurzen Text verstehen, die von alltäglichen Dingen handelt und in dem es um Thema geht, die mir vertraut ist.
Ich kann mit dem Partner ein Gespräch über das Fernsehen führen und davon erzählen.

Taxonomiestufe Anwendung und Analyse

Dauer 30 Minuten

Leseverstehen

Aufgabe 1. Du findest unten einen kurzen Lesetext. Der Text hat vier Lücken (Aufgabe 1-4). Setze aus der Wortliste (A - J) das richtige Wort in jede Lücke ein. Einige Wörter bleiben übrig.

Wortliste

besitzen (A)	länger (B)	Sport (C)	wollen (D)	lesen (E)
Rekord (F)	kürzer (G)	weniger (H)	schlechte (Z)	

Fernsehen kann informativ, unterhaltsam und interessant sein. Trotzdem finden nicht alle Deutschen das Fernsehen gut, weil es sehr viele _____Z_____ (0)Sendungen gibt. Deshalb _____ (1)einige Leute zu Hause gar keinen Fernseher haben. Sie hören lieber Radio, _____ (2)Zeitung oder informieren sich im Internet. Andere können aber nicht ohne Fernseher leben. Die Deutschen sitzen immer _____ (3) vor dem Fernseher: 1988 sahen Jugendliche und Erwachsene 2,5 Stunden am Tag fern. 2004 waren es bereits 3,5 Stunden, und es werden immer mehr. Vor kurzem gab es auch in den USA einen neuen _____ (4): Amerikaner sehen sogar fünf Stunden lang fern. In Deutschland sind es übrigens nicht die jungen Zuschauer, die am längsten fernsehen, sondern die älteren Zuschauer, die über 50 Jahre alt sind.

_____/4P

Mündliche Kommunikation

Aufgabe 2. Arbeite mit dem Partner und erzähle davon, wie du deine Freizeit beim Fernsehen verbringst. Du hast 2 Minuten zur Vorbereitung und 5 Minuten zum Sprechen.

Die folgenden Fragen helfen dir dabei:

- Wie lange siehst du im Schnitt pro Tag fern?
- An welchem Wochentag /welchen Wochentagen schaust du besonders oft?
- Welche Fernsehprogramme findest du besonders interessant? (Sportsendungen, Shows, Krimis, Familienserien usw.)
- Erzähle über deine Lieblingssendung.

Mündliche Kommunikation Niveaustufe A2

Kriterien	Punkte		
	2	1	0
Inhalt	Der Schüler ist in der Lage, das Thema verständlich zu präsentieren. Der Schüler zeigt im Gespräch, dass er das Thema im Wesentlichen verstanden hat.	Der Schüler ist in der Lage, einige Aspekte des Themas darzustellen. Im Gespräch kann der Schüler zusätzliche Beschreibungen und Erläuterungen zum Thema geben.	Einzelne Aspekte des Themas werden dargestellt. Im Gespräch gelingt es ihm, einige Aspekte durch Beschreibungen und Beispiele zu ergänzen.
Aussprache und Intonation	Trotz Aussprachefehlern und eines merklichen Akzents ist die Aussprache im Allgemeinen klar genug, so dass der Schüler verstanden wird.	Die Aussprache ist im Allgemeinen klar genug, um trotz eines merklichen Akzents verstanden zu werden, doch manchmal muss der Prüfer um Wiederholung bitten bzw. kooperieren.	Die Aussprache weist einen so starken Akzent auf, dass es insgesamt mühsam ist, den Schüler zu verstehen.
Verfügbarkeit sprachlicher Mittel	Der Wortschatz reicht aus, um sich zu vertrauten Themen zu äußern. Dabei treten gelegentlich Wortschatzlücken auf.	Der Wortschatz reicht aus, um sich in konkreten und vertrauten Alltagssituationen zu äußern. Der Schüler greift dabei auch auf feste memorierte Wendungen zurück.	Der Schüler verfügt über einen elementaren Wortschatz und einzelne Wendungen, um sich in konkreten Alltagssituationen begrenzt äußern zu können.
Korrektheit (Grammatik)	Einfache Strukturen werden überwiegend korrekt verwendet. Bei der Verwendung komplexer Strukturen kommen Fehler vor, die die Verständlichkeit beeinträchtigen können.	Einige einfache Strukturen werden korrekt verwendet, allerdings zeigen sich viele elementare Fehler z.B. Zeitformen, Subjekt-Verb-Kongruenz. Es wird	Wenn nur einfache Strukturen verwendet werden, ist der Text sehr fehlerhaft. Dadurch wird die Verständlichkeit an einigen Stellen

		überwiegend klar, was ausgedrückt werden soll.	beeinträchtigt.
Gesamtzahl	_____	/8 Punkte	

Insgesamt _____ /12 Punkte

Kriterien zur Aufgabe I.	Deskriptor	Punkte
1	D	1
2	E	1
3	B	1
4	F	1
Gesamtpunktzahl		4

Rubriken für die Bereitstellung von Ergebnissen für Eltern zur summativen Bewertung zur Lektion „Arbeitsgemeinschaften“

Name des Schülers _____

Bewertungskriterien	Leistungsniveau		
	hoch	durchschnittlich	niedrig
Ich kann einen kurzen Text verstehen, die von alltäglichen Dingen handelt und in dem es um Thema geht, die mir vertraut ist.	Der Lernende kann einen kurzen Text verstehen, die von alltäglichen Dingen handelt und in dem es um Thema geht, die mir vertraut ist	Der Lernende kann einen kurzen Text nicht ganz verstehen, die von alltäglichen Dingen handelt und in dem es um Thema geht, die mir vertraut ist	Der Lernende kann einen kurzen Text nicht verstehen, die von alltäglichen Dingen handelt und in dem es um Thema geht, die mir vertraut ist
Ich kann mit dem Partner ein Gespräch über das Fernsehen führen und davon erzählen.	Der Lernende kann mit dem Partner ein Gespräch über das Fernsehen führen und davon erzählen.	Der Lernende kann mit dem Partner ein Gespräch über das Fernsehen mit den einzelnen Wörtern führen, und davon erzählen, aber macht dabei grammatische Fehler und benutzt einen beschränkten Wortschatz.	Der Lernende führt kein Gespräch mit dem Partner über das Fernsehen und kann nichts davon erzählen.

ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ ДЛЯ СУММАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ ЯЗЫКОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЛЯ 6 КЛАССА ПО НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ (ЯЗ)

Das 2. Viertel

Summative Bewertung zur Lektion „Arbeitsgemeinschaften“

- Lernziele**
- einen Brief schreiben und darin einfache Formeln für Anrede, Gruß, Dank und Bitte verwenden.
  - beim Schreiben die wichtigsten verknüpfenden Wörter verwenden, um die zeitliche Abfolge von Ereignissen kenntlich zu machen („zuerst“, „dann“, „nachher“, „später“).
  - die Hauptsache von dem, was in kurzen, und klaren Gesprächen gesagt wird, mitbekommen.

Bewertungskriterien Ich kann einen Brief schreiben und darin einfache Formeln für Anrede, Gruß, Dank und Bitte verwenden.
Ich kann die wichtigsten verknüpfenden Wörter verwenden, um die zeitliche Abfolge von Ereignissen kenntlich zu machen („zuerst“, „dann“, „nachher“, „später“).
Ich kann die Hauptsache von dem, was in kurzen, und klaren Gesprächen gesagt wird, mitbekommen.

Taxonomiestufe Anwendung und Analyse

Dauer 30 Minuten

Schriftliche Kommunikation

Aufgabe 1. Lukas wohnt in Deutschland. Ihr schreibt regelmäßig E-Mails. In seiner letzten E-Mail hat Lukas von seiner Arbeitsgemeinschaft erzählt.

Schreib Lukas eine E-Mail zurück. Schreib ausführlich zu diesen vier Punkten.

- Welche AGs gibt es in deiner Schule?
- Welche AG besuchst du und warum?
- Wann und wo findet die AG statt?
- Was machst du in der AG?

___/10Punkte

Hörverstehen.

Aufgabe II. Interview mit Sandra

Sandra ist Schülerin der 10. Klasse und war im April auf einem Schüleraustausch in Amerika. Lies zuerst die Sätze. Du hast 60 Sekunden Zeit.

Höre das Interview.

Kreuze beim Hören: **richtig oder falsch.**

Aufgaben 1-5		richtig	falsch
1	Die Hälfte der Schüler der Amerika-AG ist nach Amerika gefahren.		
2	In der Amerika-AG haben die Schüler Filme über Amerika gesehen.		
3	Molly hat zusammen mit ihrer Familie in Australien gelebt.		
4	Die amerikanischen Schüler hatten ab mittags frei.		
5	Sandra macht mit Molly eine Fahrradtour nach Köln.		

_____/5Punkte

Insgesamt ____ / 15 Punkte

Kriterien zur Aufgabe I.	Arbeitsgemeinschaften		
	Punkte		
	2	1	0
Gesamteindruck	Der Text ist weitgehend zusammenhängend. Mehrere Textstellen lesen sich nicht flüssig.	Es liegen einfache Sätze vor, die inhaltlich verbunden sind. An mehreren Textstellen wird der Lesefluss deutlich unterbrochen.	Es liegen überwiegend Wendungen und Sätze vor, die weder inhaltlich noch sprachlich miteinander verbunden sind.
Inhalt	Die Aussagen werden weitgehend angemessen und weitgehend eigenständig wiedergegeben.	Die Aussagen werden nur zum Teil angemessen und nur zum Teil eigenständig wiedergegeben.	Die Aussagen werden nicht angemessen oder gar nicht wiedergegeben bzw. abgeschrieben.
Verfügbarkeit sprachlicher Mittel (Wortschatz, Strukturen)	Der Wortschatz lässt eine Bearbeitung der Aufgabe weitgehend zu. Wortschatzlücken und Wortfehler treten auch bei einer weniger komplex angelegten Lexik gelegentlich auf.	Der Wortschatz lässt eine Bearbeitung der Aufgabe nur begrenzt zu. Wortschatzlücken und Wortfehler treten häufiger auf.	Der Wortschatz ist so begrenzt, dass er nicht ausreicht, um die Aufgabe zu bearbeiten.
Grammatik	Einfache Strukturen werden überwiegend korrekt verwendet. Bei der Verwendung komplexer Strukturen kommen Fehler vor, die die Verständlichkeit beeinträchtigen können.	Einige einfache Strukturen werden korrekt verwendet, allerdings zeigen sich viele elementare Fehler. Es wird jedoch überwiegend klar, was ausgedrückt werden soll.	Wenn nur einfache Strukturen verwendet werden, ist der Text sehr fehlerhaft. Dadurch wird die Verständlichkeit an einigen Stellen beeinträchtigt.
Orthografie	Orthografie- und Interpunktionsfehler kommen vor, ohne die Verständlichkeit zu beeinträchtigen.	Orthografie- und Interpunktionsfehler treten häufig auf, jedoch wird die Verständlichkeit kaum beeinträchtigt	Orthografie und Interpunktion sind so fehlerhaft, dass die Verständlichkeit beeinträchtigt wird.
Gesamtpunktzahl = ____/10			

Kriterien zur Aufgabe II.	Deskriptor	Punkte
Die Hälfte der Schüler der Amerika-AG ist nach Amerika gefahren.	1.richtig	1
In der Amerika-AG haben die Schüler Filme über Amerika gesehen.	2.falsch	1

Molly hat zusammen mit ihrer Familie in Australien gelebt.	3. richtig	1
Die amerikanischen Schüler hatten ab mittags frei.	4. falsch	1
Sandra macht mit Molly eine Fahrradtour nach Köln.	5. falsch	1
Gesamtpunktzahl		5

**Rubriken für die Bereitstellung von Ergebnissen für Eltern zur summativen
Bewertung zur Lektion „Arbeitsgemeinschaften“**

Name des Schülers _____

Bewertungskriterien	Leistungsniveau		
	hoch	durchschnittlich	niedrig
- einen Brief schreiben und darin einfache Formeln für Anrede, Gruß, Dank und Bitte verwenden.	Der Lernende schreibt einen Brief und verwendet darin einfache Formeln für Anrede, Gruß, Dank und Bitte.	Der Lernende schreibt einen Brief und verwendet darin nicht immer einfache Formeln für Anrede, Gruß, Dank und Bitte.	Der Lernende schreibt einen Brief aber verwendet darin keine einfache Formeln für Anrede, Gruß, Dank und Bitte.
- beim Schreiben die wichtigsten verknüpfenden Wörter verwenden, um die zeitliche Abfolge von Ereignissen kenntlich zu machen („zuerst“, „dann“, „nachher“, „später“).	Der Lernende verwendet die wichtigsten verknüpfenden Wörter, um die zeitliche Abfolge von Ereignissen kenntlich zu machen („zuerst“, „dann“, „nachher“, „später“).	Der Lernende verwendet nicht alle die wichtigsten verknüpfenden Wörter, um die zeitliche Abfolge von Ereignissen kenntlich zu machen	Der Lernende verwendet keine wichtigsten verknüpfenden Wörter, um die zeitliche Abfolge von Ereignissen kenntlich zu machen.
- die Hauptsache von dem, was in kurzen, und klaren Gesprächen gesagt wird, mitbekommen.	Der Lernende kann die Hauptsache von dem, was in kurzen, und klaren Gesprächen gesagt wird, mitbekommen.	Der Lernende kann nicht immer die Hauptsache von dem, was in kurzen, und klaren Gesprächen gesagt wird, mitbekommen.	Der Lernende kann die Hauptsache von dem, was in kurzen, und klaren Gesprächen gesagt wird, nicht mitbekommen.

Transkription zum Hörverstehen

Reporter: Liebe Sandra, Du warst ja im April mit einem Schülerprogramm in Amerika. Wie bist du in das Programm hineingekommen?

Sandra: Ich habe an einer Amerika-AG unserer Schule teilgenommen. Insgesamt waren 40 Leute in der AG. Aber nur 20 durften mitfliegen. Unser Lehrer hat dann entschieden, wer mitfliegen darf.

R: Woher wusstest du von dem Austauschprogramm?

S: Viele ältere Schüler waren schon mit der Schule in Amerika. Diese Schüler haben uns davon erzählt.

R: Was habt ihr in der Amerika-AG denn alles gemacht?

S: Unser Lehrer hat uns viel über das Land und die Geschichte berichtet. Außerdem haben wir intensiv Englisch gelernt, denn jeder von uns musste eine Präsentation auf Englisch machen. Diese Präsentation haben wir dann den amerikanischen Schülern gezeigt, als wir sie besucht haben. In den Präsentationen haben wir über Deutschland berichtet, über unsere Stadt, unsere Schule, was wir in der Freizeit machen, usw.

R: Wann habt ihr denn die Präsentationen gemacht?

S: Wir haben die Präsentationen in der Deutsch-AG in Amerika gehalten. In der Deutsch-AG waren nur Schüler, die sich für Deutschland interessieren. Dort hat unser Lehrer auch Filme über Deutschland gezeigt.

R: Wie war denn deine Gastfamilie?

S: Molly ist sehr nett. Wir schreiben uns immer noch jede Woche mehrere E-Mails. Mollys Eltern und ihre Schwester sind auch sehr nett. Alle haben sich sehr um mich gekümmert und mir alles erklärt, wenn ich etwas nicht verstanden habe.

R: Warst du auch zusammen mit Molly in der Schule?

S: Ja, ich bin jeden Tag mit Molly zur Schule gegangen und war zusammen mit ihr im Unterricht. Die Schule war immer erst um 15.00 Uhr zu Ende. Die amerikanischen Schüler haben die gleichen Fächer wie wir. Sie können sich aber aussuchen, wann sie welches Fach besuchen.

R: Was willst du dann mit Molly machen, wenn sie nach Deutschland kommt?

S: Morgens geht sie mit mir zur Schule. Und nachmittags zeige ich ihr Köln. Dort wollen wir auch etwas einkaufen. Außerdem wollen wir ins Kino und in eine Disco gehen. In den Sommerferien fahren wir für eine Woche an die Ostsee. Wir übernachten dort in einem Hotel.

R: Vielen Dank!

S: Danke!

Методические рекомендации по организации критериального оценивания языковых компетенций по Я2, Я3 в организациях среднего образования в формате дистанционного обучения

При дистанционном обучении есть несколько вариантов проведения критериального оценивания языковых компетенций по Я2, Я3 для обучающихся: онлайн-уроки посредством площадок для проведения вебинаров или мессенджеров.

Результаты формативного оценивания рекомендуется ежедневно выставлять в электронный/бумажный журнал в виде баллов. Максимальный балл за формативное оценивание составляет не более 10 баллов в 10-11 классах, при этом 1-3 баллов соответствует критериям низкого уровня, 4-7 баллов – среднего уровня, 8-10 баллов – высокого уровня. Педагог ежедневно фиксирует в журнале прогресс учебных достижений обучающихся в виде баллов, согласно следующей дифференциации, указанной в Таблице:

Таблица баллов прогресса учебных достижений обучающихся

Баллы	Описание
1 балл	выполнил до 10 % учебных заданий, допущены ошибки, на уроке пассивный, не делает выводы по итогам обратной связи с педагогом, не проявляет самостоятельность при выполнении заданий, не знает пройденный материал;
2 балла	выполнил до 20 % учебных заданий, допущены ошибки, на уроке пассивный, не всегда делает соответствующие выводы по итогам обратной связи с педагогом, не проявляет самостоятельность при выполнении заданий;
3 балла	выполнил до 30 % учебных заданий, допущены ошибки, стремится исправить свои ошибки, на уроке иногда проявляет активность, нуждается в поддержке учителя/родителей/сверстников при выполнении учебных заданий;
4 балла	выполнил до 40 % учебных заданий, допустил ошибки, нуждается в помощи при исправлении ошибок, не всегда проявляет активность, иногда проявляет самостоятельность при выполнении заданий;
5 баллов	выполнил до 50 % учебных заданий, допустил до 5-ти ошибок, нуждается в помощи учителя, на уроке не всегда активный, иногда проявляет самостоятельность при выполнении посильных заданий;
6 баллов	выполнил до 60 % учебных заданий, допустил до 4-х ошибок, нуждается в помощи учителя, на уроке проявляет старательность, самостоятельно может выполнить задания средней сложности;
7 баллов	выполнил до 70 % учебных заданий, допустил до 3-х ошибок, своевременно устранил ошибки, на уроке активный, проявляет самостоятельность при выполнении заданий;
8 баллов	выполнил до 80 % учебных заданий, допустил 1-2 незначительных ошибок, на основе комментариев учителя самостоятельно исправляет свои ошибки, активный, самостоятельный;
9 баллов	выполнил до 90 % учебных заданий, допустил незначительные неточности при выполнении заданий, работает над ошибками, активный, самостоятельный;
10 баллов	выполнил 100 % учебных заданий, не допустил ошибок, активный, самостоятельный, может объяснить, обосновать свои ответы.

Для более расширенной обратной связи педагогу рекомендуется использовать рубрики в виде комментариев, которую предоставляет через электронный дневник обучающегося.

Педагогу рекомендуется учитывать при выставлении итоговой оценки итоги формативного оценивания, которые составляют максимально 25 % от общего балла (1 балл приравнивается к 2,5 %). Электронный журнал автоматический выводит средний балл за формативное оценивание в отдельную графу, размещенную до графы СОР (это упростит выведение среднего балла за ФО).

Расчет СОР и СОЧ вычисляется по действующей формуле: Итоговая оценка выводится с учетом среднего балла за формативное оценивание в соотношении 25%, 25 % и 50 %.

В 10-11-х классах педагог проводит 1 суммативную работу за раздел (далее - СОР) и 1 суммативную работу за четверть (далее - СОЧ) по предмету «Иностранный язык».

При этом педагогу рекомендуется:

- руководствоваться требованиями при проведении суммативного оценивания в соответствии с приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года № 125 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся»: пункты и подпункты 13,14, 14.1-14.3, 14.5, 14.7, 14.8, 14-9, 15-18,19, 20-26, 29;

- указывать конкретную дату предоставления суммативной работы.

Педагог рекомендуется разрабатывать задания суммативных работ (далее – СОР, СОЧ) в соответствии с учебной программой, по содержанию пройденного учебного материала четверти, полугодия.

Педагог составляет задания суммативных работ для обучающихся 10-11 классов на основе технической спецификации заданий СОР и СОЧ. В целях предупреждения списывания ответов СОР и СОЧ рекомендуется по мере возможности предложить задания творческого характера, практические задания, проекты, эссе и др.

Для обучающихся на дому по медицинским показаниям, с особыми образовательными потребностями педагог разрабатывает индивидуальные задания с учетом учебной нагрузки и изученного ими учебного материала.

Структура заданий суммативных работ

Задания, включающие вопросы с множественным выбором ответов, требующих краткого и развернутого ответов:

1) в вопросах с множественным выбором ответов обучающийся выбирает правильный ответ из предложенных вариантов ответов;

2) в вопросах, требующих краткого ответа, обучающийся записывает ответ в виде слова или короткого предложения;

3) в вопросах, требующих развернутого ответа, обучающийся записывает ответ в виде предложения.

Тестовые задания с вариантами ответов.

Творческие задания, практические работы, исследовательские задачи с конкретными критериями оценивания.

Педагогу при проведении СОР рекомендуется:

- Определять разделы/сквозные темы, по которым будет проводится СОР.

- Проверять соответствие выбранного учебного материала пройденным темам раздела/сквозных тем по учебной программе.

- Составлять задания СОР, рассчитанные на выполнение обучающимися в течении определенного времени.

- Разрабатывать критерии оценивания учебных достижений обучающихся.

- Проверять содержания заданий, в целях объективной оценки учебных достижений обучающихся.

- Включать задания для развития функциональных навыков у обучающихся.
- Высылать задания СОР обучающимся через доступные средства связи (размещение в электронном журнале, на интернет платформе, электронную почту, чат, телеграмм и др.)
- Удостовериться в получении задания СОР обучающимися класса.
- Предусматривать возможности предупреждения случаев списывания ответов.
- При необходимости проводить консультацию через доступные средства связи.
- Соблюдать использование измеримых критериев в баллах в соответствии с приказом МОН РК №125 (не менее 7 и не более 20 баллов в 10-11 классах).
- Проверять выполненные обучающимися суммативные работы.
- Выставлять баллы в электронный журнал/бумажный журнал.
- Предоставлять обучающимся, родителям или законным представителям обучающегося расширенный комментарий в бумажном или электронном формате через любые доступные средства связи.

Педагогу при проведении СОЧ рекомендуется:

- составлять задания суммативной работы за четверть на основе технической спецификации заданий СОЧ и на выполнение СОЧ отводить не более 40 минут;
- составлять критерии оценивания учебных достижений обучающихся на основе технической спецификации заданий СОЧ;
- высылать задания СОЧ обучающимся через доступные средства связи (размещение в электронном журнале, на интернет-платформе, электронную почту, чат, телеграмм и др.);
- удостовериться в получении задания СОЧ обучающимися класса;
- предусматривать возможности предупреждения случаев списывания ответов;
- при необходимости проводить консультацию через доступные средства связи;
- использовать схему выставления баллов в соответствии с технической спецификацией.
- проверять выполненные обучающимися суммативные работы за четвертую четверть.
- выставлять баллы в электронный журнал/бумажный журнал.
- предоставлять обучающимся, родителям или законным представителям школьника расширенный комментарий в бумажном или электронном формате через любые доступные средства связи.

Рекомендации по способам предоставления обучающимся заданий суммативных работ:

- педагог указывает конкретную дату предоставления ответов и высылает задания для суммативной работы обучающимся через систему

электронного журнала, интернет-платформу, электронную почту, чат, телеграмм и др. средства связи.

- В случаях отсутствия интернета, учебные задания и самостоятельные работы обучающихся доставляются на дом с использованием мер санитарной безопасности.

- При необходимости педагог консультирует обучающихся через доступные средства связи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На современном этапе приоритетной целью обучения в организациях среднего образования является развитие обучающегося, при котором оценка представляет собой меру влияния, изменения, обучения и развития. И только при условии, что все педагоги будут придерживаться единых принципов при обучении и оценивании, возможно добиться положительного результата в обучении Я2 и Я3.

Определяющими для методики обучения Я2 и Я3 являются такие традиционные принципы, как системность, последовательность, объективность, значимость, адекватность, доступность и т.д.

Однако в системе преподавания языка как неродного – Я2, Я3 в условиях общеобразовательной школы имеют место специфические принципы оценивания:

- принцип коммуникативности и функциональности при котором обучение должно быть организовано в условиях, максимально приближенных к естественным, в связи с этим на занятиях используются учебные, в том числе проблемные, ситуации, коллективные формы работы;

- принцип концентрической организации материала предполагает его распределение по циклам-концентрам; в каждом последующем центре предусматривается расширение материала на основе изученного и овладение новым

- принцип учета родного языка свидетельствует о такой организации учебного процесса (система упражнений; отбор материала, предупреждающего интерференцию), при которой учитывается опыт учащихся в родном языке.

Важно помнить, что языковые явления в родном и изучаемом языках могут совпадать полностью, частично либо не совпадать. Наибольшую учебную проблему представляют частично совпадающие явления. Явное или латентное, скрытое сопоставление в таком случае необходимо, поскольку анализ воспринятой «неродной» речи происходит на категориальной основе родного языка, равно как и высказывание на «ином» языке строится по модели родного языка или языка-посредника;

- принцип минимизации ограничивает содержание и объем учебного материала в соответствии с целями, задачами, этапом, профилем обучения. Минимум учебного материала представляет собой функциональную систему, адекватно отражающую систему языка в целом;

- принцип комплексности и дифференцированности реализуется в параллельном усвоении фонетики, лексики, грамматики и развитии устной речи, чтения, письма с самого начала обучения; при этом учитывается специфика работы над каждым отдельно взятым языковым или речевым аспектом.

При оценивании достижений в области изучения вторых и третьих языков необходимо учитывать следующие особенности:

1. Учет индивидуальных особенностей обучающийся (как давно он говорит на русском языке, нет ли у него психологического барьера при выступлении перед классом).

2. Учет особенностей родного языка (особенно при изучении фонетики, морфологии и синтаксиса).

Основным принципом в преподавании Я2 и Я3 является принцип коммуникативной направленности, он же должен лежать в основе системы оценивания. При оценивании различных видов речевой деятельности преобладающим в обучении Я2 и Я3 является тестирование (входное, корректирующее, обучающее, диагностическое, тематическое, итоговое). Актуальными формами проверки знаний при изучении Я2 в общеобразовательной школе являются такие традиционные виды письменных работ, таких как написание эссе, изложений и сочинений.

Формативное оценивание дает возможность педагогу отслеживать процесс продвижения обучающихся к целям их учения и помогает учителю корректировать учебный процесс на ранних этапах, а обучающемуся – осознать большую степень ответственности за свое образование. Формативное оценивание используется на каждом уроке и применяется в форме, приемлемой как для обучающихся, так и для педагога. При формативном оценивании на уроках могут быть использованы такие техники как «Сигналы рукой» или «Светофор» (обучающиеся показывают сигналы, обозначающие понимание или непонимание материала), техника «Одноминутное эссе» (позволяет учителю проследить за тем, какие темы усваиваются плохо), техника «Измерение температуры» (возможность выявления того, насколько обучающийся правильно выполняют задание), техника «Внутренний и внешний круг» (работа с вопросами), техника «Речевые образцы (подсказки)» (педагог периодически дает подсказки в виде речевых образцов, помогающих строить ответ), техника «Трехминутная пауза» (пауза, которая дает учащимся возможность обдумать понятия, идеи урока, связать с предыдущим материалом, знаниями и опытом, а также выяснить непонятные моменты) и др.

Суммативное оценивание языковых компетенций проводится по завершении раздела/сквозных тем, оп ределенного учебного периода с выставлением баллов и оценок. Расчет оценок по языкам производится с учетом специфики уровневого обучения по четырем видам речевой деятельности (слушание, говорение, чтение, письмо): высчитывается сумма баллов, устанавливается процентное содержание баллов по каждому виду деятельности, выводится общая сумма баллов, устанавливается процентное содержание общей суммы баллов и осуществляется перевод баллов в оценки. Основную роль в оценках учебных достижений по вторым (Я2) и третьим (Я3) языкам, характеризующим динамику индивидуальных образовательных достижений обучающихся, их продвижение в освоении планируемых результатов играют промежуточные (по определенному разделу) и четвертные контрольные работы, результаты выполнения которых объективно покажут, достигнуты ли планируемые результаты на той или иной стадии обучения. Эти работы включают задания на контроль

сформированности коммуникативной компетенции в четырёх видах речевой деятельности (слушании, говорении, чтении, письме), а также на контроль навыков оперирования изученными лексико-грамматическими средствами.

Таким образом, современные технологии оценивания дают возможность расширить рамки учебного процесса за счет включения в систему оценки достижений обучающихся в аутентичном межкультурном непосредственном и опосредованном обучении.

Педагогам необходимо помнить, что качественное образование это не только получение общих и специальных знаний, но и личностное развитие обучающегося. Целью современной школы является воспитание свободной личности, человека, который реально оценивает свои возможности, всегда стремится к большему и несет ответственность за свои поступки. Для этого каждый обучающийся в ней должен чувствовать что он уникален и неповторим.

В данном пособии представлены ключевые понятия языковых компетенций, формы и методы оценивания языковых компетенций обучающихся по вторым (Я2) и третьим (Я3) языкам, а также практические материалы из опыта учителей-предметников, преподающих языковые предметы «Казахский язык и литература», «Русский язык и литература» - Я2 и «Иностранный язык» - Я3.

Оценивание языковой компетенции, являющейся непрерывным и цельным процессом, побуждает осмысление актуальных учебных достижений, способствует планированию дальнейшего развития потенциала обучающихся.

Возможности применения критериального оценивания касательно оценивания языковой компетенции обучающихся представляется неограниченным, что предоставляет решить новые задачи применительно к национальной образовательной системе в рамках стратегического подхода к формированию личности обучающегося, легко ориентирующейся в современном информационно-цифровом пространстве.

Методические рекомендации по критериальному оцениванию языковых компетенций по вторым (Я2) и третьим языкам (Я3) станут хорошим подспорьем для педагогов преподающих учебные предметы «Казахский язык и литература», «Русский язык и литература» и «Иностранный язык» в оценивании достижений каждого обучающегося в отдельности, уровня класса и результатов образовательного процесса в целом.

Список использованной литературы

1. Послание Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства». 14.12.2012г.
2. О Концепции по вхождению Казахстана в число 30 самых развитых государств мира. Указ Президента Республики Казахстан от 17 января 2014 года № 732.
3. Методология системы критериального оценивания учебных достижений учащихся: Учебно-метод. пособие / О.И. Можаяева, А.С. Шилибекова, Д.Б. Зиеденева. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2017. - 38 с.
4. Словарь иностранных слов, Комлев Н. Г., Москва, ЭКСМО-Пресс, 2000 г. - с.466
5. Равен Д. Компетентность в современном обществе: .- Пер. с англ. Изд. 2-е, -М.: «Когито-Центр», 2002-142 с.
6. Гончарова Н.Л. Категория «компетентность» и «компетенция» в современной образовательной парадигме // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Гуманитарные науки». – 2007. – № 5
7. Вербицкий А.А. Контекстное обучение в компетентностном подходе // Высшее образование в России. -2006, №11. (39-46)
8. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64
9. Карлинский А.Е. Влияние двуязычия на интеллект // Мышление и общение: материалы Всесоюзного симпозиума. Алма-Ата, 1973.
10. Салханова Ж.Х. Актуальные тенденции казахстанской лингводидактики. // Филологические науки и культурология. Методика и методология. – 2015, Алматы
11. Вятютнев М. // Понятие языковой компетенции в лингвистике и методике преподавания иностранных языков // Иностранные языки в школе. 1975. № 6. С. 67—76.
12. Хомский Н. Синтаксические структуры // Новое в лингвистике. Вып. 1. М., 1972. Совет по культурному сотрудничеству. Страсбург, 1996. 145 с.
13. Совет по культурному сотрудничеству. Комитет по образованию. Страсбург, 1996. 145 с.
14. Вятютнев, М.Н. Понятие языковой компетенции в лингвистике и методике преподавания иностранных языков [Текст] / М.Н. Вятютнев // Иностранные языки в школе. 1975. – № 6. – С. 58.
15. Колшанский Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения // ИЯШ. № 1. 1985. С. 10–14.
16. Бердичевский А. Л. Оптимизация системы обучения иностранному языку в педагогическом вузе. М.: Высш. школа, 1989. 103 с.
17. Бим И. Л. Немецкий язык. Базовый курс. Концепция, программа. М.: Новая школа, 1995. 59 с.

18. Изаренков Д. И. Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирование на продвинутом этапе обучения студентов-нефилологов // РЯЗР. 1990. № 4. С. 54–57.
19. Сүлейменова Э.Д., Шәймерденова Н.Ж., Смағұлова Ж.С., Ақанова Д.Х. Әлеуметтік лингвистика терминдерінің сөздігі. Словарь социолингвистических терминов. Алматы, 2020
20. Конышева А.Ю., Формирование языковой компетенции у студентов лингвистических факультетов на основе аутентичных материалов. Автореферат, Челябинск, 2019.
21. Фомина, Т.Д. Методика отбора английской лексики для средней общеобразовательной школы: автореф. дисс. канд. пед. наук / Т.Д. Фомина. – М., 1991. – 210 с.
22. Медведева, Е.М. Роль аутентичных материалов в процессе обучения иноязычному общению [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.elib.bsu.by/bitstream/123456789/150564/1/medvedeva_Lang_2015.pdf.
23. Шамов, А.Н. Лексические навыки устной речи и чтения – основа семантической компетенции обучаемых / А.Н. Шамов // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 4. – С. 19–25.
24. Пассов, Е.И. О концепции т.н. языковых навыков / Е.И. Пассов // Иностранные языки в высшей школе. – Вып.10. – М.: Высш. школа, 1975. – С. 54–63.
25. Щерба, Л.В. Языковая система и речевая деятельность / Л.В. Щерба. – Л., 1974. – С. 352–353.
26. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В.Н Ярцевой. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
27. Медведева, Е.М. Роль аутентичных материалов в процессе обучения иноязычному общению [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.elib.bsu.by/bitstream/123456789/150564/1/medvedeva_Lang_2015.pdf.
28. Салханова Ж.Х. Инновационные технологии обучения языку, Алматы, 2011г.
29. Методические рекомендации по использованию системы критериального оценивания учебных достижений учащихся всех уровней. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2015.
30. Кितिбаева А.К. Система оценивания результатов интегрированного обучения языку и предмету учащихся старших классов. Караганда, 2019
31. Буквы, проценты и красные кружки: какие оценки ставят в разных школах мира // Электронный ресурс. <https://www.m24.ru/articles/shkoly/21022017>
32. Единый языковой стандарт обучения трем языкам. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2017.
33. Общеевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, обучение, оценка. Департамент по языковой политике, Страсбург. 2001. Перевод под общ. ред. проф. Ирисхановой К. М. М.: МГЛУ, 2005г.
34. Руководство по критериальному оцениванию для учителей основной и

- общей средней школ: Учебно-метод. Пособие. / Под ред. О.И.Можаевой, А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016. - 56 с.
35. «Интегрированная модель критериального оценивания», Методические рекомендации // Электронный ресурс. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016.
36. Казакова Т.И. Технология составления и оценивания метапредметных результатов. [Электронный ресурс]. URL: http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialy_metapredmetnyh
37. Шевченко О. М. Оценивание уровня сформированности лингвистической компетенции школьников Ярославский педагогический вестник-№5 (110), 2019<https://orcid.org/0000>
38. Нурмагамбетова Ж.С., Баяндина З.К. Критериальное оценивание учебных достижений учащихся и развитие профессиональной компетентности учителя // международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2014. – № 8-4. – с. 136-137;
39. Методические рекомендации по уровневому обучению русскому языку в школах с нерусским языком обучения. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2019. – 108 с.
40. Методические рекомендации по уровневому обучению русскому языку в школах с нерусским языком обучения. – Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2019. – 108 с
41. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство/Сост. Р. Х. Шакиров, А.А. Буркитова, О.И. Дудкина. – Б.: «Билим», 2012
42. Руководство по критериальному оцениванию для учителей основной и общей средней школ: Учебно-метод. Пособие. / Под ред. О.И.Можаевой, А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016.
43. Методические рекомендации по суммативному оцениванию/ З.К. Ахмедова, Н.М.Турысбекова – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2020. – с.42].
44. Рослякова, Е. Ю. Рубрики как инструмент формирующего оценивания на уроках иностранного языка / Е. Ю. Рослякова, А. Н. Чечина. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2020. — № 2 (292). — С. 407-409. — URL: <https://moluch.ru/archive/292/66261/>
45. Об особенностях учебного процесса в организациях образования Республики Казахстана в 2020-2021 учебном году. Инструктивно-методическое письмо. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2020.

Глоссарий

Аудирование – процесс восприятия, распознавания и понимания речи на слух.

Балл - условная единица для оценки по определенной шкале результатов выполнения теста или задания.

Билингвизм (двухязычие) предполагает, что индивидуум одинаково хорошо владеет двумя языками и может с равным успехом пользоваться ими в разных ситуациях.

Второй язык - язык, которым человек овладел после родного языка; впоследствии может остаться функционально вторым или стать функционально первым.

Говорение – продуктивный вид речевой деятельности, посредством которого совместно с аудированием осуществляется устно-речевое общение.

Грамматическая компетенция – это умение грамотно строить словосочетания и предложения, правильно использовать и согласовывать времена, это знание частей речи и знание того, как устроены предложения разного типа.

Дескриптор – характеристика, описывающая конкретные шаги для выполнения заданий. Дескрипторы описывают уровни достижения обучающегося по каждому критерию (последовательно показывают все шаги учащегося по достижению наилучшего результата) и оцениваются определённым количеством баллов.

Деятельностный подход – это процесс деятельности человека, направленный на становление его сознания и его личности в целом. Основная особенность деятельностного метода заключается в деятельности обучающихся.

Диалогическая речь – форма устно-речевого общения, при которой происходит речевое взаимодействие двух или более собеседников в условиях непосредственного общения.

Задание закрытого типа - содержание задания сопровождается несколькими номерованными вариантами ответа, предлагается выбрать номер правильного ответа

Задание открытого типа - задание без указания возможных вариантов ответа, предлагается самостоятельно указать правильный ответ.

Коммуникативная компетенция – знания и умения по основным видам речевой деятельности – говорению, аудированию, чтению, письму – на основе речеведческих сведений.

Коммуникативный подход в обучении иностранным языкам (Communicativelanguageteaching) – один из методов изучения иностранных языков. Главной целью обучения является формирование коммуникативной компетенции обучающихся. Значение этого термина будет более ясным и понятным в сравнении с концептом грамматической компетенции.

Коммуникативно-деятельностный подход ставит в центр обучения иностранному языку субъектно-субъектную схему общения, т.е. обучающийся выступает как активный, творческий субъект учебной деятельности, управляемой педагогом; способствует развитию инициативности учащихся, их способности к творческому поиску.

Компетенция – (от лат. *competere* – соответствовать, подходить) – способность применять знания, умения, успешно действовать на основе практического опыта при решении задач общего рода, также в определенной широкой области. Компетенция – совокупность взаимосвязанных базовых качеств личности, включающее в себя применение знаний, умений и навыков в качественно – продуктивной деятельности.

Компетентность – потенциальная готовность решать задачи со знанием дела; включает в себя содержательный (знание) и процессуальный (умение) компоненты и предполагает знание существа проблемы и умение её решать; постоянное обновление знаний, владение новой информацией для успешного применения этих знаний в конкретных условиях, то есть обладание оперативным и мобильным знанием.

Критериальное оценивание - процесс соотнесения реально достигнутых учащимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе выработанных критериев.

Критерий выставления баллов - утверждение, которые позволяют оценить, насколько хорошо обучающийся выполнил работу.

Критерий оценивания – признак, на основании которого производится оценка учебных достижений обучающихся.

Лексический минимум – объем языковых средств, являющихся максимальным с точки зрения с точки зрения возможностей обучающихся и отводимого времени и минимальным с точки зрения всей системы языка, т.е. еще не разрушающим ее и позволяющим пользоваться языком как практическим средством общения.

Личностно-ориентированный подход – создание условий для развития целостной личности обучающегося, в соответствии с его творческими задатками и возможностями развития.

Лингвистическая компетенция – элементарные знания лингвистики, все сведения по русистике, сведения о русском языке как общественном явлении.

Модерация – процесс обсуждения работ обучающихся по суммативному оцениванию за четверть с целью стандартизации выставления баллов для обеспечения объективности и прозрачности оценивания.

Обратная связь – отзыв, отклик, ответная реакция на какое-либо действие или событие.

Ожидаемые результаты обучения – совокупность компетенций, выражающих, что именно обучающийся будет знать, понимать, демонстрировать по завершении процесса обучения.

Оценивание – это процесс наблюдения за учебной и познавательной деятельностью обучающихся, а также процесс описания, сбора, регистрации и

интерпретации информации об обучающийся с целью улучшения качества образования, необходимый компонент образовательного процесса, представляющий собой сбор и анализ информации об успеваемости обучающихся на текущих и итоговых стадиях обучения..

Оценка – это результат процесса оценивания, деятельность или действие по оцениванию, качественная информация обратной связи.

Первый язык - 1. Родной язык (материнский язык) билингва. 2. Функционально первый язык билингва (может совпадать или не совпадать с его родным языком).

Портфолио обучающегося - способ фиксирования и накопления индивидуальных учебных достижений учащегося по предметам за учебный год.

Разноуровневые задания – задания разного уровня сложности, которые используются для организации дифференцированного обучения с учетом способностей обучающихся.

Рефлексия – мыслительный процесс, направленный на самопознание, переосмысление и анализ собственных результатов деятельности.

Речевая компетенция – развитие коммуникативных умений в четырех основных видах речевой деятельности (говорении, аудировании, чтении, письме).

Рубрика – способ описания уровней учебных достижений обучающихся в соответствии с критериями оценивания.

Система оценивания – основное средство измерения достижений и диагностики проблем обучения, позволяющее определять качество образования, его соответствие мировому стандарту, принимать кардинальные решения по стратегии и тактикам обучения в случае его несоответствия современным задачам в области образования, совершенствовать как содержание образования, так и формы оценивания ожидаемых результатов образования.

Сквозная тема – единый сквозной компонент содержания, использующийся как инструмент интеграции знаний и умений из разных предметных областей для достижения цели обучения конкретного учебного предмета.

Социокультурная компетенция – приобщение обучающихся к культуре, традициям и реалиям стран/страны изучаемого иностранного языка в рамках тем, сфер и ситуаций общения, отвечающих опыту, интересам, психологическим особенностям обучающихся основной школы на разных ее этапах (V-VI и VII-IX классы); формирование умения представлять свою страну, ее культуру в условиях иноязычного межкультурного общения.

Спецификация суммативного оценивания за четверть – требования к структуре и содержанию суммативного оценивания за четверть и его проведению.

Суммативное оценивание – вид оценивания, который проводится по завершении определенного учебного периода (четверть, триместр, учебный год), а также изучения разделов в соответствии с учебной программой.

Схема выставления баллов – схема, используемая учителями для установления единых норм по выставлению баллов к заданиям суммативного оценивания за четверть.

Тест - это комплекс предварительно подготовленных заданий, позволяющих выявить у обучающихся уровень их коммуникативной компетенции.

Уровень владения языком (англ. language proficiency) – степень языковых знаний и умений, которые, как правило, измеряются на основе навыков в четырех видах речевой деятельности: чтении, письме, говорении, слушании, рассматриваемых как одна из форм объективации знания языка. Уровень владения языком в таком понимании иногда отождествляют с языковой компетенцией.

Уровень учебных достижений обучающихся – степень развития учебных достижений обучающихся в соответствии с критериями оценивания.

Уровни оценивания - шкала оценивания измеряемых показателей.

Учебная программа – программа, определяющая по каждой учебной дисциплине (предмету) содержание и объем знаний, умений, навыков и компетенций, подлежащих освоению.

Учебные цели или планируемые результаты обучения – утверждения, формулирующие ожидаемые результаты по достижению знаний, понимания и навыков в течение курса обучения по предмету, в соответствии с учебной программой (то, чему обучающийся должен научиться).

Формативное оценивание – вид оценивания, который проводится в ходе повседневной работы в классе, является текущим показателем успеваемости обучающихся, обеспечивает оперативную взаимосвязь между обучающимся и учителем в ходе обучения, обратную связь между обучающимся и учителем и позволяет совершенствовать образовательный процесс.

Цели обучения – утверждения, формулирующие ожидаемые результаты по достижению знаний, понимания и навыков в течение курса обучения по предмету в соответствии с учебной программой.

Электронный журнал (KUNDELİK.KZ) регистрации результатов оценивания – электронный документ, в котором фиксируются результаты суммативного оценивания (за раздел/сквозную тему, четверть) и осуществляется автоматический подсчет четвертных, годовых и итоговых оценок.

Языковая компетенция— это владение знаниями о системе языка, о правилах функционирования единиц языка в речи, а также способность с помощью этих знаний понимать и правильно интерпретировать мысли другого человека и выражать собственные мысли в устной и письменной форме. Языковая компетенция — один из компонентов коммуникативной компетенции.

ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ И СХЕМ ВЫСТАВЛЕНИЯ ОЦЕНОК ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ ИТОГОВОЙ АТТЕСТАЦИИ ПО УЧЕБНОМУ ПРЕДМЕТУ «НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК», 9 КЛАСС

1. Lest den Text und macht die Aufgaben zum Text.

Umwelt

Wir alle leben auf unserem Planeten, aber bei weitem nicht alle denken und kümmern sich um die Umwelt. Der Begriff die „Umwelt“ bezieht sich einerseits auf die Naturbedingungen in einem konkreten Ort und andererseits auf deren ökologischen Zustand. Die natürliche Umwelt übt einen großen und unmittelbaren Einfluss auf die Menschen aus. Aus diesem Grund müssen unsere Verhältnisse mit der Umwelt einen harmonischen Charakter haben. Nur das gibt den Menschen die Gesundheit und fördert die harmonische Entwicklung der menschlichen Gesellschaft. Die Menschheit übt einen großen Einfluss auf die Umwelt aus. In vielen Fällen ist dieser Einfluss sehr negativ. Der Umweltschutz ist sehr wichtig geworden, weil die in seinem Rahmen durchzuführenden Maßnahmen die schlechte Einwirkung der Menschen auf die Umwelt reduzieren.

Im Laufe des ganzen Lebens unterzieht sich der Mensch dem dauernden Einfluss von diversen Umweltfaktoren, die unmittelbar die Funktionstüchtigkeit, die Gesundheit und die Lebensdauer der Menschheit beeinflussen. Die wichtigste Bedeutung für die Gesundheit der Menschen haben die Reinheit der Luft, die die Menschen einatmen, und die Reinheit des Wassers, das sie trinken.

In den Großstädten führen die ungenügende oder schlechte Wiederverwendung der Abfälle und in den Dörfern die Verwendung von Mineraldüngern, Pestiziden etc. zur wesentlichen Verschmutzung der Umwelt. Fast 70% der Luftverschmutzung in den Großstädten entsteht infolge des Betriebs von diversen Transportmitteln.

Unter der Verschmutzung versteht man eine unfreundliche Veränderung der Umwelt, die zur Gestörtheit der Sonnenstrahlung und einer negativen Modifizierung der chemischen und physikalischen Zusammensetzung der natürlichen Umwelt bzw. der Lebensbedingungen für alle Lebewesen, einschließlich der Menschen. Infolge der Verschmutzung wird die Umwelt zerstört.

Die physikalische Verschmutzung beeinflusst die Veränderung von physikalischen Eigenschaften der Umwelt. Bei radioaktiven Verschmutzungen erhöht sich der natürliche Anteil diverser radioaktiver Stoffe in der Umwelt.

Der städtische Lärm verkürzt das Leben der Menschen und verursacht diverse Krankheiten. Die Geräusche stören die Menschen während des Arbeitstages.

Elektromagnetische Felder üben einen starken negativen Einfluss auf alle Lebewesen. Sie verschlechtern den Stoffwechsel, rufen funktionelle Änderungen und andere Probleme hervor.

Aufgabe 1. Finde im Text die Wörter, die den folgenden Begriffen entsprechen. Alle Wörter sind im ersten Absatz.

- A) denken..... [1]
- B) sich kümmern ..... [1]
- C) der Ort ..... [1]
- D) aus diesem Grund ..... [1]
- E) wichtig..... [1]

Nummer der Frage	Antwort	Punkt	Zusätzliche Information
1	nachdenken, überlegen, sich erinnern, sich Gedanken machen	1	Für jede richtige Antwort wird ein Punkt gegeben.
2	sich Sorgen machen, sich sorgen, sorgen, Aufmerksamkeit schenken, versorgen, helfen, betreuen	1	
3	der Platz, der Punkt, die Stelle, die Stätte	1	
4	deshalb, deswegen, daher, darum, weil, infolge, wegen, infolgedessen	1	
5	bedeutend, bedeutungsvoll, bedeutsam, von großer Wichtigkeit	1	
Insgesamt		5	

Aufgabe 2. Lies die Sätze und bilde mit ihnen die Sätze, damit sie den ursprünglichen Sinn nicht verlieren.

Muster:

Der Begriff die „Umwelt“ bezieht sich einerseits auf die Naturbedingungen in einem konkreten Ort und andererseits auf deren ökologischen Zustand.

Auf ..... der ..... einen Seite.....[1]

Antwort:

Auf der einen Seite bezieht sich die Umwelt auf die Naturbedingungen, auf der anderen Seite auf deren ökologischen Zustand.

1 Die natürliche Umwelt übt einen großen und unmittelbaren Einfluss auf die Menschen aus, aus diesem Grund müssen unsere Verhältnisse mit der Umwelt einen harmonischen Charakter haben.

Weil die natürliche Umwelt einen großen und unmittelbaren Einfluss auf die Menschen ausübt,..... [1]

2 Die Menschheit übt einen großen Einfluss auf die Umwelt aus, die in vielen Fällen sehr negativ ist.

Obwohl die Menschheit einen großen Einfluss auf die Umwelt ausübt, ... [1]

3 Der Umweltschutz ist sehr wichtig geworden, weil die in seinem Rahmen durchzuführenden Maßnahmen die schlechte Einwirkung der Menschen auf die Umwelt reduzieren. Wegen der in seinem Rahmen durchzuführenden Maßnahmen .....[1]

4 Der Umweltschutz ist sehr wichtig geworden, weil die Menschheit einen großen Einfluss auf die Umwelt ausübt.

Die Menschheit übt einen großen Einfluss auf die Umwelt aus, deshalb ..... [1]

5 Die wichtigste Bedeutung für die Gesundheit der Menschen haben die Reinheit der Luft, die die Menschen einatmen, und die Reinheit des Wassers, das sie trinken.

Die Reinheit der Luft und des Wassers ist ..... [1]

6 Die wichtigste Bedeutung für die Gesundheit der Menschen hat die Reinheit des Wassers, das sie trinken.

Die Reinheit des Wassers, das sie trinken, ... [1]

7 In den Großstädten führen die ungenügende oder schlechte Wiederverwendung der Abfälle zur wesentlichen Verschmutzung der Umwelt.

Die Abfälle, die ungenügend oder schlecht wiederverwendet werden, ... [1]

8 Fast 70% der Luftverschmutzung in den Großstädten entsteht infolge des Betriebs von diversen Transportmitteln.

Betriebe, diverse Transportmittel ..... [1]

9 Infolge der Verschmutzung wird die Umwelt zerstört, die die Veränderung von physikalischen Eigenschaften der Umwelt beeinflusst.

Da die Verschmutzung die Veränderung von physikalischen Eigenschaften der Umwelt beeinflusst, ... [1]

10 Elektromagnetische Felder üben einen starken negativen Einfluss auf alle Lebewesen aus, dabei rufen sie funktionelle Änderungen und andere Probleme hervor.

Während elektromagnetische Felder einen starken negativen Einfluss auf alle Lebewesen ausüben, ... [1]

Nummer der Frage	Antwort	Punkt	Zusätzliche Information
1	Weil die natürliche Umwelt einen großen und unmittelbaren Einfluss auf die Menschen ausübt, müssen unsere Verhältnisse mit der Umwelt einen harmonischen Charakter haben.	1	Es werden auch die anderen richtigen Formulierungen berücksichtigt.
2	Obwohl die Menschlichkeit einen großen Einfluss auf die Umwelt ausübt, ist dieser Einfluss in vielen Fällen negativ.	1	
3	Wegen der in seinem Rahmen durchzuführenden Maßnahmen wird die schlechte Einwirkung der Menschen auf die Umwelt reduziert.	1	
4	Die Menschheit übt einen großen Einfluss auf die Umwelt aus, deshalb ist der Umweltschutz wichtig geworden.	1	
5	Die Reinheit der Luft und des Wassers ist für die Gesundheit der Menschen von wichtigster Bedeutung.	1	
6	Die Reinheit des Wassers, das sie trinken, beeinflusst die	1	

	Gesundheit und die Lebensdauer der Menschheit		
7	Die Abfälle, die ungenügend oder schlecht wiederverwendet werden, führen in den Großstädten zur wesentlichen Verschmutzung der Umwelt.	1	
8	Betriebe, diverse Transportmittel führen zur fast 70% Luftverschmutzung in den Großstädten.	1	
9	Da die Verschmutzung die Veränderung von physikalischen Eigenschaften der Umwelt beeinflusst, wird die Umwelt zerstört.	1	
10	Während elektromagnetische Felder einen starken negativen Einfluss auf alle Lebewesen ausüben, rufen sie funktionelle Änderungen und andere Probleme hervor.	1	
Insgesamt		10	

Aufgabe 3. Antworte auf die Fragen, ohne lange Phrasen aus dem Text zu benutzen.

A) Warum müssen unsere Verhältnisse mit der Umwelt einen harmonischen Charakter haben?

.....
.....[1]

B) Wozu führen die ungenügende oder schlechte Verwendung von Mineraldüngern und Pestiziden?

.....
.....[1]

C) Aus welchen Gründen wird unsere Umwelt verschmutzt?

.....
.....[1]

Nummer der Frage	Antwort	Punkt	Zusätzliche Information
1	Das gibt den Menschen die Gesundheit und fördert die harmonische Entwicklung der Gesellschaft.	1	Für jede Vermutung wird ein Punkt gegeben.
2	Sie führen zur wesentlichen Verschmutzung der Umwelt.	1	
3	Nicht alle kümmern sich um Umwelt. Die Menschheit übt einen negativen Einfluss auf die Umwelt aus. Verschiedene Geräusche und elektromagnetische Felder stören die Umwelt.	3	
Insgesamt		5	

**ОБРАЗЦЫ ЗАДАНИЙ И СХЕМЫ ВЫСТАВЛЕНИЯ ОЦЕНОК
ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ ИТОГОВОЙ АТТЕСТАЦИИ
ПО ПРЕДМЕТУ «ФРАНЦУЗСКИЙ ЯЗЫК», 9 КЛАСС**

Lisez le texte.

«Une voiture volante»

Cette voiture-volante pourrait bientôt arriver dans nos villes et réaliser l'un de nos rêves les plus fous. Une entreprise israélienne travaille depuis plusieurs années sur la conception d'un véhicule futuriste qui, à la différence de l'hélicoptère, n'a pas de pales de rotors extérieurs et est donc beaucoup moins encombrant.

« Avec ce véhicule, nous avons en termes d'endurance, de résistance au vent mais aussi en termes de vitesse, des capacités de vol comparables à celles d'un hélicoptère alors que les rotors sont à l'intérieur. C'est la grande différence », explique Rafi Yoeli, président de Urban Aeronautics.

A l'avenir, cette voiture-volante pourrait par exemple porter secours à des personnes coincées en haut d'une tour en feu. Le projet en est au stade du prototype. Mais l'entreprise envisage de lancer le premier modèle l'année prochaine.

Une machine à tricoter qui fonctionne à l'énergie éolienne. C'est la brillante idée qu'a eue la designer néerlandaise Mehrel Karhof.

Depuis son appartement londonien, elle tricote des écharpes avec un moulin à vent qui actionne le mécanisme de la machine à tricoter et ce sans aucune intervention humaine : « J'ai dans mes mains l'une des écharpes tricotées avec le vent. Le principe est le suivant : le moulin à vent est sur le toit. Il tricote l'écharpe le long de l'immeuble et on récupère celle-ci à l'intérieur du bâtiment »

Cette entreprise artisanale n'en n'est qu'à ses débuts. Plusieurs heures sont nécessaires pour construire une seule écharpe même quand il y a beaucoup de vent. Mais à l'avenir, la petite entreprise pourrait devenir grande.

Devoir 1. Entourez un mot qui peut remplacer le mot souligné dans le texte sans en changer sa signification.

Exemple : (0) tricoter produire faire coudre

1.illusion demande souhait pensée [1]

2. différent pareil rapide volant [1]

3. réalise effectue fait travaille [1]

4. en dedans dehors devant derrière [1]

5. bâtiment usine place aventure [1]

Devoir 2. Faites des phrases qui doivent commencer par les mots donnés et signifier la même chose que la phrase d'origine.

6. Cette voiture-volante pourrait bientôt arriver dans nos villes et réaliser l'un de nos rêves les plus fous

Réaliser l'un de nos rêves .....[1]

7. Une entreprise israélienne travaille depuis plusieurs années sur la conception d'un véhicule futuriste qui, à la différence de l'hélicoptère, n'a pas de pales de rotors extérieurs et est donc beaucoup moins encombrant
Un véhicule futuriste..... [1]
- 8.C'est la brillante idée qu'a eue la designer néerlandaise Mehrel Karhof.
Mehrel Karhof.....[1] 9.“
Avec ce véhicule, nous avons en termes d'endurance, de résistance au vent mais aussi en termes de vitesse, des capacités de vol comparables à celles d'un hélicoptère alors que les rotors sont à l'intérieur.
Les capacités de ce véhicule.....[1]
10. A l'avenir, cette voiture-volante pourrait par exemple porter secours à des personnes coincées en haut d'une tour en feu
Au futur elle aide.....[1]
- 11.Mais l'entreprise envisage de lancer le premier modèle l'année prochaine.
Le premier modèle.....[1]
12. Une machine à tricoter qui fonctionne à l'énergie éolienne
L'énergie éolienne.....[1]
- 13.Depuis son appartement londonien, elle tricote des écharpes avec un moulin à vent qui actionne le mécanisme de la machine à tricoter et ce sans aucune intervention humaine...
Sans aucune intervention humaine.....[1]
14. Il tricote l'écharpe le long de l'immeuble et on récupère celle-ci à l'intérieur du bâtiment »
A l'intérieur du.....[1]
- 15.Plusieurs heures sont nécessaires pour construire une seule écharpe même quand il y a beaucoup de vent.
Pour une seule écharpe.....[1]

Devoir 3. Répondez aux questions:

16. De quel rêve parle-t-on dans ce texte?
.....[1]
- 17.Quelles sont les caractéristiques des voitures du futur?
1).....[1]
2).....[1]
18. Et toi, comment pourrais-tu utiliser ces deux voitures?
1).....[1]
2).....[1]

Содержание

	Введение.....	140
1	Ключевые понятия языковых компетенций.....	143
2	Критериальное оценивание языковых компетенций: подходы и принципы.....	156
3	Методические рекомендации по критериальному оцениванию языковых компетенций по вторым (Я2) языкам.....	173
4	Методические рекомендации по критериальному оцениванию языковых компетенций по третьим (Я3) языкам.	221
	Заключение.....	259
	Список использованной литературы.....	262
	Приложение	265

Екінші (Т2) және үшінші (Т3) тілдерде тілдік құзіреттілікті критериялды бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар

Методические рекомендации по критериальному оцениванию языковых компетенций по вторым (Я2) и третьим (Я3) языкам

Басуға 16.09.2020 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 17

Подписано в печать 16.09.2020 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Офсетное издание.
Тип шрифта «Times New Roman». Усл.печ.л. 17.